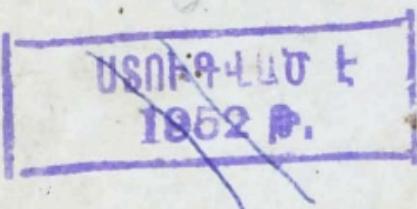

Տափակ

Գոյսթ 26.20

Տիգրանակերտ, Կ. Յ. Պ. Պ. Պ.

ԳԵՐԵԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գ Ե Ր Ե Կ Ե Ր ՈՒԹՅՈՒՆ

Լ Ե Ր ՈՒԹՅՈՒՆ

ԶՈՐ ՅՈՐՔՆԵՐԻ Հ

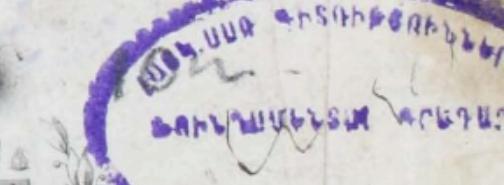
ԴԵՏԱՆԴԻԱՆ, ՑՈՎԱՆԵԱՆՑ

ՅԱՀԱԿԵՐՏԱՑ ՄԵՖԻ ՀՕՐ

Մ Ե Ր Թ Թ Ա Ր Ե Ց

Հ Ա Տ Ո Ր Ե

ԳԵՐԱԿԱՆՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

1843 թ.

Հ Ա Տ Ո Ր Ե

Հ Ա Տ Ո Ր Ե
1068

~~3634~~

12026

Յ Ե Կ Ա

Տեղեկութիւն	1
Հնչման ու կարդալու վրայ	2

Ա Ռ Զ Ի Մ Ա Ս

ՄԱՍԱՅԻ ԲԱՆԻ ՎՐԱՅ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԵՍ

ԳԼ. Ա. Գոյականի վրայ	9
ՀԱՏ. Ա. Գոյականներուն սեռը	9
Արական գոյականները	10
Իգական գոյականները	12
ՀԱՏ. Բ. Գոյականներուն թիւը	13
Գոյականները ինչպէս յոդնակի կ'ըլլան	13
Ածականները ինչպէս յոդնակի կ'ըլլան	15
ԳԼ. Բ. Յօդի վրայ	15
Յօդին փոփոխմանց օրինակը	17
ԳԼ. Գ. Ածականի վրայ	18
ՀԱՏ. Ա. Հասարակ ածականներուն վրայ	18
Ա. Ածականներուն սեռն ու թիւը	18
Ածականները ինչպէս իգական կ'ըլլան	18
Քանի մը գոյականներուն իգականները	19
Բ. Ածականներուն աստիճանը	21
ՀԱՏ. Բ. Թուական, ստացական, ցուցական ու անորոշ ածականներուն վրայ	23
Ա. Թուականներ	23
Բացարձակ թուականներ	23
Դասականները ինչպէս կը շնուին	24
Բ. Ստացականներ	24
Գ. Ցուցականներ	25
Դ. Անորոշներ	26
ԳԼ. Դ. Դերանուան վրայ	27
Ա. Անձնականներ	27
Բ. Ստացականներ	29
Գ. Ցուցականներ	30
Դ. Յարաբերականներ	30
Ե. Անորոշներ	31
ԳԼ. Ե. Բայի վրայ	32
Քանի տեսակ բայ կայ	32
Բայերուն եղանակներն ու ժամանակները	33
Անօր օժանդակին օրինակը	34
Եթե օժանդակին օրինակը	38
Զորս լծորդութեանց օրինակը	42

Չորս	Հծորդութեանց վրայ գիտելիք	52
Ա.	Հծորդութիւն	52
Բ.	Հծորդութիւն	53
Գ.	Հծորդութիւն	55
Դ.	Հծորդութիւն	55
	Կրաւորական, չէզոք, փոխագարձ ու միագէմ բայերուն խոնարհման վրայ	55
	Միագէմ բայերուն խոնարհումը	58
	Ժամանակիներուն կտղմութեան վրայ	63
	Անկանոն բայերուն վրայ	64
	Հարցական ու բացասական բայերուն վրայ	67
ԳԼ. Զ.	Մակրայի վրայ	75
	Գործածական մակրայները	76
ԳԼ. Է.	Նախադրութեան վրայ	77
	Առանց ուրիշ նախադրութեան խնդիր առնօշ նախադրութիւնները	80
	De նախադրութիւնով առնօշները	81
	Ա նախադրութիւնով առնօշները	82
ԳԼ. Ը.	Հաղկապի վրայ	83
	Սահմանական ուզող շաղկապները	83
	Ստորադասական ուզողները	84
	Երբեմն սահմանական երբեմն ստորադասական ուզողները	84
ԳԼ. Թ.	Միջարկութեան վրայ	85
	Ուրիշ քանի մը գործածական շաղկապներ	85
		86

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՄԱՍԱՑ ԲԱՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԼ. Ա.	Անուն բայիին վրայ	89
ՀԱՏ. Ա.	Բային անուն բայիին հետ ինչպէս համաձայնիլը	90
ՀԱՏ. Բ.	Անուն բայիին ուր դրւիլը ու երբ կրկնըւիլը	94
ԳԼ. Բ.	Խնդրին վրայ	98
ԳԼ. Գ.	Գոյականի վրայ	104
ԳԼ. Դ.	Յօդի վրայ	107
ԳԼ. Ե.	Ածականի վրայ	115
ՀԱՏ. Ա.	Ածականը գոյականի հետ ինչպէս կը համաձայնի	115
ՀԱՏ. Բ.	Ածականներուն աստիճանը	117
ՀԱՏ. Գ.	Թուռական, ստացական, ցուցական ու անորոշ ածականներ	119
Ա.	Թուռականներ	119
Բ.	Ստացականներ	122
Գ.	Անորոշներ	125
ԳԼ. Զ.	Դերանուան վրայ	127
ՀԱՏ. Ա.	Անձնական դերանուն	128
ՀԱՏ. Բ.	Ցուցական դերանուն	135

ՀԱՏ	Գ.	Յարաբերական դերանուն	138
ՀԱՏ	Դ.	Անորոշ դերանուն	141
ԳԼ.	Է.	Բայի վրայ	143
ՀԱՏ	Ա.	Օժանդակներուն գործածութիւնը	143
ՀԱՏ	Բ.	Բային եղանակներուն ու ժամանակներուն դոր- ծածութիւնը	145
		Ստորագասականին գործածութիւնը	148
		Առանց նախադրութեան, ձ կամ ք նախադրու- թեամբ աներեւոյթ խնդիր առնօղ բայերը . . .	153
ԳԼ.	Ը.	Ընդունելութեան վրայ	156
ՀԱՏ	Ա.	Ընդունելութիւն ներկայ	156
ՀԱՏ	Բ.	Ընդունելութիւն անցեալ	158
ԳԼ.	Թ.	Մակրայի վրայ	165
		Բացասականներուն գործածութեան վրայ	166
ԳԼ.	Ժ.	Նախադրութեան վրայ	171
ԳԼ.	ԺԱ.	Շաղկապի վրայ	173
ԳԼ.	ԺԲ.	Գաղիերէն յատուկ ոճերուն ու քերականական ձեւերուն վրայ	176
ՀԱՏ	Ա.	Գաղիերէնի ատուկ ոճերուն վրայ	177
ՀԱՏ	Բ.	Քերականական ձեւեր	180
ԳԼ.	ԺԳ.	Ուղագրութեան վրայ	184
ՀԱՏ	Ա.	Բառերու ուղագրութիւն	184
		Գլխագիրներուն գործածութիւնը	186
ՀԱՏ	Բ.	Ուղագրութեան նշաններ	188
ՀԱՏ	Գ.	Կէտեր	192
ԳԼ.	ԺԴ.	Հնչման ու կարդալու վրայ	198

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ Ա

Առանձին դիտելիք ու շատ գործածական ոճեր 205

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ Բ

Ոտանաւորի վրայ	267		
Տեղեկութիւն	267		
ՀԱՏ	Ա.	Ոտքերուն թուին վրայ	268
ՀԱՏ	Բ.	Հատածի վրայ	275
ՀԱՏ	Գ.	Յանդի վրայ	277
ՀԱՏ	Դ.	Ոտանաւորի զգուշանալու բաները ու ազատու- թիւնները	284
ՀԱՏ	Ե.	Ոտանաւորներու զանազան տեսակներուն վրայ .	287

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ Գ

Գաղիացւոց դրագիտութեան վրայ	289		
ԳԼ.	Ա.	Լեզուին պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ հիմայ	289

ԳԼ. Բ. Արմավիրակուն	Տարը եղող երեւելի	
Հեղինակներուն	վրայ	304
ԳԼ. Դ. Ժաւգովիկոսին	դարին երեւելի հեղինակնե-	
րուն	վրայ	324
Առջի կարգի	հեղինակները	324
Ա» դարուս երկրորդական	հեղինակները	343
ԳԼ. Դ. Ժարին անուանի	հեղինակներուն վրայ	346
Առջի կարգի	հեղինակները	346
Ա» դարուս երկրորդական	հեղինակները	362
Հեղինակներուն ցանկը		369
Քերականական ու զբաղիտութեան	վերաբերած	
բառերը		381

թ գրայտ Յօ քեսաբ ա յ
Հանդիպ ի խան

ՅԵՌԱՅԱԲ-ԵՄԱՆԻԹԻՒՆ

Թական եւ ազգերնուս մէջ քանի մը դա-
ղիերէն քերականութիւններ կային, բայց տեսնե-
լով որ կամ շատ կարճ ըլլալնուն լեզուին վրայ
կատարեալ տեղեկութիւն չէին կը ընար տալ, եւ
կամ շատ երկայն ըլլալով դասագիրք ըլլալու-
յարմար չէին տեսնըւեր, մանաւանդ որ մեր տպած
առջի քերականութիւնը լմընցած ըլլալով, ամէն
կողմանէ կը փնտուէին, անոր համար ձեռք զար-
կինք աս նոր քերականութիւնը շինելու, որուն
մէջը միջին ճամբայ մը բռնելով, մէկ կողմանէ
ջանացինք որ ամենեւին աւելորդ բան չըլլայ, մէկ-
ալ կողմանէ ալ հարկաւոր բան դուրս չձգւի:

Աս քերականութեան մէջ կատարեալ մէկ
հեղինակի մը չի տեւեցանք, հապա զանազան հե-
ղինակներէն ժողվեցինք, որոնց մէջ անուանիները
ասոնք են. Ժիրօ տիւ Ախվիլէին քերականութիւն-
ներու քերականութիւնը (1841ին տպած), Պէշըրէլ
եղբարց ու Լիթէ տը Կօյին Շղգային քերականու-
թիւնը (1841 ին տպած), Կաբօլէօն Լանտէին Րնդ-
հանուր քերականութիւնը (1841 ին տպած), Էօ-
ժէն Պօրէլին քերականութիւնը (1842 ին տպած),
Կօէլ ու Շափսալին քերականութիւնը (1838ին
տպած), եւ ուրիշ քանի մը անուանի քերականու-
թիւններ, որոնք ամէնը մէկտեղ 20 հատի չափ են:
Ասոնցմէ զատ Ճեմարանի բառարանին վերջի տպա-
դրութիւնը, Կօէլ ու Շափսալին Բառդիրքը եւ ուրիշ

բոլոր քերականական գրուածները, եւ խել մը
ուրիշ քերականութեան վերաբերած գրուածներ
ալ գործածեցինք: Ասկից ալ զատ տարակոյսնիս
քաղքիս մէջ գտնըւող երեւելի լեզուագէտներէն
ստուգեցինք, ու անոնց խորհրդովը վարւեցանք:
Ուստի ամեն բան ասանկնոր ու անուանի հեղինակ-
ներէն առնելով կը ընանք ուսումնասէր ընթերցող-
ները ապահով ընել որ ինչ որ մինչուկ հիմայ մեր
քերականներուն բոնած ճամբէն տարբեր բան
կայ, մանաւանդ սահմաններու մէջ, ըստ պատահման
կամ մեր առանձին կարծեացը հետեւելով չենք
փոխած, հապա ասանկ անուանի հեղինակներու
ետեւէն երթալով:

(Օրինակները գրեթէ միշտ երեւելի հեղի-
նակներէն առինք, որոնք երբեմն քերականու-
թիւններէն եւ երբեմն բուն հեղինակներուն գըր-
քերէն ժողվեցինք. բայց ամէն մէկ օրինակին
քովը հեղինակին անունը գնելը հարկաւոր չսեպե-
ցինք, ինչու որ մեր վախճանը պարզապէս լեզուն
սովորեցընել ըլլալով, գլխաւորաբար դրւած կա-
նոնները աղէկ իմացընել կուղէինք: Աս օրինակ-
ները ընտրելու ատեն մասնաւորապէս միտ դրինք
որ տղոց լեզուսովընելու օգնելէն զատ, թէ մաքեր-
նին կրթելու ու թէ սրտերնին առաքինութեան
յօժարեցընելու ու մոլութիւններէն հեռացընելու
յարմար բաներ ըլլան:

Առւն քերականութեան ետեւը երեք յաւե-
լուած դրինք: Առջինին մէջ առանձին գիտելիք-
ներու վրայ խօսեցանք, այս ինքն անանկ բանե-
րու վրայ, որոնք առանձին բառերու վրայ կը կայ-
անային, եւ գլխաւորաբար ընդհանուր կանոնի

մը տակ չեին կը ընար իյնալ։ Դարձեալ աս յաւելուածիս մէջ գաղիերէնի յատուկ ոճերէն գրքերու մէջ շատ գործածականները դրինք։ Իսյց գիտնալու է որ երբեմն աս ոճերուն մինակ արտաքոյ կարգի ու գիւրաւ չհասկըցւելու նշանակութիւնները դրինք, իսկ բնական ու գիւրաւ հասկըցւելու նշանակութիւննին գնելը աւելորդ սեպեցինք

Երկրորդ յաւելուածին մէջ գաղիերէն ոտանաւորներուն գլխաւոր կանոններուն վրայ խօսեցանք, որն որ լեզուն սովորողին շատ հարկաւոր բանէ, թէ որ շինելու համար չէ նէ, գէթ կարդալու ատեն, աղէկը գէշէն, կատարեալը պակասաւորէն զանազաննելու ու համ առնելու համար։ Անաւանդոր գաղիացի հեղինակներուն գրքերէն մեծ մասը ոտանաւոր գրւած ըլլալով, ամօթ բան մը կ'ըլլայ ամէն օր անոնք ձեռքը ունենալ կարդալ ու ամենեւին վրանին դատաստան մը կարօղ չըլլալ ընել։

Երրորդ յաւելուածին մէջն ալ գաղիերէն գրագիտութեան վրայ խօսեցանք, որն որ մէկը չգիտնալու ըլլայ նէ, լեզուն կատարեալ սովորած չկը ընար սեպէիլ, ու ամէն գիրքը, աղէկն ու գէշը կարդալով լեզուն կ'աւըրւի, եւ որն որ աւելի գէշ է, սիրտը կ'ապականի։ Անաւանդ թէ ինչ մեծ ամօթ բան կ'ըլլայ, երբ որ մէկը հեղինակները չկը ընալով զանազաննել, իրարու հետ շփոթէ, օրինակի համար, ոճին ու լեզուին մաքրութեան կողմանէ, թումասը, թերասօնը, Արմօնթէլը, Փրատօնը, Պօսիւէին, Ֆէնէլօնին, Պօալօյին, Ուսինին հաւասար դնէ, կամ զդաստութեան կողմանէ Յ. Յ. Ուռւասն, Վօլթէրը, Վօլնէն, Աասիլեօնին, Լ. Ո. Աասինին, Շաթօպրիանին հետ նոյն

բոնէ, ու անոնց պէս կարդայ : Առ մասիս մէջ
գլխաւորաբար Վահարփին, Վիլմէնին, Կիզարին,
Վէվիին, Վապաթիէ տը Գասթրին, եւ ուրիշ քանի
մը հին ու նոր գրագիտութիւններուն ու պատմու-
թեան բառարաններուն հետեւեցանք, որոնք ամէնն
ալ հիմակւան ատենս Գաղիայի ամենէն երեւելի
սեպւած գրագիտութեան հեղինակներն են :

Խոկ զանազան տեսակ կրթութիւնները, զա-
նազան հեղինակներէն կարդալու համար ընտրըւած
կտորները զատ հատորի մէջ ասկէ ետեւ անմիջա-
պէս դուրս կը հանենք : Կը յուսանք որ աս մեր գիրքը
մեր սիրելի ազգայիններուն մէջ օգտակար գիրք մը
կ'ըլլայ, չէ թէ մինակ լեզուն սովորելու ու մոքերնին
տեղեկութիւններով զարդարելու, հապա սրտեր-
նին ալ ուղղելու համար, որն որ մեր գլխաւոր
վախճանն է :

ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գ Ե Գ Ա Բ Ե Ր Ե Վ Լ Ե Զ Ո Ո Ւ Ւ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

1. ԳԱԴԻԵՐԻՆ լեզուին քերականութիւնը գաղերէն լեզուաւ շխտակ խօսիլ ու գրել կը սովորեցընէ:

2. Լեզու մը խօսելու կամ գրելու համար բառ կը գործածւի. աս բառերը վանկէ, վանկերն ալ գրել կը շինւին :

3. Գաղիացիք քառանուհինդ դիր կամ նշանագիր ունին, որոնց ձեւերն ու անունները ասոնք են. A, a, ա. B, b, պը. C, c, գը. D, d, տը. E, e, է. F, f, ֆը. G, g, կը. H, h, հը. I, i, ի. J, j, ժը. K, k, գը. L, l, լը. M, m, մը. N, n, նը. O, o, օ. P, p, փը. Q, q, զը. R, r, րը. S, s, սը. T, t, թը. U, u, իւ. V, v, վը. X, x, գու. Y, y, ի. Z, z, զը:

Աս գրերուս առաջ ա, պէ, սէ, տէ, է, էֆ, ժէ, ալ, ի, ժի, գա, էլ, էմ, էն, օ, փէ, քիւ, էր, էս, թէ, իւ, վէ, իքս, ի կրէգ, զէտ կըսէին. բայց նորերը մեր գրածին պէս կըսեն:

4. Աս գրերէս մինակ վեց հատը, այս ինքն ա, ե, ի, օ, ս, յ իրենք իրենցմէ ձայն կը հանեն, ու Ձայնաւոր կըսւին. իսկ մնացածները իրենք իրենցմէ ձայն չկըսնալով հանել միշտ ձայնաւորի մը քով կը գըրւին ու Շաղաձայն կըսւին:

5. Մէկ հնչումով բերնէն դուքս ելած մէկ կամ շատ գրերը վանկ կըսւին. mer, մէր, ժով, տէնէլ. é-cou-ter, է-ֆու-նէ, մաթիկ ընել, տէնլէմէ+:

6. ՎԵԿ վանկի մէջ, կամ մէկ հնչումով բերնեն՝
որոշ դուրս ելած երկու ձայնաւորները Նըլքարբառ
կըսւին. fuir, ֆէ-էր, փախչիլ, գալանտ. dia-ble,
տիպուլը, սատանայ, շէյնան:

Գաղղերենի մէջ ble, bre, վերջաւորած բառերը,
ինչպէս diable, nombre, մեր մէջը տիպուլը, նօնուը,
գրելնուս համար, և գրին ձայնը հանելու չէ. հապա
միշտ իրմէ առջի վանկին վրայ զարնելով, վերջի ըին
վրայէն շուտ անցնելու է, ասանկ տիպուլը, նօնուը:
Մինակ ասոր համար մենք և գերը կը գնենք, որ շըլայ
տիպուլ, նօնուը կարդացւի, ինչպէս ոմանք կ'ընեն, որ
սխալ հնչում է:

7. ՎԵԿ կամ շատ վանկէ բառ կ'ըլայ. բառերն
ալ կարգաւ դրւելով խօսք մը կը շինուի:

8. Աս խօսքս շինող բառերը ինը կը բաժնըւին.
այս ինքն Գոյական, Յօդ, Ածական, Դերանուն, Տայ,
Ուակայ, Նախադրութիւն, Շաղկապ, Միջարկու-
թիւն. որոնք Մասունք բանի կ'ըսուին:

Քանի մը քերականութեանց մէջ բառերը ութը կը
բաժնեն, գոյականն ու ածականը մէկ սեպելով. կան ալ
որ տասը կը բաժնեն, մեր դրածներուն վրայ ընդունե-
լութիւնն ալ եւելցընելով. բայց հասարակօրէն մեծ
մասը մեր դրածին պէս կը գնեն:

9. Մասանց բանի վրայ խօսելէն առաջ, բառերը
կարդալու ու աղէկ հնչելու համար հարկաւոր եղած
կանոնները կը դնենք:

Հոս տեղս կարդալու համար շատ հարկաւոր եղած
կանոնները կամ ընդհանուրները կը դնենք. իսկ մասնա-
ւոր ծանօթութիւններն ու արտաքոյ կարգի զարտու-
ղութիւնները քերականութեան վերջերը թողկու տանք:

10. Ai. երբեմն բաց ու երբեմն ամփոփ շըլթուն-
քով է կը հնչըւի. faible, ֆէ-պուլը, տկար, շալք. = j'ai,
չ'է, ունիմ, պէնիմ վար:

11. Au ու eau. o ի ձայն կը հանեն. autel, օւէլ,
խորան, մէկրապ. nouveau, նո-զ, նոր, եւնէ:

12. C. բաղաձայնէ մը կամ ա, օ, ս ձայնա-
ւորներէն առաջ, եւ կամ վանկին վերջը եղած ատեն,
չ կամ + կը հնչէ. clef, գլէ, բանլիք, անտիկար. cul-
te, գլուխ, պաշտօն, իդառեն. tric-trac, երեխ-նրան:

տապալի, թավշւ: Իսկ է, ո, յ ձայնաւորներէն առաջ, նոյնպէս տակը ցéille, սերէլ ըսւած նշանով (ց) ա, օ, և ձայնաւորներէն առաջ դրւած առեն, « ի ձայն կը հանէ. Ceci, ալսէ, աս, պո՞ւ. ey- près, սէքէ, նոծի, սէրվ. façon, ֆասծ, կերպ,

թարշ:

Գաղղացւոց ց, կ, զ գրերէն մէկը չ ով գրած առեննիս, չ ը թաւ ու խիստ ձայնով հնչելու է, ինչպէս մեր գաղալդ, զուլդ բառերուն մէջ կը հնչըւի. իսկ + մեր գաղալդ, զուլդ բառերուն մէջ կը հնչըւի. իսկ + ով գրած առեննիս նուրբ ու փափուկ ձայնով հնչելու է, ինչպէս որ մեր քերել, քիրան բառերուն մէջ կը հնչենք:

13. Աս դիրս կրկնըւած առեն, ո կամ ի ձայնաւորներէն առաջ չս կը հնչէ, իսկ ա, օ, և ձայնաւորներէն կամ բաղաձայնէ մը առաջ պարզ չ կամ + կը հնչէ. accepter, ադսէքէն, ընդունել, նայուն էն-դէ+. occident, օդսէպան, արեւմուտք, ճայրը, հետպատճ. = accuser, ադսէնէ, ամբասամնել, պահանջ-ժանդ:

14. Ch. հասարակօրէն շկը հնչէ. բայց երբեմն օտար բառերու մէջ չ ի ձայն ալ կը հանէ. acheter, աշնէն, զնել, սունը ալստ. = écho, էֆօ, արձա-գանդ, ենակո, սէս:

15. E. զատ զատ անունով երեք հնչում ունի:

Ա. Ա րան շեշտ ունեցած առեն (է), Փակ կ'ը-սի, ու մեր է ին ձայնը ունի, բայց բերանն ու պըր-կունքները ժողվելով հնչելու է. ետէ, էնէ, ամառ, ետչ:

Բ. Ա րան բութ ունեցած առեն (է), բայց կ'ը-սի, ու մեր է ին ձայնը ունի, բայց բերանն ու պըր-կունքները բանալով հնչելու է. րեր, հայր, դէպէր. succès, սէքսէ, յաջողութիւն, իդուն:

Վ. Եզր որ վրան ամենեւին նշան մը չըւնենար (է), ու նոյն վանկին մէջ իրմէ ետեւ բաղաձայն գիր մը չըլլար նէ, Վնձայն կամ շամը կ'ըսւի: Ասանկ տե-ղեր երբեմն մեր և ին ձայնը կը հանէ, երբեմն ալ ա-ղեր երբեմն մեր և ին ձայնը կը մնայ. ee, ալ, աս, պո՞ւ. degré, մենեւին անձայն կը մնայ.

տըհեւ, աստիճան, պէրէճէ. vie, վե, կեանք, էօր. dange-reux, տանժրէս, վտանգաւոր, նէհլի+էլի. De ce que je vous ai dit, տը իլ ծը վուշ-է ու, քեզի բաս-ծէս, անս պէտիյիմուն: Բայց թէ որ իրմէ ետեւ նոյն վանկին մէջ բաղաձայն զիր մը ըլլայ նէ, փակ կամ բաց է ի ձայն կը հանէ. pied, փէն, սուք, այտք. = chef, չէֆ, դլուխ, պաշ:

Բառերուն վերջի անձայն օ գրեն ետեւ եկած բա-ղաձայնը և զիրը ըլլայ նէ, մինակ միավանկներուն մէջ է կը հնչէ, իսկ բազմավանկներուն մէջ անձայն կը մնայ. ces, ու, ասոնք, պունլուր. les, լու, անոնք, օնլուր. livres, լեւը, գրքեր, գիրուլուր. faites, ֆէն: ըրէ, եր, էյլ:

16. C. զիրը չորրորդ ձայն մ'ալ ունի, այս ինքն շատ բաց է ի հնչում: C. ձայնը հասարակօրէն վրան պարոյի ունեցած ատեն (է), կը հանէ. fête, ֆէն, տօն, չինէն. être, էնը, ըլլալ, օլտք:

17. Ei. բաց է ի ձայն կը հանէ. seigneur, սէնէրօ, տէր, սահիպ:

18. Eu ու օւ. Էս կը հնչեն. feu, ֆէօ, կրակ, սիւշ. soeur, սէօր, քոյր, իւզիտուտ: Բայց առաջ, ունենալ, էտինուի+ բային որ ժամանակին մէջ որ ու գտնրւի, էս կը հնչէ. j'eus, ժիւ. que j'eusse, իլ ժիւս:

19. G. բաղաձայնէ մը կամ ա, օ, ո ձայնաւորներէն առաջ, կամ վանկին վերջը եղած ատեն, է ի ձայն կը հանէ. grêle, իրէլ, կարկուտ, աօլու. gai, իւ, ուրախ, շաղ. augmenter, օհաննիւ, եւելցրնել, արլուրմաք: Իսկ է, ի, յ ձայնաւորներէն առաջ դըրւած ատեն, ժ ի ձայն կը հանէ. manger, մանժէ, ուտել, եւմէ+. gymnase, ժիմաղ, վարժարան, նէալլի-դիանէ:

20. Gn. բառերուն մէջը նէ կամ ն, ի պէս ձայն կը հանէ. magnifique, մանէիթիտ, փառաւոր, սալլուննիլ: Իսկ բառերուն սկիզբը բնական ձայնով նու կը հնչէ. gnomique, ինօթի, վճռական, +էսիճի. նոյնպէս կը հնչէ ignicole, էնիթօլ, կրակապաշտ, սիւշիւրէսն.

3

regnicole, բէնէտօլ, թագաւորութեան բնակիչը,
մէլէ+էն էնալսէ, եւ ուրիշ քանի մը բառերու մէջ:

21. H. երբեմն ամենեւին ձայն չունենար, անոր
համար ալ լնձայն կամ շամք կ ըստի, երբեմն ալ ն
ի ձայն կը հանէ. habit, աղի, զդեստ, էսլաղ, sou-
haiter, սուենէ, բաղձալ, արվելցու+:: = haut, հո,
բարձր, ելւ+ուեւ+:

22. L գիրը, իրմէ առաջ և ձայնաւորը եղած ա-
տեն, փափուկ ձայն մը կը ստանայ, որն որ յլ ի պէս
կը հնչէ. եւ թէ որ և էն առաջ ուրիշ ձայնաւոր մը
կայ նէ, և ին ձայնը չելլեր. péril, տերել, վտանգ,
բենցիկ. paille, գայլ, յարդ, սաման. soleil, օլեյլ,
արեւ, կենաւ. oeil, եօլ, ազք, կէօլ:

23. Աս կանոնէն ill ով սկսած բառերը դուրս
հանելու է. illustre, էլլէ-սիրը, երեւելի, մէշնոր:
Ուրիշ բառեր ալ կան, որոնց մէջ ու կամ բնական
ձայնը կը հանէ, կամ մինակ է կը հնչըւի. ու, էլ, ան,
օ. vil, վել, անարդ, հաֆըր. ville, վել, քաղաք,
չէնէր. mil, mille, մլ, հազար, պին. == baril, պարէ,
պղտիկ տակառ, վարէլ:

24. M ու ո գրերէն առաջ երբ որ նոյն վանկին
մէջ ձայնաւոր մը ըլլայ նէ, զատ ձայն մը կը ստանան,
որն որ քթէն հնչըւելուն Ոնդական կը ըստի, ու ձայնա-
ւորներէն ոմանկը ասանկ տեղեր ձայներնին կը փոխեն:
Ռայց թէ որ մի եւ նոյն բառին մէջ ու կամ ո գրէն
վերջն ալ ձայնաւոր մը գայ, կամ իրենէք կը կնըւած
ըլլան նէ, ալ ոնդական չեն ըլլար, ու ձայնաւորներն
ալ իրենց բնական ձայնը կը պահեն:

25. Ոնդական ձայներն ասոնկ են.

Am, an, em, en, ան. enfant, անֆան, աղայ,
չէնուր:

Aim, ain, ein, im, in, յմ, յն, էն. faim,
ֆէն, անօթութիւն, անլըր. fin, ֆէն, վերջ, սօն:

Ien, իէն, իան. bien, պիէն, աղէկ, էյկ. patient,
փառէտն, համբերօղ, սուպրւլ:

Um, un, eun, էօն. humble, էօնդլը, խոնարհ,
աւշտ էօնի-լլե-. un, էօն, մէկ, պիք:

Աս օրինակներուն մէջ ու ո գրերը ոնդական են.
խկետեւի բառերուն մէջ ոնդական չեն, immobile, իմ-
օտիլ, անշարժ, բըմըտանմաղ . innocent, ինօսան, ան-
մեղ, առաջուղի . humilité, ի-միլիլե, խոնարհութիւն,
աւշտ էօնի-լլե-լի-+. une, ի-նը, (իդ.) մէկ, պիք:

Ասանկ տեղեր նը գրելնուս համար, ը ին ձայնը չհա-
նելու է, հապա վերը (Յ.Ծան.) ըսածնուս պէս հնչելու է.
մենք մինակ ո գրին ոնդական չըլլալը իմացընելու հա-
մար ասանկ կը գրենք:

26. Մինակ ածականներու, ու, ան ին ու բien,
պէն ին վերջի ո գիրը ետեւի ձայնաւորով սկսած բառին
հետ կը կապւի, ու ոնդական չըլլալը, ան ալ երբ որ
երկու բառը իրարու հետ հարկաւոր կապակցութիւն
ունենան նէ. Un bon enfant, էօն պօն-անֆան, բարի
տղայ մը, պիք էյէ չընուգ: Mon habit, օն-տպէ, իմ
զգեստս, պէնիմ էսլապը: Un ancien ami, էօն-անսին-
տօն, հին բարեկամ մը, պիք էստի պօն: J'en ai vu,
ժան-է վի-, անոնցմէ տեսայ, օնլարդան ինօրդի-: Ils
sont bien aimables, իլ սօն պէն-էմպալը, շատ սիրուն
են, իւ+ լուիֆ ալրէլք: Բայց առանց կապակցութեան
կը հնչըւի. Vin bon à boir, վին պօն ո պօնը, խմելու
աղեկ գինի, էլլէմէ+ շարադ: Donnez-en aux pau-
vres, տօնեղ-ան օ փօնը, աղքատներուն տուր անկից,
օնդան քուգարելքը վիք:

27. Oi. օս կը հնչէ. boir, պօնը, խմել, իւի+:

28. Oin. օէն կը հնչէ. besoin, պղօն, հարկա-
ւորութիւն, իդնիլը :

Գաղիայի զանազան դաւաճներուն մէջ օ գրերը
զանազան կերպով կը հնչեն, ու քերականութեանց ու
բառգիրքներու մէջ իրարմէ տարբեր ձայն կու տան.
ոմանք օս կը հնչեն, ոմանք սուկ, ոմանք ալ օէ: Նոյն-
պէս օն ին հնչումն ալ ամէն տեղ միօրինակ չէ. ոմանք
օէն կը հնչեն, ոմանք սուկն, ոմանք ալ օն:

29. Ou. օ- կը հնչէ. jour, ժուր, օր, իւն:

30. Ph. ֆ ի ձայն կը հանէ. philosophe, ֆիլո-
սօֆ, փիլիսոփայ, ֆիլոլոգ:

31. Qu. մինակ է կամ + կը հնչէ . quand , ժամ ,
երբ , հաշան . qui , +t , "r , +t :

32. Rh. պարզ ու ի ձայն կը հանէ . rhétorique ,
ու էլոքէտ , ճարտասանութիւն , եւ՛ եւնադէն :

33. S. բառերուն մէջը բաղաձայնի քով , ու
սկիզբը , " ի ձայն կը հանէ . իսկ բառերուն մէջ տեղը
երկու ձայնաւորի մէջ , շ կը հնչէ . espérer , էսէքէր ,
յուսալ , ու մագ . conseil , գօնէյլ , խրատ , էօյէ-ն .
sable , սպոլ , աւազ , գումար . = choisir , շառնէր , ընտրել ,
սէզմէտ :

34. Ceու ու էն առաջ դրւած ատեն , ամենեւին
ձայնը չելեր . scélérat , սէլէր , չարագործ , գէմէտուր .
science , սկանս , գիտութիւն , էլ :

35. T գիրը , երբ որ բառի մէջ իրմէ ետքը և եւ
ուրիշ ձայնաւոր մը ունենայնէ , երբեմն բնական ձայնը
կը պահէ , երբեմն ալ " ի ձայն կը հանէ . amitié , մ-
դիմէտ , բարեկամութիւն , ուսնէլու-դ . = patience , գունէանս ,
համբերութիւն , ստոր :

36. Th. պարզ ն ի ձայն կը հանէ . théâtre , թէտ-
րը , թատրոն , նէմաշա եւրէ :

37. X. երբեմն գու կը հնչէ . luxe , լէ-դո , զեղ-
խութիւն , սուլուան . երբեմն էլ . exemple , էլան-
դիլ , օրինակ , էօրնէտ . երբեմն " . soixante , սոսսանն ,
վաթսուն , սլույզ . երբեմն շ . sixième , սինէտ , վեցե-
րորդ , սլունճ . երբեմն գ . exciter , էդսէնէ , դրդուել ,
գընուըմադ :

38. Y. բառերուն մէջը բաղաձայնի քով , սկիզբն
ու վերջը միշտ մէկ և ի ձայն ունի . tyran , նէրան ,
բռնաւոր , պալմ . yeux , իւս , աչք , իւսու : Իսկ բա-
ռերուն մէջ տեղը երկու ձայնաւորի մէջ , երկու և ի
ձայն կը հանէ . moyen (moi-ien) , օստիէն , միջոց , էլ ,
նարէդ . pays (pai-is) , գէտ , գաւառ , էյտէն :

39. Կարդալու վրայ քանի մը ընդհանուր կանոն
Ա . Բառերու մէջ կրկնըւած բաղաձայնները
հասարակօրէն . մէկ գրի ձայն կը հանեն . abbé , սոկէ ,

արբայ, էեւ-հոդան պաշը. aller, ալ, երթալ, իւնիտ+. serrer, սեր, ձնշել, ուժմագ. passer, փառ, անցնիլ, իւնիտ+: Քանի մը զարտուղութիւն կայ որոնք վարժութեամբ կը սովորւին:

Դ. Ծառերուն վերջի բաղաձայնները անձայն կը մնան tronc, նործի, կոճղ, +իւնիտ+. sang, ան, արիւն, գան. coup, գու, հարուած, ուրուշ: Օարտուղութիւնները Ծ. մասին վերջերը կը դնենք:

Գ. Ծառերուն վերջը աս անձայն մնացող բաղաձայնները, իրենցմէ եաքը ձայնաւորով կամ անձայն կ ով սկսած բառ մը եկած ատեն, ձայներնին կը հանեն. բայց ան ատեն երկու բառը մէկ բառի պէս մէկտեղ հնչելու է. ինչպէս Aimer à lire, էմբ- մեր, կարդալը սիրել, օդումայը սեղնիտ+: Savant homme, սահնել-օմ, գիտուն մարդ, էլեմուար ապաս: Vient-il? լինել-իլ, կու գայ, իւլիր մ. Il est arrivé, ել էլեմուար, հարաւ, ելեմիլուի:

Դ. Ասանկ տեղեր մ գիրը ն կը հնչէ, ց գիրը է, Տ ու Խ գրերը և ինչպէս Grand arbre, իրանի- որդը, մեծ ծառ, ովեցիտ աղող: Un long habit, էօն լնիտ-ապիկ, երկայն զգեստ մը, ուղուն էսպազ: Les grands hommes, Ե իրանի-օմ, մեծ մարդիկները, ովեցիտ աղումը: Deux enfants, ուկոզ-անֆան, երկու տղայ, իւկ ջնուգ:

Ե. Ծայց ամէն տեղ ասանկ գրերուն ձայնը հանելու չէ. ընդհանրապէս աս գիտնալու է որ երկուքը մէկտեղ հնչըւած բառերը իրարու հետ կապակցութիւն պիտ'որ ունենան, ու մէջ տեղերնին կէտ պիտի շըլայ, ինչպէս են բոլոր վերի օրինակները: Ըս ալ գիտնալու է որ խօսակցութեան մէջ ասանկ բաղաձայնները շատ քիչ կը հնչըւի, իսկ կարդալու կամ մանաւանդ ծառ զրուցելու եւ ոտանաւորներու մէջ ըստ տեղւոյն կը հնչըւի:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍԻ
ՄԱՍԱՅՑ ԲԱՆԻ ՎԱՐԵՑ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԵԽ

ԳՅՈՒԽԻԿ Ե

ԳՈՅԱԿԱՆԻ ՎԱՐԵՑ

40. ԳուՅականը ինք իրմէ կեցող իր կամբան
մը կը ցուցընէ. père, հայր, ծեռեր. arbre, δωμ,
աշխ. bonheur, երջանկութիւն, էդպալ:

41. Գոյականը երկու կը բաժնըւի, Յատուկ ու
շասարակ:

42. Յատուկը մասնաւոր մարդ, բան կամտեղ
մը կը ցուցընէ. Alexandre, Αλέξανδρոς, Իստինուեր.

Nil, Նեղս, Նիլ Ռուպերէ+ . Rome, Հռոմ, Յօհա:

43. Շասարակը նոյն տեսակ բաներէ մէկ հատը
կը ցուցընէ. homme, մարդ, ադամ. fleuve, գետ,

վայ. ville, քաղաք, վայ:

44. Գոյականներուն գիտնալու բանը իրենց
լեռն ու թիւն է:

ՀԵՏՈՒԵԿ Ե

ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՍԵՐԵ

45. Աեռը երկու է, Արական ու Իդական :

46. Արական սեռը բնութեամբ արուները կը
ցուցընէ, իսկ իդականը բնութեամբ էդերը կը ցու-
ցընէ. ասով արուներուն անունները արական, ու

Էգերուն անունները իգական են . ինչպէս fils ,որդի ,
օղու . cheval ,ձի ,ան . արական են ,ու fille ,աղջիկ ,
Քըլ . jument ,մատակ ձի , Քըրտաք . իգական են :

47. Երբեմն արուներն ու էգերը իրարմէ զատ
անուն կ'ունենան . le bélier ,խոյ ,Քօլ . la brebis ,
մաքի ,աէլք Քօնան ,մարէտ . Երբեմն ալ մինակ վերջաւու-
րութեամբ իրարմէ կը զատւին . le lion ,առիւծ ,արու-
լան . la lionne ,մատակ առիւծ ,աէլք արուլան . le ti-
gre ,վազր ,Քէլն+ . la tigresse ,մատակ վազր ,աէ-
լք Քէլն+ . իսկ Երբեմն մի եւ նոյն կամ արական կամ
իգական բառը թէ արուներուն թէ էգերուն վրայ
կ'ըստի . le corbeau ,ագռաւ ,Քարզակ . la grenouille ,
գորտ ,Քըրդակ :

48. Արովչետեւ սեռը արուները էգերէն զա-
տելու համար է , անոր համար աղէկ նայւելու ըլլայ
նէ , արու կամ էգ չցուցընօղ դոյականներուն սեռ
տալու չէր . բայց Գաղիացիք ինչպէս նաեւ ուրիշ շատ
ազգեր , ասոնց ալ սեռ մը տրւած են . ինչպէս soleil ,
արեւ , իւնէլ . jour ,օր , իւն . fruit ,պտուղ , մայլ
բառերուն արական սեռ տրւած են , ու լու-
սընկայ , այ . nuit , գիշեր , իւճէ . fleur , ծաղիկ , չէլն+
բառերը , որոնք բնութեամբ առջիններէն սեսի տար-
բերութիւն չունին , իգական ըրած են : Ասիկայ մինակ
սովորութենէ կախում ունենալուն , որոշելը գժուարին
է . ուստի աս գժուարութիւնը քիչ մը գիւրնցընե-
լու համար ետեւի կանոնները կը դնենք :

49. Արական են .

Ա . Օքառերուն , մետաղներուն ,օրերուն , ամիս-
ներուն ու տարւան եղանակներուն անունները . chêne ,
կաղնի , մէլք . fer , Երկաթ , աէմիր . mardi , Երեքշաբ-
թի , սալէ . mai , մայիս , մայէս . printemps , գարուն ,
պէհար :

Բ . Տէրութիւններուն , գաւառներուն , քաղաք-
ներուն անունները , թէ որ ճոթերնին անձայն է մը
չկայ նէ . Portugal , Լուսիտանիա , Փօրթուգալ . Ar-

tois, Γρηγοριος, Ερμηνευ. Paris, φαρμακον, φαρμακον: Περιφερ-
τοιον, Σιων, Σιων. Sion, Ախոն, Ախոն. Jérusalem, Երուսաղեմ,
Գործադրություն: Tyr, Տիրոս, Թօնտոս. Ilion, Իլիոն,
Խուտել Ըստամպալ:

Դ. Գոյականի պես գործածած ուրիշ մասունք
բանի. le bon, աղեկը, էյլ. le manger et le boir,
ռատելն ու խմելը, էեմ էպէ. le oui et le non, հան ու
չեն, պելէ մէ իսպալ:

Դ. Անդական վերջաւորութիւն ունեցող գոյա-
կանները. volcan, հրաբուխ, անել առալը. vent, հով,
բուլիկեար. parfum, ծխանելիք, պատիութ: Ասկից կը
զարտուղին tion, sion, xion, վերջաւորած գոյական-
ները, ու main, ձեռք, էլ. fin, վերջ, աճ. faim, անօթու-
թիւն, ածլը: ու dent, ակույ, տէլ բառերը: Կայսպէս
քանի մը հատ ալ ոն վերջաւորած բառերը, ինչպէս
մասն, տուն, էլ. saison, եղանակ, էյեամ. leçon,
համար, տէրս:

Ե. Աս վարը գրւած զանազան վերջաւորութիւն-
ները գրեթէ բոլոր արական են, ոմանց ունեցած քիչ
մը զարտուղութիւններն ալ քովելնին կը դնենք.

Ac, lac, լիճ, իւլ:

Aire, salaire, վարձք, հատք:

Զարտ. affaire, գործ, համալ-

հար. chaire, գահ, թափլ. gram-

maire, քերականութիւն, իւլ:

Ապք. paire, զոյտ, մին:

Al, canal, ջրանցք, մուլու:

Ard, fard, սոգոյր, հուլու:

As, trépas, մահ, եօլիւ:

Age, courage, քաղութիւն,

ճեսորել:

Զարտ. page, երես, սահման:

cage, վանդակ, իւլ իւժել:

rage, կատղութիւն, իւլ: ima-

ge, պատկեր, սերել: plage,

ծովեղը, հըլ:

At, sénat, ծերակոյտ, իւրեւ:

Au, chapeau, փեղոյր, լութ:

Զարտ. eau, ջուր, մութ: peau,

կաշի, մըլն:

Ege, piège, ծուղակ, բուլութ:

Eil, ail, soleil, արեւ, իւնել:

travail, աշխատանք, սահման:

El, miel, մեղք, պալ:

Eme, baptême, կնունք, լոփիւլ:

Զարտ. crème, սեր, հոյման:

Er, cocher, կառավար, արագութ:

Es, progrès, յառաջադիմու-

թիւն, իւլութ:

Et, billet, առմասկ, պիլել:

Eu, jeu, խաղ, օյնոն:

Ic trafic, առուտուր, մւլութել:

Is, tapis, գորգ, հուլ:

Isme, prisme, հատուածակողմ:

Իւլութ:

It, profit, շահ, ֆարեն:

Oi, convoi, ուղեկցութիւն, իւն-

երել իւլ:

Զարտ. paroi, որմ, պիլութ:

Հաւատք, ոին. loi, օրէնք, համար:

Oir, miroir, ζωγκέψι, ογκίνετο :
 Ome, tome, ζωστόρ, ομέτο :
 Or, trésor, φωνάδ, οντοφύνετο :
 Os, repos, ζωνδόφιου, οντόντοθετο :
 Ot, mot, ρωπ, οντόγκοτο :

Ou, trou, δωκ, ουτέλετο :
 Our, four, φούρ, ουτέροντο :
 Οωρων. cour, ουλαστο, ούρων :
 Ours, cours, ούρθωρ, ούρ-
 τητο :

50. Ιρακιανά λέξεις.

Γ. · Σέρπιτζελεάνηγ, ηλιαχτούνερποτ ου λεφαλαράνετο-
 ρποτ αντιτίνερποτ σέλετο ορ δοθέρνην ανδαγήν ε λαγ γέτε.
 France, φαρζία, Φρανσία. Provence, φρούλανα, φρο-
 ζάνα. Rome, Ρομιού, Ρομιού. Περ φαρσποτζήν, Hano-
 vre, Λαννούζερ, Λαννούζερ. Mexique, Μεξικούλιγ, Μεξι-
 κέτζετο. Bengal, Φενκαλω, Φενκαλω λεφανερποτ:

Δ. · Ιδάτο ορ ηγιακανή μερ φέρρηθε ανδαγήν ε έτη
 αποληφητελεάνηγ αντιναποτ μερ φαγ γέτε. vie, λεβανήρ, λεβανήρ.
 queue, φηνέ, θηνηγετο : Ευοπ φαρσποτζουτζήνερζικιανοτερποτ:

Ζ. · Ζωσαρωτακορέτην ανδαγήν ε φέρρετο λεβακανή φέρρωταπο-
 ρποτζήνερ περιφητελεάνηγ, έτε περιφητελεάνηγ απέραντο φέρρωταποτζήνερ.
 φέρρωταποτζήνερ περιφητελεάνηγ ανδαγήν ε φέρρωταποτζήνερ
 αρωκανη μετο λαγ, ιντηναφέτο περιφητελεάνηγ φέρρωταποτζήνερ-
 ρποτ φέρρηθε λεβακανη, ήντεφέτο φέρρηθε μερ αποληφητελεάνηγ
 λεφανερποτ φρεταδερποτέτην λεφανερποτ λεφανερποτ:

Η. · Υνερετητζελεάνηγ δρε φέρρωταποτζήνερ τε λε
 φινιτελεάνηγ λεβανηταδ ηγιακανηνερποτ. (perdre) perte, λε-
 ρποταστ, λεγητ. (craindre) crainte, φαλη, φορτζετο :

Θ. · Λεπετερητρεταδ φέρρωταποτζήνεραμετ ηγιακανη-
 νερποτ.

Ace, glace, αππη, ηπητο :
 Οωρων. espace, οφρογ, ορτοτετο :
 Ade, salade, αηγανη, οντετο :
 Aine, eine, haine, φετη, οντετο :
 peine, αγλωσιανηρ, οντετο :
 Ance, ence, ense, connaissance,
 οντοσθητελεάνηγ, οντετο :
 penitence, απωλευσιαρποτζήνερ, οντετο, οντετο :
 οντετο, οντετο : défense, αρρε-
 λετο, οντετο :

Ande, ende, demande, λενηρηρ,
 οντετο : légende, ορμογ φαρρ,
 οντετο : ηγετετο :

Eille, aille, veille, απλη ορρ, οντετο :
 οντετο : paille, ομρη, οντετο :

Εlle, chapelle, μασποτο, οντετο :
 Esse, faiblesse, οικαρποτζήνερ,
 οντετο :
 Ete, tête, ηλπιζη, ηπητο :
 Ette, noisette, λεβηνη, φεντετο :
 Eur, douleur, φωτ, ηπητο :
 Οωρων. bonheur, λεβανηκοτ-
 ζήνερ, οντετο : malheur, οντετο :
 Ete, tête, ηλπιζη, ηπητο : honneur, φωτηρ,
 λεβηνη. déshonneur, ανηαρ-
 φανηρ, οντετο : coeur, οφρων, οντετο :
 οντετο : choeur, φωτ, οντετο :
 Ière, lumière, οντετο :
 Οωρων. cimetière, οικρερημανη-
 ηνηγ, οντετο :

Ine, famine, <i>սով</i> , <i>գմբւէտ</i> :	Té, vérité, <i>Ճշմարտութիւն</i> ,
Ite, limite, <i>սահման</i> , <i>սինօթ</i> :	<i>Առարտ</i> . côté, <i>կողմ</i> , <i>լարտք</i> .
<i>Զարտ</i> . rite, <i>ձես</i> , <i>արել</i> . site,	pâté, <i>պլակինդի</i> , <i>գլամուլ</i> <i>ուես-</i>
<i>դիրք</i> , <i>եաթէս</i> . gîte, <i>դադար</i> ,	<i>բետ</i> . comité, <i>ժողով</i> , <i>մա-</i>
<i>եաթանք</i> . mérite, <i>արդինք</i> ,	<i>լի</i> . traité, <i>ճամա</i> , <i>իելուոյ</i> .
<i>սելուոյ</i> :	été, <i>ամառ</i> , <i>եւու</i> :
Ive, rive, <i>ափ</i> , <i>գլաւ</i> :	Ude, gratitude, <i>չնորհակալու-</i>
Ise, surprise, <i>խաբեռութիւն</i> ,	<i>թիւն</i> , <i>լեշլութեր</i> :
<i>ալբանի</i> :	Une, lune, <i>լուսընկաց</i> , <i>այ</i> :
Ole, fiole, <i>վիլ</i> , <i>մւլե</i> :	Ure, mesure, <i>չափ</i> , <i>եօլմ</i> :
Onne, personne, <i>անձն</i> , <i>իւն</i> :	<i>Զարտ</i> . murmure, <i>շունջ</i> ,
Ote, pelote, <i>կծիկ</i> , <i>եւութանք</i> :	<i>գլուխմբ</i> . parjure, <i>սուտ եր-</i>
Otte, carotte, <i>ստեղղին</i> , <i>հա-</i>	<i>դում</i> , <i>եւլան եեմին</i> :
<i>ւուց</i> :	
Oupe, troupe, <i>գունդ</i> , <i>պէօլեւու</i> :	

Հ Ա Տ Ա Տ Ե Ր

Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն Խ Ե Բ Ո Ւ Ե Ն Թ Ի Ւ Ը

51. Թիւր երկու է, Եզակի ու Յոդնակի:

52. Եզակին մինակ մէկ բան կը ցուցընէ. enfant, տղայ, չքնութ. maison, տուն, էլ. իսկ յոդնակին մէկէն աւելի կամ շատ բան մէկտեղ կը ցուցընէ. enfants, տղաք, չքնութլար. maisons, տներ, էվլէր:

53. Շ ատ գոյականներ կան որոնք եզակիի մէջ շատ բան մէկտեղ կը ցուցընեն, ու շաւաքական կ'ըւ սւին. թէ որ աս բառերէն առաջ սն, սնե, մէկ, պէր թիւր ըլլայ նէ, Մասնաւոր հաւաքական կ'ըսւին. իսկ թէ որ չըլլայ նէ, Ծնդհանուր հաւաքական կ'ըսւին. ինչպէս արման, զօրք, սուեր. troupe, գունդ, պէօլեւու. foule, բազմութիւն, գլամութ:

Գոյականներէն ոմանք մինակ եզակիի մէջ կը գործածւին. ինչպէս սամ, անօթութիւն, ամեւէտ. soif, ծածրաւ, ամասարդութ. jeunesse, երիտասարդութիւն, երիտասարդներ, իւնչլի, ուլւէ գուլլալուր. ոմանք ալ մինակ յոդնակիի մէջ կը բանին. ինչպէս պլան, արցունք, իւու եւլու. ténèbres, մութ, գործութ:

54. Գոյականները ընդհանրապէս ճոթերնին և դիրը առնելով յոդնակի կ'ըլլան. ami, բարեկամ, քեր. ԳԱՂ. Ա.

պօսն. habit, զգեստ, էալապ. présent, պարզեւ,
հետիւն. յդ. amis, présents.

Քանի մը քերականութեանց մէջ կ' ըսեն որ առ ու
ent վերջաւորած բազմավանկ բառերուն յոգնակին, թէ
ուրիշ բառերուն պէս վրան Տ առնելով կ' ըլլայ, ու թէ
վերջի է գիրը Տ ի փոխելով. ճեմարանն ալ ասոր հա-
մաձայն կը կարծըւէր, բայց հիմայ նոր տպած ճեմարա-
նի բառարանին մէջ միշտ աս մեր դրածին պէս կը գրեն:

55. Աս ընդհանուր կանոնէն ինել մը բառեր
դուրս հանելու է:

Ա. Եղակիի մէջ Տ, Խ, Չ վերջաւորած գոյա-
կաններուն յոգնակին նոյն կը մնայ. օս, ոսկը, +էմի+.
croix, խաչ, հաշ. nez, քիմթ, պուրուն. յդ. օս,
croix, nez.

Բ. Եղակիի մէջ au, eau, eu վերջաւորածները,
նոյնպէս օս վերջաւորածներէն ոմանք Խ կ' առնեն.
oiseau, թուշուն, ժուշ. jeu, խաղ, օյուն. bijou,
գոհար, ծելմէր. յդ. oiseaux, jeux, bijoux.

Օս վերջաւորածներէն յոգնակիի մէջ Խ առնօղ բա-
ռերը ասոնք են, bijou, caillou, chou, genou, hibou,
joujou, pou. իսկ elou, cou, filou, fou, sou, trou,
verrou բառերը ընդհանուր կանոնին համաձայն Տ
կ' առնեն:

Գ. Al վերջաւորածներուն, նոյնպէս ail վեր-
ջաւորածներէն ոմանց յոգնակին aux կ' ըլլայ. che-
val, ձի, առ. travail, աշխատութիւն, շահակի. յդ.
chevaux, travaux. բայց bal, կաքաւ, խօրա. carnaval,
բարեկենդան, էլլ էմիտ. régale, կոշունք, շէյաֆէլ,
յոգնակիի մէջ ընդհանուր կանոնին հետեւելով bals,
եւ այլն, կ' ըլլան:

Ail վերջաւորողներէն յոգնակիի մէջ առքողները
ասոնք են, bail, émail, corail, soupirail, travail. իսկ
attirail, camail, détail, épouvantail, gouvernail, por-
tail, sérail, մինակ Տ մը առնելով յոգնակի կ' ըլլան:

Դ. Ciel, երկինք, իօյ. օeil, աչք, իօն նշա-
նակութեամբ յոգնակիի մէջ cieux, yeux, կ' ըլլան.
իսկ ciel, անկողնի ձեղուն, եանտի նավանը, (պատ-
կերի մէջ) երկինք, (լասվերու) ասիւնան, եւ օeil,
պանքի, գործիքներու ծակ, եւ այլն, իէնէր, ավարա-

լու առելքն, կեօղի - նշանակութեամբ, յոդնակիլի մէջ
ciels, oeils, կըլլան : Aïeul, պապ, հաւ, առելք բառին
յոդնակին ալ այեuls կ'ըլլայ. իսկ այս յոդնակին
նախնիք, անուլը նշանակութեամբ կը գործածւի:

Ածականներն ալ յոդնակի ըլլալու համար առ կա-
նոնները կը պահեն: Իդական ածականները միշտ ան-
ձայն ե վերջաւորած ըլլալով ընդհանուր կանոնին տակը
կ'երթան. ինչպէս petite, պատիկ, +եւլէ+· paysanne,
գեղացի (կին), +եօյէ- (գոյց). douce, անուշ, բարիւ. bel-
le, աղւոր, ֆաւչ. générale, ընդհանուր, իւրա-դի ի-
դական ածականներուն յոդնակին փական պատիկներն ածա-
կան ածականներուն յոդնակին փական պատիկներն ածա-

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Յ Օ Դ Ի Վ Ա Յ

56. Յօդէ առանց նշանակութեան բառ մըն է,
որն որ գոյականներէ առաջ գրւելով, անոնց որոշւած
ըլլալը կը ցուցընէ:

Գոյական մը որոշւած կ'ըլլայ, կամ թէ ըսեմ որոշ
նշանակութիւն կ'ունենայ, երբ որ իր ցուցըցած բաները
կամ ամբողջ ամէնը մէկտեղ կ'առնըւի, կամ որոշւած
մէկ մասը, կամ անոնցմէ մասնաւոր մէկ հատը. ինչպէս
կենդանիները մահկանացու են, այս ինքն ամէն կենդա-
նիք. բախտի բարիքը կորըստական է, այս ինքն բարիք-
ներուն մէկ մասնաւոր մասը, բախտի բարիքը. Գաղիասի
թագաւորը մեռաւ, առանձին որոշւած մէկը:

57. Գաղիասիք մինակ մէկ յօդ ունին. Երբ որ
եղակի արական գոյականներէն առաջ կը գրւի, le
կ'ըլլայ. եղակի իդական գոյականներէն առաջ գրւած
ատենը լա կ'ըլլայ. ու յոդնակի թէ արական թէ իդա-
կան գոյականներէն առաջ les. Le ciel, երկինքը, կէօյ:
La terre, երկիրը, եւր: Les animaux, ար. կենդանի-
ները, հայլանալ: Les étoiles, իդ. աստղները, եւլ-
դըլլալը :

58. Յօդը երկու կերպ փոփոխում ունի.

Ա. Երբ որ լե կամ լա յօդը ձայնաւորով կամ անձայն հ գրով սկսած բառէ մը առաջ դրւի նէ, իր և կամ ա ձայնաւորը կը կրծատւի, ու տեղը 1 գրին վըսյ ապադարձ կը դրւի. որն որ Կրծատում կ'ըսւի. ասանկով

Le arbre, ծառը, աղաւ, ըսելու {l'arbre.}

La épée, սուրը, քըւը, տեղ, {l'épée.}

La heure, ժամը, սապէ, կ'ըսւի {l'heure.}

Բ. Երբ որ լե կամ լուսէն առաջ դե կամ ա նախադրութիւններէն մէկը ըլլայ նէ, յօդը ան նախադրութեան հետ կը միանայ, ու մէկտեղ դւ, ծառ, առ, առ կ'ըլլայ. որն որ Լմիոփում կ'ըսւի. ասանկով

De le livre, դքին, գիտութեան, ըսելու {du livre.}

De les fruits, պտղոց, մամակէն, տեղ, {des fruits.}

À le soleil, արեւուն, լուսէն, կ'ըսւի {au soleil.}

À les jours, օրերուն, լուսէն, կ'ըսւի {aux jours.}

59. Առ ամփոփումը եզակիի մէջ ձայնաւորով կամ անձայն հ ով սկսած բառերէն առաջ չգործածւիր. ուստի դւ enfant, առ հոգած չըսւիր, հապա դէ l'enfant, ա լ'homme. իսկ յոդնակիի մէջ կը գործածւի. ինչպէս դէ օրինակիր.

60. Յօդին փոփոխմանց օրինակը.

1068 բ ս ղ ո ւ շ ա ն օ վ ս կ ս ս ծ
Ա ր ս կ ս ն ս կ ս ս ծ

Բ Ո Ւ Մ Վ Ե Ր Ա Վ Ե Ր

1. Le cœur, *սիրու*, էլ-րէր.
2. Du cœur, *սիրին*, էլ-րէրին.
3. Au cœur, *սիրին*, էլ-րէրին.
4. Le cœur, *սիրու*, էլ-րէր.
5. Pénétrer, *սրահն*, էլ-րէրէր.

- La croix, *խաչ*, համշ.
De la croix, *խաչին*, համշին.
À la croix, *խաչին*, համշին.
La croix, *խաչ*, համշ.
De la croix, *խաչին*, համշին.

Յ Ո Գ Կ Շ Ա Վ Ի Ւ Բ
Ա Ր Ս Կ Ս Ն Ս Կ Ս Ս Ծ
Բ Ո Ւ Մ Վ Ե Ր Ա Վ Ե Ր

1. Les *սրահներ*, էլ-րէրէր.
enfants, *սրահը*, էլ-րէրէր.

2. Des *սրահներ*, էլ-րէրէր.
enfants, *սրահ*, էլ-րէրէր.

- s coeurs, *սրահուն*, էլ-րէրէր.
croix, *խաչին*, համշին.
enfants, *սրահը*, էլ-րէրէր.

- 2 Ա Յ Ա Խ Ո Ր Ո Վ Ս Վ Ծ
Ա Ր Կ Ս Ն Ս Կ Ս Ս Ծ
Բ Ո Ւ Մ Վ Ե Ր Ա Վ Ե Ր

- L'enfant, *սրահի*, էլ-րէրէր.
De l'enfant, *սրահին*, համշին.
À l'enfant, *սրահին*, համշին.
L'enfant, *սրահի*, էլ-րէրէր.
De l'enfant, *սրահին*, համշին.

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ

Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ի Վ Ր Ա Ց

61. Աժականք գոյականի վրայ դրւելով, անոր
ինտոր ըլլալը կը ցուցընէ. bon père, բարի հայր, եկէ
քերէր. petit arbre, պղտիկ ծառ, +իւլւ+ ալլւ.
grand bonheur, մեծ երջանկութիւն, պիւլւ+ էդուլ:

62. Ածականները կը քնար հինգ բաժնել. շա-
սարակ, թառական, լտացական, Յուցական ու Ենորոշ:

Հ Ա Տ Ս Ո Ւ Ե ՞Օ Ւ

ՀԱՍՏԱՐԱԿ Ա Ժ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Բ Ո Ւ Ն Վ Ր Ա Ց

63. Ասոնց վրայ երկու գլխաւոր գիտնալու բան
կայ. նախ իրենց սեռն ու թիւը, երկըորդ իրենց աս-
տիճանը:

Ա. Ա Ժ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Բ Ո Ւ Ն Ս Ե Ռ Ո Ւ Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ը

64. Խօհպէտ ածականները իրենք իրենցմէ սեռ
ու թիւ չունին, բայց իրենց գոյականներնուն հետ
ունեցած կապակցութիւննին ցուցընելու համար, ա-
նոնց հետ միշտ կը համաձայնին, կամ թէ ըսեմ իրենց
վերջը փոխւելով, գոյականներնուն թիւն ու սեռը
կ'առնեն. ու ասիկայ Ածականներուն սեռն ու թիւը
կ'ըստի. beau jardin, աղւոր պարտէզ, իւլւլ ուռուէ.
belle maison, աղւոր տուն, իւլւլ էլ. beaux jardins,
աղւոր պարտէզներ, իւլւլ ուռուէլէր. belles maisons,
աղւոր տներ, իւլւլ էլլէր:

65. Արականի վերջաւորութիւն ունեցող ածա-
կանները ընդհանրապէս ճոթերնին անձայն և գիրը
առնելով իգական կ'ըլլան. haut, բարձր, եկւուել+.
vrai, ստոյդ, իւրէլ+. իդ. haute, vraie. իսկ իգականի
վերջաւորութիւն ունեցողները իգականի մէջ նոյն կը
մնան. sage, իմաստուն, ալիք. admirable, զարմա-
նալի, ահայէդ. իդ. sage, admirable.

Արականի ու իգականի վերջաւորութիւն ըսելով
հասարակօրէն ինչ իմացւելը վերը (50 Բ. Ծան.) ըսկը:

66. Առ ընդհանուր կանոնին տակը քանի մը
զարտուղութիւն կայ:

Ա. Հատ ածականներուն վերջի բաղաձայն գիրը,
անձայն և առնելու ատենանին, կը կրկնըւի. bas, ցած,
ուշտ. ancien, հին, էստ. իդ. basse, ancienne.

Հասարակօրէն ais, an, as, eil, el, et, ien, on,
os, ot, ul, un, վերջաւորած ածականներուն վերջի բա-
ղաձայնը իդականի մէջ կը կրկնըւի. ինչպէս օրինակնե-
րէն յայտնի է: Բայց աս վերջաւորութեամբ աւ ընդ-
հանուր կանոնին տակը գացող ածականներ կան. ինչ-
պէս մավայ, mauvaise, գէլ, ֆէն. complet, com-
plète, կատարեալ, թէ+իւ, եւ այն:

Բ. X գրով վերջացօղները իդականի մէջ սե-
կ' ըլլան. heureux, երջանիկ, սութլ-լու. jaloux, նա-
խանձուտ, գըտնաճ. իդ. heureuse, jalouse. Իսկ faux,
սխալ, եսկլըլ. roux, կարմիր, գըտըլ. doux, անոյշ,
ըաթլ. vieux, հին, ծեր, էստ, էլեկտր ածականնե-
րուն իդականը ֆասս, rousse, douce, vieille կ'ըլլայ:
Գ. F գրով վերջացօղները իդականի մէջ սե-
կ' ըլլան. neuf, նոր, ենի. vif, կենդանի, տէրէ. իդ.
neuve, vive.

Դ. Eur վերջաւորողներուն իդականը շատ կեր-
պով կ' ըլլայ:

1. Érieur վերջաւորողները ընդհանուր կանո-
նին հետեւելով, իդականի մէջ անձայն և մը կ' առ-
նեն. ինչպէս intérieur, ներսի, էլլէրէ. extérieur,
դրսի, տէլլարէ. իդ. intérieure, extérieure. ասոնց պէս
կ' ըլլան majeur, աւելի մեծ, ասհա պէ-յէ-+. mineur,
աւելի պղտիկ, ասհա տէ-յէ-+. meilleur, աւելի աղեկ,
ասհա էյէ. իդ. majeure, mineure, meilleure.

2. Ծնդունելութիւն ներկայէն անց eurի փո-
խելով շինւածները իդականի մէջ euse կ' ըլլան. ինչ-
պէս (ընդ. ներ. trompant,) trompeur, խաբեբայ,
ալբարունչը. (ընդ. ներ. chantant,) chanteur, երգիչ,
խանէնտէ. իդ. trompeuse, chanteuse.

3. Teur վերջաւորողները, (ընդունելութիւն ներ-
կայէն անց eurի փոխելով շինւածները դուրս հանե-

լով, ինչպէս եր վերը դրւած chanteur բառը,) իգականին մէջ trice կըլլան. ինչպէս accusateur, ամբատանօղ, պամազ. protecteur, պաշտպան, հիմայելուն. իդ. accusatrice, protectrice.

4. ԱՐԿ քանի հատն ալ eresse կ'ըլլան. որոնց աւելի գործածականները vengeur, վրէժինդիր, ինդիտա՞մ ալտն. pécheur; մեղանոր, իմաստէտք. chasseur, որսորդ, ավճը բառերն են. իդ. vengeresse, pécheresse, chasseresse.

5. Auteur, մատենագիր, մեկլիք. professeur, վարպետ, ուսման. littérateur, դրագէտ, օդուժուշածականները իգականի մէջ նոյն կը մնան:

Ե. Beau, աղւոր, իմայլ. jumeau, երկուորեակ, եկիլ. nouveau, նոր, եկնի. fou, խենթ, ակլի. mou, թոյլ, մեղի, իմայլ+ածականներուն իգականը, belle, jumelle, nouvelle, folle, molle կ'ըլլայ: Առնց արականները ձայնաւորով կամ անձայն հ գրով սկսած գոյականէ մը առաջ դրւած ատեննին, bel, fol, եւ այն, կը դրւին. fol espoir, պարապ յոյս, որշ իմադրու. nouvel habit, նոր զգեստ, եկնի եսվադ: Այնպէս vieux բառը ասանկ տեղեր vieil կ'ըլլայ. vieil homme, ծեր, իմելյար:

Զ. Աս ետեւի դրւած ածականները բոլորովին զարտուղի կերպով իգական կ'ըլլան:

Blanc,	ճերմակ,	պէյազ	իդ. blanche.
Frane,	համարձակ,	սերուկն	„ franche.
Sec,	չոր,	գուրու	„ sèche.
Frais,	թարմ,	լայլ	„ fraîche.
Grec,	Յոյն,	թաւան	„ Grecque.
Ture,	Տաճիկ,	Օսմանլը	„ Turque.
Cadue,	խախուտ,	պայտանմազ . . .	„ caduque.
Public,	Հրապարակական,	իմուսի . . .	„ publique.
Long,	երկայն,	ուղուն	„ longue.
Malin,	գէշ,	ֆէնա	„ maligne.
Favori,	սիրելի,	սէլլիւլի	„ favorite.

Քանի մը իշխանութեան, աստիճանի, ազգականութեան գոյական անունները ածականներու պէս իդականի մէջ կը փոխւին, որոնց գլաւորներն ու դժուարները հօս կը դնենք :	Dieu, Աստուած, Ալլհ .	lqt.	Déesse, աստուածուհի, դիք. Էլհեր:
Prince, իշխան, էմիր, պէյ .	"	"	princesse, իշխանուհի, միկին, հանը:
Duc, դուքս, դուքտ .	"	"	duchesse, դքսուհի, դուքտ:
Comte, կոմս, սունդուդ ունտ .	"	"	comtesse, կոմսուհի, դոնդուդ:
Abbé, աբբայ, բուհուան .	"	"	abbesse, աբբասուհի, դուհուան:
Prêtre, քահանայ, դուհուան .	"	"	prêtresse, քրմուհի, դուհուան:
Maître, մէր, վարպետ, սուլ, սուլ .	"	"	maitresse, միկին, վարպետիսլուն, դուդըն, սուլ:
Empereur, կայոր, էմիր .	"	"	impératrice, կայսրուհի, էմիրութութէլ:
Ambassadeur, դեսպան, էմբաս .	"	"	ambassadrice, դեսպանակին, էմբաս:
Neveu, եղբօրորդի, քեռորդի, էնեկն .	"	"	nièce, եղբօրը, քրոջը պազիկ, էնեկն:
Gouverneur, կառավար, նորուք .	"	"	gouvernante, կառավարին, պայեակ, նորուք էնեկն:
Serviteur, ծառայ, իւլւ .	"	"	servante, աղախին, իւլւ:
Roi, թագաւոր, էմպատեան .	"	"	reine, թագուհի, սուլլան:
Baron, պարոն, ամիրայ, պէյ .	"	"	baronne, պարոնուհի, պէյ:
Fils, որդի, օւլւ .	"	"	fille, աղջիկ, էւլւ:

Բ. ԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒԽ ԱՍՏԻՃԱՆՆԸ

67. Ածական մը իր գոյականին ինտոր ըլլալը շատ կերպով կը ընայ յուցընել, ու ասիկայ Վատիճան կը սիր:

68. Աս աստիճաններս գլխաւորաբար երեք են. Դրական, բաղդատական, գերադրական:

69. Դրականը գոյականին մինակ ինտոր ըլլալը կը յուցընէ. Belle maison, աղւոր տուն, էլ-չէլ էլ: Cette maison est belle, աս տունս աղւոր է, պու էլ էլ էլ-չէլ ուր:

70. Բաղդատականը գոյականին ուրիշի մը հետ
համեմատութեամբ ինտոր ըլլալը կը ցուցընէ . եւ ու-
րովչետեւ համեմատւած գոյականը ուրիշէն կամ վեր
պիտ'որ ըլլայ, կամ վար, եւ կամ անոր հետ հաւա-
սար, անոր համար երեք բաղդատական աստիճան կայ.
Առաւելութեան, և ուազութեան ու շաւասարութեան:

71. Առաւելութեան բաղդատականը ածականէն
առաջ plus ու ետքը զեղով կը շինւի. Cette mai-
son est plus belle que l' autre, աս տունս աւելի աղ-
ւոր է քան թէ մէկալը, աս տունս մէկալին աղւոր է,
պու էլ օղիրինադէն ին-դէլ դիր :

Երեք ածական կայ որոնք իրենք իրենցմէ առաւե-
լութեան բաղդատականի զօրութիւն ունին . այս ինքն
meilleur, լաւագոյն, ուհան էյէ . plus bon ըսելու տեղ,
ու աս plus bon ը չգործածւիր. moins, փոքրագոյն,
ուհան ին-դէ-+ . plus petit ին տեղ, ու pire, չարագոյն,
ալ գէլ, ուհան ֆէնս, plus mauvais ին տեղ. բայց plus
petit ու plus mauvais ալ կընան գործածւիլ:

72. Առազութեան բաղդատականը ածականէն
առաջ moins ու ետքը զեղով կը շինւի. Cette maison est moins belle que l' autre, աս տունս մէկ-
ալին քիչ աղւոր է, աս տունս մէկալին չափ աղւոր չէ,
պու էլ օղիրի գարար ին-դէլ դիր :

73. Շաւասարութեան բաղդատականը ածակա-
նէն առաջ aussi կամ si ու ետքը զեղով կը շի-
նւի. Cette maison est aussi belle que l' autre, աս
տունս անչափ աղւոր է որչափ մէկալը, աս տունս մէկ-
ալին չափ աղւոր է, պու էլ օղիրի գարար ին-դէլ դիր :

74. Գերադրականը գոյականին վերջի աստիճա-
նի վեր կամ վար ըլլալը կը ցուցընէ, որն որ երկու
կերպով կը լայ. մէյմը ուրիշներու հետ համեմատե-
լով, ու Յարաբերութեամբ գերադրական կ'ըսւի, մէյ-
մ'ալ առանց համեմատութեան, ու Իացարձակ գերա-
դրական կ'ըսւի:

75. Իացարձակ մինակ ածականէն առաջ très,
fort, bien, infiniment, extrêmement, le plus, le mieux,
le moins բառերէն մէկը զեղով կը շինւի. Cette mai-

son est très-belle, bien belle, եւ այլն, աս տունս շատ
աղօր է . պու եւ զդ ի՞-նէլ ո՞ր :

76. Խոկ յարաբերութեամբ գերադրականը, ա-
ռաւելութեան կամ նուազութեան բաղդատական ա-
ծականին վրայ յօդ, կամ մոն, տոն ... դնելով կը
շինուի . C'est la plus belle maison, կամ c'est la mai-
son la plus belle, կամ c'est la plus belle des maisons,
ասիկայ (աներուն մեջէն) ամենէն աղօր տունն է,
եւ լին հետախոքն, ին ի՞-նէլ պու ո՞ր . C'est ma
plus belle maison, այս ինքն C'est la plus belle de
mes maisons, ասիկայ իմ ամենէն աղօր տունն է.
Ին ի՞-նէլ եւ լին պու ո՞ր :

Հ Ա Տ Ա Բ Ե Ր

ԹՈՒԾԿԱՆ, ՍՏԱՑԱԿԱՆ, ՑՈՒՑԱԿԱՆ ՈՒ ԱՆՈՒՇ
ԱԺԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ա. Թ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր

77. Թուականները բանի մը քանի հատ ըլլա-
լը կամ ուրիշի հետ ինչ կարգ ունենալը կը ցուցընեն:
Անոր համար գլխաւորաբար երկու կը բաժնըւին, հաց-
արձակ ու Դասական :

78. Բացարձակ թուականները ասոնք են.

Un, իդ. une, մէկ, պէր :
Deux, երկու, ի+է :
Trois, երեք, է-ւ :
Quatre, չորս, տէօրու :
Cinq, հինգ, պէւ :
Six, վեց, աւել :
Sept, եօթը, եւորէ :
Huit, ութը, ու+որէ :
Neuf, ինը, պօտուն :
Dix, տասը, օն :
Onze, տասնումէկ, օն պէր :
Douze, տասերկու, օն ի+է :

Treize, տասւիրեք, օն ի-ւ :
Quatorze, տասնուշորս, օն+եօրու :
Quinze, տասնուհինդ, օն պէւ :
Seize, տասնուվեց, օն աւել :
Dix-sept, տասնուեօթը, օն իւրէ :
Dix-huit, տասնուութը, օն ու- ուրէ :
Dix-neuf, տասնուինը, օն ու- նուն :
Vingt, քսան, եիրմէ :
Vingt-un, քսանումէկ, եիրմէ պէր :

Vingt-deux, Քxsanenerkou, Etyu:	Quatre-vingt-un, ութսունուն մէկ, սեւեն պէտ:
Trente, Երեսուն, օթուն:	Quatre-vingt-dix, իննըսուն:
Quarante, Քառասուն, գլուխ:	Քաtre-vingt-onze, իննըսունուն մէկ, սոքուն պէտ:
Cinquante, Ժիսուն, ելլէ:	Cent, Հարիւր, էն-ն:
Soixante, Վաթսուն, ալլիւլ:	Deux cents, Երկու հարիւր,
Soixante-dix, Եօթանսուն:	էթ էթ-ն:
Soixante-onze, Եօթանսուն- ումէկ, Եթիւլ պէտ:	Mille, Հազար, պին:
Soixante-douze, Եօթանսուն- ուերկու, Եթիւլ էթ-ն:	Deux mille, Երկու հազար, էթ- պին:
Quatre-vingts, ութսուն, սեւեն:	Million, Միլիոն, Բէժօն:

79. Իսացարձակ թուականներուն վրայ իème մասնիկը դնելով, դասականները կը շինւին. trois, դո. troisième, Երրորդ, է-չեւնճիւ:

80. Անձայն ե վերջաւորածները, ième մասնիկը առնելու ատեննին, ան անձայն ե գիրը կը կորսընցընեն. trente, դո. trentième, Երեսներորդ, օթունճունճիւ:

81. Cinq թուականը իème մասնիկն առաջ ս գիրն ալ կ' առնէ, ու cinquième, հինգերորդ, պէշնճիւ, կ' ըլլայ. իսկ նես, կ' ըլլայ neuvième, իններորդ, սօքունճունճիւ:

82. Քովէ քովէ Երեք չորս դասական եղած ատեն, մինակ վերջինը ième մասնիկը կ' առնէ. Trois cent cinquante - quatrième, Երեքհարիւր Ժիսունուշուսերորդ, է-չեւն-ն ելլէ սեւորդիւնճիւ:

Բ. ԱՏԱՑԱԿԱՆՆԵՐ

83. Ատացականները գոյականէ մը առաջ դրւելով, անոր որուն ըլլալը կը ցուցընեն: Ան գոյականը որուն քովը որ դրւած են, Ատացեալ կ' ըսւի, իսկ ան բառը որուն տեղ որ դրւած են, Ատացիւ կ' ըսւի. ինչպէս աս խօսքիս մէջ Pierre a perdu son livre, Պետրոս իր գիրքը կորսընցուց, Պէտրոս +ինոպէնը էայդ էնդիւ. livre ստացեալն է, ու Pierre ստացիւ:

84. Ատացականները ասոնք են.

Ն Գ Ա Կ Ա Ւ

Ա Ր Ա Կ Ա Ն	Ի Գ Ա Կ Ա Ն
Mon, իմ, պէնէմ	livre. Ma, իմ, պէնէմ
Ton, քու, սէնէն	գիրք. Ta, քու, սէնէն
Son, իր, օնուն	գիրք. Sa, իր, օնուն

Notre, մեր, պէնէմ	livre, գիրք, գիրք.
Votre, ձեր, սէնէն	plume, գրիչ, գրիչ.
Leur, իրենց, օնլունց	plumes, գրիչներ, գրիչներ.

Ը Ա Գ Վ Ա Կ Ա Ն

Ա Ր Ա Կ Ա Ն	Ո Ւ Ի Գ Ա Կ Ա Ն
Mes, իմ, պէնէմ	
Tes, քու, սէնէն	
Ses, իր, օնուն	livres, գրքեր, գրքեր.
Nos, մեր, պէնէմ	plumes, գրիչներ, գրիչներ.
Vos, ձեր, սէնէն	
Leurs, իրենց, օնլունց	

85. Չայնաւորով ու անձայն և գրով սկսած ի-
գական բառերէն առաջ, ma, ta, sa դնելու տեղ,
mon, ton, son կը դրւի. Mon épée, իմ սուրս, պէ-
նէմ գլուցնը: Ton illustre mère, քու երեւելի մայրդ,
սէնէն մէշնուր վալերէն:

Գ. Ց Ո Ւ Ց Ա Կ Ա Ն Ե Ր

86. Յուցականները գոյականի մը քով դրւելով,
անիկայ մօտի պէս կը ցուցընեն, ու ասոնք են.

Ե՞՞ Ռ Ռ Ե Ե Վ Ա Կ Ա Ն Ե Ր

87. Եղակի արականի մէջ ու ցուցականը բաղա-
ձայնով սկսած բառէ առաջ կը դրւի, ու ետ ը ձայ-
նաւորով կամ անձայն և գրով սկսած բառէ առաջ.
Ce jardin, աս պարտէզս, պու պաղէճ: Cet homme,
աս մարդս, պու ադամ:

Ատացական ու ցուցական ածականները, նոյնպէս
անորոշներէն շատերը վրանին յօդ չեն առներ. ուստի եւ
շըսւիր Le mon livre, իմ գիրքս, գիրք: Au ce jar-
din, աս պարտէզս, պու պաղէճ. Հապա Mon livre;
այս յանձնէն:

ՔԵՐ ԳԱՂ Ա .

¶. ԱՆՈՐՈՇՆԵՐԻ

88. Անորոշները գոյականէ մը առաջ դրւելով,
վրան լինչանըութիւն մը կ' եւելցընեն, ու ասոնք են.
Quelque, մը, մէկ, քանի մը, պէտ, պէտ բաւ, պայծ:
Chaque, ամէն, ամէն մէկ, հէր, հէր պէտ:
Quelconque, ինչ կամ որը ըլլայ նէ, ամենեւին,
հանիլուր օլորուս, հէւ, հէւ պէտ:

Nul, իդ. nulle,

Aucun, իդ. aucune, {ոչ ոք, եւ ոչ մէկ, հէւ պէտ:

Pas un, իդ. une,

Plusieurs, շատ, զշէ:

Autre, մէկալ, ուրիշ, օ պէտ, պաշտուս:

L'un et l'autre, թէ մէկը թէ մէկալը, երկուքն ալ.

ի+էպէտ պէտ:

Tout, ե, ամէն, հէր, ճիւմիւն:

Même, նոյն, պէտ:

Հոս տեղս անորոշ ածականներուն մէջ դրած բառ-
աերնէս քանի մը հատը ետեւէն (103) անորոշ գերա-
նուններուն մէջն ալ պիտի դնենք. ինչու որ ասոնք եր-
բեմն գոյականի մը քով դրւելով անորոշ ածական կ'ըւ-
լան, ու երբեմն առանց գոյականի մը գործածւելով ան-
որոշ գերանուն: Ինչպէս օրինակի համար աս խօսքիս
մէջ Dieu a créé tout l'univers, Աստուած բոլոր աշ-
խարքը ստեղծեց, Ալլահ պի-Ռի-Ռի-Ռի բարակուր,
tout բառը անորոշ ածական է. իսկ աս խօսքիս մէջ:
La mort nous sépare de tout, մահը զմեզ ամէն բանէ
կը բաժնէ, էօլի-մ պիուն հէր շեյտէն այցըը, անորոշ
գերանուն է: Ես այնպէս լուսական ածա-
կաններուն մէջ (84) դրինք, անձնական գերանուն ալ
կ'ըլլայ. ինչպէս Je leur ai dit, անոնց ըսի, ծալքա թե-
րին. Le, la, les, բառերն ալ որոնք յօդ են (57), եր-
բեմն անձնական գերանուն ալ կ'ըլլան. ինչպէս Nous
le connaissons, մէնք զինքը կը ճանշնանք, պիուն օհու-
թանըըը: Les avez-vous vus? անոնք տեսա՞ր, ծալքը
իւօրին- դու: Ասոնք գործածւելուն եղանակէն դիւրաւ
կըրնան իմացւիլ:

Գ. Լ. Ա. Խ. Խ. Դ.
Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Վ Ե Ր Ա Յ

89. ՊԵՐԱՆՈՒՆԸ ԽՈՎՔԻ ՄԵջ ՄԻ Եւ ՆՈՅՆ ՊՈՅ-
ԱԼԱՆՆԸ ՀԱՄ ՀԵՂ ՀԿՐԿՆԵԼՈւ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ԳՈՐծածւի .
L'homme pieux rend à Dieu l'hommage , qu'il lui
doit. Բարեպաշտ մարդը կու տայ Աստուծոյ ան յար-
գութիւնը , որն որ ինքն անոր պարտըկան է . Զանիտ
+իմէ Ալլահա պօքնու օլան իպառէնի երա երէր : Ուշ որ աս
խօսքիս մեջ ամենեւին դերանուն չըլլար , hommage ,
homme , Dieu գոյականները կրկնելով L'homme pieux
rend à Dieu l'hommage , lequel hommage l'homme
pieux doit à Dieu ըսելու էր , որով թէ խօսքը շատ
կերկրնար , ու թէ աղւորութիւնը կը կորուրւէր :

90. ՊԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐԸ ՀԻՆԴ ցԵՂ ԵՆ . ԱՆՃՆԱԿԱՆ ,
ԱՄԱՋԱԿԱՆ , ՅՈՒՋԱԿԱՆ , ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ու ԱՆՈՐՈՇ :

Ա. Ա Ն Չ Ն Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր

91. ԱՆՃՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ԳՈՅԱԿԱՆԻՆ ՄԵՂԸ ԴՐԱԵԼՈՎ ,
ԱՆՈՐ ՊԵՄՔԸ կը ցուցինեն :

92. ՊԵՄՔԸ ԵՐԵՔ է . առջի , երկրորդ ու երրորդ .
Խօսօղը առջի գեմքն է , որուն հետ որ կը խօսի եր-
կրորդ , որուն վրայ որ կը խօսի երրորդ :

93. ԱՆՃՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐԸ ԱՍՈՆՔ ԵՆ .

Ա. ԴԵՄՔԻ Je , me , moi , nous.

Բ. ԴԵՄՔԻ Tu , te , toi , vous.

Գ. ԴԵՄՔԻ Il , ils , elle , elles , lui , leur , eux , le ,
la , les , se , soi , en , y.

94. ԱՍՈՆՑ ՆԺԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ Ու ԻՆՉ ԿԵՐԱՊՈՎ ՆԱ-
ԽԱՊՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆԵԼՆՈՒՆ ՕՐԻՆԱԿՐ .

Ա . ԴԵՐԳ

Բ . ԴԵՐԳ

ԱՐԵՎԱՆ

ԻԳԱԿԱՆ

ԱՐԱՎԱՆ ՈՒ ԻԳԱԿԱՆ

Ե Զ Ա Կ Ա Ւ

Ե Խ Ա Կ Ա Ւ

Je, moi, *ես*, *ային*.

De moi, *իմին*, *այդինիք*.

À moi, moi, me, *ինձի*, *այսանու*.

Moi, me, *իս*, *այնի*.

De moi, *իզմի*, *այնորին*.

Tu, toi, *դու*, *այն*.
De toi, *քուլին*, *այնին*.
À toi, toi, te, *քեզի*, *այնան*.
Toi, te, *քեզ*, *այնի*.

Il, lui,
D'elle, en, *անոր*, *օնան*.
À elle, lui, y, *անոր*, *օնա*.
Elle, la, *ան*, *օնա*.
D'elle, en, *անկլէ*, *օնանան*.

Elle, *ան*, *օ*.
D'elle, en, *անոր*, *օնան*.
À elle, lui, y, *անոր*, *օնա*.
Elle, la, *ան*, *օնա*.
D'elle, en, *անկլէ*, *օնանան*.

Ils, eux,
D'elles, en, *անոնց*, *օնանց*.
À elles, leur, y, *անոնց*,
D'eux, en, *անոնց*.
Elles, *անոնց*, *օնանց*.
D'elles, en, *անոնց*, *օնանց*.
À elles, leur, y, *անոնց*,
D'eux, en, *անոնց*.

Vous, *դուք*, *այլ*.
De vous, *ձեզ*, *այլուն*.
À vous, nous, *ձեզի*, *այլ*.

Vous, *դուք*, *այլ*.
De vous, *ձեզ*, *այլուն*.
À vous, vous, *ձեզի*, *այլ*.

Eux, les,
Elles, les, *անոնց*, *օնանց*.
D'elles, en, *անոնց*, *օնանց*.

Nous, *մեզ*, *այլ*.
De nous, *մեզմի*, *այլուն*.

Vous, *ձեզ*, *այլ*.
De vous, *ձեզմի*, *այլուն*.

ԱՐԵՎԱԿԱՆ ՕՒ ԹՎԵՐՆԵՐ

ԵԶԱԿԻՒ

ՅՈՒԳՆԱԿԻՒ

Soi, *ինքը*, +էնտի, +էնտիւն.

De soi, *իր*, +էնտինին.

À soi, se, *իրեն*, +էնտինէ.

Soi, se, *զինքը*, +էնտինի.

De soi, *իրմէ*, +էնտինուն.

Se, *իրենց*, +էնտիլէրէնէ.

Se, *զիրենը*, +էնտիլէրէն.

Բ. ԱՏԱՑԱԿԱՆ ԵՐ

95. Ատացականները գոյականի մը տեղ գրելով, անոր որուն ըլլալը կը ցուցընեն, ու ասոնք են.

Ա Յ Ռ Կ Ա Ւ

ԱՐԱԿԱՆ

Le mien,

Le tien ,

Le sien ,

Le nôtre ,

Le vôtre ,

Le leur ,

ԻԳԱԿԱՆ

La mienne, *իմն*, պէնիմէնէ.

La tienne, *քուկիդ*, սէնինէնէ.

La sienne, *իրենը*, օնունէնէ.

La nôtre, *մերը*, պէնմէնէ.

La vôtre, *ձերը*, սէնմէնէ.

La leur, *իրենցը*, օնլունմէնէ.

Յ Ա Գ Ն Ա Կ Ա Ւ

ԱՐԱԿԱՆ

ԻԳԱԿԱՆ

Les miens , Les miennes , *իմիններս*, պէնիմէնէլէր .

Les tiens , Les tiennes , *քուկիններդ*, սէնինէնէլէր .

Les siens , Les siennes , *իրենները*, օնունէնէլէր .

Les nôtres , *մերինները*, պէնմէնէնէլէր .

Les vôtres , *ձերինները*, սէնմէնէնէլէր .

Les leurs , *իրենցները*, օնլունմէնէնէլէր .

96. Առնց վրայի յօդերը միշտ կը մնան . որոնք հասարակ յօդերուն պէս նախադրութիւն ալ առնելով , du mien , au mien , de la sienne , à la nôtre , des vôtres , aux leurs , եւ այլն , կը լլան :

Գ. ՑՈՒՑԱԿԱՆՆԵՐ

97. Յուցականները գոյականի մը տեղ դրւելով
անիկայ մօտի պէս կը ցուցընեն, ու ասոնք են.

Ե Զ. Ա Կ Ի

ԱՐԱԿԱՆ ԻԳԱԿԱՆ

Celui,	Celle, ասիկայ, անիկայ, պու-
Celui-ci,	Celle-ci, ասիկայ, պու-
Celui-là,	Celle-là, անիկայ, օ.

Յ Ա Գ Ն Ե Կ Ի

ԱՐԱԿԱՆ ԻԳԱԿԱՆ

Ceux,	Celles, ասոնք, անոնք, պունլուր, օնլուր.
Ceux-ci,	Celles-ci, ասոնք, պունլուր.
Ceux-là,	Celles-là, անոնք, օնլուր.

98. Ասոնցմէ զատ Ce, աս, պու դերանունը
առանց փոխւելու թէ արականի թէ իդականի, թէ
եզակիի թէ յոդնակիի մէջ կը դորձածւի: Ceci ալ
կայ, որ կը նշանակէ աս բանս, պու չէյ, ու ուստի որ կը
նշանակէ, ան բանը, օ չէյ:

Դ. ՑԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐ

99. Յարաբերականները իրենցմէ առաջ եղած
բառի մը տեղ դրւելով, անոր ընդհանուր իմաստը
կ'ամփոփեն. ու ան բառը Յարաբերեալ կ'ըսւի:

100. Յարաբերականները ասոնք են. Qui, que,
quoi, dont, où, lequel.

101. Ասոնց նշանակութեան ու ինչ կերպով
նախադրութիւն առնելնուն օրինակը.

Ե Զ. Ա Կ Ի Ո Ւ Յ Ա Գ Ն Ե Կ Ի

ԱՐԱԿԱՆ ՈՒ ԻԳԱԿԱՆ

Qui, որն որ, որոնք որ, +է, օ +է, հանկըլուր +է.	{
De qui,	
De quoi,	{ որուն որ, որոնց որ, +է մն +է, հանկըլուր +է
Dont,	{ +է, հանկըլուր մն +է.

À qui, } ማጥበና ማያ, ማጥበናይ ማያ, +እቻ ተእቻ, እዚሻ ክሬሱሱ ተእቻ,
 À quoi, }
 Où, እዚሻ ክሬሱሱ ተእቻ.

Que, } ማየና ማያ, ማጥበናይ ማያ, +እቻ ተእቻ, እዚሻ ክሬሱሱ ተእቻ, እዚሻ-
 Qui, }
 Quoi, } ክሬሱሱ ተእቻ.

De qui, }
 De quoi, } ማጥበና ማያ, ማጥበናይ ማያ, +እቻ ተእቻ, እዚሻ-
 Dont, ክሬሱሱ ተእቻ, እዚሻ ክሬሱሱ ተእቻ.
 D'où, }

102. ገዢ ላይ ተከራክናበትን ሁኔታዎች ዘመኑ ተከራክና
 ሁኔታ ተከራክና, ሆኖ ለለሱት, ለለሱት, ለለሱት, ለለሱት
 ተከራክና፡ በ ምንም የሚከተሉ ስምም ሁኔታ ውስጥና, ሆኖ ንዑስ ውስጥና
 ተከራክና ዘመኑ ሁኔታ ለመከተሉት, ለመከተሉት, ለመከተሉት
 ለመከተሉት፡ ለመከተሉት ለመከተሉት፡

፩. ሂሳብ በርሃን ከ የ

103. ሪፖርት ለመከተሉት ለመከተሉት ለመከተሉት ለመከተሉት
 ለመከተሉት፡ ለመከተሉት ለመከተሉት ለመከተሉት ለመከተሉት፡

On, ሲሄድ, መወገድ, መወገድ ተከራክና, መወገድ
 Chacun, መወገድ ሲሄድ, መወገድ መወገድ, እኔ ሲሄድ, እኔ +እኔ፡
 Quelqu'un, ሲሄድ, ሲሄድ ተከራክና፡ quelques - uns, ማጥበናይ,

ጥቃት ለመከተሉት

Personne, ነጋ ማያ, መመናበቱ ሲሄድ, እኔ +እኔ፡
 Rien, ነጋ የኞች, መመናበቱ የኞች ሲሄድ, እኔ ሲሄድ ተደንግል፡
 Autrui, በርካሂሮ, በርካሂሮ ሲሄድ, ተመረጥ ለመከተሉት, እኔ፡
 L'un l'autre, ሲሄድ ሲሄድ, ሲሄድ ሲሄድ ተመረጥ ለመከተሉት፡
 L'un et l'autre, ተደኑ ሲሄድ ተደኑ መከተሉት, ከሣሽ መከተሉት ዘመኑ ሁኔታ፡
 ሲሄድ ሲሄድ ተደኑ መከተሉት ተደኑ, ተተክበት ተደኑ፡

Aucun, } ከ ነጋ ሲሄድ, እኔ ሲሄድ፡
 Nul, }

Plusieurs, ለመከተሉት, ተመረጥ፡
 Autre, በርካሂሮ, ሲሄድ መከተሉት, መከተሉት፡
 Tout, መወገድ, እኔ +እኔ, እኔ +እኔ +እኔ፡

104. Առեալեւի եկած քանի մը բառերն ալ անորոշ դերանուն կը սեպւին.

Quel, ինչ, որ, նէ, հանիը:

Quel que,ինչ որ, ինչ բան որ, նէ ոՒ:

Quelque... que, ինչպի որ, որչափ որ, նէ Քաղաք ոՒ:

Quoi que, ինչ որ, նէ ոՒ:

Quoi que ce soit, ինչ որըլայ նէ, ինչ որ, նէ ոՒ ԸՆ-ՐԱ-Մ:

Qui que ce soit, ով որ ըլայ նէ, ուստի ուստի օԸ-Ն-ՐԱ-Մ:

ԳԼՈՒԽԵ

ԲԱՅԻՎՐԱՑ

105. Բայթ բանի մը վիճակը կամ որպիսութիւնը կը հաստատէ. Dieu est grand, Աստուած մեծէ, Ելան ուեցիւ- ուիւր: Les hommes pensent, մարդիկները կը մամտան, ինսանլուր ուիւնենիւր:

106. Բայթերը հինգ կը բաժնըւին. Կերպործական, Կրաւորական, Չեզոք, Փոխադարձ ու Սիադէմ կամ Դիմաղուրկ:

107. Կերպործական բայթ ուրիշ հետ հաղորդութիւն ունեցող դործք մը կը ցուցընէ. J'aime mon père, հայրս կը սիրեմ, գետերիւն սէվերիւն:

108. Կրաւորական բայթ ուրիշէ ընդունւած դործք մը կը ցուցընէ. Je suis aimé de mon père, հօրմէս կը սիրեմ, գետերիւն սէվերիւն:

109. Չեզոք բայթ ընողին վրայ մնացող դործք մը կը ցուցընէ. Je suis tombé, ինկայ, ուիւնուիւն: Il pleurait de joie, ուրախութենէն կու լար, սէվինձին ուիւնուիւն:

110. Փոխադարձ բայթ երկու նոյն դէմք ունեցող դերանունով կը խոնարհի: Ասոնցմէ ոմանք միշտ փոխադարձ են. Je me souviens, կը յիշեմ, խոնք-

ժա կէլէր . ոմանքը ալ ըստ պատահման երբեմն փոխադարձ կ'ըլլան . Il se joue , δաղը կ'ընէ , մասիտաք էրէ :

111. Այսդէմ բայը ամէն ժամանակին մէջ մինակ մէկ դէմք , այս ինքն եղակի երրորդ դէմք ունի : Եսոնցմէ ալ ոմանք միշտ միադէմ են . Il faut , պէտք է , իւրէ+ ունի : Il neige , ձիւն կու գայ , դար ետպար . ոմանք ալ ըստ պատահման երբեմն միադէմ կ'ըլլան . Il convient , կը վայլէ , ետքըլլէր : Il arrive , կը պատահի , զանը էրէ :

112. Բայերը գոյականներուն պէս թիւ , ու դերանուանց պէս դէմք ունենալէն զատ , Եղանակ ու Ժամանակ ալ ունին :

113. Բայերուն եղանակը հինգ է , որոնցմէ չորս ժամանակ ունի :

Ա . Այս ժամանական .

1. Ներկայ .
 2. Ենկատար .
 3. Ենցեալ որտշեալ .
 4. Ենցեալ անորոշ .
 5. Ենցեալ յառաջադոյն .
 6. Գերակատար .
 7. Եպառնի .
 8. Եպառնի անցեալ .
- Բ . Ցաւական .
1. Ներկայ .
 2. Ենցեալ .

Գ . Արամայական :

1. Ատորադասական .
 2. Ենկատար .
 3. Ենցեալ .
 4. Գերակատար .
 5. Եներեւոյթ .
1. Ներկայ .
 2. Ենցեալ .
3. Ենդունելութիւն ներկ .
 4. Ենդունելութիւն անցեալ .

114. Առջե չորս եղանակները Կ'ըսւին , ինչու որ իրենց ամէն ժամանակներն ալ զատ զատ դէմքեր ունին . իսկ աներեւոյթ եղանակը Ենդէմ կ'ըսւի , որովհետեւ իր ժամանակները դէմք չունին :

115. Ժամանակներէն ոմանք Պարզ են ոմանք ալ Բայլադրեալ : Այնակ մէկ բառով շինւած ժամանակները պարզ ժամանակ կ'ըսւին . իսկ առօր կամ ետք բայերով շինւածները բաղադրեալ կ'ըսւին :

116. Բային՝ թիւը, գեմքը, եղանակն ու ժամանակը ցուցընելու համար ունեցած փոփոխութիւնը խսնարհում կ'ըսւի:

117. Եմէն բայ մէկ կերպով չխոնարհիր, ու աստարբեր կերպով խոնարհիլը լծորդութիւն կ'ըսւի:

118. Բայերուն լծորդութիւնը գլխաւորաբար չորս է, որոնք իրարմէ աներեւոյթ ներկայ ժամանակով կ'որոշվին:

Եռջինը	er	{	կը վեր-aimer, սիրել,	աէվէտ.
Երկրորդը	ir		ջանայ.finir, լմբնցընել,	աէներմէտ.
Երրորդը	oir		ինչ-recevoir, առնել,	ալմատ.
Չորրորդը	re		պէս rendre, տալ,	վէրմէտ.

119. Բայ ամենայնի աս լծորդութեանց պէս խոնարհուղ բայերը կանոնաւոր կ'ըսւին. իսկ քանի մը ժամանակներու կամ գեմքերու մէջ տարբեր կերպով խոնարհուղները լնկանոն կամ օձարտուղի կ'ըսւին:

120. Բայերուն խոնարհման օրինակը չդրած, իրենց համար պէտք եղած անոր ու ելք օժանդակներուն խոնարհումը կը զնենք:

A V O I R

Օ Ճ Ա Կ Դ Ե Կ Ի Ն Օ Ր Ի Ւ Ե Կ Ի Ր.

indicateur présent

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

J'ai,	Ունիմ,	պէնէմ	Հ
Tu as,	Ունիս,	Սէնէն	
Il կամ elle a,	Ունի,	Օնուն	
Nous avons,	Ունինք,	պէնէնք	
Vous avez,	Ունիք,	Սէնչն	
Ils կամ elles ont,	Ունին,	Օնլուն	

ԱՆԿԱՍՏՐ

J'avais ,	Ունեի ,	Պէնի՞՛՛	վառ
Tu avais ,	Ունեիր ,	Աէնի՞ն	
Il avait ,	Ուներ ,	Օնո՞ն	
Nous avions ,	Ունեինք ,	Պիշի՞՛՛	
Vous aviez ,	Ունեիք ,	Աէշի՞ն	
Ils avaient ,	Ունեին ,	Օնլո՞լըն	

ԱՆՑԵԱԼ ԱԲՈՉԵԱԼ

eus ,	Ունեցայ ,	Պէնի՞՛՛	օլ-
tu eus ,	Ունեցար ,	Աէնի՞ն	
eut ,	Ունեցաւ ,	Օնո՞ն	
nous eûmes ,	Ունեցանք ,	Պիշի՞՛՛	
vous eûtes ,	Ունեցաք ,	Աէշի՞ն	
ils eurent ,	Ունեցան ,	Օնլո՞լըն	

ԱՆՑԵԱԼ ԱՆՈՐՈՇ

J'ai eu ,	Ունեցայ ,	Պէնի՞՛՛	օլ-
Tu as eu ,	Ունեցար ,	Աէնի՞ն	
Il a eu ,	Ունեցաւ ,	Օնո՞ն	
Nous avons eu ,	Ունեցանք ,	Պիշի՞՛՛	
Vous avez eu ,	Ունեցաք ,	Աէշի՞ն	
Ils ont eu ,	Ունեցան ,	Օնլո՞լըն	

ԱՆՑԵԱԼ ՑԱՌԱՋԱԳՈՅՆ

J'eus eu ,	Ունեցայ ,	Պէնի՞՛՛	օլ-
Tu eus eu ,	Ունեցար ,	Աէնի՞ն	
Il eut eu ,	Ունեցաւ ,	Օնո՞ն	
Nous eûmes eu ,	Ունեցանք ,	Պիշի՞՛՛	
Vous eûtes eu ,	Ունեցաք ,	Աէշի՞ն	
Ils eurent eu ,	Ունեցան ,	Օնլո՞լըն	

ԳԵՐԱԿԱՏՐ

J'avais eu ,	Ունեցած էի ,	Պէնի՞՛՛	օլ-
Tu avais eu ,	Ունեցած էիր ,	Աէնի՞ն	
Il avait eu ,	Ունեցած էր ,	Օնո՞ն	
Nous avions eu ,	Ունեցած էինք ,	Պիշի՞՛՛	
Vous aviez eu ,	Ունեցած էիք ,	Աէշի՞ն	
Ils avaient eu ,	Ունեցած էին ,	Օնլո՞լըն	

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի (futur)

J'aurai ,	Պիտի ունենամ ,	Պէնէմ	{
Tu auras ,	Պիտի ունենաս ,	Սէնէն	
Il aura ,	Պիտի ունենայ ,	Օնուն	
Nous aurons ,	Պիտի ունենանք ,	Պէնէմ	
Vous aurez ,	Պիտի ունենաք ,	Սէնէն	
Ils auront ,	Պիտի ունենան ,	Օնլուըն	

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ա Ն Ց Ե Ա Լ (futur passé)

J'aurai eu ,	ըլլամ ,	Պէնէմ	{
Tu auras eu ,	ըլլաս ,	Սէնէն	
Il aura eu ,	ըլլայ ,	Օնուն	
Nous aurons eu ,	ըլլանք ,	Պէնէմ	
Vous aurez eu ,	ըլլաք ,	Սէնէն	
Ils auront eu ,	ըլլան ,	Օնլուըն	

(conditional present)

Թ Է Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Բ Կ Ա Ց

J'aurais ,	Կ'ունենայի ,	Պէնէմ	{
Tu aurais ,	Կ'ունենայիք ,	Սէնէն	
Il aurait ,	Կ'ունենար ,	Օնուն	
Nous aurions ,	Կ'ունենայինք ,	Պէնէմ	
Vous auriez ,	Կ'ունենայիք ,	Սէնէն	
Ils auraient ,	Կ'ունենային ,	Օնլուըն	

Ա Ն Ց Ե Ա Լ (passé)

J'aurais eu ,	Կ'ըլլայի ,	Պէնէմ	{
Tu aurais eu ,	Կ'ըլլայիք ,	Սէնէն	
Il aurait eu ,	Կ'ըլլար ,	Օնուն	
Nous aurions eu ,	Կ'ըլլայինք ,	Պէնէմ	
Vous auriez eu ,	Կ'ըլլայիք ,	Սէնէն	
Ils auraient eu ,	Կ'ըլլային ,	Օնլուըն	

Առաջանակը ասանկ ալ կըլլայ . J'eusse eu . Tu eusses eu . Il eût eu . Nous eussions eu . Vous eussiez eu . Ils eussent eu .

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ե Ա Կ Ա Ն (impératif)

Aie ,	Ունեցիր ,	Սէնէն	{
Ayons ,	Ունենանք ,	Պէնէմ	
Ayez ,	Ունեցէք ,	Սէնէն	

(subjunctif présent)

Ս Ո Ր Ա Դ Ա Վ Ա Կ Ա Ն

ՆԵՐԿԱՅ ԿԱՄ ԱՊԱՌՆԱ

Que j'ait,	Որ ունենամ,	•Բէ պէնի՞մ	{
Que tu aies,	Որ ունենաս,	•Բէ սէնի՞ն	
Qu'il ait,	Որ ունենայ,	•Բէ օնո՞ւն	
Que nous ayons,	Որ ունենանք,	•Բէ պէշի՞մ	
Que vous ayez,	Որ ունենաք,	•Բէ սէշի՞ն	
Qu'ils aient,	Որ ունենան,	•Բէ օնլո՞ւն	

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր (imparfait)

Que j'eusse,	Որ ունենայի,	•Բէ պէնի՞մ	{
Que tu eusses,	Որ ունենայիր,	•Բէ սէնի՞ն	
Qu'il eût,	Որ ունենար,	•Բէ օնո՞ւն	
Que nous eussions,	Որ ունենայինք,	•Բէ պէշի՞մ	
Que vous eussiez,	Որ ունենայիք,	•Բէ սէշի՞ն	
Qu'ils eussent,	Որ ունենային,	•Բէ օնլո՞ւն	

Ա Ն Ց Ե Ա Լ (pasté)

Que j'aie eu,	ըլլամ,	•Բէ պէնի՞մ	{
Que tu aies eu,	ըլլաս,	•Բէ սէնի՞ն	
Qu'il ait eu,	ըլլայ,	•Բէ օնո՞ւն	
Que nous ayons eu,	ըլլանք,	•Բէ պէշի՞մ	
Que vous ayez eu,	ըլլաք,	•Բէ սէշի՞ն	
Qu'ils aient eu,	ըլլան,	•Բէ օնլո՞ւն	

(plus-que-parfait)

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Ս Ա Բ

Que j'eusse eu,	ըլլայի,	•Բէ պէնի՞մ	{
Que tu eusses eu,	ըլլայիր,	•Բէ սէնի՞ն	
Qu'il eût eu,	ըլլար,	•Բէ օնո՞ւն	
Que nous eussions eu,	ըլլայինք,	•Բէ պէշի՞մ	
Que vous eussiez eu,	ըլլայիք,	•Բէ սէշի՞ն	
Qu'ils eussent eu,	ըլլային,	•Բէ օնլո՞ւն	

(infinitif présent)

Ա Ն Ե Ր Ե Ւ Ո Յ Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Avoir, Ունենալ, (Օնո՞ւն) օլմա՞տ.

Քեր. ԳԱՂ. Ա.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ (ուստի)
Avoir eu, Ունեցած ըլլալ, (Օնուն) օլմալ
(յարժիշտ) օլմալ.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ (ուստի)
Ayant, Ունենալով, (Օնուն) օլմբալ.

Ես, ayant eu, Ունեցած-ըլլալով, (Օնուն) օլմալ
օլմբալ.

Է Տ Ր Ե

Օ Ճ Ա Ն Դ Ա Կ Ի Ւ Ն Օ Բ Ի Ւ Ն Ա Կ Ի Ւ Ն

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Je suis,	Եմ,	Պիչն իմ.
Tu es,	Ես,	Ալչն սին.
Il est,	Էլ,	Օ դուռ.
Nous sommes,	Ենք,	Պիչն էն.
Vous êtes,	Եք,	Ալչն սինէն.
Ils sont,	Են,	Օնլոր դուռլոր.

Ա Ն Կ Ա Ն Ս Ա Ր

J'étais,	Լիմ,	Պիչն իտիմ.
Tu étais,	Լիմս,	Ալչն իտին.
Il était,	Լիր,	Օյսուռ.
Nous étions,	Լիմնք,	Պիչն իտին.
Vous étiez,	Լիմք,	Ալչն իտինէն.
Ils étaient,	Լիմն,	Օնլոր դուռլոր.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ա Ր Ա Շ Ե Ա Լ

Je fus,	Եղայ,	Օլբառ.
Tu fus,	Եղար,	Օլբառ.
Il fut,	Եղալ,	Օլբառ.
Nous fûmes,	Եղանք,	Օլբառ.
Vous fûtes,	Եղաք,	Օլբառնառ.
Ils furent,	Եղան,	Օլբառլոր.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ա Ն Ց Ո Ր Ո Շ

J'ai été,	Եղայ,	Օլունս.
Tu as été,	Եղար,	Օլունն.
Il a été,	Եղաւ,	Օլուն.
Nous avons été,	Եղանք,	Օլունք.
Vous avez été,	Եղաք,	Օլունքուն.
Ils ont été,	Եղան,	Օլունւնը.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ց Ե Ա Ռ Ո Ւ Տ Ա Ն

J'eus été,	Եղայ,	Օլունս.
Tu eus été,	Եղար,	Օլունն.
Il eut été,	Եղաւ,	Օլուն.
Nous eûmes été,	Եղանք,	Օլունք.
Vous eûtes été,	Եղաք,	Օլունքուն.
Ils eurent été,	Եղան,	Օլունւնը.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

J'avais été,	Եղած էի,	Օլունշ ստունս.
Tu avais été,	Եղած էիր,	Օլունշ ստունն.
Il avait été,	Եղած էր,	Օլունշ ստուն.
Nous avions été,	Եղած էինք,	Օլունշ ստունք.
Vous aviez été,	Եղած էիք,	Օլունշ ստունքուն.
Ils avaient été,	Եղած էին,	Օլունշ ստունւնը.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Je serai,	Պիտի ըլլամ,	Օլունշաղը.
Tu seras,	Պիտի ըլլաս,	Օլունշագուն.
Il sera,	Պիտի ըլլայ,	Օլունշագ.
Nous serons,	Պիտի ըլլանք,	Օլունշաղըն.
Vous serez,	Պիտի ըլլաք,	Օլունշագունը.
Ils seront,	Պիտի ըլլան,	Օլունշագունը.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurai été,	Ըլլամ,	օլունբանս.
Tu auras été,	Ըլլաս,	օլունբանն.
Il aura été,	Ըլլայ,	օլունբան.
Nous aurons été,	Ըլլանք,	օլունբանք.
Vous aurez été,	Ըլլաք,	օլունբանքուն.
Ils auront été,	Ըլլան,	օլունբանւնը.

Թ Ե Ա Կ Ա Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Տ

Je serais,	Կ'ՐԱՍՅԻՒ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-
Tu serais,	Կ'ՐԱՍՅԻՒ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-
Il serait,	Կ'ՐԱՍՅԻՐ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-
Nous serions,	Կ'ՐԱՍՅԻՒՔ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-Ք-
Vous seriez,	Կ'ՐԱՍՅԻՔ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-Ք-
Ils seraient,	Կ'ՐԱՍՅԻՒՆ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-Լ-Ը-

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurais été,	Կ'ՐԱՍՅԻՒ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-
Tu aurais été,	Կ'ՐԱՍՅԻՒ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-
Il aurait été,	Կ'ՐԱՍՅԻՐ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-
Nous aurions été,	Կ'ՐԱՍՅԻՒՔ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-Ք-
Vous auriez été,	Կ'ՐԱՍՅԻՔ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-Ք-
Ils auraient été,	Կ'ՐԱՍՅԻՒՆ,	ՕԸՆԻ Հ-Հ-Հ-Հ-Լ-Ը-

Աս ժամանակը ասանկ ալ կ'րւաս. J'eusse été. Tu eusses été. Il eût été. Nous eussions été. Vous eus- siez été. Ils eussent été.

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ն

Sois,	ԵՂԲՐ,	ՕԸ-
Soyons,	ԸԱՍԻՔ,	ՕԸԱԸ-
Soyez,	ԵՂԵՔ,	ՕԸՆ-

Ա Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Տ Կ Ա Մ Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Que je sois,	ՈՐ ՌՎԱՄ,	ՎԵ օԸՆԵԸ-
Que tu sois,	ՈՐ ՌՎԱՍ,	ՎԵ օԸՆԵԸ-
Qu'il soit,	ՈՐ ՌՎԱՍ,	ՎԵ օԸՆԵԸ-
Que nous soyons,	ՈՐ ՌՎԱՆՔ,	ՎԵ օԸՆԵԸ-
Que vous soyez,	ՈՐ ՌՎԱՔ,	ՎԵ օԸՆԵԸԸ-
Qu'ils soient,	ՈՐ ՌՎԱՆ,	ՎԵ օԸՆԵԸ-

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Que je fusse,	ՈՐ ՌՎԱՅԻ,	ՎԵ օԸՆԵԸԸ-
Que tu fusses,	ՈՐ ՌՎԱՅԻ,	ՎԵ օԸՆԵԸԸ-
Qu'il fût,	ՈՐ ՌՎԱՐ,	ՎԵ օԸՆԵԸԸ-
Qu'enous fussions,	ՈՐ ՌՎԱՅԻՆՔ,	ՎԵ օԸՆԵԸԸ-
Que vous fussiez,	ՈՐ ՌՎԱՅԻՔ,	ՎԵ օԸՆԵԸԸԸ-
Qu'ils fussent,	ՈՐ ՌՎԱՅԻՆ,	ՎԵ օԸՆԵԸԸԸ-

Ա Ն Ց Ե Ա Լ.

Que j'aie été,	<i>բլլամ</i> ,	<i>օլլյըմ</i> .
Que tu aies été,	<i>բլլամ</i> ,	<i>օլլյըմ</i> .
Qu'il ait été,	<i>բլլամ</i> ,	<i>օլլյըմ</i> .
Que nous ayons été,	<i>Որ եղած</i> <i>բլլամ</i> ,	<i>օլլյըմ</i> .
Que vous ayez été,	<i>բլլամ</i> ,	<i>օլլյըմ</i> .
Qu'ils aient été,	<i>բլլամ</i> ,	<i>օլլյըմ</i> .

Գ Ե Ր Կ Ա Տ Ա Ր

Que j'eusse été,	<i>բլլայի</i> ,	<i>օլլյում</i> .
Que tu eusses été,	<i>բլլայիր</i> ,	<i>օլլյում</i> .
Qu'il eût été,	<i>բլլար</i> ,	<i>օլլյում</i> .
Que nous eussions été,	<i>Որ եղած</i> <i>բլլայինք</i> ,	<i>օլլյում</i> .
Que vous eussiez été,	<i>բլլայիք</i> ,	<i>օլլյում</i> .
Qu'ils eussent été,	<i>բլլային</i> ,	<i>օլլյում</i> .

Ա Ն Ե Ր Ե Ւ Ո Յ Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Տ

Être, *բլլալ*, *օլլյում*.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ.

Avoir été, *Եղած բլլալ*, *օլլյում*.

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Տ

Étant, *բլլալով*, *օլլյում*.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Eté, ayant été, *Եղած բլլալով*, *օլլյում*.

ՀԱՐՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. ԽԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Բ. ԽԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր Կ Ա Տ

J'aime, կը սիրեմ, աւ-	Je finis, կը լքնցընեմ,
լքեմ.	պէնթէրեմ.
Tu aimes.	Tu finis.
Il aime.	Il finit.
Nous aimons.	Nous finissons.
Vous aimez.	Vous finissez.
Ils aiment.	Ils finissent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

J'aimais, կը սիրէի, աւ-	Je finissais, կը լքն-
լք իտիմ.	գընէի, պէնթէրե իտիմ.
Tu aimais.	Tu finissais.
Il aimait.	Il finissait.
Nous aimions.	Nous finissions.
Vous aimiez.	Vous finissiez.
Ils aimaien.	Ils finissaient.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

J'aimai, սիրեցի, ավ-	Je finis, լքնցուցի, պ-
պէս.	լիրուց.
Tu aimas.	Tu finis.
Il aimá.	Il finit.
Nous aimâmes.	Nous finîmes.
Vous aimâtes.	Vous finîtes.
Ils aimèrent.	Ils finirent.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ա Ն Ո Ր Ո Շ

J'ai aimé, սիրեցի, ավ-	J'ai fini, լքնցուցի, պ-
պէս.	լիրուց.
Tu as aimé.	Tu as fini.
Il a aimé.	Il a fini.
Nous avons aimé.	Nous avons fini.
Vous avez aimé.	Vous avez fini.
Ils ont aimé.	Ils ont fini.

Օ Ր Ի Ւ Ե Կ Ը

Դ. ԼՇՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դ. ԼՇՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր Կ Ա Տ

Je reçois, կ'առնեմ, ա-
լըլը.

Tu reçois.

Il reçoit.

Nous recevons.

Vous recevez.

Ils reçoivent.

Je rends, կու տամ, կ-
լէրէ.

Tu rends.

Il rend.

Nous rendons.

Vous rendez.

Ils rendent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Je recevais, կ'առնէի, ա-
լըլը ըրը.

Tu recevais.

Il recevait.

Nous recevions.

Vous receviez.

Ils recevaient.

Je rendais, կու տայի,
կլէրէ էրէ.

Tu rendais.

Il rendait.

Nous rendions.

Vous rendiez.

Ils rendaient.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

Je reçus, առի, ալըլը.

Tu reçus.

Il reçut.

Nous reçumes.

Vous reçûtes.

Ils reçurent.

Je rendis, առի, կլ-
ըլի.

Tu rendis.

Il rendit.

Nous rendîmes.

Vous rendîtes.

Ils rendirent.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ա Ն Ո Ր Ո Շ

J'ai reçu, առի, ալըլը.

Tu as reçu.

Il a reçu.

Nous avons reçu.

Vous avez reçu.

Ils ont reçu.

J'ai rendu, առի, կլ-
ըլի.

Tu as rendu.

Il a rendu.

Nous avons rendu.

Vous avez rendu.

Ils ont rendu.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Յ Ա Խ Ո Ւ Յ Ա Ց Ե Ա

J'eus aimé, <i>սիրեցի</i> , <i>սէլ-</i> <i>որիս.</i>	J'eus fini, <i>լընցուցի</i> , <i>սէ-</i> <i>լերորիս.</i>
Tu eus aimé.	Tu eus fini.
Il eut aimé.	Il eut fini.
Nous eûmes aimé.	Nous eûmes fini.
Vous eûtes aimé.	Vous eûtes fini.
Ils eurent aimé.	Ils eurent fini.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Բ

J'avais aimé, <i>սիրած էի</i> , <i>սէլմիլ լորիս.</i>	J'avais fini, <i>լընցուցած</i> <i>էի, սէլմիրմիլ լորիս.</i>
Tu avais aimé.	Tu avais fini.
Il avait aimé.	Il avait fini.
Nous avions aimé.	Nous avions fini.
Vous aviez aimé.	Vous aviez fini.
Ils avaient aimé.	Ils avaient fini.

Ա Պ Ա Ռ Ե Ւ Ի

J'aimerai, <i>պիտի սիրեմ</i> , <i>սէլմահմէյիս.</i>	Je finirai, <i>պիտի լըն-</i> <i>ցընեմ, սէլմիրմէյիս.</i>
Tu aimeras.	Tu finiras.
Il aimera.	Il finira.
Nous aimerons.	Nous finirons.
Vous aimerez.	Vous finirez.
Ils aimeront.	Ils finiront.

Ա Պ Ա Ռ Ե Ւ Ի Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurai aimé, <i>սիրած ըլ-</i> <i>լամ</i> , <i>սէլմիլօլուրամ.</i>	J'aurai fini, <i>լընցուցած</i> <i>ըլլամ</i> , <i>սէլմիրմիլօլուր-ը-</i> <i>լամ.</i>
Tu auras aimé.	Tu auras fini.
Il aura aimé.	Il aura fini.
Nous aurons aimé.	Nous aurons fini.
Vous aurez aimé.	Vous aurez fini.
Ils auront aimé.	Ils auront fini.

ԱՆՑԵԱԼ ԸՆԹԱԳՈՅՆ

J'eus reçu, <i>առի, ալբը.</i>	J'eus rendu, <i>առուի, Ար- միս.</i>
Tu eus reçu.	Tu eus rendu.
Il eut reçu.	Il eut rendu.
Nous eûmes reçu.	Nous eûmes rendu.
Vous eûtes reçu.	Vous eûtes rendu.
Ils eurent reçu.	Ils eurent rendu.

ԳԵՐԱԿԱՍՏ

J'avais reçu, <i>առած էի,</i> <i>ալբը ըրբը.</i>	J'avais rendu, <i>առած էի,</i> <i>Արմիւ էրես.</i>
Tu avais reçu.	Tu avais rendu.
Il avait reçu.	Il avait rendu.
Nous avions reçu.	Nous avions rendu.
Vous aviez reçu.	Vous aviez rendu.
Ils avaient reçu.	Ils avaient rendu.

Ա Պ Ա Ռ Ե Ւ Ւ

Je recevrai, <i>պիտի առ- նեմ, ալաճաղը.</i>	Je rendrai, <i>պիտի տամ,</i> <i>Արմէճէյէս.</i>
Tu recevras.	Tu rendras.
Il recevra.	Il rendra.
Nous recevrons.	Nous rendrons.
Vous recevrez.	Vous rendrez.
Ils recevront.	Ils rendront.

Ա Պ Ա Ռ Ե Ւ ՈՒ Ա ՆՑԵԱԼ

J'aurai reçu, <i>առած ըլ- լամ, ալբը օլուրասը.</i>	J'aurai rendu, <i>առած ըլ- լամ, Արմիւ օլուրասը.</i>
Tu auras reçu.	Tu auras rendu.
Il aura reçu.	Il aura rendu.
Nous aurons reçu.	Nous aurons rendu.
Vous aurez reçu.	Vous aurez rendu.
Ils auront reçu.	Ils auront rendu.

Թ Ե Ա Կ Ա Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Ց

J'aimerais, կը սիրեի, «է-
լլը էտիմ.

Tu aimerais.

Il aimerait.

Nous aimerions.

Vous aimeriez.

Ils aimeraient.

Je finirais, կը լընցը-
նեի, պէնթեւ էրիմ.

Tu finirais.

Il finirait.

Nous finirions.

Vous finiriez.

Ils finiraient.

Ա Ն Ց Ե Ա Ն

J'aurais aimé, սիրած կը-
լայի, «է լիւ օւր «-
ուսում.

Tu aurais aimé.

Il aurait aimé.

Nous aurions aimé.

Vous auriez aimé.

Ils auraient aimé.

Աս ժամանակը ասանկ
ալ կըլսոյ. J'eusse ai-
mé. Tu eusses aimé. Il
eût aimé. Nous eussions
aimé. Vous eussiez ai-
mé. Ils eussent aimé.

J'aurais fini, լընցուցած
կըլսոյի, պէնթեւ օւր «-
ուսում.

Tu aurais fini.

Il aurait fini.

Nous aurions fini.

Vous auriez fini.

Ils auraient fini.

Աս ժամանակը ասանկ
ալ կըլսոյ. J'eusse fini.
Tu eusses fini. Il eût
fini. Nous eussions fini.
Vous eussiez fini. Ils
eussent fini.

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ն

Aime, սիրէ, «էլ.

AIMONS.

AIMEZ.

Finis, լընցուք, պէնթ.

FINISSEONS.

FINISSEZ.

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Ց Կ Ա Մ Ա Պ Ա Ն

Que j'aime, որ սիրեմ,
+է «էլլը էտիմ.

Que tu aimes.

Qu'il aime.

Que nous aimions.

Que vous aimiez.

Qu'ils aiment.

Que je finisse, որ լը-
նցընեմ, +է պէնթեւ-
էտիմ.

Que tu finisses.

Qu'il finisse.

Que nous finissions.

Que vous finissiez.

Qu'ils finissent.

Թ Ե Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Տ

Je recevais, կ'առնեի, Je rendrais, կու տայի,
 սլը ըրը. վեր իրե.

Tu recevais. Tu rendrais.

Il recevrait. Il rendrait.

Nous recevrions. Nous rendrions.

Vous recevriez. Tous rendriez.

Ils recevraient. Ils rendraient.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurais reçu, առած-
կ'ըլայի, սլըլ օլու-
ս-պու-ը.

Tu aurais reçu.

Il aurait reçu.

Nous aurions reçu.

Vous auriez reçu.

Ils auraient reçu.

J'aurais rendu, առած-
կ'ըլայի, վերիլ օլու-
ս-պու-ը.

Tu aurais rendu.

Il aurait rendu.

Nous aurions rendu.

Vous auriez rendu.

Ils auraient rendu.

Աս ժամանակը ասանկ
ալ կ'ըլայ. J'eusse re-
çu. Tu eusses reçu. Il
eût reçu. Nous eussions
reçu. Vous eussiez reçu.
Ils eussent reçu.

Աս ժամանակը ասանկ
ալ կ'ըլայ. J'eusse ren-
du. Tu eusses rendu. Il
eût rendu. Nous eussions
rendu. Vous eussiez ren-
du. Ils eussent rendu.

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ն

Reçois, առ, ալ. Rends, առը, վեր.

Recevons. Rendons.

Recevez. Rendez.

Ս Տ Ո Ւ Ա Դ Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Տ Կ Ա Մ Ա Պ Ե Ր Ը Ն Ի

Que je reçoive, որ առ-
նեմ, ի ալայը.

Que je rende, որ տամ,
ի վերէյէ.

Que tu reçois.

Que tu rendes.

Qu'il reçoive.

Qu'il rende.

Que nous recevions.

Que nous rendions.

Que vous receviez.

Que vous rendiez.

Qu'ils reçoivent.

Qu'ils rendent.

Ա Ն Կ Ա Ս Ա Ր

Que j'aimasse , <i>որ սիրել</i> ,	Que je finisse , <i>որ լուրն-</i>
<i>+է սկզբանէն .</i>	<i>ցընէլ</i> , <i>+է սիրելուրէն .</i>
Que tu aimasses.	Que tu finisses.
Qu'il aimât.	Qu'il finît.
Que nous aimassions.	Que nous finissions.
Que vous aimassiez.	Que vous finissiez.
Qu'ils aimassent.	Qu'ils finissent.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Que j'aie aimé , <i>որ սի- րած ըլլամ</i> , <i>+է սկզբ- օլայընը .</i>	Que j'aie fini , <i>որ լուրն-</i>
Que tu aies aimé.	<i>ցուցած ըլլամ</i> , <i>+է սկ- ընթիւն օլայընը .</i>
Qu'il ait aimé.	Que tu aies fini.
Que nous ayons aimé.	Qu'il ait fini.
Que vous ayez aimé.	Que nous ayons fini.
Qu'ils aient aimé.	Que vous ayez fini.
	Qu'ils aient fini.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Ս Ա Ր

Que j'eusse aimé , <i>որ սի- րած ըլլայի</i> , <i>+է սկզբ- օլայընը .</i>	Que j'eusse fini , <i>որ լուրն-</i>
Que tu eusses aimé.	<i>ցուցած ըլլայի</i> , <i>+է սկ- ընթիւն օլայընը .</i>
Qu'il eût aimé.	Que tu eusses fini.
Que nous eussions aimé.	Qu'il eût fini.
Que vous eussiez aimé.	Que nous eussions fini.
Qu'ils eussent aimé.	Que vous eussiez fini.
	Qu'ils eussent fini.

Ա Ն Ե Ր Ե Ւ Ո Յ Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Aimer , <i>սիրել</i> , <i>սկզբ + .</i>	Finir , <i>լուրնցընել</i> , <i>սկ-</i>

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Avoir aimé , <i>սիրած ըլլ-</i>	Avoir fini , <i>լուրնցուցած</i>
<i>լալ</i> , <i>սկզբօլայի .</i>	<i>ըլլամ</i> , <i>սկընթիւն օլայընի .</i>

U N U S U F

Que je reçusse, <i>"n" p առաջի, նեի, +կ ալսյուը."</i>	Que je rendisse, <i>"n" պայի, +կ վերեյրէս.</i>
Que tu reçusses.	Que tu rendisses.
Qu'il reçût.	Qu'il rendît.
Que nous reçussions.	Que nous rendissions.
Que vous reçussiez.	Que vous rendissiez.
Qu'ils reçussent.	Qu'ils rendissent.

U N S E U L

Que j'aie reçu, <i>"n" պահած ըլլամ, +կ ալբ օլսյըւը."</i>	Que j'aie rendu, <i>"n" պահած ըլլամ, +կ վերիւ օլսյըւը."</i>
Que tu aies reçu.	Que tu aies rendu.
Qu'il ait reçu.	Qu'il ait rendu.
Que nous ayons reçu.	Que nous ayons rendu.
Que vous ayez reçu.	Que vous ayez rendu.
Qu'ils aient reçu.	Qu'ils aient rendu.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

Que j'eusse reçu, <i>"n" պահած ըլլամ, +կ ալբ օլսյըւը."</i>	Que j'eusse rendu, <i>"n" պահած ըլլամ, +կ վերիւ օլսյըւը."</i>
Que tu eusses reçu.	Que tu eusses rendu.
Qu'il eût reçu.	Qu'il eût rendu.
Que nous eussions reçu.	Que nous eussions rendu.
Que vous eussiez reçu.	Que vous eussiez rendu.
Qu'ils eussent reçu.	Qu'ils eussent rendu.

Ա Ն Ե Ր Ե Ւ Ո Յ Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Recevoir, *առնել*, *ալ-* *սադ.* Rendre, *պալ*, *վերիւ-* *թ.*

Ա Ն Տ Ե Ս Լ

Avoir reçu, *պահած ըլլամ*, *ալբ օլսադ.* Avoir rendu, *պահած ըլլամ*, *վերիւ օլսադ.*

Ը Ն Գ Ա Խ Ա Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Aimant, *սիրելով*, *աւշ-*
բէտ. Finissant, *լընցընելով*,

Ա Խ Ա Ց Ե Ա Լ

Aimé, aimée, ayant aimé, *սիրւած*, *սիրած* *ըլլա-*
լով, *աւշբէլ*, *աւշիլ* Fini, finie, ayant fini,
լընցած, *լընցուցած*
ըլլալով, *ավլիլ*, *ավլիւ-*
դլ *օլլրած*.

ԸՆ ԳՈՒԽԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՅԱ

Recevant, առնելով, և Rendant, տալով, վեր-
լուստ.

ԵՎ ՑԵՍԱ

Reçu, reçue, ayant reçu, Rendu, rendue, ayant
առնելած, առած լւ- rendu, արւած, տուած
լալով, ալալով, ալալ լւալով, վերլու, վե-
լուստ.

Ա. ԼԾՈՒՄ ԴԱՏ ԹԻՒՄ ԻՒՄ

121. Ամէն եր վերջաւորած բայերը ասոր պէս
կը խոնարհին. մինակ մէկ երկու հատ տարբերող կան,
որոնք զարտուղի բայերուն մէջ կը դնենք:

122. Աներեւոյթը ցը ու ցը վերջաւորած
բայերուն մէջ, երբ որ ց կամ է գրէն եաքը ա, օ, և
ձայնաւորներէն մէկը գայ նէ, աս ց գրին չ ի, ու է ին
և ի ձայն հանել տալու համար, ց էն ետեւ է գիրը ու
է ին տակը ցանկ լուսած նշանը դնելու է. (interro-
ger, հարցընել, սօրման), nous interrogeâmes, nous
interrogeons; (commencer, սկսիլ, պաշտաման), il
commença, nous commençons.

123. Ի՞նդունելութիւններկան յան վերջաւորած
բայերուն մէջ, յ գրէն ետքը անձայն է մը գայ նէ, յ
գիրը և ի կը փոխւի. (envoyer, խաւրել, եօլաման), en-
voyant,) j'envoie.

124. Ի՞նդունելութիւններկան յան վերջաւորած
բայերը սահմանական անկատարին ու ստորագատամական
ներկային յոգնակի առջի ու երկրորդ գէմքին մէջ եր-
կու և կ'առնեն. իսկ յան վերջաւորօղները նոյն ժա-
մանակներուն ու նոյն գէմքերուն մէջ մէկ յ ու մէկ և
կ'առնեն. (prier, աղաւել, եալվարման), priant,) nous
priions, vous priiez, que nous priions, que vous
priiez; (envoyant,) nous envoyions, que vous envoyiez.

Աս երեք կանոնը ուրիշ լծորդութեանց բայերուն
մէջն ալ կը պահւի. (apercevoir, տեսնել, իւօրմէտ),
nous aperçumes, aperçu; (avoir, ayant,), que j' aie;
(rire, խոտալ, իւլմէտ, riant,), nous riions; (voir,
տեսնել, իւօրմէտ, voyant,), que vous voyiez.

125. Աներեւոյթին վերջի վանկէն առջինը ան-
ձայն կամ փակ է եղող բայերուն մէջ, երբ որ խոնար-
հելու ատեն վերջի վանկը անձայն է կ'ըլլայ նէ, ան
մէջի անձայն կամ փակ է գիրը բաց և ի կը փոխւի.

(mener, տանիլ, կեղերեց+), je mène; (sécher, չորնալ, գուրումագ+,) il sèchera; (céler, կոքել, հեռըլեց+), je cèle. իսկ eler, eter վերջաւորածներուն մէջ, 1կամ է բաղաձայն դրերը կը կըկնըւին. (appeler, կանչել, չուռըմագ+), j'appelle; (jeter, նետել, ալմագ+), nous jetterons.

Բ. Ա Ծ Ո Ր Դ Ո Ւ Թ Ե Ւ Ն

126. Քանի մը զարտուղիները դուրս հանելով, ամէն իր վերջաւորած բայերը աս լծորդութեան տակ կ'երթան։ Բայց ոմանք քանի մը ժամանակին մէջ քիչ մը տարբեր կ'ըլլան, ու երեք կարգ կը բաժնըւին։

Ա. ԿԱՐԳ

Sentir, զգալ, Ouvrir, բանալ, Tenir, բռնել,
ամայմագ+.

Բ. ԿԱՐԳ

ալմագ+.

Գ. ԿԱՐԳ

լուրդմագ+.

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Je sens.

J' ouvre.

Je tiens.

Tu sens.

Tu ouvres.

Tu tiens.

Il sent.

Il ouvre.

Il tient.

Nous sentons.

Nous ouvrons.

Nous tenons.

Vous sentez.

Vous ouvrez.

Vous tenez.

Ils sentent.

Ils ouvrent.

Ils tiennent.

Ա Կ Ա Տ Ա Ր

Je sentais.

J' ouvrais.

Je tenais.

Nous sentions.

Nous ouvrions.

Nous tenions.

Ա Կ Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

Je sentis.

J' ouvris.

Je tins.

Tu sentis.

Tu ouvris.

Tu tins.

Il sentit.

Il ouvrit.

Il tint.

Nous sentîmes.

Nous ouvrîmes.

Nous tînmes.

Vous sentîtes.

Vous ouvrîtes.

Vous tîntes.

Ils sentirent.

Ils ouvriront.

Ils tinrent.

Ա Պ Ա Ծ Ե Ւ Ւ

Je sentirai.

J' ouvrirai.

Je tiendrai.

Nous sentirons.

Nous ouvrirons.

Nous tiendrons.

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ւ

Sens.

Ouvre.

Tiens.

Sentons.

Ouvrons.

Tenons.

Sentez.

Ouvrez.

Tenez.

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ւ

Ն Ե Բ Գ Ա Յ Ա

Que je sente.

Que j'ouvre.

Que je tienne.

Que tu sentes.

Que tu ouvres.

Que tu tiennes.

Qu'il sente.

Qu'il ouvre.

Qu'il tienne.

Que nous sentions.

Que nous ouvrions.

Qu'enous tenions.

Que vous sentiez.

Que vous ouvriez.

Que vous teniez.

Qu'ils sentent.

Qu'ils ouvrent.

Qu'ils tiennent.

Ա Կ Վ Ա Տ Ա Ր

Que je sentisse.

Que j'ouvrisse.

Que je tinsse.

Que tu sentisses.

Que tu ouvrisses.

Que tu tinsses.

Qu'il sentît.

Qu'il ouvrît.

Qu'il tint.

Que nous sentis-
sions.Que nous ouvrís-
sions.Que nous tins-
sions.Que vous sentis-
siez.Que vous ouvris-
siez.Que vous tins-
siez.

Qu'ils sentissent.

Qu'ils ouvrissent.

Qu'ils tinssent.

Ա Կ Ե Բ Ե Խ Ա Յ Թ

Ն Ե Բ Գ Ա Յ Ա

Sentir.

Ouvrir.

Tenir.

Ը Ն Դ Ա Ւ Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ն Ե Բ Գ Ա Յ Ա

Sentant.

Ouvrant.

Tenant.

Ա Կ Ց Ե Ա Լ

Ouvert.

Tenu.

Senti.

127. Ա. Կարգին տակը կերթան dormir, քննա-

նալ, ոյստանդ. mentir, սուտ ըսել, եալսն սեօյլէմէ+.

sortir, ելլել, տքտանդ. partir, բաժնըւիլ, երթալ,

այբալստ, իլլամէ+. servir, ծառայել, իլլամէլ իլլամէ+.

ը. Կարգին տակ կերթան couvrir, գոցել, գու-

գամտ. offrir, ընծայել, սունմանդ. souffrir, քաշել,

լւ+է+ : Գ. Ալարդին տակ կ'երթան venir, գամԼ, իւլէ+
ու ամէն իրմէ ու tenir բայէն ելլօղները . ինչպէս sur-
venir, վրան հասնիլ, է-լւրինէ եկիւլէ+ . obtainir,
ձեռք անցընել, էլ իւլւմէ+ : Ասոնցմէ զատ ամէն
իր վերջաւորած կանոնաւոր բայերը բուն լծորդութեան
պէս կը խոնարհին :

Գ. ԼԾ Ո Ր Դ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

128. Մինակ евоир վերջաւորած բայերը կատա-
րեալ ասոր պէս կը խոնարհին, մնացածները բուլը
զարտուղի են, որոնց օրինակը ետքը կը դնենք :

Գ. ԼԾ Ո Ր Դ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

129. Աս լծորդութեան տակ շատ զարտուղի
բայ կայ, որոնց օրինակը ետքը կը դնենք : Դակ կա-
նոնաւորներէն ոմանք, երկրորդ լծորդութեան տակ
դացողներուն պէս, քանի մը ժամանակներուն մէջ
քիչ մը տարբեր կ'ըլլան, ու չորս կարգ կը բաժնըւին :

Ա. ԿԱՐԳ	Բ. ԿԱՐԳ	Գ. ԿԱՐԳ	Դ. ԿԱՐԳ
Plaire , հա-	Paraître, ե-	Conduire ,	Craindre ,
ճոյ ըլլալ ,	բեւնալ ,	առաջնոր-	վախնալ ,
ճախուլօլ-	իւրիւնմէ+ .	դել . իւս-	իւրիւնմէ+ .
ժախ .		նիւրմէ+ .	

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Je plais.	Je paraïs.	Je conduis.	Je crains.
Tu plais.	Tu paraïs.	Tu conduis.	Tu crains.
Il plaît.	Il pa-raît.	Il conduit.	Il craint.
Nous plai-sons.	Nous pa-raissons.	Nous con- duisons.	Nous crai-gnons.
Vous plai-sez.	Vous pa-raissez.	Vous con- duisez.	Vous crai-gnez.
Ils plaisent.	Ils paraïs-sent.	Ils condui- sent.	Ils crai-gnent.

U U U S U R

Je plaisais.	Je paraïs-	Je condui-	Je crai-
	sais.	sais.	gnais.
Nous plai-	Nous paraïs-	Nous con-	Nous crai-
sions.	sions.	dusions.	gnions.

U U S B U L O R O T B U L

Je plus.	Je parus.	Je condui-	Je craignis.
		sis.	
Tu plus.	Tu parûs.	Tu condui-	Tu craignis.
		sis.	
Il plut.	Il parut.	Il conduisit.	Il craignit.
Nous plû-	Nous parû-	Nous con-	Nous crai-
mes.	mes.	duisîmes.	gnîmes.
Vous plû-	Vous parû-	Vous con-	Vous crai-
tes.	tes.	duisîtes.	gnîtes.
Ils plurent.	Ils parurent.	Ils conduisi-	Ils craigni-
		rent.	rent.

U Q U B U T

Je plaisirai.	Je paraî- trai.	Je condui- rai.	Je crain- drai.
Nous plai- rons.	Nous paraî- trons.	Nous con- duirons.	Nous crain- drons.

Z P U T U S U K U N

Plais.	Parais.	Conduis.	Crains.
Plaisons.	Paraïssons.	Conduisons.	Craignons.
Plaïsez.	Paraïssez.	Conduisez.	Craignez.

U S O F U T U U U K U N
U E R K U S

Que je plai- se.	Que je pa- raisse.	Que je con- duise.	Que je crai- gne.
Que tu plai- ses.	Que tu pa- raisses.	Que tu con- duises.	Que tu crai- gnes.
Qu'il plaise.	Qu'il paraïs- se.	Qu'il condui- se.	Qu'il crai- gne.
Que nous plaïsons.	Que nous pa- raïssions.	Que nous con- duisions.	Que nous craignions.
Que vous plaïsiez.	Que vous pa- raïssez.	Que vous con- duisiez.	Que vous craigniez.

Qu'ils plai- sent.	Qu'ils pa- raissent.	Qu'ils con- duisent.	Qu'ils crai- gnent.
Que je plus- se.	Que je pa- russe.	Que je con- duisisse.	Que je crai- gnisse.
Que tu plus- ses.	Que tu pa- russes.	Que tu con- duisisses.	Que tu crai- gnisses.
Qu'il plût.	Qu'il parût.	Qu'il con- duisît.	Qu'il crai- gnît.
Que nous plussions.	Que nous parussions.	Que nous conduisis- sions.	Que nous craignis- sions.
Que vous plussiez.	Que vous pa- russiez.	Que vous conduisis- siezez.	Que vous craignis- siezez.
Qu'ils plus- sent.	Qu'ils parus- sent.	Qu'ils con- duisissent.	Qu'ils crai- gnissent.

Ա Ն Ե Ր Ե Ւ Ո Յ Թ
Ն Ե Ր Կ Ա Ց
Plaire. Paraître. Conduire. Craindre.

Ը Ն Դ Ա Խ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
Ն Ե Ր Կ Ա Ց
Plaisant. Paraissant. Conduisant. Craignant.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ
Plu. Paru. Conduit. Craint.

130. Ա. Ապրդին տակ կ'երթան ար վերջաւո-
րօղները . se taire, լւել, սուս օլմագ : Բ. Ապրդին տակ
կ'երթան իր վերջաւորօղները . connaître, ճանչնալ,
նախըմագ . croître, աճիլ, պէօյէ-մէգ : Գ. Ապրդին
տակ անոնք կ'երթան, որոնց որ (ար վերջաւորած-
ներէն զատ) րե վերջաւորութենէն առաջ ձայնաւոր
դիր մը կայ, ու մեծ մասը սիր կը վերջաւորին . cuire,
եփել, թէշէրմէգ : Դ. Ապրդին տակ կ'երթան ինք
վերջաւորածները . joindre, միացնել, պէրէշներմէգ :
Իսկ բոլոր ան բայերը որոնց որ աներեւութին րե
վերջաւորութենէն առաջ բաղաձայն մը կու գայ,

բուն լծորդութեան տակ կ'երթան . մինակ վերը բկարգին տակը գացօղ ître վերջաւորածները , ու Դկարգին տակ գացօղ indre վերջաւորածները դուրս հանելու է :

**ԿՐԱԽՈՐԱԿԱՆ 2ԵԶՈՔ, ՓՈԽԱԴԱՐ2 ՈՒ ՄԻԱԴԻՄ
ԲԱՑԵՐՈՒՆ ԽՈՆՍՐԱՀՄԱՆ ՎՐԱՅ**

131. **Վրաւորական բայերուն խոնարհումը ամենեւին դժուարութիւն մը չունի . ինչու որ էր օժանդակին ամէն մէկ ժամանակին վրայ իրենց ընդունելութիւն անցեալը դնելով կը շինւի :**

132. **Չեզոք բայերուն պարզ ժամանակները ներգործական բայերուն պէս կը խոնարհին , նոյնպէս բաղադրեալ ժամանակներնուն մէջ ալ հասարակօրէն ներգործականներուն պէս աvoir օժանդակով կը շինւին : Ի՞սայց ոմանք աvoir ին տեղ էր ին նոյն ժամանակները կ'առնեն :**

133. **Փոխադարձ բայերուն խոնարհումը էր օժանդակ առնօղ չեզոքներուն պէս է , ու մինակ առ տարբերութիւնը ունին , որ ամէն ժամանակներուն մէջ երկու նոյն դէմքի գերանուն կ'ունենան քովելնին :**

ԿՐԱԽՈՐԱԿԱՆ

2ԵԶՈՔ

ՓՈԽԱԴԱՐ2

Էրե aimé , սի- Partir , երթալ , Se flatter , յուրւիլ , սէլէմէ+ . իլլ-ի+ . սալ , ս-մադ .

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

ՆԵՐԿԱՅ

Je suis aimé.

Tu es aimé.

Il est aimé.

Nous sommes aimés.

Vous êtes aimés.

Ils sont aimés.

Je pars.

Tu pars.

Il part.

Nous partons.

Vous partez.

Ils partent.

Je me flatte.

Tu te flattes.

Il se flatte.

Nous nous flattions.

Vous vous flattez.

Ils se flattent.

U U U S U P

J'étais aimé.	Je partais.	Je me flattais.
Tu étais aimé.	Tu partais.	Tu te flattais.
Il était aimé.	Il partait.	Il se flattait.
Nous étions aimés.	Nous partions.	Nous nous flattions.
Vous étiez aimés.	Vous partiez.	Vous vous flattiez.
Ils étaient aimés.	Ils partaient.	Ils se flattaient.

U U S B U L U R U T E U L

Je fus aimé.	Je partis.	Je me flattai.
Tu fus aimé.	Tu partis.	Tu te flattas.
Il fut aimé.	Il partit.	Il se flattta.
Nous fûmes aimés.	Nous partîmes.	Nous nous flattâmes.
Vous fûtes aimés.	Vous partîtes.	Vous vous flattâtes.
Ils furent aimés.	Ils partirent.	Ils se flattèrent.

U U S B U L U R U T E

J'ai été aimé.	Je suis parti.	Je me suis flatté.
Tu as été aimé.	Tu es parti.	Tu t'es flatté.
Il a été aimé.	Il est parti.	Il s'est flatté.
Nous avons été aimés.	Nous sommes partis.	Nous nous sommes flattés.
Vous avez été aimés.	Vous êtes partis.	Vous vous êtes flattés.
Ils ont été aimés.	Ils sont partis.	Ils se sont flattés.

U U S B U L S U R U T E U P

J'eus été aimé.	Je fus parti.	Je me fus flatté.
Tu eus été aimé.	Tu fus parti.	Tu te fus flatté.
Il eut été aimé.	Il fut parti.	Il se fut flatté.
Nous eûmes été aimés.	Nous fûmes partis.	Nous nous fûmes flattés.
Vous eûtes été aimés.	Vous fûtes partis.	Vous vous fûtes flattés.
Ils eurent été aimés.	Ils furent partis.	Ils se furent flattés.

T R U V U S U R

J'avais été aimé.	J'étais parti.	Je m'étais flatté.
Tu avais été aimé.	Tu étais parti.	Tu t'étais flatté.
Il avait été aimé.	Il était parti.	Il s'était flatté.
Nous avions été aimés.	Nous étions partis.	Nous nous étions flattés.
Vous aviez été aimés.	Vous étiez partis.	Vous vous étiez flattés.
Ils avaient été aimés.	Ils étaient partis.	Ils s'étaient flattés.

U Q U O U T

Je serai aimé.	Je partirai.	Je me flatterai.
Tu seras aimé.	Tu partiras.	Tu te flatteras.
Il sera aimé.	Il partira.	Il se flattera.
Nous serons aimés.	Nous partirons.	Nous nous flatterons.
Vous serez aimés.	Vous partirez.	Vous vous flatterez.
Ils seront aimés.	Ils partiront.	Ils se flatteront.

U Q U O U T U R S B U L

J'aurai été aimé.	Je serai parti.	Je me serai flatté.
Tu auras été aimé.	Tu seras parti.	Tu te seras flatté.
Il aura été aimé.	Il sera parti.	Il se sera flatté.
Nous aurons été aimés.	Nous serons partis.	Nous nous serons flattés.
Vous aurez été aimés.	Vous serez partis.	Vous vous serez flattés.
Ils auront été aimés.	Ils seront partis.	Ils se seront flattés.

P H U Q U T
U B R Q U S

Je serais aimé.	Je partirais.	Je me flatterais.
Tu serais aimé.	Tu partirais.	Tu te flatterais.
Il serait aimé.	Il partirait.	Il se flatterait.

Nous serions ai-	Nous partirions.	Nous nous flat-
més.		terions.
Vous seriez ai-	Vous partiriez.	Vous vous flat-
més.		teriez.
Ils seraient ai-	Ils partiraient.	Ils se flatteraient.
més.		

U U S B E U L

J'aurais été ai-	Je serais parti.	Je me serais flat-
mé.		té.
Tu aurais été ai-	Tu serais parti.	Tu te serais flat-
mé.		té.
Il aurait été ai-	Il serait parti.	Il se serait flat-
mé.		té.
Nous aurions été	Nous serions par-	Nous nous se-
aimés.	tis.	rions flattés.
Vous auriez été	Vous seriez par-	Vous vous se-
aimés.	tis.	riez flattés.
Ils auraient été	Ils seraient par-	Ils se seraient
aimés.	tis.	flattés.

Աս ժամանակը
ասանկ ալ կ'ըլլաց.
J'eusse été aimé.
Tu eusses été aimé.
Il eût été aimé.
Nous eussions été aimés.
Vous eussiez été aimés.
Ils eussent été aimés.

Աս ժամանակը
ասանկ ալ կ'ըլլաց.
Je fusse parti.
Tu fusses parti.
Il fut parti.
Nous fussions parti.
Vous fussiez parti.
Ils fussent parti.

Աս ժամանակը
ասանկ ալ կ'ըլլաց.
Je me fusse flatté.
Tu te fusses flatté.
Il se fut flatté.
Nous nous fussions flattés.
Vous vous fussiez flattés.
Ils se fussent flattés.

Հ Բ Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ւ

Sois aimé.	Pars.	Flatte-toi.
Soyons aimés.	Partons.	Flattons-nous.
Soyez aimés.	Partez.	Flattez-vous.

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Վ Ա Կ Ա Ւ

Ն Ե Ր Կ Ա Ց Կ Ա Մ Ա Պ Ա Ւ

Que je sois aimé.	Que je parte.	Que je me flatte.
Que tu sois aimé.	Que tu partes.	Que tu te flattes.
Qu'il soit aimé.	Qu'il parte.	Qu'il se flatte.

Que nous soyons aimés.	Que nous partions.	Que nous nous flattions.
Que vous soyez aimés.	Que vous partiez.	Que vous vous flattiez.
Qu'ils soient aimés.	Qu'ils partent.	Qu'ils se flattent.

U U U S U R

Que je fusse aimé.	Que je partisse.	Que je me flattasse.
Que tu fusses aimé.	Que tu partisses.	Que tu te flattasses.
Qu'il fût aimé.	Qu'il partît.	Qu'il se flattât.
Que nous fussions aimés.	Que nous partissions.	Que nous nous flattassions.
Que vous fussiez aimés.	Que vous partissiez.	Que vous vous flattassiez.
Qu'ils fussent aimés.	Qu'ils partissent.	Qu'ils se flattassent.

U U S B U L

Que j'aie été aimé.	Que je sois parti.	Que je me sois flatté.
Que tu aies été aimé.	Que tu sois parti.	Que tu te sois flatté.
Qu'il ait été aimé.	Qu'il soit parti.	Qu'il se soit flatté.
Que nous ayons été aimés.	Que nous soyons partis.	Que nous nous soyons flattés.
Que vous ayez été aimés.	Que vous soyez partis.	Que vous vous soyez flattés.
Qu'ils aient été aimés.	Qu'ils soient partis.	Qu'ils se soient flattés.

F B R U U S U R

Que j'eusse été aimé.	Que je fusse parti.	Que je me fusse flatté.
Que tu eusses été aimé.	Que tu fusses parti.	Que tu te fusses flatté.

Qu'il eût été aimé. Qu'il fut parti. Qu'il se fut flatté.

Que nous eus- sions été aimés.	Que nous fus- sions partis.	Que nous nous fussions flattés.
Que vous eus- siez été aimés.	Que vous fus- siez partis.	Que vous vous fussiez flattés.
Qu'il seussent été aimés.	Qu'ils fussent partis.	Qu'ils se fussent flattés.

Ա Ն Ե Ր Ե Ւ Յ Թ
Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Être aimé. Partir. Se flatter.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Avoir été aimé. Être parti. S'être flatté.

Ը Ն Դ Ա Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ւ
Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Étant aimé. Partant. Se flattant.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Ayant été aimé. Parti, étant parti. S'étant flatté.

134. Ա Կ ա դ է մ բ ա յ ե ր ու ն խ ո ն ա ր հ ո ւ մ ը գ ժ ո ւ ա -
ր ո ւ թ ի ւ ն մ ը չ ո ն ի . պ ա ր զ ժ ա մ ա ն ա կ ն ե ր ը ն ե ր զ ո ր -
ծ ա կ ա ն բ ա յ ե ր ո ւ ն պ է ս կ ը խ ո ն ա ր հ ի . ի ս կ բ ա ղ լ ա -
զ ր ե ա լ ժ ա մ ա ն ա կ ն ե ր ո ւ ն մ է ջ ո մ ա ն ք ա վ ո ւ կ ա ռ ո ւ ն ե ն ո ւ
ն ե ր զ ո ր ծ ա կ ա ն բ ա յ ե ր ո ւ ն պ է ս կ ը խ ո ն ա ր հ ի ն , ո մ ա ն ք ա լ
է ե ր կ ա ռ ո ւ ն ո ւ չ է զ ո ք ն ե ր ո ւ ն պ է ս կ ը խ ո ն ա ր հ ի ն :
Պ ա ր զ ա պ է ս ա ս տ ա ր բ ե ր ո ւ թ ի ւ ն ը կ ա յ , ո ր մ ի ա դ է մ ն ե -
ր ո ւ ն մ ի ն ա կ ե զ ա կ ի ե ր ր ո ր դ գ է մ ք ը կ ը գ ո ր ծ ա ծ ւ ի .
Il neige, ձիւն կու գայ, գար եալար. il neigeait, il
neigea, il a neigé, il eut neigé, il avait neigé, il
neigera, il aura neigé, եւ այլն: Il arrive, կը պա-
տահի, բայն կելեր. il arrivait, il arriva, il est arrivé,
il fut arrivé, il était arrivé, il arrivera, եւ այլն:

ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

135. Ժամանակներէն ոմանք հախնական կը սւին ոմանք ալ Ածանցեալ:

136. « Աախնական ժամանակները անոնք են ու բոնք ուրիշ ժամանակէ մը շինւած չեն, ու մէկալ ժամանակները իրենցմէ կը շինւին. ասոնք հինգ հատ են. այս ինքն Աներեւոյթ ներկան, Աահմանական ներկան, Աահմանական անցեալ որոշեալը, Անդունելութիւն ներկան ու Ծնդունելութիւն անցեալը. իսկ մեացած ժամանակները ասոնցմէ շինւելուն համար Ածանցեալ կ'ըսւին:

137. Աներեւոյթ ներկայէն ապառնին կը շինւի. Ա. ու Ծորդութեան մէջ վրան պարզ այ մը եւելունելով. aimer, j'aimerai; finir, je finirai. իսկ Գ. ու Դ Ծորդութեան մէջ օր ու րե վերջաւորութիւնը րայի փոխելով. recevoir, je recevrai; rendre, je rendrai. Աս կերպով կը շինւի թէականն ալ, մինակ րայ դնելու տեղ դնելու է. j'aimerais, je finirais, je rendrais.

138. Աահմանական ներկայէն հրամայականը կը շինւի, մինակ վրայի գերանունները վերցրնելով. Ա. տանիք, մինակ վրայի գերանունները վերցրնելով. tu finis, finis; nous aimons, aimons; vous rendez, rendez. Բայց Ա. Ծորդութեան սահմանական ներկայ եղակի երկրորդ դէմքին վերջի ս գիրը հրամայականին մէջ չդրւիր. tu aimes, aime.

139. Աահմանական անցեալ որոշեալն, սասարդասական անկատարը կը շինւի, Ա. Ծորդութեան մէջ այ վերջաւորութիւնը ասքի փոխելով. j'aimai, que j'aimasse. իսկ մէկալ Ծորդութեանց մէջ վրան սեւելունելով. je finis, que je finisse; je reçus, que je reçusse; je rendis, que je rendisse.

140. Ծնդունելութիւն ներկայէն երեք ժամանակ կը շինւի:

Ա. Աահմանական ներկային յոդնակի երեք գէմքը, առ վերջաւորութիւնը օնս, ez, ent ընելով.

aimant, nous aimons ; finissant, vous finissez ; recevant, nous recevons ; rendant, vous rendez, ils rendent. Աինակ երրորդ լծորդութեան երրորդ դէմքը կը զարտուղի ու ils reçoivent կ'ըլլայ :

Բ. Աահմանական անկատարը, ան վերջաւորութիւնը ասի փոխելով . aimant , j'aimais ; finissant, je finissais ; recevant, je recevais ; rendant, je rendais.

Գ. Ասորագասական ներկան, Ե., Ը ու Դ լծորդութեանց մէջ անը եի փոխելով . aimant , que j'aime ; finissant, que je finisse ; rendant, que je rende. Իսկ Դ լծորդութեան մէջ ևատ վերջաւորութիւնը օւեի փոխելու է . recevant, que je reçoive.

141. Ծնդունելութիւն անցեալէն ամէն բաղադրեալ ժամանակները կը շնուին, վրանին ավոր կամ եռ բայցին մէկ ժամանակը առնելով . aimé, j'ai aimé, j'avais aimé, j'aurai aimé, je fus aimé, j'aurais été aimé.

142. Զէ թէ մինակ կանոնաւոր բայերը, հապազարտուղի բայերն ալ աս կանոններուն տակ կ'իյնան . ու շատ քիչ զարտուղութիւն կայ, որոնք զարտուղի բայերուն օրինակներուն մէջ կը տեսնըւի :

143. Աս ժամանակներուն կազմութեան վրայ ըսածնիս, ետեւի դրւած պատկերէն աղէկ կ'երեւայ,

ԱՆՔԻՆ. ԺԱՄԻ. ԱՅՋԻՆ. ԺԱՄԻ.	Ա. ԼՅՈՒՐԴԻ ՈՒԹՓ.	Բ. ԼՅՈՒՐԴԻ ՈՒԹՓ.	Գ. ԼՅՈՒՐԴԻ ՈՒԹՓ.	Դ. ԼՅՈՒՐԴԻ ՈՒԹՓ.
Վակը. ներ. Վականի. .	aimer, — ai,	finir, — ai,	recevoir, — rai,	rendre, — rai.
"	Օտեական. .	aimer, — ais,	finir, — ais,	recevoir, — rais,
Ուսչ. ներ. Վասմայ. .	nous aimons, ai-	tu finis, finis,	vous recevez, re-	rendre, — nous rendons,
	mons,		cevez,	rendons.
Ուսչ. սին. "լ.	յ'aim ai, — asse,	je finis, — se,	je reçus, — se,	je rendis, — se.
Պնդ. ներ. Վասչ. ս. յլ. .	aim ant, — ons,	finiss ant, — ons,	recevant, — ons,	rendant, — ons,
	ez, ent,		ez,	ez, ent.
"	Վասչ. սին. .	finiss ant, — ais,	recevant, — ais,	rendant — ais.
"	Ուսոր. ներկ. .	aim ant, — e,	finiss ant, — e,	revenant, — oive,
Պնդ. սից. Վասկ. ժամամ. .	aimé, j'ai —,	fini, j'avais —,	reçu, j'aurai —,	rendu, j'aurais —.

ԱՆԿԱՆՈՒ ԲԱՅԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

144. Ինչպէս վերը (119) ըսինք, քանի մը ժամանակներնուն ու դէմքերնուն մէջ կանոնաւոր բայերէն տարբեր խոնարհող բայերը օարտուղի կամ Մնկանոն կ'ըսւին։ Ասոնց մէջ կը սեպւին պակասաւոր բայերն ալ, որոնց քանի մը ժամանակը կամ դէմքը շգործածւիր։ Ասոնց ամենուն ալ խոնարհման պատկերը այբուբենի կարգաւ հոս կը դնենք, կանոնաւոր ու դիւրաւ իմացւելու ժամանակներն ու դէմքերը մէկ դի ձգելով։

Absoudre, արձակել, Դարձնուն.

Ամհ. ներ. J'absous, tu absous, il absout, nous absolvons, vous absolvez, ils absolvent. **Անկ.** J'absolvais. **Անցեալ որոշականի.** Ազ. J'absoudrai. **Թէա.** J'absoudrais. **Հրա.** Absous, absolvons. **Ամ. ներ.** Que j'absolve. **Անկասար չունի.** Ան. Absoudre. **Ընդ ներ.** Absolvant. **Անց.** Absous, absoute.

Acquérir, վաստակել, Դարձնուն.

Ամհ. ներ. J'acquiers, tu acquiers, il acquiert, nous acquérons, vous acquérez, ils acquierent. **Անկ.** J'acquérais. **Անց. որ.** J'acquis. **Ազ.** J'acquerrai. **Թէա.** J'acquerrais. **Հրա.** Acquiers, acquérons. **Ամ. ներ.** Que j'acquière, que tu acquères, qu'il acquière, que nous acquérons, que vous acquérez, qu'ils acquierent. **Անկ.** Que j'acquisse. **Ան.** Acquérir. **Ընդ ներ.** Acquérant. **Անց.** Acquis, acquise.

Aller, երթալ, Ռիդ+.

Ամհ. ներ. Je vais, կամ je vas, tu vas, il va, nous allons,

vous allez, ils vont. **Անկ.** J'allais. **Անց. որ.** J'allai. **Ազ.** J'irai. **Թէա.** J'irais. **Հրա.** Va, allons. **Ամ.** ներ. Que j'aille, que tu ailles, qu'il aille, que nous allions, que vous alliez, qu'ils aillent. **Անկ.** Que j'allasse. **Ան.** Aller. **Ընդ ներ.** Allant. **Անց.** Allé, allée.

Assaillir, յարձակել, Հետհնել+.

Ամհ. ներ. J'assaille, tu assailles, il assaille, nous assaillons, vous assailliez, ils assaillent. **Անկ.** J'assailles. **Անց. որ.** J'assaillis. **Ազ.** J'assailirai. **Թէա.** J'assailirais. **Հրա.** Assaille, assaillons. **Ամ. ներ.** Que j'assaille, que nous assaillions. **Անկ.** Que j'assailisse. **Ան.** Assaillir. **Ընդ ներ.** Assaillant. **Անց.** Assailli, assaillie.

S'asseoir, նստել, օ՛նուրմուն.

Ամհ. ներ. Je m'assieds, tu t'assieds, il s'assied, nous nous asseyons, vous vous asseyez, ils s'asseient. **Անկ.** Je m'asseyais. **Անց. որ.** Je m'assis. **Ազ.** Je m'assiérai կամ je m'asseierai, nous nous assiévrions կամ nous nous asseie-

rons. **թէա.** Je m' assiérais. **շըս.** Assieds-toi, asseyons-nous. **Աւ.** **ներ.** Que je m'asseie, que nous nous asseyions. **Անկ.** Que je m'assis. **Ան.** S'asseoir. **Ընդ. ներ.** S'asseyant. **Անց.** Assis, assise.

Battre, *զարնել, մորժութ.*

Սահ. **ներ.** Je bats, tu bats, il bat, nous battons, vous battez, ils battent. **Անկ.** Je battais. **Անց.** **որ.** Je battis. **Ապ.** Je battrai. **Թէա.** Je battrais. **Հըս.** Bats, battons. **Ամ.** **ներ.** Que je batte. **Անկ.** Que je battisse. **Ան.** Battre. **Ընդ. ներ.** Battant. **Անց.** Battu, battue.

Ասոր պէս կը խոնարհին com-battre, **պատերազմիլ,** **ճիշտ-**
վլաք+. **եւ** **ուրիշ իրմէ ելած**
բայերը:

Boire, *խմլ, իւթ+.*

Սահ. **ներ.** Je bois, tu bois, il boit, nous buvons, vous buvez, ils boivent. **Անկ.** Je buvais. **Անց.** **որ.** Je bus. **Ապ.** Je boirai. **Թէա.** Je boirais. **Հըս.** Bois, buvons. **Ամ.** **ներ.** Que je boive, que tu boives, qu'il boive, que nous buvions, que vous buviez, qu'ils boivent. **Անկ.** Que je busse. **Ան.** Boire. **Ընդ. ներ.** Buvant. **Անց.** Bu, bue.

Bouillir, *եփ ելլել, բայնութ.*

Սահ. **ներ.** Je bous, tu bous, il bout, nous bouillons, vous bouillez, ils bouillent. **Անկ.** Je bouillais. **Անց.** **որ.** Je bouillis. **Ապ.** Je bouillirai. **Թէա.** Je bouillirais. **Հըս.** Bous, **Ամ.** **ներ.** Que je conclus, tu bouillons. **Ան.** **ներ.** Que je conclus, il conclut, nous con-

bouille, que nous bouillions. **Անկ.** Que je bouillisse. **Ան.** Bouillir. **Ընդ. ներ.** Bouillant. **Անց.** Bouilli, bouillie.

Braire, *զռալ, մուլքութ.*

Մինակ աս ետեւի եկած ժամանակներուն ու գէմքերուն մէջ կը գործածւի:

Սահ. **ներ.** Il brait, ils braient. **Ապ.** Il braira, ils brairont. **Թէա.** Il brairait, ils brairaient. **Ան.** Braire.

Bruire, *իշըռուց հանել, լուսնիս ելլակ+.*

Մինակ ետեւի եկած ժամանակներուն ու գէմքերուն մէջ կը գործածւի:

Սահ. **անկ.** Il bruyait, ils bruyaient. **Ան.** Bruire.

Circoncire, *թլիատել, սիսունի ելլակ+.*

Քերականութեանց ոմանք աւելի ոմանք քիչ ժամանակ կը դնեն աս բային. իսկ Պարիսի ձեմարանին նոր բառդիրքին մէջը մինակ աս ետեւի ժամանակներն ու գէմքերը կան:

Սահ. **ներ.** Je circoncis, nous circoncisons. **Ապ.** Je circoncirai. **Ան.** Circoncire.

Clore, *զոցել, գտիւնութ.*

Մինակ ետեւի ժամանակներուն ու գէմքերուն մէջ կը գործածւի:

Սահ. **ներ.** Je clos, tu clos, il clôt. **Ապ.** Je clorai. **Թէա.** Je clorais. **Ընդ.** **անց.** Clos, close. **Բայլագրեալ** ժամանակներուն մէջ ալ կը գործածւի:

Conclure, *հետեւցընել, գորութ.*

cluons , vous concluez , ils concluent . **Անկ** . Je conclus , nous concluons . **Անց** . **որ** . Je conclus . **Անկ** . Je conclurai , **թէա** . Je conclurais . **Հրա** . Conclus , concluons . **Ամ** . **ներ** . Que je conclue , que nous concluons . **Անկ** . Que je conclusse . **Ան** . Conclure . **Ընդ** . **ներ** . Concluant . **Անց** . Conclu , conclue .

Confire , **անուշ եփել** , **բարեկտ** .

Ամս . **ներ** . Je confis , tu confis , il confit , nous confisons , vous confisez , ils confisent . **Անկ** . Je confisais . **Անց** . **որ** . Je confis . **Անկ** . Je confirai . **թէա** . Je confirais . **Հրա** . Confis , confisons . **Ամ** . **ներ** . Que je confise . **Ան** . Confire . **Ընդ** . **ներ** . Confisant . **Անց** . Confit , confite .

Coudre , **կարել** , **դիւնկ** .

Ամս . **ներ** . Je couds , tu couds , il coud , nous cousons , vous cousez , ils cousent . **Անկ** . Je cousais . **Անց** . **որ** . Je cousis . **Անկ** . Je coudrai . **թէա** . Je coudrais . **Հրա** . Couds , cousons . **Ամ** . **ներ** . Que je couse . **Անկ** . Que je cousisse . **Ան** . Coudre . **Ընդ** . **ներ** . Cousant . **Անց** . Cousu , cousue .

Courir , **վազել** , **գօլժմտ** .

Ամս . **ներ** . Je cours , tu cours , il court , nous courons , vous courez , ils courrent . **Անկ** . Je courais . **Անց** . **որ** . Je courus . **Անկ** . Je courrai . **թէա** . Je courrais . **Հրա** . Cours , courons . **Ամ** . **ներ** . Que je coure , que nous courions . **Անկ** . Que je courusse . **Ան** . Courir . **Ընդ** . **ներ** . Courant . **Անց** . Couru , courue .

Croire , **հաւաաալ** , **բահմանտ** .

Ամս . **ներ** . Je crois , tu crois , il croit , nous croyons , vous croyez , ils croient . **Անկ** . Je croyais . **Անց** . **որ** . Je crus . **Անկ** . Je croirai . **թէա** . Je croirais . **Հրա** . Crois , croyons . **Ամ** . **ներ** . Que je croie , que tu croies , qu'il croie , que nous croyions , que vous croyiez , qu'ils croient . **Անկ** . Que je crusse . **Ան** . Croire . **Ընդ** . **ներ** . Croyant . **Անց** . Cru , crue .

Cueillir , **ժողվել** , **ոեւլւերեկ** .

Ամս . **ներ** . Je cueille , tu cueilles , il cueille , nous cueillons , vous cueillez , ils cueillent . **Անկ** . Je cueillais . **Անց** . **որ** . Je cueillis . **Անկ** . Je cueillerai . **թէա** . Je cueillerais . **Հրա** . Cueille , cueillons . **Ամ** . **ներ** . Que je cueille , que nous cueillions . **Անկ** . Que je cueilisse . **Ան** . Cueillir . **Ընդ** . **ներ** . Cueillant . **Անց** . Cueilli , cueillie .

Déchoir , **իյնալ** , **դեւլեկ** .

Ամս . **ներ** . Je déchois , tu déchois , il déchoit , nous déchoyons , vous déchoyez , ils déchoient . **Անկ** . Je déchoyais . **Անց** . **որ** . Je déchus . **Անկ** . Je décherrai . **թէա** . Je décherrais . **Հրա** . Déchois , déchoyons . **Ամ** . **ներ** . Que je déchoie , que nous déchoyions . **Անկ** . Que je déchusse . **Ան** . Déchoir . **Ընդունելութիւններկայ** չունի . **Անց** . Déchu , déchue .

Dire , **ընել** , **ոեւմեկ** .

Ամս . **ներ** . Je dis , tu dis , il dit , nous disons , vous dites , ils disent . **Անկ** . Je disais . **Անց** . **որ** . Je dis . **Անկ** . Je dirai . **թէա** . Je dirais . **Հրա** . Dis , disons ,

dites. **Umo.** **ներ.** Que je dise. **Կըխոնարհինակւ** renvoyer, **եռ**
Անկ. Que je disse. **Ան.** Dire. **Ընդ.** **ներ.** Disant. **Անց.** Dit,
dite.

Échoir, **վիճակիլ,** **նասիղ օլլոնդ.**

Սահ. **ներ.** Il échoit, **կամ**
il échet. **Անկատար չունի.** **Անց.**
որ. J'échus. **Ապ.** J'écherrai.
Թէա. J'écherrais. **Հրամացակն չունի.** **Սահ.** Qu'il
échéee, qu'ils échéent. **Անկ.**
Que j'échusse. **Ան.** Échoir.
Ընդ. **ներ.** Échéant. **Անց.** Échu,
échue.

Éclore, **բացւիլ,** **ելլել,** **ուլլոնդ.**
ւլլոնդ.

Մինակ ետեւի ժամանակնե-
րուն ու գեմքերուն մէջ կը գոր-
ծածւի:

Սահ. **ներ.** Il éclôt, ils éclosent. **Ապ.** Il éclôra, ils éclôront.
Թէա. Il éclôrait, ils éclôraient. **Սահ.** **ներ.** Qu'il éclore, qu'ils
éclosent. **Ան.** Éclore. **Ընդ.** **անց.** Éclos, éclore. **Բազա-**
դրեալ ժամանակներուն մէջ ալ,
եթե օժանդակով կը գործածւի:

Écrire, **գրել,** **եռլոնդ.**

Սահ. **ներ.** J'écris, tu écris,
il écrit, nous écrivons, vous
écrivez, ils écrivent. **Անկ.** J'écrivais. **Անց.** **որ.** J'écrivis.
Ապ. J'écrirai. **Թէա.** J'écri-
rais. **Հրա.** Écris, écrivons.
Սահ. **ներ.** Que j'écrire. **Անկ.**
Qué j'écrivisse. **Ան.** Écrire.
Ընդ. **ներ.** Écrivant. **Անց.** É-
crit, écrite.

Envoyer, **խաւրել,** **եռլոնդ.**

Ամէն ժամանակներուն մէջ
կանոնաւոր է, **մինակ ասկառ-**
նին j'enverrai **կըլլայ,** **ութէա-**
կանը j'enverrais. **Ասոր պէս**

կըխոնարհինակւ renvoyer, **եռ**
խաւրել, **եռլոնդ:**

Faillir, **սխալիլ,** **եռլոնդ:**

Գրեթէ մինակ աս ետեւի
ժամանակներուն մէջ կը գոր-
ծածւի:

Անց. **որ.** Je faillis. **Ան.** Fail-
lir. **Ընդ.** **ներ.** Faillant. **Անց.**
Failli, faille. **Բազադրեալ ժա-**
մանակներուն մէջ ալ կը գոր-
ծածւի:

Faire, **բնել,** **եռլոնդ.**

Սահ. **ներ.** Je fais, tu fais, il
fait, nous faisons, vous faites, ils
font. **Անկ.** Je faisais. **Անց.** **որ.**
Je fis. **Ապ.** Je ferai. **Թէա.** Je
ferais. **Հրա.** Fais, faisons,
faitez. **Սահ.** **ներ.** Que je fasse.
Անկ. Que je fisse. **Ան.** Faire.
Ընդ. **ներ.** Faisant. **Անց.** Fait,
faite.

Ասոր պէս կըխոնարհին նա-
եւ ասկից կազմըւած բայերը,
ինչպէս défaire, **յազթել,** **եռ-**
կե+ refaire, **նորոգել,** **նորեն**
շնել, **եռենիլեմե+**, **եռենիրեն եռե-**
մոնդ, **եռ այլն:**

Falloir, **պէտք ըլլալ,** **լուլոն-**
ծոնդ.

Սահ. **ներ.** Il faut. **Անկ.** Il fal-
lait. **Անց.** **որ.** Il fallut. **Ապ.**
Il faudra. **Թէա.** Il faudrait.
Սահ. **ներ.** Qu'il faille. **Անկ.**
Qu'il fallût. **Ան.** Falloir. **Ընդ.**
անց. Ayant fallu.

Frire, **ասպկել,** **բալս եռլոնդ.**

Մինակ ետեւի ժամանակնե-
րուն ու գեմքերուն մէջ կը գոր-
ծածւի:

Սահ. **ներ.** Je fris, tu fris,
il frit. **Ապ.** Je frirai. **Թէա.**
Je frirais. **Հրա.** Fris. **Ան.**
Frire. **Ընդ.** անց. Frit, frite.

Իսկ մնացած ժամանակներուն
տեղը կը լեցրնեն վրան faire
բայր դնելով, այսպէս նous
faisons frire, vous faites frire,
եւ այլ:

Fuir, փաթաշիլ, գուլուն:

Ասէ. ներ. Je fuis, tu fuis,
il fuit, nous fuyons, vous fuyez,
ils fuient. Անկ. Je fuyais. Անց.
որ. Je fuis. Ապ. Je fuirai.
Թէա. Je fuirais. Հրա. Fuis,
fuyons. Ամ. ներ. Que je fui,
que nous fuyions. Անկ. Que
je fuisse. Ան. Fuir. Ընդ. ներ.
Fuyant. Անց. Fui, fui.

Lire, կարդալ, օդունուն:

Ասէ. ներ. Je lis, tu lis, il
lit, nous lisons, vous lisez, ils
lissent. Ան. Je lisais. Անց. որ.
Je lus. Ապ. Je lirai. Թէա. Je
lirais. Հրա. Lis, lisons. Ամ.
ներ. Que je lise. Անկ. Que je lusse.
Ան. Lire. Ընդ. ներ. Luisant.
Անց. Lu, lue.

Luire, փայլիլ, գործուն:

Ասէ. ներ. Je luis, tu luis,
il luit, nous luisons, vous lui-
sez, ils luisent. Անկ. Je lui-
sais. Կաստրեալ չունի. Ապ.
Je luirai. Թէա. Je luirais.
Հրամայական չունի. Ամ. ներ.
Que je luisse. Անկաստր չունի.
Ան. Luire. Ընդ. ներ. Luisant.
Անց. Luլ.

Maudire, անիձել, լաւելլուն:

Ասէ. ներ. Je maudis, tu mau-
dis, il maudit, nous maudissons,
vous maudissez, ils maudis-
sent. Անկ. Je maudissais. Անց.
որ. Je maudis. Ապ. Je mau-
dirai. Թէա. Je maudirais. Հրա.
Maudis, maudissons. Ամ. ներ.
Que je maudisse. Ան. Maudire.

Ընդ. ներ. Maudissant. Անց.
Maudit, maudite.

Mettre, դնել, գուման:

Ասէ. ներ. Je mets, tu mets,
il met, nous mettons, vous
mettez, ils mettent. Անկ. Je
mettais. Անց. որ. Je mis. Ապ.
Je mettrai. Թէա. Je mettrais.
Հրա. Mets, mettons. Ամ. ներ.
Que je mette. Անկ. Que je
misse. Ան. Mettre. Ընդ. ներ.
Mettant. Անց. Mis, mise.

Moudre, աղալ, եցիլլուն:

Ասէ. ներ. Je mouds, tu
mouds, il moud, nous moulons,
vous moulez, ils moulent. Անկ.
Je moulais. Անց. որ. Je mou-
lus. Ապ. Je moudrai. Թէա.
Je moudrais. Հրա. Mouds,
moulons. Ամ. ներ. Que je mou-
le. Անկ. Que je moulusse. Ան.
Moudre. Ընդ. ներ. Moulant.
Անց. Moulu, moulue.

Mourir, մեռնիլ, եցիկ:

Ասէ. ներ. Je meurs, tu meurs,
il meurt, nous mourons, vous
mourez, ils meurent. Անկ.
Je mourais. Անց. որ. Je mou-
rus. Ապ. Je mourrai. Թէա.
Je mourrais. Հրա. Meurs,
mourons. Ամ. ներ. Que je
meure, que tu meures, qu'il
meure, que nous mourions,
que vous mouriez, qu'ils meu-
rent. Անկ. Que je mourusse.
Ան. Mourir. Ընդ. ներ. Mou-
rant. Անց. Mort, morte.

Mouvoir, շարժել, բշշւուն:

Ասէ. ներ. Je meus, tu meus,
il meut, nous mouvons, vous
mouvez, ils meuvent. Անկ.
Je mouvais. Անց. որ. Je mus.

Աղ. Je mouvrai. **Թէա.** Je pourvoyons. **Ամ.** ներ. Que je mouvais. **Հրա.** Meus, mouvons. **Ամ.** ներ. Que je meuve, que tu meuves, qu'il meuve, que nous mouvions, que vous mouviez, qu'il meuvent. **Անկ.** Que je musse. **Ան.** Mouvoir. **Ընդ.** ներ. Mouvant. **Անց.** Mu-mue.

Naitre, ծնանիլ, տօլմանի.

Ամհ. ներ. Je nais, tu nais, il nait, nous-naissons, vous naissez, ils naissent. **Անկ.** Je naissais. **Անց.** որ. Je naquis. **Աղ.** Je naîtrai. **Թէա.** Je naîtrais. **Հրա.** Nais, naissions. **Ամ.** ներ. Que je naisse. **Անկ.** Que je naquisse. **Ան.** Naitre. **Ընդ.** ներ. Naissant. **Անց.** Né, née.

Nuire, վասակլ, սբռու վըրդի.

Ասոր մինակ ընդ. անց. և շառ-ներ ու իգական չունի. իսկ ու-րիշ ամէն ժամանակներուն մէջ չորրորդ Ըսորդութեան Գ կար-դին պէս (129) կը խոնարհե:

Pleuvoir, անձրեւ գալ, եալ- մար եալմանի.

Ամհ. ներ. Il pleut. **Անկ.** Il pleuvait. **Անց.** որ. Il plut. **Աղ.** Il pleuvra. **Թէա.** Il plen-vrait. **Ամ.** ներ. Qu'il pleuve. **Անկ.** Qu'il plût. **Ան.** Pleuvoir. **Ընդ.** ներ. Pleuvant. **Անց.** Plu.

Pourvoir, հոգալ, բերարիդի ելիքի.

Ամհ. ներ. Je pourvois, tu pourvois, il pourvoit, nous pourvoyons, vous pourvoyez, ils pourvoient. **Անկ.** Je pourvoyais. **Անց.** որ. Je pourvus. **Աղ.** Je pourvoirai. **Թէա.** Je pourvoirais. **Հրա.** Pourvois,

pourvoie, quenos pourvoyions **Անկ.** Que je pourvusse. **Ան.** Pourvoir. **Ընդ.** ներ. Pourvoyant. **Անց.** Pourvu, pourvue.

Pouvoir, կըրնալ, գործը օլունի.

Ամհ. ներ. Je puis, կամ յе peux, tu peux, il peut, nous pouvons, vous pouvez, ils peuvent. **Անկ.** Je pouvais. **Անց.** որ. Je pus. **Աղ.** Je pourrai. **Թէա.** Je pourrais. **Հրամանացա-կան չունի.** **Ամ.** ներ. Que je puisse. **Անկ.** Que je pusse. **Ան.** Pouvoir. **Ընդ.** ներ. Pouvant. **Անց.** Pu, իգական չունի:

Prendre, առնել, ալունի.

Ամհ. ներ. Je prends, tu prends, il prend, nous prenons, vous prenez, ils prennent. **Անկ.** Je prenais. **Անց.** որ. Je pris. **Աղ.** Je prendrai. **Թէա.** Je prendrais. **Հրա.** Prends, prenons. **Ամ.** ներ. Que je prenne, que tu prennes, qu'il prenne, que nous prenions que vous preniez, qu'ils prennent. **Անկ.** Que je prisse. **Ան.** Prendre. **Ընդ.** ներ. Prenant. **Անց.** Pris, prise.

Ասոր պէս կ'ըլլան ամէն ասկից կազմը բայերը, ինչպէս ապ-prendre, սովորել, եօրենմանի. comprehendre, հասկընալ, անսամբի-ել այլն:

Résoudre, որոշել, գործը վեր-դի.

Absoudre, բային պէս կը խո-նարհի. բայց աս բայը ասհա-նական անց. որ. ու սոսորադա-սական անկասար ալ ունի, ո-րոնք Je résous, que je résolu-lusse կ'ըլլան: Ընդունելութ-անցեալլ երբ որ որոշել նշանա-կելու ըլլայ նէ résolu, résolute

Կըլլայ. իսկ երբ որ փոխել կամ իլլայ. նշանակելու ըլլայ նէ, ընդհանական չունի: Il siérait, ils siéraient. Առ. ներ. Qu'il siée, qu'ils siéent. Ան. Seoir. Ընդ. ներ. Seyant.

Rire, խնոտալ, գլուխ+.

Աահ. ներ. Je ris, tu ris, il rit, nous rions, vous riez, ils rient. Անկ. Je riais. Անց. որ. Je ris. Ապ. Je rirai. Թէւ. Je rirais. Հրա. Ris, rions. Առ. ներ. Que je rie, que nous riions. Անկ. Que je risse. Ան. Rire. Ընդ. ներ. Riant. Անց. Ri.

Rompre, կոտրել, գլուխ†.

Ամէն ժամանակներուն մէջ կանոնաւոր է, մինակ սահմանական ներկային եղակի երրորդ դէմքին վերջը է կ'առնէ, ու իլ րոմտ կ'ըլլայ: Ասոր պէս կ'ըլլայ նաեւ корромպրե, ապա կանել, պօզանի, եւ այլն:

Savoir, գիտնալ, պիլչ+.

Աահ. ներ. Je sais, tu sais, il sait, nous savons, vous savez, ils savent. Անկ. Je savais. Անց. որ. Je sus. Ապ. Je saurai. Թէւ. Je saurai. Հրա. Sache, sachons. Առ. ներ. Que je sache. Անկ. Que je susse. Ան. Savoir. Ընդ. ներ. Sachant. Անց. Su, sue.

Seoir, նստիլ, օթուրման. վայլել, ետիւման.

Աս բայը երբ որ նստիլ նշանակելու ըլլայ, մինակ ընդունելութիւն ներկային մէջ կը դորձածւի, որն որ կ'ըլլայ սեան. իսկ երբ որ վայլել կամ պատշաճիլ նշանակելու ըլլայ, մինակ աս ետեւի ժամանակներուն մէջ կը դորձածւի:

Իսկ երբ որ վայլել կամ պատշաճիլ նշանակելու ըլլայ նէ, մինակ աս ետեւի ժամանակներուն մէջ կը դորձածւի:

Աահ. ներ. Il sied, ils siéent. Անկ. Il seyait, ils seyaient. Ապ. Il siéra, ils siéront. Թէւ. Sursis, sursise.

Քեր. ԳԱՂ. Ա.

Suffire, բաւել, եւելիչե+.

Աահ. ներ. Je suffis, tu suffis, il suffit, nous suffisons, vous suffisez, ils suffisent. Անկ. Je suffisais. Անց. որ. Je suffis. Ապ. Je suffirai. Թէւ. Je suffirais. Հրա. Suffis, suffisons. Առ. ներ. Que je suffice, que nous suffissons. Անկ. Que je suffisse. Ան. Suffire. Ընդ. ներ. Suffisant. Անց. Suffi.

Suivre, հետեւիլ, արաբաբար միլիչ+.

Աահ. ներ. Je suis, tu suis, il suit, nous suivons, vous suivez, ils suivent. Անկ. Je suivais. Անց. որ. Je suivis. Ապ. Je suivrai. Թէւ. Je suivrais. Հրա. Suis, suivons. Առ. ներ. Que je suive. Անկ. Que je suivisse. Ան. Suivre. Ընդ. ներ. Suivant. Անց. Suivi, suivie.

Surseoir, երկրողընկել, սուրբ-ժան†.

Աահ. ներ. Je sursois, tu sursois, il sursoit, nous sursoyons, vous sursoyez, ils sursoient. Անկ. Je sursoyais. Անց. որ. Je sursis. Ապ. Je surseoirai. Թէւ. Je surseoirais. Հրա. Sursois, sursoyons. Առ. ներ. Que je sursoie, que nous sursoyions. Անկ. Que je sursisse. Ան. Surseoir. Ընդ. ներ. Sursoyant. Անց. Sursis, sursise.

Traire, կթել, սոսնան†.

Աահ. ներ. Je traïs, tu traïs, il trait, nous trayons, vous trayez, ils traient. Անկ.

Je trayais. **Անցեալ** **որո-** tez, ils vêtent. **Անկ.** Je vêtais.
շեալ չունի. **Ապ.** Je traîrai. **Անգ.** Je vêtis. **Ապ.** Je vê-
թէա. Je traîrais. **Հրա.** Trais, tirai. **Թթէա.** Je vêtirais. **Հրա.**
trayons. **Սա. ներ.** Que je traie, Vêts, vêtons. **Սա. ներ.** Que
que nous trayions. **Անկաստր** je vête. **Անկ.** Que je vêtisse.
չունի. **Ան.** Traire. **Ընդ. ներ.** Vêtir. **Ընդ. ներ.** Vêtant.
Trayant. **Անգ.** Trait, traite. **Անգ.** Vêtu, vêtue.

Vaincre, **յաղթել, ինք-**

Սահ. ներ. Je vainces, tu vainces, il vainc, nous vainquons, vous vainquez, ils vainquent. **Անկ.** Je vainquais. **Անգ. որ.** Je vainquis. **Ապ.** Je vaincrai. **Թթէա.** Je vaincrais. **Հրա.** Vainquons. **Սա. ներ.** Que je vainque. **Անկ.** Que je vainquisse. **Ան.** Vaincre. **Ընդ. ներ.** Vainquant. **Անգ.** Vaincu, vaincue.

Valoir, **արգել, ուղի-**

Սահ. ներ. Je vaux, tu vaux, il vaut, nous valons, vous valez, ils valent. **Անկ.** Je valais. **Անգ. որ.** Je valus. **Ապ.** Je vaudrai. **Թթէա.** Je vaudrais. **Հրամայական չունի.** **Սա. ներ.** Que je vaille, que tu vailles, qu'il vaille, que nous valions, que vous valiez, qu'ils vaillett. **Անկ.** Que je valusse. **Ան.** Valoir. **Ընդ. ներ.** Valant. **Անգ.** Valu, value.

Ասոր պէս կը խօնարհի pré-
valoir, գերազանցել, ի-սի օլ-
ման. բայց միայն սոսորադասական
ներկան que je prévale **կ'ըլլայ-**
ել ոչ que je prévaille.

Vêtir, **հաղընել, ինք-**

Սահ. ներ. Je vêts, tu vêts, il vêt, nous vêtons, vous vê-

Vivre, **ապրիլ, ի-լաման-**

Սահ. ներ. Je vis, tu vis, il vit, nous vivons, vous vivez, ils vivent. **Անկ.** Je vivais. **Անգ. որ.** Je vécus. **Ապ.** Je vivrai. **Թթէա.** Je vivrais. **Հրա.** Vis, vivons. **Սա. ներ.** Que je vive. **Անկ.** Que je vécusse. **Ան.** Vivre. **Ընդ. ներ.** Vivant. **Անգ.** Vécu.

Voir, **տեսնել, ի-օրի-**

Սահ. ներ. Je vois, tu vois, il voit, nous voyons, vous voyez, ils voient. **Անկ.** Je voyais. **Անգ. որ.** Je vis. **Ապ.** Je verrai. **Թթէա.** Je verrais. **Հրա.** Vois, voyons. **Սա. ներ.** Que je voie, que nous voyions. **Անկ.** Que je visse. **Ան.** Voir. **Ընդ. ներ.** Voyant. **Անգ.** Vu, vue.

Vouloir, **ուզել, ի-մի-**

Սահ. ներ. Je veux, tu veux, il veut, nous voulons, vous voulez, ils veulent. **Անկ.** Je voulais. **Անգ. որ.** Je voulus. **Ապ.** Je voudrai. **Թթէա.** Je voudrais. **Հրա.** Veulez. **Սա. ներ.** Que je veuille, que tu veuilles, qu'il veuille, que nous voulions, que vous vouliez, qu'ils veuillent. **Անկ.** Que je voulusse. **Ան.** Vouloir. **Ընդ. ներ.** Voulant. **Անգ.** Voulu, voulue

ՀԱՐՑԱԿԱՆ ՈՒ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ

ԲԱՑԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

145. Հարցական խօսքերուն մէջ բային քովի
դերանունը, որն որ անուն բայի կ'ըսւի, թէ որ բայր
պարզ ժամանակ է նէ, անկից վերջը կը դրւի, իսկ
թէ որ բաղադրեալ ժամանակ է նէ, օժանդակին ու
ընդունելութեան մէջ կը մտնէ, ու միշտ մէջերնին
պղտիկ գիծ մը կը դրւի. Aimes-tu? կը սիրե՞ս, ա՞վո՞ւ-
մին: As - tu fini? լմընցուցի՞ր, պինիրովին մի:

146. Ի՞այէն առաջ գոյական անուն բայի ալ
ըլլայ նէ, բայէն ետքը, անոր թուովն ու սեռովը դե-
րանուն դնելու է. Votre père est-il venu? Հայրդ ե-
կա՞ւ, փերերէն իւլովի՞ մի: Vos soeurs sont-elles parties?
Քըրւլուաքդ գայի՞ն, գըշ գորոշուլուըն իւլովի՞ մի:

147. Ի՞այը ձայնաւորով լմըննայ, ու դերանուն
անուն բային ալ ձայնաւորով սկսի նէ, մէջերնին եր-
կու կողմը պղտի գծերով և մը կը դրւի. Donna-t-il?
արւա՞ւ, վերովի՞ մի: A-t-on demandé? Հարցուցի՞ն,
սօրուուլա՞ր մը:

148. Ի՞այը անձայն եռվ լմըննայ, ու անուն
բային յե դերանունը ըլլայ նէ, բային ատ անձայն ե
գիրը փակ էի կը փոխւի. ինչպէս Eusse - je? aime-
je? ըսելու տեղ, eussé - je? aimé - je? կ'ըսւի:

149. Ուահմանականներկային առջի դէմքը, միա-
վանկ ըլլայ նէ, հարցական խօսքերու մէջ չդործա-
ծւիր, ուստի Rends-je? dors-je? չըսւիր, հապա անոնց
տեղը Est-ce que je rends? est-ce que je dors? ըսե-
լու է: Ի՞այց Ai-je? dis - je? vais-je? vois-je? կ'ըսւի:

150. Ի՞ային շատ ժամանակները, ինչպէս հրա-
մայականը, ու ստորադասականին եւ աներեւոյթին
ամէն ժամանակները հարցական կերպով չեն կընար
գործածւիլ:

151. Ի՞այերը բացասական ընելու համար, ի-
րենցմէ առաջ միշտ ու դնելու է. անկէ ետեւ թէ որ
բայր պարզ ժամանակ է, բայէն վերջը, եւ թէ որ
7 *

բաղադրեալ ժամանակ է, ընդունելութեան ու ժանդակին մէջ տեղը ուսնելու է. Je ne veux pas, չեմ ուզեր, իսկեմ: Je n'ai pas entendu, չսեցի, իշենեպիս: Իսկ աներեւոյթէն թէ առաջ թէ վերջը կըքնայ դրւիլ. Ne sortir pas; ne pas sortir, չելել, չուժամաժ:

152. Բայ մը բացասական ու հարցական ըլլայ նէ, աս կարգաւ կը դրւին. Ne savez-vous pas? չէս զիաներ, ովլէ՞լ մի սի: Votre père ne vient-il pas? Հայրգ չըգար, իշուրին իվլէ՞լ մի: N'avez-vous pas lu? չկարգացիր, օդուժապըն ճը:

Գ Լ Ա Խ Խ Օ

Մ Ա Կ Բ Ա Յ Ի Վ Ր Ա Յ

153. Անկրածը բայի կամ ածականի մը քով դրւելով, անոնց ինտոր ըլլալը կամ մէկ եղանակը կը ցուցընէ. Marcher lentement, կամաց քալել, եալուն եւ-ըւ-մէտ: Extrêmement beau, շատ աղւոր, իւ+ իւ-չէլ:

154. Շատ հեղ պարզ ածականներն ալ բայի քով դրւելով մակրայ կ'ըլլան. Parler haut, ամուր խօսիլ, իւ+ լսէլըրը են-մէտ: Sentir bon, աղեկ հոտիլ, իյի ժօդամաժ:

155. Շատ ածականներու վրայ մետ մասնիկը դնելով մակրայ կ'ըլլան, բայց աս ետեւի գիտելիքներուն միտ դնելու է:

156. Բնդհանրապէս ձայնաւորով լմբնցած ածականներուն վրայ մետ մասնիկը եւելցընելու է. իսկ բազաձայնով լմբնցածներուն իգականին վրայ. vrai, ստոյդ, սահին. vraiment, ստուգիւ, սահինին. juste, արդար, սալին. justement, արդարութեամբ, ովեւ-ըւ-մէլ-յէլ. = fort, զօրաւոր, իւ-վվէլ-լի. իդ. forte; ժօրութեամբ, իւ-վվէն իլ. franc, հա-

մարձակ, սերպէսն. իդ. franche; franchement, հա-
մարձակովթեամբ, սերպէսնլիյ էլէ :

157. Վո կահսնը քանի մը զարսուղութիւն ունի:
Ա. Մէկ քանի անձայն է վերջաւորած ածական-
ները, մետ մասնիկը առնելու ատեն, ատ անձայն է
զիրը փակ էի կը փոխեն. նոյնպէս կ'ըլլան մէկ քանի
իգականներ ալ. aveugle, կոյր, +եօր. aveuglement,
կուրօրէն, +եօր +եօրունա. énorme, մեծ, ահագին,
օրանուը. énormément, ահագին կերպով մը, օրանուը
ուր նարու լլու. =confus, շփոթ, խառն, ժարշարք. իդ.
confuse; confusément, խառն ի խուռն, ժարժարքուը.
profond, խորունկ, ակրին. իդ. profonde; profondé-
ment, խորունկեկ, ակրինճէ :

Բ. Beau, nouveau, mou, fou ձայնաւորով
վերջաւորած ածականներուն իգականին վրայ կը դրւի
մասնիկը, ու բելեմ, եւ այլն, կ'ըլլան:

Գ. Ant, ent վերջաւորած ածականները ամment,
emment կ'ըլլան. savant, գիտուն, ալէմ. savamment,
իմաստովթեամբ, ալմանէ. évident, յայտնի, պէյտն.
évidemment, յայտնապէս, աշխարհունէ: Բայց միա-
վանկները ընդհանուր կանոնին (156) տակը կ'եր-
թան. lent, գանդաղ, կամաց, եալու. lentement,
կամաց կամաց, եալու եալու:

158. Վակբայներն ալ ածականներուն պէս երեք
աստիճան ունին. lentement, կամաց, եալու. plus
lentement, աւելի կամաց, առան եալու. très-len-
tement, շատ կամաց, իէ+ եալու:

159. Գործածական մակբայները:

Ailleurs, ուրիշ տեղ, պաշտամ եերէ, պաշտամ եերուէ:
Ainsi, այսպէս, պէօյլէ:

Alentour, շորս դին, ակօրն նարաֆուս:

Alors, ան ատեն, օ վագն:

À présent, հիմայ, շէմուէ:

À peu près, զրեթէ, . . . շափ, եադըն, նէմն, ժա-

րաբ:

Après - demain , *վաղը* չէ *մէկան* օր , *Եարըն* *ուեյիլ* ։
 պէտ իւն : - - - - - *յառագիր*
 Assez , *բաւական* , *Եւնիշիլ* : *չ* *ասցա*
 Assurément , *ստուգիւ* , *Շահգիգէն* :
 Aujourd'hui , *այսօր* , *պու-իւն* , *պէօյիւն* :
 Auparavant , *յառաջագոյն* , *Էվլլուրէն* , *սաղըգապան* :
 Auprès , *քովը* , *Եանընդաս* :
 Aussi , *այնպէս* , *Էօյլէ* :
 Aussitôt , *անմիջապէս* , *շուտ մը* , *պէր աժառ* , *չափուճագ* :
 Autant , *նոյնչափ* , *օ Քարար* :
 Autrefois , *յառաջագոյն* , *Երբեմն* , *պէր վարի* , *Եվլլէլ* :
 Autrement , *ուրիշ կերպ* , *չէ նէ* , *պաշտա Շարը* , *Եօդան* :
 Avant-hier , *Երեկ* *չէ մէկան* *օր* , *պէւն պէյիլ* *օպէր իւն* :
 Beaucoup , *շատ* , *զգ* :
 Bien , *աղեկ* , *շատ* , *եյէ* , *ե՞ եյէ* , *պէր Շաբըմ* , *զգ* :
 Bientôt , *քիչ մը Ետքը* , *շուտ մը* , *չափուճագ* , *հէման* :
 Certes , *ստուգիւ* , *իրաւ* , *իւրլլէ+* , *վարաս* :
 Combien , *որչափ* , *քանի* , *գալ* , *նէ Քարար* :
 D'abord , *նախ առաջին* , *առջի բերան* , *իւլ Եվլլէլ* , *սիջընահ* :
 Davantage , *աւելի* , *զեյտոնէ* :
 Dedans , *ներսը* , *իւլլէ* , *իւլլընէ* :
 Dehors , *դուրսը* , *առշարը* , *Շալլաս* , *առշարդաս* :
 Déjà , *արդէն* , *հէման* , *շիմոյիտէն* , *Եվլլուրէն* :
 Demain , *վաղը* , *Եարըն* :
 Depuis , *անկէ Ետեւ* , *օնդան սօնըս* :
 Derrière , *Ետեւ* , *արդընդաս* , *արդընդաս* :
 Désormais , *ասկէ Ետքը* , *պունդասն սօնըս* :
 Dessous , *տակը* , *ալլընդաս* , *ալլընդաս* :
 Dessus , *վրան* , *իւնինինդէ* , *իւնինինդէ* :
 Devant , *առջեւ* , *իօնինդէ* :
 Dorénavant , *ասկէ Ետեւ* , *շիմոյին սօնըս* :
 Encore , *նաեւ* , *դեռ* , *առինէ* , *առ* , *պէ* , *առհաս* :
 Enfin , *վերջապէս* , *սծ սօնու* :
 Ensemble , *մէկտեղ* , *պէրլլէ+որէ* , *պէրաղէր* :
 Ensuite , *Ետեւէն* , *Ետքը* , *արդընդասն* , *ինսէսինդէն* , *սօնըս* :

Fort, *սաստիկ*, *խիստ*, *գետ*, *շայեն*:
 Guère, *զրեթէ*, *հեմեն*:
 Hier, *երեկ*, *ունեն*:
 Ici, *հոս*, *պունդոս*, *պուրայս*:
 Jadis, *յառաջազոյն*, *ճանապարհ*, *առաջըն*:
 Jamais, *երբեք*, *ամել*:
 Là, *հոն*, *օնդոս*, *օրայս*:
 Loin, *հեռու*, *առավել*, *եւրավ*:
 Maintenant, *հիմայ*, *չեմոք*:
 Mal, *գեշ*, *քենա*:
 Même, *աւ*, *նաև*, *առելի*, *առան*:
 Mieux, *աւելի* *աղեկ*, *առան* *ելի*:
 Moins, *քիչ*, *եւսել*:
 Ne, *ոչ*,
 Ne pas, *ոչ*, *չ*, *եօդ*, *աւել*, (*ուն*) *մե*, (*աւ*) *յու*:
 Ne point, *ոչ*,
 Nullement, *ամենեւին*, *ամել*:
 Où, *ուր* *որ*, *ուր*, *ներեւուն* *+ի*, *ներեւուն*:
 Oui, *հա*, *այս*, *հրամերեք*, *ունչ*, *եւմբ*:
 Partout, *ամեն* *տեղ*, *հեր* *եերարեն*:
 Pas, *ոչ*, *եօդ*, *մա*, *մե*:
 Peu, *քիչ*, *առան*:
 Peut-être, *գուցե*, *ուելուն*:
 Pis, *աւելի* *գեշ*, *առան* *քենա*:
 Plus, *աւելի*, *զեյարեն*:
 Plutôt, *աւելի*, *քանթէ*, *զեյարեն*, ... *ունչ*, ... *առան* *ըստ*:
 Point du tout, *ամենեւին*, *ամել*, *հեւ*:
 Près, *մօտ*, *եադըն*:
 Presque, *զրեթէ*, *հեմեն*:
 Quand, *երբ* *որ*, *հաւան*, *նեւ* *պահան* *+ի*:
 Sans doute, *անտարակոյս*, *առանց* *կարծեաց*, *չեմունի*, *պիտի* *ելուան*:
 Tant, *այնշափ*, *օ գուրգոր*:
 Tantôt, *քիչ* *մը* *առաջ*, *նոր*, *քիչ* *մը* *ետքը*, *շուտ* *մը*
երբեմն, *հենիշ*, *աղ* *վագընդառան*, *շինուածուն*, *ուրշը +եւը*

Tard, ուշ, իէժ:
 Tout, կանուխ, երեխ:
 Toujours, միշտ, պայման:
 Tout, բոլորովին, ողբ-սողի-նիւն:
 Très, չափ, քաշ:
 Trop, չափ, զայել, եֆել:
 Vite, շուտ, չափուտ:
 Volontiers, կամօք, ուղելով, իսկեւերեւ, հիւնի ին-
 լիստը իլէ:

Գ Լ Ո Ւ Խ

Ն Ա Խ Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Վ Ր Ա Յ

160. “ԵսԽՍԴԻՌՈՒԹԻՒՆԸ բառերուն իրարու հետ
 ունեցած յարաբերութիւնը կը ցուցընէ. Les arbres
 de mon jardin, պարտէզիս ծառերը, պաղպաղին աղաճ-
 լուրը: Graver sur le marbre, կճի վրայ քանդակել,
 մերմեր ի-պէտինէ օյնադ:

161. “Եախադրութիւնները իրենցմէ կատարեալ
 նշանակութիւն չունին, հապա ետեւնին ուրիշ բառ
 մը կ'ուղեն, որն որ իրենց խնդիրը կ'ըսւի: Ը ատ ան-
 գամ ալ մէկ նախադրութիւնը շատ նշանակութիւն
 կ'ունենայ, որն որ քովի խնդրէն կ'որոշւի. ինչպէս ձ
 նախադրութիւնը աս խօսքիս մէջ Donnez-le à votre
 frère, անիկայ եղբօրդ տուր, ձևու գարդաշնու վեր, մեր
 տրականին զօրութիւնը ունի. Il coupa le nez à son
 frère, եղբօրը քիթը կտրեց, գարդաշնուն պուրնուն-
 ունուի, սեռականի զօրութիւն ունի. Vous vous laissez
 vaincre à votre malheur, քու գժբախտութենէդ կը
 յազթըւիս, պաշնա իւլին պէլսուն եւնիլիրան, բացա-
 ռականի զօրութիւն ունի. Voyager à pied et à che-
 val, սոքով ու ձիով ճամբորդութիւն ընել, այսու-
 թե ան ըլտ եօթուլուդ էնմէտ, գործիականի զօրու-
 թիւն ունի. նոյնպէս ուրիշներն ալ:

162. Ամէննախաղղութիւնները մէկ տեսակ խընդիրը չեն առներ . ոմանք առանց ուրիշ նախաղղութեան մինակ բառ մը խնդիր կ'առնեն , ոմանք de նախաղղութեամբ կ'առնեն , ոմանք ալ ա նախաղղութեամբ :

163. Առանց ուրիշ նախաղղութեան խնդիր առնօղները :

À l' homme , մարդուն , արամա :

Après le repas , կերակրէն ետեւ , Շատաման սծնրա :

À travers la ville , քաղքին մէջէն , շնորհն էլնորին :

Attendu son grand âge , իրեն մեծ տարիքին նայելով , +էնորի շաղը պահարան :

Avant la guerre , պատերազմէն առաջ , ճէն+որէն էլմէլ :

Avec un homme , մարդու մը հետ , պէր արամա :

Chez mon frère , եղբօրս տունը , Քարոզաւո՞ն էլնէ , էլմիորէ :

Concernant cette affaire , աս գործքիս վրայօք , պահանջնըն է-ուրինէ :

Contre son père , հօրը դէմ , դէրերինէ բարւը :

Dans la ville , քաղքը , շնորհան :

De vous , քեզմէ , քու վրադ , անորէն , անորէն էօնի-ընէ :

Depuis le matin , առարւընէ վեր , ստպահարան ուերէ :

Derrière la maison , տան ետեւը , էլմն արդասընա :

Dès le commencement , սկզբանէ վեր , պահանջնըն պէրի :

Dessous le lit , անկողնին տակը , տէօշյին ալլընարա :

Dessus la table , սեղանին վրայ , սո-քրանըն է-ուրինորէ :

Devant le palais , պալատին առջեւը , սորոյըն էօնի-նորէ :

Durant la paix , խաղաղութեան ատեն , պարըլ վահիլընարա :

En été , ամառան ատեն , եալ էյամընարա , եալըն :

Entre nous , մէջերնիս , էլմուշորէ , մաղեցնէ շոշորէ :

Envers le prochain , դէպի ընկերը , ընկերին , արդասըն շըն աօպուն :

Էնորի աօպուն :

Environ deux heures , երկու ժամի չափ , ի+ի ստոր ժուդուրը :

Excepté la vie, կեանքէն զատ, Էօմիւնուն ուաշտա: Hormis vous, քեզմէ զատ, «էնուն զայրէ: Hors cela, ասլից ուրիշ, պունուան պաշտա, Քանի նաղար: Malgré toutes les oppositions, ամէն հակառակու-

թիւնները մտիկ չընելով, հիւ պէր էնիւլէ պահայը:

Moyennant une somme d'argent, քիչ մը սարկի ձեռքով, պէր առ պէլով:

Nonobstant le mauvais temps, օդին գեշութեան չնայելով, ֆէնա հեվայա պահայը:

Outre la famine, սովէն զատ, Քընլըտան մասարա:

Par terre, ցամաքէ, Քարտադան:

Parmi les hommes, մարդիկներու մէջ, արածլար արականարա:

Pendant le jour, ցորեկւան ատեն, իբնունիւն:

Pour son fils, որդւոյն համար, օղլու էւնի:

Sans crainte, առանց վախի, Քօրդունուն:

Selon votre avis, քու խրատիդ պէս, սէնին նառինան իւսորէ:

Sous les décombres, փլատակներու տակ, վերանելու:

Suivant la coutume, սովորութեան համաձայն, պէլու իւսորէ:

Sur la chaise, աթոռին վրայ, իսկէմինին իւնկընուն:

Touchant cette affaire, աս գործքիս վրայօք, պահանանիւն իւնկընուն:

Vers les cinq heures, ժամը գեղ ի հինգին, ստուն պէլ ստունընուն:

Voici լե roi, ահաւասիկ թագաւորը, էւնի Քահանա:

Vu ses longs services, իր մեծ ծառայութեանց նայելով, իւնուն սունուն իւնուն պահանարա:

164. De նախադրութիւնով առնօղները:

À cause de la guerre, պատերազմին պատճառաւը, ժէնին սէպէուլէ:

À côté de votre père, հօրդ քովը, գետերին եանընդա :
Auprès de sa mère, մօրը քովը, անսաննը եանընդա :
Autour de la maison, տան շորս կողմը, էլին ուեօրդ
Ռաբածինդա :

Faute de papier, թուղթ չունենալով, ուշադրութ օւ-
ժայաբաժ :

Hors de la vigne, այգին դուրս, պաղպան ուշադրութ :
Le long de la rivière, առուին քովին, ըրճաղըն ու-
նարընդան :

Loin de la patrie, հայրենիքին հեռու, վանանդան
ելքաժ :

Près de Vienne, Վիեննայի մօտ, Պէտք եադըն :
Proche de ses parents, իր ծնողացը քով, մնալութ-
նըն եանընդա :

Vis-à-vis du palais royal, թագաւորական պալատին
դիմացը, գարիշան սերայընըն դարշընդա :

165. Եղինակն ամէն առվ ու առ ով շինւածները
de նախադրութեամբ ինդիր կ'առնեն, ու մինակ ա-
travers բառը իր զարտուղի:

166. Ա նախադրութիւնով առնօղները :
Jusqu'à la ville, մինչեւ քաղաքը, շենքետէ :
Par rapport à lui, իրեն նայելով, ունարինէ պահարաժ :
Quant à moi, իմ կողմանէս, իսկ ես, ունի ուերսէն ,
ալնադին եանս :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը

Ճ Ա Ղ Կ Ա Պ Ի Վ Ր Ա Յ

167. Ըստկապը խօսքի ու բառը բառի
հետ կը կապէ . Mon père et moi, հայրս ու ես,
գետերիս վէ պէն : Je veux qu'il vienne, կ'ուղեմ որ
գայ, իսկ երիս ու իւլին :

168. Կ աղկապներէն ոմանք իրենցմէ ետեւ սահ-
մանական եղանակ կ'ուղեն, ու ոմանք ստորագասա-

կան, ոմանք ալ երբեմն սահմանական ու երբեմն ստորադասական :

169. Աշմանական ուղղողները:

À cause que, անոր համար որ, օհուն իշխութեալ:

À condition que, առ գաշամբ որ, միայն թէ, պու քավլ իլ ութեալ:

Ainsi que, ինչպէս որ, ինչպէս նաեւ, նասըլ ութեալ:

À mesure que, ինչափ որ, նէ քարտար ութեալ:

Attendu que, որովհետեւ, զիւնութեալ:

Aussi bien que, ինչպէս նաեւ, ալ, նասըլ ութեալ:

Aussitôt que, պէս, ընդ, իշպէս, հետեւ:

Autant que, քանի որ, որչափ որ, քավլ ութեալ:

Comme, { ինչպէս որ, նասըլ ութեալ:

De même que, ինչպէս որ, նասըլ ութեալ:

Depuis que, վեր, ետքը, ուերէ, ուեն, ուան սօնրա:

Dès que, երբ որ, պէս, որովհետեւ, իշպէս, հաշան, զիւնութեալ:

Lorsque, երբ որ, ատեն, հաշան, նէ զաման ութեալ, . . .

վագին:

Non plus que, ոչ ալ, նէ ութեալ:

Parce que, ինչու որ, զիւրա, զիւնութեալ:

Pendant que, երբ որ, ատենը, նէ զաման ութեալ, . . . վագին:

Pourquoi, ինչու, նէ զիւն:

Puisque, որովհետեւ, ինչու որ, զիւրա, զիւնութեալ:

Quand, երբ, երբ որ, թէ որ, նէ վագին, եյեր:

Si, եթէ, թէ որ, . . . նէ, եյեր . . . սա, . . . ութեալ:

Tandis que երբ որ, քանի որ, քավլ ութեալ:

Vu que, ինչու որ, զիւնութեալ:

170. Ատորադասական ուղղողները:

Afin que, որ, որպէս զի, ութեալ:

À moins que, թէ ոչ, բայց միայն, եօդաս, իւլս:

Au cas que, գնենք որ, թէ որ, ույյելս ութեալ:

Bien que, թէպէտ, թէ եւ, ֆարոս, իսէ ութեալ:

De crainte que, { վախճախով որ, քօրինուսույլ:

De peur que, { վախճախով որ, քօրինուսույլ:

En cas que, դնենք որ, եթէ, ակյելէս +է, եյեր :
 Encore que, նաեւ, թէեւ, ֆարանս, օլսա ոտ :
 Pour que, որ, որպէս զի, +է, շեօյլէ +է :
 Pourvu que, ենթադրելով որ, միայն թէ, անճառ :
 Quoique, թէպէտ, ֆարանս, իւրչէ :
 Sans que, առանց, (էլ) մորէն, (ալ) մարտան :
 Si peu que, քիչ մ'ալ, պէտ առ ոտ :
 Soit que, թէ . . . թէ, իւրէ+ :
 Supposé que, ենթադրելով որ, միայն թէ, անճառ :

171. Երբեմն սահմանական երբեմն ստորագա-
 սական ուղղղները :
 De manière que, }
 De sorte que, } անանկ որ, շեօյլէ +է :
 En sorte que, }
 Que, որ, +է :
 Si ce n'est que, թէ ոչ, բայց միայն, եօդաս, ակյել
 իսէ, իլլա :

Tellement que, անանկ որ, եօյլէ +է :

172. Ուրիշ քանի մը գործածական շաղկապներ :
 Ainsi, ասանկով, այսպէս, պէօյլէլիյլ, պու նարդ :
 Après, ետքը, սօնրա :
 Après tout, վերջապէս, էնճամը :
 Au contraire, ասոր հակառակ, պունա ֆարը :
 Au reste, ասկից ուրիշ, դարձեալ, պունադան մասուե,
 ֆալքը +է :
 Au surplus, նաեւ, ի վերայ այսր ամենայնի, բայց,
 առանի, պու ճիշճիլ էլլէ :

Car, ինչու որ, զիրա :
 Cependant, բայց, ամաս, լսին :
 C'est-à-dire, այս ինքն, եանի :
 C'est pourquoi, ասոր համար, պու սեղեադուն :
 D'ailleurs, ուրիշ կողմանէ, ասկից զատ, պաշտա նա-
 րաֆորան, պունադան ֆայրը :
 Enfin, վերջապէս, սօն սօնունդաս :
 Et, ու, վերագութեալ :

Mais, բայց, ամմա, լտին:

Նéanmoins, ի վերայ այսր ամենայնի, բայց, վե լտին,
էւ ճիւմլե:

Ni, ոչ . . . ոչ, նե . . . նե:

Or, ուստի, արդ, իմուի:

Ou, կամ, եախօս:

Par conséquent, ուստի, անոր համար, օ սեպեպ-
ալն, օնուն իզին:

Par exemple, օրինակի համար, մեսելս:

Pourtant, ի վերայ այսր ամենայնի, էւ ճիւմլե, լտին:

Savoir, այս ինքն, եանի:

Sinon, թէ չէ, չէ նե, եօդսա:

Soit, թէ . . . թէ . . . , . . . ըլսայ . . . ըլսայ, . . . ու . . .
ու, . . . օլսուն . . . օլսուն:

Surtout, մանաւանդ, գլխաւորաբար, պահուստուսուս:

Toutefois, ի վերայ այսր ամենայնի, լտին, եինէ:

ԳԼՈՒԽ Թ.

ՄԻ ԶԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

173. ՄԻ ԶԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԵՍՅ զգածմունքը
կը ցուցընէ:

174. Գործածական միջարկութիւնները:

Յաւի ու տրտմութեան, ah! aïe! ouf! ahi! hélas!
hé! ահ, ոհ, վահ, վայ, ափսոս, մեղք, աի, ա-
սան, վան, վայ, ո-ֆ, հայֆ, եաշբե:

Ուրախութեան ու բաղձանքի, ah! bon! ահ, ուր-
է, աղէկ, ահ, հանիստ, իւ+ իւ-չէլ:

Ու ախի, ah! hé! վայ, այ, վայ, աման:

Երհամարհելու ու զզուելու, fi! fi done! գարշ, իւ-ֆ:
չեղնելու, oh! hé! zest! վահ, իւհ:

Օարմանալու, oh! բարէ, ոհ, ածայիպ, այս, ալլան
ալլան:

Վաղալերելու, ça! oh ça! allons! courage! tenez
 ferme! Հապա, աղէ, հայտէ, ուն իմուն:
 Կանչելու, holà! hé! այ, իշտ, պահա պահ, հէյ:
 Լուցընելու, chut! st! paix! լուռ, սուս:
 Եպւելու, oh! ha! miséricorde! bon Dieu! բարէ,
 աէր ողորմեա, եա բապովի:

Եզդելու, holà! hem! oh! gare! tout beau! այ,
 իշտ, հէյ:
 175. Բնտանի խօսակցութեան մէջ միջարկու-
 թեան պէս շատ աննշան բառեր կը գործածւին. ինչ-
 պէս corbleu! diantre! morbleu! parbleu! Բայց ա-
 սոնցմէ ոմանք աղէկ կըթքւած մարդիկներու բերան
 չվայլեր, ուստի եւ շատ զգուշանալու է:

dominum ingentem. Iam illa tunc do lacus excedens quod
naturam et terram deponit. Non enim sibi satis est. Iam illa
tunc aperte ostendit quod a terra tunc litora, amboq[ue]
latus, non tunc nisi litora, sed etiam litoria, tunc
litoria sunt et litoria sunt. Tunc litoria sunt
tunc litoria sunt. Tunc litoria sunt. Tunc litoria sunt.

Conspicillio tunc videntur litoria sunt. Tunc
litoria sunt. Tunc litoria sunt. Tunc litoria sunt.
Tunc litoria sunt. Tunc litoria sunt. Tunc litoria sunt.
Tunc litoria sunt. Tunc litoria sunt. Tunc litoria sunt.

ԵՐԿՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍ

ՄԱՍԱՑԱՅԻ Յ Բ Ե Կ Ե

ՀԱՄԱՉԱՅՑՈՒԹԻՒՆԸ

176. Աս մասս առջի մասին մէջ դրւած ինը ցեղ բառերուն իրարու հետ ինչպէս կապւելով խօսք շինելը կը սովորեցընէ :

177. Ամէն մէկ խօսքին կամ յառաջադրութեան մէջ, որչափ որ պղտիկ ալ ըլլայ, երեք գլխաւոր բան կայ. Անուն բայի, Խնդիր ու Շայ. Ինչպէս աս խօսքիս մէջ Dieu créa le monde. Աստուած աշխարքս ստեղծեց . Ալլահ ահմեայը եարանիալ. Աստուած, Անուն բայի է, ստեղծեց, Շայ, աշխարքս, Խնդիր :

Գ Լ Ա Խ Խ Ը

ԱՆՈՒՆ ԲԱՑԻՒՆ ՎՐԱՅ

178. Անուն բայի ան բառին կ'ըսւի, որուն վրայ գատասատան մը կ'ըլլայ կամ բան մը կը հաստատւի. ասիկայ մեր ուղղական հոլովին տեղ կը գործածւի, ու ով կամ ի՞նչ բան հարցմանց պատասխան կու տայ. ինչպէս աս խօսքերուս մէջ Mon père est venu, հայրս եկաւ, գետերի հելոյ: Ce jardin est beau, աս պարտէզս աղւոր է, որո ողողէ ին-շէլ ոիր. Հայրս ու աս պարտէզս բառերը անուն բայի են, ինչու որ վերի հարցմանց պատասխան կու տան. ով եկաւ, Հայրս. ի՞նչ բանը աղւոր է, աս պարտէզս :

179. Անուն բայիին վրայ գիտնալու երեք հարկաւոր բան կայ. Նախ Շային անուն բայիին հետ ինչպէս համաձայնիլը, երկրորդ խօսքին մէջ անուն բայիին ուր դրւիլը, երրորդ Ն'ըբ կրկնըւիլը :

ՀԵՏՈՒՅՑ

ԲԱՑԻՆ ԱՆՈՒՆ ԲԱՑԻՆ ՀԵՏ ԽՆԴՊԵՍ ՀԱՄԱՉԱՑՆԻԼ

180. Ամէն բայ հասարակօրէն իր անուն բայիին հետ կը համաձայնի, կամ անոր թիւն ու դէմքը կ'առնէ. J'aime; tu veux; il sort; nous pensons; vous partirez; elles venaient; les enfants ont joué.

181. Աս ընդհանուր կանոնին տակ մէկ քանի հատ զարտուղութիւն կայ:

Ա. Անուն բային մասնաւոր հաւաքական (53) ըլլայ նէ, բայը անոր խնդրին, այս ինքն հաւաքականէն եաքը եկող գոյականին հետ կը համաձայնի. Une foule de soldats furent noyés. Խել մը զինուորներ խրդդրւեցան. Պիր նախը ասելու պօղուլուն: Une nuée de barbares désolèrent le pays.

Բայց երբ որ ընդհանուր հաւաքական ըլլայ նէ, բայը ընդհանուր կանոնին (180) կը հետեւի. La foule des affaires l'accable. Գործքերուն շատութիւնը զինքը կը նեղէ. Մասնաւոր չէլլուզուն չէլլուզուն օնու ուժւելու Աւել:

Ը. Անուն բային քանակական, այս ինքն չափ ցուցընող մակբայ մը, կամ la plupart բառը եղած ատեն, թէ որ իրենք խնդիր ունին նէ, բայը խնդրին հետ կը համաձայնի, իսկ թէ որ չունին նէ, յոզնակի կը դրւի. Beaucoup de gens pensent ainsi. Շատ մարդիկ ասանկ կը կարծեն. Զօղու պէօյլէ դըյաս ետէր: La plupart du monde prétend. La plupart de ses amis l'abandonnèrent. Իր բարեկամներուն շատերը, մեծ մասը զինքը թող տուին. Տօննլուրըն չօղու օնու պրաֆտը: = La plupart sont morts. Շատերը մեռան. Զօղու էօլովէ: Tous souhaitent la prospérité; mais peu savent en jouir.

Վ. Անուն բային լ'un et l'autre եղած ատեն, բայը հասարակօրէն յոզնակի կը դրւի. L'un et l'autre sont bons. Թէ մէկը թէ մէկալը, երկուքն ալ աղէկ են. Ի՞իսէ որէ եյէ որէ:

Շատ տեղ նաեւ ընտիր մատենագիրներուն մէջ եղակի ալ կը գտնըւի: Բայց երբ որ բայը լ'un et l'aut-

tre էն առաջ ըլլայ նէ միշտ յոդնակի դնելու է. Ils sont coupables l'un et l'autre.

182. Անուն բային ու յարաբերականը եղած ատեն, որովհետեւ, ինքը ամէն դէմքի ու թուի մէջ գործածւելուն, ինչ դէմք ու ինչ թիւ ունենալը յայտնի չըլլար, բայր յարաբերեալին հետ կը համաձայնի. *Moi qui l'ai dit. Nous ὡρ ասիկայ ըսի, ես ասիկայ ըսօղս. Պէն պղունու ույէն:* *Toi qui parles; celui qui veut; nous qui lisons; vous qui écrivez; les soldats qui sont morts.*

183. Երբ ὡր յարաբերեալին ու զի ին մէջ լեց լեց առաջ նէ, բայր ասոնց հետ կը համաձայնի. *Nous sommes les deux hommes, կամ les seuls, qui ont échappé au naufrage. Նաւաբեկութենէն խալսողները մինակ մենք երկուքնիս ենք. Գու-ընունապան ին-ըն-լանլար սուլ է+իմ էլ: Vous êtes un génie tutélaire qui est venu consolider la paix. Ուկ որ աս օրինակներուն մէջ Qui avons échappé; qui êtes venu ըսւելու ըլլար, սխալ կ'ըլլար: Ի՞սց թէ որ յարաբերականին ու յարաբերեալին մէջ առանձին բացարձակ թուական մը կամ ուրիշ ածական մը կամ առանց յօդի բառ մը ըլլայ նէ, բայր յարաբերեալին հետ կը համաձայնի. Nous étions deux qui étions du même avis. Նոյն կարծիքը ունեցող երկու հոդի էինք. Ի+իմ պիտի իւսասար ըուը: C'est nous seuls qui l'avons vu.*

184. Պարձեալ, խօսքը հարցական կամ բացասական չեղած ատեն, երբ որ յարաբերեալին ու յարաբերականին մէջ առանց օսի յատուկ անուն մը մանէ նէ, բայր յարաբերեալին հետ կը համաձայնի. *Je suis Paul qui vous ai parlé. Ես Պօղոսն եմ որ ձեզի խօսեցայ. Օ պէն ուշացնէն պէն Պօղոս ում: Vous êtes Neptune qui parûtes. Ի՞սց թէ որ խօսքը հարցական կամ բացասական ըլլայ, եւ կամ յատուկ*

անունեն առաջ ու բառը ըլլայ նէ, բայր յատուկ առ նուան հետ կը համաձայնի. Ètes-vous Paul qui m'a parlé? Vous n'êtes pas Neptune qui me parut. Tu es ce Paul qui me vit.

185. Անուն բային երկու երեք բառ ըլլայ նէ, բայր յոգնակի կը դրւի. ու թէ որ ան բառերը զատ զատ դէմք ունենան նէ, բայր նախապատիւ դէմքը կ'առնէ. La jeunesse et l'inexpérience nous exposent à bien des fautes. Ψατանեկութիւնն ու անփորձ ըլլալը մեղ շատ պակսութիւններու տակ կը ձգեն. Շատ լիւծ մէջ նօյը-դ պէց նախակրանն մ-պիւլս էրեր։ Lui et elle viendront à la campagne. Vous et moi, nous sommes bien malheureux. Lui et vous, vous partirez.

Առջի դէմքը երկրորդէն, ու երկրորդը երրորդէն նախապատիւ է։

186. Առ կանոնս քանի մը զարտուղութիւն ունի։
Ա. Չորս դէպքի մէջ բայր վերջի բառին հետ կը համաձայնի։

1. Երբ որ բառերուն նշանակութիւնը իրարու շատ մօտ կ'ըլլայ նէ. Son courage, son intrépidité étonne les plus braves. Իր քաջարտութիւնը, իր աներկիւղութիւնը ամենէն քաջերն ալ կը զարմացընէ. Վիճակի ճէսարենիյլ ճիշտանիլ էն պէհարըբըլըրը ուս հայրան էրեր։ Le zèle, l'ardeur de cet écolier lui fera surmonter tous les obstacles.

Ինչպէս օրինակներէն տեսնըւեցաւ, ասանկ տեղեր գոյականներուն մէջ և չդրւիր։

2. Երբ որ բառերը ու շաղկապով կապւած են. Mon père ou mon oncle l'accompagnera. Հայրս կամ հօրեղբարս հետը պիտ'որ երթայ. Փէտերիմ եախօս առանձամ պէլսննձէ իլլունձէ։

Հեղինակներուն մէջ շատ տեղ յոգնակի ալ կը զանըւի։ Իսկ թէ որ օսով կապւած բառերը զատ զատ դէմքով ըլլան նէ, ան ատեն պէտք է յոգնակիդնել։ Lui ou moi nous viendrons. Կամ անիկայ կամ ես կու գամ. Եպօւուուն իւլլիմ։ C'est toi ou lui qui avez fait cela.

3. ԵՐԲ որ բառերուն զօրութիւնը ետեւէ ետեւ կը սաստկանայ, կամ վերջինը մաքին վրայ մեծ ազդեցութիւն կ'ընէ. Votre intérêt, votre honneur, Dieu vous le demande. Քու շահդ, քու պատիւդ, Աստուած ասիկայ քեզմէ կ'ուղէ. Անդն սժարըն, էնիպարըն, Ալլան պունուս սինուն իսնէր: Une heure, un moment me suffira.

4. ԵՐԲ որ բառերուն վերջինը անորոշ ու ընդհանուր բառ մը ըլլալով առջինները իր մէջը կը պարունակէ. Conseils, prières, menaces, rien n'a pu l'ébranler. Խրատ, աղաջանք, սպառնալիք, բան մը չկըրցաւ զինքը շարժել. Կասինան, բէճա, էօրֆ, հիւ պէր շէ, օնու նէդրէտէմոք: Le temps, les biens, la vie, tout est à la patrie.

Երբեմն աս ընդհանուր ու անորոշ բառը մէկաւ բառերէն առաջ կը դրւի, բայց ան ատենն ալ բայց իրեն հետ կը համաձայնի. Tout le monde, noble, bourgeois, artisan, laboureur, devint soldat. Ամէն մարդ, ազնուական, քաղաքացի, արուեստաւոր, երկրագործ զինուոր եղաւ. Հեր ուն, սաւուրէն, նեհերէն, սինունուն, չիթեմի, նէֆեր օլում:

5. ԵՐԲ որ բառերը իրարու հետ ainsi que, aussi bien que, avec, comme, de même que, joint à, non plus que, plutôt que բառերով կապւած ըլլան, բայց հասարակօրէն առջի բառին հետ կը համաձայնի. Cette bataille, comme tant d'autres, ne décida de rien. Աս պատերազմն, ինչպէս նաեւ ուրիշ շատերը, բան մը չորոշեց. Պուս սէֆեր ուէ, պաշտա չէ սէֆերէր ինչ ուէ վեյէ ժարար վերհորդ: L'homme, ainsi que la vigne, a besoin de support.

6.. Բառերը ուով կապւած ատեն, թէ որ ամէնն ալ մէկտեղ բային ցուցըցած գործքը կը ընան կատարել նէ, բայց հասարակօրէն յոդնակի կը դրւի. իսկ թէ որ մինակ մէկը կը ընայ կատարել նէ, բայց եղակի կը դրւի: Աս կանոնս կը պահւի ան ատենն ալ երբ որ անուն բային ու լ'ու ու լ'աւուր է: Le maître ni l'esclave n'ont plus de famille. Ոչ տէրը ոչ

գերին աղ ընտանիք չունին. Գայցը նէ աղանը նէ եկուըն
էլք պարդը վար: *Ni l'un ni l'autre n'ont fait leur
devoir.* Աս օրինակներուն մէջ բայը յոդնակի դրւած
է, ինչու որ թէ գերին թէ տէրը կրքնային բային ցու
ցըցած գործքը կատարել, կամ ընտանիք ունենալ,
նոյնպէս թէ մէկը թէ մէկալը կրքնային իրենց պարտքը
կատարել: Բայց աս օրինակներուն մէջ *Ni le prince
A., ni le comte B. ne sera nommé ambassadeur
d'Espagne.* Ոչ Ա. իշխանը ոչ Բ. կոմսը Ապանիայի գես-
պան պիտ'որ ըլլայ. Նէ Ա. ուեյ, Նէ Բ. քօննեա Սէանեա էլ-
վակ օլոճութ: *Ni l'une ni l'autre de ces dames n'est
la Reine.* բայը եզակի դրւած է. ինչու որ կամ Ա. իշ-
խանը կամ Բ. կոմսը մինակ կրքնայ Ապանիայի գեսպան
ըլլալ, եւ խաթուններուն կամ մէկը կամ մէկալը կրք-
նայ մինակ թագուհին ըլլալ, ուստի եւ երկուքը մէկ-
տեղ բային ցուցըցած գործողութիւնը չեն կրքնար
կատարել:

Հ Ե Տ Ա Ւ Ե Ռ

ԱՆՈՒՆ ԲԱՑԻՒՆ ՈՒՐ ԴՐԻՒՅԸ ՈՒ ԵՐԲ ԿՐԿՆԵԺԻՒԸ

187. Անուն բային գոյական է եղեր, գերանուն
է եղեր կամ ուրիշ մասն բանի, հասարակօրէն բայէն
առաջ կը դրւի. Quand la sagesse et la vertu par-
lent, elles calment toutes les passions. Hair est un
tourment. Ատելը տանջանք մըն է. Նէֆրէն պէր իստէն-
ձէ որիր:

188. Եօթը դեպքի մէջ անուն բային զարտու-
ղելով բայէն վերջը կը դրւի:

Ա. Խօսքը հարցական ըլլայ նէ. Que dira mon
père? Հայրս ի՞նչ պիտ'որ ըսէ. Փէտէրէմ նէ ույլէնէտ: Craignez-vous la mort? Que diras-tu à ce spectacle
horrible?

Աս զարտուղութիւնը գերանուններուն նայելով
շատ ընդհանուր է, ու մինակ զի ու զուրս ելե-

լով միւս բայեն առաջ կը դրւին . Qui peut surpasser le courage du père ? Ո՞վ կը ընայ հօրմէ մը առելի քա-
լասիրու ըլլալ . Քի՞ ժերերեն ճեւարելւ օլտղիւր : Quel
est le prix d'une étude si dure ? Իսկ գոյականները
առելի բայեն առաջ կը դրւին , ու բայեն եարը իրենց
թուով ու սեռովը դերանուն մը կը դրւի . Les sages
sont-ils crus en des temps d'emportement ? Բարկու-
թեան առենները իմաստուներուն կը հաւացւի .
Խըլ շաբախու ալիւրե ինոււլւը և (146) :

Տ . Այրք ո՞ր բայ մը խօսքի մը մէջը կամ վերջը
դրւելով , ան խօսքին ուրիշին ըլլալը կը ցուցընէ .
J'avoue , reprit Mentor , qu'il fit de grandes fautes.
Կը խոստովանիմ , կրկնեց Ուենտոր , ո՞ր ինքը մեծ
սխալմունք ըրաւ . Օնուն պիշտ-+ իւնալուր էնուելինէ
էֆրար էրերէմ պէյէ բերութար Ուենտօր : Le temps
passe , disons-nous ; nous nous trompons : le temps
reste , c'est nous qui passons.

Գ . Ատորադասական բայ մը առանց շաղկապի
ըլլայ , ու բաղձանք ցուցընէ նէ . Me préservent les
cieux d'une nouvelle guerre ! Ասաուած իս նոր պա-
տերազմէ մը պահէ . Ալլահ պէնի պէր եւնի ճին+ունի սով-
լուն : Puissé-je vous donner l'exemple de souffrir !

Դ . Միադէմ բայերուն գոյական անուն բային .
Il est arrivé d'heureux changements . Ծառ յա-
ջող փոփոխմունքներ պատահեցաւ . Զօդ իւնյութ
նեղորիւն վար օլուն : Tout était en confusion il y
a un an .

Ե . Խօսքին սկիզբը ainsi , à peine , aussi , aus-
sitôt , du moins , en vain , peut-être , tel , toujours
բաւերէն մէկը ըլլայ նէ . Aussitôt devant toi s'offri-
ront sept étoiles . Ծուտ մը առջեւդ եօթը աստղ
պիտոր ելլայ . Չափուճափ էօնիւնէ եւորէ ելլուն ւրի-
ճափ : Peut-être vous inquiétez-vous en vain .

Զ . Բայեն առաջ յարաբերական գերանուն խնդիր
մը ըլլայ նէ , գոյական անուն բային բայեն վերջը կը
դրւի . C'est toi qu'appellent nos transports . Զ.քեզ
կը կանչեն մեր հառաջանքը . Պիշտ-հասրենիսիզ սենի շա-

¶¶¶¶: O Terre de Saturne ! Lieux où chanta Virgil.

Առ զերջի երկու զարտուղութիւններուն պէս հաստատուն չեն . հապա գրօղը կամ խօսողը ու զածին պէս կըսնայ անուն բային բայէն առաջ կամ վերջը դնել . A peine nous sortions des portes de Trézène. Հազիւ Տրեզէնին դռներէն դուրս կ'ելլէինք . Հենիւ Թրեշէն բաժնութիւն բըլուր ւեժու ըրտ : = Tout ce que la terre produit.

188. Երբ որ անուն բային երկայն ըլլայ նէ . L'air méphitique des marais se trouve converti en air pur, comme l'ont prouvé *des expériences utiles et curieuses*. Շախիններու վնասակար օդը մաքուր օդի կը փոխափի, ինչպէս որ օգտակար ու զարմանալի փորձերը ցուցըցին . Ունչիանը վեաճական նէ ճշկուելուն իսպանը իւղե, իւօլլէնին լըրարը հեղասը նէմիւ հավայանիութիւն օլուր :

Առջի մասին մէջ (145—149) հարցական բայերուն վրայ ըսածնիս հոս մէյ մը աչքէ անցընելը աղեկ է . ինչու որ ինչ կերպով որ ըլլայ անուն բային բայէն ետքը դրւած ատեն, ան կանոնները կը պահպին :

189. Բայերուն անդէմ ժամանակները ու հրամայականը անուն բայի չեն առներ . Constraint de quitter ma cabane, je m'enfuis. Խօրծիթս թող տալու ստիպւելով, փախայ . Գառլէպէսի պրադմայա մէճպուր օլուր բալուը : Son ambition, en le rendant ainsi malheureux, l'avilit encore et le dégrade. Accordez-moi votre amitié.

190. Ամէն դիմաւոր ժամանակաւ բայ, Երբ որ առանձին մէկ հատ է, անուն բայի պիտ'որ ունենայ . ինչպէս մինչեւ հիմայ դրւած օրինակներէն կ'երեւայ : Խսկ երբ որ ետեւէ ետեւ երկու երեք բայ ըլլայ նէ, առջինը միշտ անուն բայի պիտ'որ ունենայ . խսկ ետեւիններուն վրայ կրկնելու է թէ չէ իմանալու համար, աս կանոններուն միտ դնելու է :

Ա. Առջի բայը բացասական ու երկրորդը հաստատական ըլլայ նէ, երկրորդին վրայ դերանուն անուն բայի դնելու է . Vous ne gagnez rien et vous

dépensez beaucoup. Ծան մը չեք վաստեկիր ու շատ ծախք կ'ընէք. Կիր վէյ դաշնաման վէ օդ հասրած էրեպն: Je ne m'explique point, Osmin, mais je prétends.

181. Թէ որ առջե բայր հաստատական ու երկրորդը բացասական ըլլայ նէ, երկրորդին վրայ կը ընայ թէ դրւիլ թէ չդրւիլ. Il veut et il ne veut pas. Թէ կ'ուզէ թէ չուզէր. Վէյ էստեր հէյ էստենէր: = Je plie et ne romps pas. Կը ծոխմ ու չեմ կստրիր. Խէլիքէ ամսա դըքըլմայ: Je crains Dieu, cher Abner, et n' ai point d'autre crainte.

182. Երկու բայ կամ խօսք իրարու հետ և, ou, ni, mais շաղկապներէն զատ շաղկապով մը կապւած ատեննին, երկրորդ բային վրայ դերանուն անուն բայի գնելու է. Vous serez vraiment estimé, si vous êtes sage et modeste. Իմաստուն ու պարկեշտ ըլլաս նէ, սոսոզիւ մեծ կը սեպւիս. Վէյ վէ էրեպնէ օլորսոն, շէպնէսէր դենէպէր օլորսոն: L'homme orgueilleux est insensé; car il est né faible. Les hommes vivent comme s'ils ne devaient jamais mourir.

191. Ասոնցմէ զատ հաստատուն կանոն մը չկայ. անոր համար գրօղը կամ խօսօղը, խօսքին յարմարութեան ու աղւորութեան նայելով, երկրորդ, երրորդ բային վրայ կը ընայ դերանուն անուն բայի գնել ալ չգնել ալ. Il part, il court, il vole. Կ'երթայ, կը վազէ, կը թռչի. Կէրեր, ժօշտը, ուլուր: Il part, vole, arrive. La chèvre marche, elle s'arrête, elle court, elle bondit, elle saute, s'approche, s'éloigne, se montre, se cache ou fuit, comme par caprice.

ԳԱՅԻ ԽՈՅ

ԽՆԴՐԻՆ ՎԱՐԱՅ

192. Ասոր մը կամ խօսքի մը քով դրւելով
անոնց կիսկատար նշանակութիւնը կատարեալ ընօղ
անունը կամ բառը խնդիր կ'ըսւի. ինչպէս թէ որ
J'ai vu, տեսայ, ի՞նորդէմ: Առա ծոնեալ, մը բարձրէ,
ըսւելու ըլլայ, կիսկատար խօսքեր են. բայց թէ որ
քովելնին խնդիր դրւելու ըլլայ, նշանակութիւննին
կատարեալ կ'ըլլայ. ինչպէս J'ai vu le roi, թագա-
ւորը տեսայ, ի՞նորդէլանը ի՞նորդէմ: Առա ծոնեալ մը բարձրէ:
ան բանը իր որդւոյն տուաւ, ժառա օղունաս մը բարձրէ:

193. Երկու տեսակ խնդիր կայ, խնդիր սեռի ու
խնդիր բնութեան:

194. Խնդիր սեռին առանց նախադրութեան կը
շինւի, մեր հայցական հոլովին տեղ կը գործածւի,
ու զվ, զով, կամ ի՞նչ, ի՞նչ բանը հարցմանց պա-
տասխան կու տայ. ինչպէս աս խօսքիս մէջ Ա այս
son père, հայրը կը սիրէ, ի՞նորդէնէ աէմբէ. հայրը
բառը խնդիր սեռի է, ինչու որ վերի հարցման պա-
տասխան կու տայ. զով կը սիրէ, հայրը:

195. Խնդիր բնութեանը նախադրութեամբ մը
կը շինւի, ու մեր ուղղական, հայցական ու կոչական
հոլովներէն ուրիշ ամէն հոլովներուն տեղ կը գոր-
ծածւի. ասիկայ ալ որո՞ւն, որմէ՞, որմէ՞ն համար, ո-
րո՞ւն հետ, . . . կամ ի՞նչ բանի, ի՞նչ բանէ, . . . հարց-
մանց պատասխան կու տայ. ինչպէս աս խօսքերուս
մէջ Ա sortait du palais du prince, իշխանին պա-
լատէն կ'ելլէր, պէտին գծաղընտան լուսու ըուը: Monter
sur l'arbre, ծառին վրայ ելլել, աղաճըն էսոնինէ
լուսու: իշխանին, պալատէն, ծառին վրայ բառերը
խնդիր բնութեան են, ինչու որ վերի հարցմանց պա-
տասխան կու տան. որո՞ւն պալատէն, իշխանին. ի՞նչ բա-
նէ կամ ո՞ւսկից, պալատէն. ի՞նչ բանի վրայ, ծառին վրայ:

196. Աերգործական ու փոխադարձ բայերը թէ
խնդիր սեռի թէ խնդիր բնութեան կը ընան առնել.
իսկ մէկալ բայերը մինակ խնդիր բնութեան կ'առ-
նեն. Conduire une armée par des défilés. Զօրքը
կիրճերէն անցընել. Աստերէ պօղալուն իւնիքէտ: Quand
je me promène dans mon champ, tout s' embellit à
mes yeux. La mer a disparu sous leurs nombreux
vaisseaux.

197. Արաւորական բայերէն կիրք կամ զգած-
մունք կամ հոգւյ շարժում մը ցուցընօղները ծ նա-
խադրութեամբ խնդիր կ'առնեն, իսկ մոքով կամ ար-
տաքին մարմնոյ գործողութեամբ եղած բան մը ցու-
ցընօղները պակաս: Alcibiade fut... tour à tour adoré,
craint et hâï du peuple. Աղկիբիադէս երբեմն ժո-
ղովրդէն սիրւեցաւ, երբեմն վախցըւեցաւ ու երբեմն
ատուեցաւ. Ալլէպէտու խոլովան իւան սէվելուն, իւան գօր-
դուլուն, իւան նէֆրէն օլուն: Aimez le peuple comme
vos enfants; goûtez le plaisir d'être aimé d'eux. —
L'homme de génie n'est bien jugé que par ses égaux.
Խելացի մարդուն վրայ մինակ իր հաւասարները կը ընան
աղեկ դատաստան ընել. Ագըւլը արտասահման է-ղելնել եա-
լընըլ էնորէ ադրանլուը էյլ շըրէան էնէ պէլէր: Chaque
famille est gouvernée par son chef. L'orient
fut envahi par les Scythes asiatiques.

198. Ո՞ր եւ նոյն բառը երկու երեք բառի խնդիր
կը ընայ ըլլալ, թէ որ ան բառերը ամէնն ալ մի եւ
նոյն տեսակ խնդիր ուզեն. Qui a protégé, employé,
encouragé ces excellents écrivains? Աս երեւելի հե-
ղինակները պաշտպանողը, գործածօղը, յորդորօղը ովկ
եղաւ. Օ մէշնոր մէկւէլէֆէրէ գօրդոյան, գուլանան,
զայրէնլունորէն ժիշտ օլուն: Il est jaloux et fier des é-
loges qu'on lui donne.

Ասոր համար Le roi de France avait su connaître et
se servir de ses avantages. Գաղեայի թագաւորը եր
շահերը ճանչնալ ու գործածել դիտցաւ. Գրանուս գո-
րծածուն էնորէ ֆուրէլէրէն լունըը էնումալըն պէլուն: Il

est fier et sensible aux éloges qu'on lui donne լսելու է. ինչու որ connaître բայց խնդիր սեռի կ'ուզէ,ու se servir բայց խնդիր ընութեան. ասանի ալ fier ածականը de նախադրութեամբ խնդիր կ'առնէ, ու sensible à նախադրութեամբ. ուստի ամեն մէկ բառին զատ զատ խնդիր տալով. Le roi de France avait su connaître ses avantages et s'en servir. Il est sensible aux éloges qu'on lui donne, et il en est fier լսելու է:

199. Երբ որ բայ մը շաղկապով կապւած երկու երեք խնդիր ունենայ նէ, անոնք ամենն ալ մի եւնոյն մասն բանի պիտ' որ ըլլան, այս ինքն ամենն ալ կամ գոյական կամ բայ. անոր համար Il aime le *spectacle* et à *jouer*. Տեսիլը ու խաղը կը սիրէ. Աէլէր, օյնուսէլլը: Il ne peut souffrir ni la *promenade* ni d'*étudier* լսելու է.

200. Բայերուն գոյական ու աներեւոյթ խնդիրները, իսկ ուրիշ բառերուն դերանուն խնդիրներն ալ խնդիր առնօղ բառերէն ետքը կը դրւին. Admire sa vertu qui trouble ton repos. Զարմացիր իր առաքինութեան վրայ որն որ քու խաղաղութիւնդ կ'աւրէ. Աէնին բահանընը աղօղան օնուն ֆաշէլէնին նէաճիւղ ելլէ: Je voulus méditer sur la douleur. L'oubli de toute religion conduit à l'oubli des devoirs de l'homme.

Ամէն կրօնը մոռնալը մարդկութեան պարտքերը մոռնալու կը տանի. Տին նիստանը ինսանին պօրճառընը անունայտ գըլավուղ օլուր: Ces lieux chers aux vivants sont aussi chers aux morts. Autour de lui. Absent de vous, je vous vois.

201. Ոտանաւորի մէջ շատ անդամ, ու երբեմ արձակ խօսքի մէջ ալ, խնդիր բնութեանը խնդիր առնօղ բառերէն առաջ կը դրւի: Իսկ խնդիր սեռին մինակ quel դերանունվ եղած ատեն, միշտ բայէն առաջ կը դրւի: A la disette enfin succède la famine. Վերջապէս սովը կարօտութեան յաջորդեց. Ան անունայտ մէնընընը էնսէսինուէն գըլավուղ եւնւընէ: Des

ruines de cet empire on voit sortir trois grands royaumes.

De nos cris doulooureux la plaine retentit.

Des coursiers attentifs le crin s'est hérisse.

Nourri dans l'abondance, au luxe accoutumé.

= Quels ouvrages n'entreprit-il point dans Babylone?

202. *¶ωγ̄ δρ̄ ερ̄κινε ερ̄κρ̄ τηγ̄ακαν̄ խնդիր ունեցած ատեն, թէ որ խնդիրները իրարմէ երկայն կամ կարձ են նէ, կարձը երկայնէն առաջ կը դրւի. իսկ թէ որ երկուքն ալ իրարու հաւասար են, խնդիր սեռին խնդիր բնութեանէն առաջ կը դրւի. Les hypocrites parent des dehors de la vertu les vices les plus honteux et les plus décriés. ¶եղծաւորները ամենէն ամօթալց ու ամենէն խայտառակ մոլութիւնները առաքինութեան կերպարանքով կը զարդարեն. Ո՞ե-րայիլը էն պէտք լի էն ճարրիս խո-յալը չաշէլը սե-րէնիլը եօթեւլը: Préférer la mort à une honteuse servitude.*

= Darius apporta de meilleures dispositions à la souveraine puissance. Il faut dire la vérité aux hommes.

203. *¶ωγին գերանուն խնդիրները հասարակօրէն իրմէ առաջ կը դրւին, ու թէ որ ետեւէ ետեւ երկու երկր բայ կայ նէ, ամենուն վրայ ալ կը կրկնըւին. On me demanda mon nom. Անունս հարցուցին. Վարչը սըրու-լոր: Astarbé le rassure, le flatte et le presse de manger.*

204. *Թէ որ երկու գերանուն խնդիր ըլսայ նէ, մէկը խնդիր սեռի ու մէկալը խնդիրբնութեան, խնդիր սեռին բայէն անմիջապէս առաջ կը դրւի, խնդիր բնութեանն ալ խնդիր սեռին առաջ. մինակ le, la, les խնդիր սեռիները, lui, leur խնդիր բնութեաններէն առաջ կը դրւին. Il me le fit savoir. Ո՞իկայ ինծի իմացուց. Օ՞նո՞ւ պանս պո-յո-բո-րո-ս: Ma vie est peu de chose et je vous l'abandonne. = Il fallait les lui raconter. ¶ետք էր ան բաները իրեն պատմել.*

O հայութեւ Քենաքնինէ նադը Էլոհի + Համբկ իու : Péri-
clès la leur avait pardonnée.

205. Հրամայականներուն գերանուն խնդիրը
իրենցմէ ետքը կը դրւի . բայց երբ որ երկու հրամայա-
կան ըլլայ նէ , ետքինին խնդիրը առաջ կը ընայ դրւիլ .
Montrez-moi votre livre. Գըքերնիդի ինձի ցուցըցէք .
• Քինաղընըլլ պահա իւսնւերին : Nuit brillante, dis-nous,
qui t'a donné tes voiles ?= Taisez-vous et me laissez
tranquille. Լուցէք ու իս հանդարս թող արւէք .
Ուստի վե պէնի ըսնան պրատ : Tiens-moi parole et me
rends mes galères.

Արգելիւ հրամայականներուն խնդիրը միշտ իրենց-
մէ առաջ կը դրւի . Ne les punissez pas. Անոնք մի-
պատճեր . Օնչը լուսնութեւ : Ne me le montrez pas.

206. Հրամայականը մէկ սեռի ու մէկ բնութեան
գերանուն խնդիր ունենայ նէ , հրամայականէն ետեւ
անկիջապէս խնդիր սեռին կը դրւի , ու ետեւէն խնդիր
բնութեանը . իսկ երբ որ խնդիրներէն մէկը գերանուն
մէկալը գոյական ըլլայ նէ , գերանունը միշտ գոյակա-
նէն առաջ կը դրւի . Portez-le-lui. Անիկայ իրեն
տար . Օնչ Քենաքնինէ իւսնւեր : Mon innocence est le
seul bien qui me reste , laissez - la - moi . Pardon-
nez-moi la douleur que je ne saurais vous cacher.

207. Ածականներէն ոմանք անախաղութեամբ
խնդիր կ'առնեն ոմանք ալ դեպէ :

208. Ա ոլ առնողներէն գործածականները :

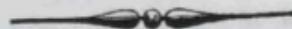
Accessible ,	Bon ,	Exact ,	Inaccessi-
Accoutumé ,	Cher ,	Facile ,	ble ,
Adonné ,	Compar- ble ,	Favorable ,	Inexorable ,
Adroit ,	Conforme ,	Formidable ,	Ingénieux ,
Agile ,	Contraire ,	Funeste ,	Insensible ,
Agréable ,	Convenable ,	Habile ,	Inutile ,
Aisé ,	Désagréa- ble ,	Hardi ,	Invisible ,
Antérieur ,	Enclin ,	Impénétra- ble ,	Lent ,
Ardent ,		Importun ,	Nuisible ,
Attentif ,			Odieux ,

Opposé,	Prêt,	Redoutable,	Sujet ,
Pareil,	Propice,	Semblable,	Terrible ,
Porté,	Propre,	Sensible,	Utile.
Préférable,	Rebelle,	Souple ,	

209. De սոնողներէն գործածականները :

Absent,	Connu ,	Exempt ,	Joyeux ,
Accusé ,	Content ,	Fier ,	Las ,
Affranchi ,	Coupable ,	Fort ,	Libre ,
Aise ,	Dénue ,	Fou ,	Mécontent ,
Amoureux ,	Dépendant ,	Furieux ,	Plein ,
Avide ,	Désireux ,	Glorieux ,	Ravi ,
Capable ,	Different ,	Honteux ,	Redevable ,
Chargé ,	Digne ,	Incapable ,	Soigneux ,
Chéri ,	Enivré ,	Indigne ,	Sûr ,
Comblé ,	Envieux ,	Ivre ,	Victime ,
Complice ,	Esclave ,	Jaloux ,	Vide .

Ասոնցմէ զատ կան ածականներ , որոնք ուրիշ նույնադրութեամբ մը խնդիր կ'առնեն , կան որոնք մարդու անունները զատ , ու իրի անունները զատ . դարձեալ կան որ մինակ բայց խնդիր կ'առնեն ու կան որ միշտ գոյական : Ասոնց գործածականները ետեւէն առանձին գիտելիքներուն մէջ կը դնենք :

Գ Լ Ա Խ Խ Գ

Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ի Վ Ր Ա Յ

210. ՅԱՏՈՒԿ անունները յոդնակի եղած ատենակին ալ այս ինքն մէկ քանի մարդ ցուցցած ատեննին, յոդնակիի նշան չեն առներ. Les deux *Hotham* choisissent la reine pour médiatrice. Երկու Հոթմանները թագուհին միջնորդ ընտրեցին. Ի՞է Հօնամարդ առ սուլ բանը միանճը նույունները :

211. Բայց յատուկ անուն մը հասարակ անուան պէս գործածւած ատեն, այս ինքն երբ որ վրան յօդ դնելով, ան յատուկանուան ցուցցած մարդուն նման ները իմացընել ուզւի նէ. ինչպէս Les Homères, կամ les Virgiles ըսելով երեւելի բանաստեղծներ, կամ Les Pompées, լուսերը ըսելով անուանի քաջ զօրապետներ նշանակել ուզւի, ան ատեն վրանին յոդնակիի նշան կ'առնեն. Louis fit des *Boileaux*, Auguste des *Virgiles*. Լուդովիկոս Պոպլոններ, Օգոստոս ալ Ալբրդիլիոսներ ըրաւ. Լուսելիքոս Պոպլոլոր, Էտնի Պօպուլ Թիսաւը Արշակուր Փելլելիքուր, Արշակուր առ Ալբրդիլիոսը Փելլեյուր էլուրի : Nous avons ici les *Césars*, les *Pompées* et les *Alexandres*.

Յատուկ անունները ուրիշ ատոր նման յոդնակի գործածութիւն մ'ալ ունին, այս ինքն երեկոն ետեւէ ետեւ երկու երեք հատ եղած ատեննին, վրանին յոդնակի յօդ կը դրւի. բայց ան ատեն յոդնակիի նշան չեն առներ, ինչու որ հասարակ անուան աեղ գործածւած չեն. Souvenez-vous des Charlemagne et des saint Louis. Մեծն կարողոսը ու Ս. Լուդովիկոսը Ժեզեցէք. Աւէ՛ Գործութուն Աւէ՛ Լուսելիքուր Էտնիքուր Ալբրդիլիքուր: C'est de la nature que tu reçus ce goût qui sépare les *Virgile*, les *Cicéron*, les *Horace*, des *Lucain*, des *Stace* et des *Sénèque*.

212. Ուրիշ լեզուններէն իրենց վերջաւորութեամբ առնըւած, ու շատ չգործածւելնուն համար գես գաղինքէն չսեպւած բառերը, թէ պարզ ըլլանթէ բարդ, յոդնակիի նշան չեն առներ. ինչպէս են օրինակի հա-

մար աս բառերը, pater, avé, qui pro quo, in-quarto, post-scriptum, auto-da-fé, եւ այլն, որոնք յոդնակի մէջ անփոփոխ կը մնան:

213. Կոյնովէս անփոփոխ մասունք բանի, այսինքն մակրայը, շաղկապը, եւ այլն, գոյականի պէս զործածւած տաեննին, յոդնակի նշան չեն առներ. Trois un de suite (111) font cent onze en chiffre arabe. Արաբացի թուոյ մէջ կարգաւ դրւած երեք մէկը (111) հարիւր տասնումէկ կ'ընէ. Բաժանվ արեղիւուէ էան էան էալլան իւ ուր (111) եւ-ու օն պէր երեր: Il a toujours des si, des pourquois. Ասանկ ալ առանց sի կը դրւի Les on dit; les qu'en dira-t-on.

214. Բարդ բառերուն մասերէն մինակ գոյականներն ու ածականները յոդնակի նշան կը ընան առնել: Բայց նշանակութեան ալ միտ դնելու է, որ արդեզք բարդին որ մասը յոդնակի զօրութիւն ունի. որովհետեւ շատ կը պատահի որ եղակի բարդ բառի մը մէկ մասը յոդնակի նշանակութիւն ունենայ ու սառնէ, ու ասոր հակառակ յոդնակի բարդի մը մէկ մասը եղակի զօրութիւն ունենայ ու ս շառնէ:

ՅՈՒՆԱԿԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵԶԱԿԻ ԲԱՐԴ

- Ա. Un chasse-mouches, ճանճվան, սիւէւլէ:
- Բ. Un cure-dents, ատամնաքոր, ուէւ հէւլը:
- Գ. Un essuie-mains, ձեռքի սրբիչ, եւ իւշէրէ:
- Դ. Un porte-mouchettes, բազմակալ, մաժաստան, մօյ մաժասը նապլանը:

ԵԶԱԿԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՅՈՒՆԱԿԻ ԲԱՐԴ

- Ե. Des garde-manger, մառաններ, իւլէրէր:
- Զ. Des contre-poison, դեղթափներ, իւրագնիւլէր:
- Լ. Des crève-coeur, սրանեղութիւններ, նաև սբէլնելը:
- Ր. Des coe-à-l'âne, անյարմար խօսքեր, ույժաղ սէօզ:

215. Աս բառերուն ստուգաբւսնութեան միտ դրւելու ըլլայ, անմիջապէս կ'իմացվի թէ ինչու առ-

ջինները եղակիի մէջ և առած են, ու մէկալները յոդ-նակիի մէջ ալ չեն առած. որովհետեւ առջիններուն և առնօղ բառերը յոգնակիի նշանակութիւն ունին. ինչպէս Ար ճանճեր վորնտելու աւել, Տր ակաները մաքրելու դործիք, ... կը նշանակէ. իսկ մէկալներուն և չառնօղ բառերը եղակիի նշանակութիւն ունին. ինչպէս Ար կերտիութ պահելու տեղեր, Զն Ռունոյ զօրութիւնը կտրօղ գեղեր կը նշանակէ: Իսկ ամենուն ալ առջի մասը անփոփոխ կը մնայ, ինչու որ, վերջին դատ, ամենն ալ դոյական կամ ածական չեն:

216. Երբ որ բարդ բառի մասերը մէկ ածական ու մէկ դոյական, կամ քովէ քով դրւած երկու դոյական ըլլան նէ, երկուքն ալ յոգնակիի նշան կը նան առնել. իսկ թէ որ մէջերնին նախադրութեամբ երկու դոյականէ շինւած ըլլան նէ, մինակ առջինը կը ընայ յոգնակիի նշան առնել. Beau-père, աներ, ֆայնաբար. յդ. beaux-pères; chou-fleur, ընդաւոր կազմը, ֆարնաբին. յդ. choux-fleurs; = arc-en-ciel, ծիրանի գօտի, ելցիք սէմա. յդ. arcs-en-ciel; eau-de-vie, ցքի, բանի. յդ. eaux-de-vie.

Աս կանոններով ստուգիւ բարդ բառերուն շատերուն յոգնակին ինչպէս գրւիլը կ'իմացւի. բայց շատեր ալ կան, որոնք գիւրաւ չեն կը ընար իմացւիլ, անոր համար հարկաւորութեան ատեն բառդիբներու մէջ նայելու է:

Ք Ա Ռ Խ Խ Գ
Յ Օ Դ Ի Վ Բ Ա Ց

217. Արքի մասին մէջ ըստածնոււս պէս, յօդը գոյականի մը վրայ դրւելով անոր որոշեալ ըլլալը կը ցուցընէ (56). անոր համար գոյական մը որոշեալ եղածին պէս, վրան յօդ դնելու է, մեր հոլովերուն համեմատութեամբը, երբեմն պարզ առանց նախադրութեանու երբեմն նախադրութեամբ. *Les vaisseaux sont aujourd’hui les appuis des trônes.* Նաւերը հիմակւան ատենս տէրութեանց նեցուկներն են. Ծիծովիկ վայր իւմբէր ուելլելլէրին ուենենէլ ուր: *La nature est le trône extérieur de la magnificence divine.* Je plains *le coeur superbe au sein des malheureux.* *La grâce est toujours unie à la magnificence dans les grandes scènes de la nature.*

218. Ածականի մը գոյականը զօրութեամբ իմացւելու ըլլայ նէ, գոյականին առնելու յօդը ինքը կառնէ. նոյնպէս թէ ածականները թէ ուրիշ մասունք բանի գոյականի պէս գործածւին նէ, վրանին յօդ կը դրւի. Tous les anciens physiciens ne sont rien au prix *des modernes.* Առջի բնախօսները հիմակւաններուն քովը բան մը չեն. Լուլլէլէ հատիմբէր շիմբէլլէրին եանըսպաս ուր չէ ուենելլէր: *Les Egyptiens n’ont cherché le vrai et le surprenant que dans la variété infinie de la nature. La paix nous devenait nécessaire comme le boire et le manger.*

219. Գոյական մը մասնական կամ զատական մոքով առնըւած ըլլայ նէ, այս ինքն երբ որ վրանին խօսք եղած բաներուն մինակ մէկ մասը իմացընելուզւի նէ, ուղղականի ու հայցականի մէջ զօդ կը դրւի վրան, տրականի մէջ ձեռվակ յօդ, ու սեռականի եւ բացառականի կամ պատմականի մէջ առանց յօդի մինակ ճական: Խոկ

Երբ որ գոյականնէն առաջ ածական մը ըլլայ նէ, առանց յօդի քամ ա դ կը դրւի. *Des ruisseaux de sang coulaient autour de lui.* Անոր չորս դին արեան վտակներ կը վաղեին. Տէօր նարաֆընուա ժան սէւսէն ադար ըորը: J'entends du bruit. Չայն մը կը լսեմ. Պիտ սէն իշխանութեամբ: Ce métal ressemble à de l'or. Աս մետաղը ոսկւոյ կը նմանի. Ես մասէն ալլըն պէն զէր: Il fallait se préparer à des séparations plus sensibles. Վելի ցաւագին անջատումներու պէտք էր պատրաստիլ. Տահա աճըլը այրըլալորս հաշըլըլն մալը ըորը: Parlez-moi d'études et non de jeux. = Tantôt d'immenses roches pendaient en ruine au-dessus de ma tête, tantôt de hautes et bruyantes cascades m'inondaient de leurs épais brouillards. Philippe ne rougit pas de disputer aux jeux olympiques la victoire à de simples particuliers. Փիլիպպ պոս ողիմպիական խաղերու մէջ սոսկականներու հետ մրցելու չամըլցաւ. Գիլիպպուն ժարիլշան ճէմտան օյսուն լարընոս պայտադը առեմլը էլլէ եարըլ նունիմայա ունինասուն:

Բայց երբ որ գոյականն ու առջի ածականը իրարու հետ հարկաւ կապակցութիւն ունենան, անանկ որ երկուքը մէկտեղ մէկ բառի պէս սեպւին նէ, յօդ ալ կը կուրել. Ինչպէս կըսուի Des jeunes gens; des petits-maitres; du bon sens; de la bonne volonté; des petites-maisons.

Աս դիտնալու է որ աս կերպով ք ով միացած յօդ եւ կամ առանձին ք առնօղ գոյականները հայերէնի մէջ առանց դիմորու յօդի կը թարգմանւին. իսկ հասարակ յօդ առնօղները դիմորու յօդով: Վերը դրւած օրինակներուն կրայ ասոնք ալ կ'եւելցընենք. Donnez-moi du pain, de l'eau. Ինձի հաց, ջուր տուր. Պահեմ և միտ, աս կը: J'ai du papier, des livres. Թուղթ, գրքեր ունիմ. Քերպութը, իթուղթը չըր: Il a vu de belles plaines, de riches moissons. Աղոր դաշտեր, առաստ հունձքեր տեսաւ. Կիւլել օւլուր, ու մահանութիւնուն: = Les sciences sont utiles aux hommes. Գիտութիւնները մարդիկներուն օգտակար են. Իւլիւն ինստիլուր ժամունէլ ուր:

220. Կ ատ անդամ մեր եայ, ային, եղէն, իվերջաւորած ածականները իրենց մէջ սեռականով

կը շինւին. ուստի աս սեռականները մինակ ծ'առնեն. Il était sur un trône d'ivoire, tenant en main un sceptre d'or. Չեռքը ոսկեղէն գաւազան մը բոնելով, փղոսկրեայ աթոռի մը վրայ նոտած էր. Ալինորէ պէտ ալլը ասացյլու, ֆէլ որէն ուկը նոտին իւսնինորէ էրտէ:

221. Ռազասական մասնիկ ունեցօղ ներգործական բայերուն, genre, espèce, sorte բառերուն, մասնաւոր հաւաքականներուն ու քանակական մակարայներուն ինդիրը յօդ չառներ, հապա մինակ ծ'առադրութեամբ կը շինվի. La terre ne produisait point de fruits. Կրկիրը պառուղ չեր բերեր. Եւր հետիւն էր ինը էնուն էրտէ: Quelle espèce d'homme nous avez-vous amené? Ինչ տեսակ մարդ բերիր մեզի. Պէտք նէ նարդ ապահ իւնիրուն: Sully avait autour de lui une foule de gardes. On voit en ce pays peu d'artisans.

222. Մինակ բien ու լա լըլար բառերը միշտ յօդով միացած ծ'առադրութեամբ ինդիր կ'առնեն. Նոյնպէս ամէն տեղ երբ որ ինդրէն ետքը ածական կամ յարաբերական մը ըլլայ նէ, կամ թէ ըսեմ ինդիրը որոշեալ (56) ըլլայ նէ, յօդ ալ կը դրւի. Les méchants ont bien de la peine à demeurer unis. Չարերը չեն կը բնար միաբան կենալ. Գէնա ժէշէր էն-նիֆադ էրտէ մշտիւն: La plupart des animaux ont plus d'agilité que l'homme. — Je ne vous ferai point des reproches frivoles. Il me reste peu des livres qui m'ont été donnés.

223. Գոյականէ մը առաջ ցուցական կամ ստացական ածական մը, կամ բացարձակ թուական մը ըլլայ նէ, գոյականը յօդ չառներ. Vos pleurs et ceux de votre ami me touchent. Վուկին լացքդ ու բարեկամիդ լացքը իս կը շարժէ. Ունին լուսնունուն իւսունաւուը եւրէյէն էրտէ: Il me donnera ce mois huit mille francs.

Բայց երբ որ բացարձակ թուականին քովի գոյականը ուրիշ բանի մը հետ յարաբերութիւն ունենայ, քեր. ԳԱՂ. Ա.

կամ որոշւած ըլլայնէ, յօդ կը դրւի. Montrez-moi les quatre livres que vous avez achetés. Գնած չորս գիրք ինձի ցուցուր. Սովոր աւուրել ուեօրտ Իլլուստրատոր: Avez-vous vu les deux soldats dont on nous a tant vanté la valeur?

224. Երբեմն խօսքին աւելի ազւորութիւն ու աղջուռութիւն տալու համար վճռական ու առակա և որ խօսքերու մէջ, ու ետեւէ ետեւ դրւած դոյականներու վրայ յօդ չդրւիր. Pauvreté n'est pas vice. Աղքատութիւնը պակսութիւն չէ. Գուտարելելել Ռադարան ու Քեյլ Քի: Il concluait que *sagesse* vaut mieux qu' *éloquence*. Patience et succès marchent toujours ensemble. *Citoyens, étrangers, ennemis, peuples, rois, empereurs* le plaignent et le révèrent.

225. Ըծականի պէս գործածւած դոյականները կոչականները, դրքի մը վերնագիրը, խօսքի մը կամ ճառի մը վրայ դրւած անունը, տեսակ տեսակ վերնագիրները յօդ չեն առներ. Soyons amis, Cinna. Կիննաբարեկամ ըլլանք. Կիննա, առան օլլալը: Je suis père, seigneur, et faible comme un autre. *O rois, confondez-vous dans votre grandeur!* Discours sur l'histoire universelle; petit carême; introduction; observation; réflexions générales; exceptions.

226. Ուրիշ բառի մը քով, թէ առանձին թէ օս շաղկապով, բացայայտիչի պէս դրւած դոյականը յօդ շառներ. Vous connaissez l'histoire de Philippe II, roi d'Espagne. Փիլիպոս Ե., Սպանիայի թագաւորին պատմութիւնը գիտես. Աղանեա Քրաւը Էլինճի Գելլուդուսն նիւեայէսինի պիլերուն: Avez-vous lu Athalie, tragédie de Racine? Le manioc ou arbre à pain, croît dans toutes ces îles.

227. Ռայց երբ որ յատուկ անուան մը քով դրւած բացայայտիչը իրեն մականուան պէս կամ ուրիշէ մը զանազաննելու համար ըլլայնէ, վրան յօդ կը դրւի, որն որ միշտ առանց նախադրութեան կը մնայ. Vous me citez l'exemple de Pierre le Grand. Խնձի

մեծին պետքասի օրինակը կը բերես. Պահա աղքա Պէտրոսուն էօրնէյնէ իւնեւեւին: Je vous parle de Rousseau, le poète, et non de Rousseau, le philosophe.

228. Ըստ գոյականներ աvoir, demander, donner, faire, prendre, եւորիշ առանց նման բայերու հետ միանալով յատուկ ոճեր կը շնեն ու վրանին յօդ չեն առներ. ինչպէս աvoir faim; donner ordre; faire peur, եւ այլն:

229. Ա երջապէս երբ որ գոյական մը որոշւած չէ, այս ինքն երբ որ սեռ, տեսակ կամ անհատ չցուցներ (56 օան). Վրան յօդ չառներ. Un lac de cette étendue avait été fait de main d'homme. Առափ մեծ մը մարդու ձեռքով շինւած էր. Պէօյլ պէտ իւստ իւստ եւլոյլ եսթըլը ըստ: Le mal vient à cheval, et s'en retourne à pied. A vaincre sans péril, on triomphe sans gloire.

230. Dieu բառը, մարդիկներու, քաղաքներու, գեղերու անունները վրանին յօդ չեն առներ. On craint Dieu sans craindre les hommes. Աստուծմէ կը վախցրւի առանց մարդիկներէն վախնալու. Խառնւթրան գօրդայարագ Ելլանուն գօրդայագ: Nemrod établit son royaume à Babylone. Dioclétien fuit Rome et s'établit à Nicomédie.

231. Ի՞սյց երեմն նշանակութիւննին կերպով մը, մանաւանդ վրանին ածական մը կամ խնդիր մը դրւելով կ'ամփափւինէ, յօդ կ'առնեն. Sacrifiez au Dieu des armées les lauriers que vous avez cueillis dans les armées. Պատերազմներու մէջ վաստրկած դափնիներդ զօրաց Աստուծոյն ընծայէ. Ռէնտլըրէ ալուլն աւծնելու բեղութ-լ ճիշու-լ նախույս եյլ: Vous voyez, fils du grand Ulysse, avec quelle faveur je vous reçois.

232. Տէրութիւններու եւ գաւառներու անուանց վրայ հասարակօրէն յօդ կը դրւի. L'Europe est à l'occident de l'Asie. Աւրոպիա Ասիային արեւմտեան

կողմն է. Եվրօֆս Մայակն պանը Ռաբաֆլընդա աըք: *La France fut toujours amie de la Suisse.*

233. Երբ որ տեղւոյ մը բերքին վրայ խօսք ըլլայ նէ, տեղւոյն անունը յօդ չառներ. Les vins de *France*. Գաղիայի գինիները. Ֆրանսա շարապլարը: *Les toiles d'Italie. Le lin d'Egypte. L'or d'Espagne.*

234. Բայց երբ որ զաւառի մը կամ տէրութեան անունը բնակչաց տեղը առնըւի, կամ բոլոր նոյն երկիրը նշանակելու ըլլայ նէ յօդ ալ կը դրւի. Les richesses, les armées, les frontières, la situation de *la France*, de *l'Italie*. Գաղիային, Խտալիային հարստութիւնները, զօրքերը, սահմանագլուխները, դիրքը. Փրանսակն, Խելլանը ճալլարը, սուերի, սինօքն, եսթընը: Ces mariniers étaient venus de toutes les parties de *l'Europe* et de *l'Asie*.

235. Roi, due, եւ այլն, կամ empire, royaume, duché, եւ այլն, բառերէն ետեւ բուն թագաւորութեան, զաւառին անունը պարզ նախադրութեամբ կը դրւի. Le roi de *France*; l'empire d'*Autriche*; le royaume de *Sardaigne*; le duc de *Nassau*. Բայց սովորութիւն եղած է հեռու տեղերուն անուններուն վրայ յօդ ալ դնել. L'empereur du *Japon*, de *la Chine*.

236. Գետի ու լեռանց անուններն ալ հասարակօրէն յօդով կը դորձածւին. Le Nil, la Seine, le Danube; les Alpes, les Pyrénées.

Առ թագաւորութեանց, զաւառներուն, գետերուն, լեռներուն անուններուն վրայ ինչպէս յօդ գործածւիլը սովորութեամբ աւելի ազէկ կը սովորըւի քան թէ երկայն վարդապետութիւններով. անոր համար մենք ալ քանի մը քերականութեանց մէջ դրած երկայն կանոնները, զարտուղարութիւնները, զանազանութիւնները հոս մէկիկ մէկիկ դնելը աւելորդ սեպեցինք:

237. Ամսոյն ու շաբթուն օրերէն առաջ յօդ շդրւիր. Je partirai jeudi et je reviendrai samedi. Հինգշաբթի պիտոր երթամ ու շաբաթ պիտի դառ-

նամ. Փես շվեյչե ինտիպ ճիւ-հու էր իւկ ունենալով: Mai a trente et un jour. Le premier jour d'août.

238. Ծայց ամէն շաբթուն մի եւ նոյն օրը նշանակելու համար գործածւի նէ, եւ կամ ներկայ շաբթէն ուրիշ շաբթու մը օրերու վրայ խօսք ըլլայ նէ, յօդ կը դրւի. Le courrier arrive le lundi. Յաղթաբերը երկուշաբթի (օրերը) կու գայ. Յաղթաբեր գուշտը (Հիւլիսը) իւլի: Il m'avait écrit le dimanche, je lui répondis le jeudi. Կիրակի դրած էր ինձի, հինգշաբթի իրեն պատասխան տուի. Փաղար եազմը ըրբ, գենաշվեյչե ճեւլող վերտիք:

239. Խնչպէս մինչեւ հիմայ դրւած օրինակներէն յայտնի է, յօդը միշտ գոյականէն առաջ կը դրւի, ու գոյականէն առաջ ածական ալ կայնէ, անկից ալ առաջ: Ծայց գոյականէ մը առաջ Monsieur, Madame, Monseigneur, tout բառերէն մէկը ըլլայ նէ, յօդը երկուքին մէջը կը դրւի. Իսկ թէ որ յօդը նախադրութեամբ միացած ըլլայ նէ, միհակ ինքը մէջ աեղը կը մտնէ, ու նախադրութիւնը առաջ կը դրւի. Monsieur le Conseiller. Madame la Comtesse. À Monseigneur l'Archevêque. Tous les hommes. De tous les soldats. À toutes les maisons.

240. Խօսքի մը մէջ ետեւէ ետեւ դրւած երկու երեք որոշեալ գոյական ըլլայ նէ, ամենուն վրայ ալ յօդ գնելու է. Tout grondait, les vents, les flots, les antres, les montagnes. Տողը ամէն բան, հովերը, ալիքը, անձաւները, լեռները կ'որոտացին. Աէր չէյ, բէ-պէտըլը, առըլըլը, ճաղըրըլը, պաղըլը իւր-լիւ էր:

241. Շաղկապով կապւած երկու ածական ըլլայ նէ, թէ որ ածականները իրարմէ բոլորովին զատ կամ իրարու հակառակ բան չեն նշանակեր, ուստի մի եւ նոյն գոյականին վրայ կը բնացւիլ նէ, մինակ մէկ յօդ կը դրւի. Le sage et vaillant général. Ավագ զօրագլուխը. Եվ վէ ունատը ուր-

ասէլը: Les aventures du sage et patient Ulysse.
Les longs et grands travaux.

242. Իսկ երբ որ ածականները իրարմէ զատ կամ իրարու բոլորովին հակառակ բան կը նշանակեն, ուստի եւ նոյն գոյականին վրայ չեն կը բնար իմացւիլ նէ, յօդը կը կնելու է, աս կերպով. թէ որ ածականներուն երկուքն ալ գոյականեն առաջ են, կամ մէկը առաջ մէկալը ետքը, իրենք երկուքն ալ յօդ կ'առնեն, ու գոյականը առանց յօդի կը մնայ. իսկ թէ որ երկուքն ալ գոյականեն ետքն են, գոյականը ու երկուրդ ածականը յօդ կ'առնեն. Elle a usé chrétienement de la bonne et de la mauvaise fortune.Երջանկութիւնն ալ, գժբախտութիւնն ալ քրիստոնէաբար գործածեց. Իֆուլը ոս, ոկլոյը ոս + բիւնիյաննա քուլանուը: *Les nouveaux citoyens et les anciens* ne se regardent plus comme les membres d'une même république. — On ne vous a pas laissé ignorer l'histoire grecque ni la romaine.

Աս երկու վերջի կանոնը բոլոր քերականութեանց մէջ միաբերան ասանկ կ'առանգեն, ու երեւելի հեղինակները աւելի աս կերպով կը գրեն, բայց ուրիշ կերպով ալ տեղ տեղ կը գտնըւի. ինչպէս Ո սրբած առաջարկ է առաջարկ ու առաջարկ է առաջարկ ու առաջարկ է:

Գ Լ Ո Ւ Խ

Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի Վ Բ Ա Յ

243. Ա ծ Ը Կ Ա Ր Ա Ր Բ ի ս օ պ ք ի մ է ջ բ ա ռ ի մ ը հ ե տ
կ ա պ ա կ ց ու թ ի ւ ն պ ի տ ո ր ո ւ ն ե ն ա ն ն , ո ւ ո ր բ ա ռ ի ն հ ե տ
կ ա պ ա կ ց ու թ ի ւ ն ո ւ ն ե ն ա լ ի ն յ ա յ ս ն ի պ ի տ ի ը լ լ ո յ . ա ն ո ր
հ ա մ ա ր ա ս ի ս օ պ ք ե ր ս *Accoutumés aux beautés* qui s'offrent à nos regards, souvent la sagesse dont elles portent l'empreinte excite peu notre admiration. *Aimant* l'étude par dessus toute chose votre père vous fournira les moyens de vous y livrer, ուղիղ չեն . ի ն չ ո ւ ո ր ա ռ ջ ի ն ի ն մ է ջ ա կ ո ւ թ ի ւ ն չ ո ւ ն ի . ի ս կ ե ր կ ր ո ր դ ի ն
մ է ջ յ ա յ ս ն ի չ է ո ր ա յ ա ն ի մ ը հ ե տ կ ա պ ա կ ց ու թ ի ւ ն ո ւ ն ի :

Հ Ե Տ Ա Ւ Ե Շ Ը

Ա Ֆ Ա Կ Ա Ն Ա Ք Ո Յ Ա Կ Ա Խ Ա Տ Հ Ե Տ Ի Ս Կ Բ Ա Յ Ա Յ Ա Յ

244. Ա մ է ն ա ծ ա կ ա ն ի ր գ ո յ ա կ ա ն ի ն հ ե տ ս ե ռ ո վ
ու թ ո ւ ո վ կ ը հ ա մ ա ձ ա յ ն ի . Ce vieillard avait un *grand front chauve*: une barbe *blanche* pendait jusqu'à sa ceinture; son teint était encore *frais et vermeil*; ses yeux étaient *vifs et perçants*, sa voix *douce*, ses paroles *simples* et *aimables*. Դ ո ծ ե ր ո ւ ն ի ն մ է ծ ճ ա զ ա տ
ճ ա կ ա տ մ ը ո ւ ն է ր . Ճ ե ր մ ա կ մ օ ր ո ւ ք ը ր մ ի ն չ ո ւ կ գ ո տ ի ն
կ ի շ ն ա ր . գ ո յ ն ը դ ե ռ պ ա յ ժ ա ռ ո ւ կ ա ր մ ի ր է ր , ա չ ւ ր -
ն ե ր ը կ ե ն դ ա ն ի ո ւ ս ո ւ ր , ձ ա յ ն ը ա ն ո ւ շ , ի ս օ պ ք ե ր ը պ ա ր զ
ո ւ ս ի ր ո ւ ն . Պ ո ւ ի ի ն ե յ ա ր ը ն պ ե յ ե ս + տ ա ռ լ ա ն ն ը վ ա ր
ը ր ը , ա ֆ ա տ ա լ ք տ ո ւ շ ա լ ը ն ա ր ա գ է ն է ր է ր է , ը է ն ի բ ա ն ա մ
ը ր ա լ ք վ է դ ը ր ը ր ը , ի ն ո ւ լ է ր է ա ն է շ է վ է ւ ս տ ի ն , ս է ս է ն ո ւ -
տ , ս է օ վ է ր է ա ս տ է վ է լ ն ի փ է ր է :

245. Ա ս ը ն դ հ ա ն ո ւ ր կ ա ն ո ն ս ք ա ն ի մ ը զ ա ր տ ո ւ -
դ ո ւ թ ի ւ ն ո ւ ն ի :

Ա. Nu, demi, excepté, supposé; vu բառերը իրենց գոյականէն առաջ դրւած ատեննին անփոփոխ կը մնան, իսկ վերջը դրւած ատեննին մէկալ ածականներուն պէս կը համաձայնին. Il était nu-tête et nu-pieds. Գլուխն ու տուրները բաց էր. Պաշտ Վայսիւրը այս ըուը: Il n'avait que des *demi-talents* en tout genre. *Excepté* la cour. Պալատէն զատ. Աւրայդան մասսէ: *Supposé* ces faits. Vu l'ordonnance du roi = L'opération dura une heure et *demie*. Il est bon d'habituer les enfans à coucher tête *nue*. Տղաքը զլուխը բաց պառկելու վարժեցրնելը աղէկ է. Չօճառիւրը պաշտ այս եալմայա ալշնուրնադ էյէ ոիք: Les comédies de Molière *exceptées*.

Մինակ *demi* իր գոյականէն ետքը դրւած ատենն ալ միշտ եզակի կը մնայ. Il a étudié deux ans et *demi*. Երկուք ու կէս տարի սովորեցաւ. Ի՞է Պաշտ էլւ էլւ էօյրէնորէ: Dix livres et *demie*. Ուրիշ բան է երբ որ գոյական ըլլայ նէ. Ինչպէս Համար առ կէսերն ալ կը զարնէ. Պաշտ էլւ էօյրէնորէ առ վարուր:

Բ. Feu, մեռնօղ, հանգուցեալ, բահակելլէ, ածականը անփոփոխ կը մնայ երբ որ գոյականին ու իր մէջ տեղը յօդ կամ ուրիշ բառ մը մտնէ նէ, իսկ թէ որ անմիջապէս գոյականին քովը ըլլայ նէ, հետը կը համաձայնի. *Feu* la reine. Հանգուցեալ թագուհին. Աւրայդան սուլինան: *Feu* ma soeur; *feu* ma tante. = La *feue* reine; ma *feue* nièce.

Գ. Ածական մը բայի վրայ դրւելով մակրայ եղած ատեն, անփոփոխ կը մնայ. Ces fleurs sentent bon. Աս ծաղիկները աղէկ կը հոտին. Պառ վակուլ էլւ էլւ դօդոր: Ces dames parlent *bas*.

246. Ածական մը շատ գոյական ունենայ նէ, յոդնակի կը դրւի. ու թէ որ գոյականները զատ զատ սեռ ունին նէ, ինքը արական կը դրւի. Cette princesse avait l'esprit et le coeur plus hauts que sa naissance, Աս իշխանուհեղին միտքն ու սիրար իր զարմէն աւելի բարձր էր. Պառ հանըն չի+րիլէ դաշնի սցուն-

առան էի-ճէ իրէ : On connut l'illusion et la pompe théâtrales. Il a montré une prudence et un courage étonnants. Զարմանալիք քաջութիւն ու խոհեմութիւն մը ցուցուց . Աճայիդ պէտ պէհատըլըլք վէ աժըլըլք իւօնիւրտէ :

Երբ որ տարբեր սեռով երկու գոյականի քով գրւած ածականին իգականը արականէն տարբեր կ'ըլսայ, ինչպէս դուք, դուք, բեղ, բեղ, նայելու է որ արական գոյականը ածականին աւելի մօտ ըլսոց քան թէ իգական գոյականը . ինչպէս վերջի օրինակէն կ'երեւայ :

247. Երբ որ ածականի մը գոյականներուն նշանակութիւնը իրարու շատ մօտ կ'ըլսայ, կամ գոյականները օս շաղկապով կապւած կ'ըլսան կամ զօրութիւնին ետեւէ ետեւ կը սաստկանայ նէ, ածականը վերի կանոնէն զարտուղելով վերջի գոյականին հետ կը համաձայնի . Toute sa vie n'a été qu'un travail, qu'une occupation continue. Ըոլոր կեանքը շարունակ զրադում ու աշխատութիւն մըն էր . Պի-Ռի-ապէտ պի-շիյէ էլ իի-ճ ի-արէ : = On aperçoit sur le sommet du mont un château ou une maison ruinée. Վեռան գլուխը փլվլած դղեկ կամ սուն մը կ'երեւայ. Տաղըն ներինորէ եբբէ պէտ բալ ետիօտ էլ իւօրիներէ : = Le fer, le bandeau, la flamme est toute prête. Ոուրը, կապը, բոցը բոլորովին պատրաստ է . Գըլըճ, պաղ, անէլ հաղը աբ :

ՀԵՍՈՒԵՅԻ

ԱՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆ

248. Պարզապէս բազգատականը յարաբերութեամբ գերագրականին հետ չշփոթելու է . առջինը մասնական համեմատութիւն մը կ'ընէ, մէկ կամ քանի մը բանը ուրիշ մէկ կամ քանի մը բանի հետ կը համեմատէ . իսկ երկրորդը ընդհանուր համեմատութիւն

կընէ, մէկ կամ քանի մը բանը ուրիշ բոլոր նոյն տեսակ բաներու հետ կը համեմատէ . Le travail est une meilleure ressource contre l'ennui que les plaisirs. Աշխատութիւնը ծանձրութեան գէմ հեշտութիւններէն աւելի աղեկ դարման մըն է . Խշված չէ պատճեն աշխատան պատճեններէն ժարշը պէտ եյէ ելած առ : — C'est le meilleur de tous les hommes. Ամէն մարդիկներէն լաւը ասիկայ է . Ինսանլորըն են եյտէ պատճեն :

249. Բացարձակ գերադրական ածականին վրայի յօդը միշտ եզակի արական կը մնայ . իսկ յարաբերութեամբ գերադրականին վրայինը իր գոյականին հետ սեռով միշտ կը համաձայնի , նոյնպէս թուով ալ կը համաձայնի , թէ որ գոյականէն առաջ օնախադրութիւնը չկայ նէ , իսկ եթէ կայ նէ , զօրութեամբ իմացւած գոյականին հետ կը համաձայնի . C'est aujourd'hui que nos leçons ont été *le* mieux apprises . Համարներնիս ամենէն աղեկ այս օր սովորեցանք . Տերւէրէիշէն պէտքէն հէր իւնադէն եյէ եօյբէնորի : Hélie ne put reprendre ses enfants lors même qu'ils étaient *le* plus coupables . — Il y aura un prix pour les leçons *les* mieux apprises . Hélie ne put condamner ses enfants qui étaient *les* plus coupables des Hébreux . — Un bienfait reçu est *la* plus sacrée de toutes les dettes . այս ինքն *la* plus sacrée *dette* de toutes les dettes . Ընդունւած բարերարութիւնը ամէն պարտքերէն ալ մեծ ու պատուական է . Կիմէն հէր պէտքառան առ պիտիւ + պէտ :

Աս օրինակները իրարու հետ համեմատելով բացարձակ ու յարաբերութեամբ գերադրականին մէջ եղած տարբերութիւնը կ'իմացւի . ինչու որ յայտնի կը տեսնըւի թէ առջինը մէկ որպիսութեան մի եւ նոյն բանի վրայ վերջի աստիճանի սաստկութիւնը կը ցուցընէ , իսկ երկրորդը մէկ բանի վրայ եղած որպիսութիւնը ուրիշ բոլոր նոյն որպիսութիւնը ունեցողներուն հետ համեմատելով , անոնցմէ վեր կամ վար ըլլալը կը ցուցընէ :

250. Կերադրական ածականը գոյականէն առաջ եղած ատեն, մինակ ածականին վրայ յօդ կը դրւի, իսկ գոյականը ածականէն առաջ եղած ատեն, երկուքին վրայ ալ յօդ կը դրւի. բայց նախադրութիւնը, հարկաւոր եղած ատեն, մինակ առջի բառը կառնէ. C'est le plus haut degré de gloire. Фаռքին ամենէն բարձր աստիճանը ասիկայ է. Խնդիշաճն էն էին առերենէն պուր պուր: La guerre la plus heureuse est le plus grand fléau. N'est-ce pas l'ambition qui tantôt nous accable *des* plus profondes tristesses, et tantôt nous dessèche *des* mélancolies *les* plus noires.

251. Խըբ որ գոյականէ մը առաջ ցուցական կամ ստացական ածական մը ըլլայ նէ, գոյականէն վերջի եղած գերադրական ածականին վրայ յօդ դնելու է. Le consul Mummius ruina cette ville la plus voluptueuse de la Grèce et la plus ornée. Ո՛ումիսս բգեշխը առ Յունաստանին ամենէն զեղխ ու ամենէն զարդարուն քաղաքը կործանեց. Առաջած քժանութ պուր պուր իշխնին էն սոլլանուլը վէ էն պօնանը շնորինէ եբբուր: Le sage vous doit ses moments les plus doux.

Հ Ա Տ Ա Ւ Ե ՞Յ

ԹՈՒԱԿԱՆ, ՍՏԱՑԱԿԱՆ, ՑՈՒՑԱԿԱՆ ՈՒ ԱՆՈՐՈՇ

ԱՆԱԿԱՆՆԵՐ

Ա. Թ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Բ

252. Բացարձակ թուականները իրենց գոյականներէն առաջ կը դրւին, ու թէ որ գոյականէն առաջ ածական կայ նէ, անկից ալ առաջ. նոյնպէս գասականներն ալ, մանաւանդ եթէ որ գոյականները յօդով են, հասարակօրէն առաջ կը դրւին. Deux hommes; trois beaux chevaux. La plupart périssaient au sep-

tième ou au neuvième jour. Ταυτέρῳ έοթηερορῃ
καὶ βίνηερορῃ ὅρῃ ἡριαρτεῖβν. Ωσην- έετρηνδὶ έτη-
τηση τοτη-γητηνδην δη-ητη- ητη-ητη- ητη-ητη- ητη-ητη-:

253. Ψηρεβι μρ գլուխներու, հատուածներու
վրայ խօսւած ատեն, կամ յատուկ անուան վրայ մա-
կանուան պէս դրւած ատեն, բացարձակ եղեր է դասա-
կան եղեր է թուականը վերի կանոնէն զարտուղելով
դոյականէն ետքը կը դրւի. Chapitre premier, առջի
գլուխ, իւլ պատ: Chapitre deux, երկրորդ գլուխ, իւլինդի
պատ: Grégoire quinze, Գրիգոր ասանուհինդերորդ, օն-
պէշնդի Դժեզը:

254. Բացարձակ թուականները ճոթերնին սե-
ռով ու թուով չեն փոխւիր. Les sept jours de la se-
maine. Τաբթուն եօթը օրերը. Հայֆունըն եետի դիւնի-
նը: Les sept sages de la Grèce. Les trois vertus théolo-
gales.

255. Աս կանոնս քանի մը զարտուղութիւնունի:

Ա. Un թուականը իգականի մէջ սու կ'ըլլայ. Une ville de France. Գաղիայի մէկ քաղաքը. Գրանու-
նը պէտ շեհրէ: Une femme savante.

Տ. Vingt ու cent թուականները իրենցմէ առաջ
եղած ուրիշ թուով մը կը բազմապատկըւին, ու ի-
րենցմէ ետեւ ուրիշ թիւ մը չըլլար նէ, յոզնակիի նշան
կ'առնեն. Բայց թէ որ իրենցմէ ետեւ ալ ուրիշ թիւ
մը դայ նէ, անփոփոխ կը մնան. Il a vécu quatre-
vingts ans. Ութսուն տարի ապրեցաւ. Ակտուն եըլ
եաշտուը. Ce royaume a duré cinq cents ans. — Il
perdit deux cent cinquante louis. Trois cent qua-
tre-vingt-dix soldats restèrent sur le champ de ba-
taille. Երեք հարիւր իննըսուն զինուար պատերազմի մէջ
մնան. Իւշ եիւղ տօտսան նէֆերան ճին+ մէյտանընդա-
դալը: Այսպէս դասականի տեղ գործածւած ատեն-
նին ալ անփոփոխ կը մնան:

256. Բացարձակ թուականները Երեք կերպով
դասականներու տեղ կը բանին:

¶. **S**արիներուն, ամսու օրերուն, ժամերուն
վրայ խօսք եղած ատեն. L'an mil sept cent, կամ
en l'an mil... կամ en mil... Հազար եօթը հարիւրին.
Պէ՞ն եւրէ եւ-ը Ռաբիենուրէ: Le vingt mai. Աայիսին
քսանին. Աայիսին եւրիւսուրէ: A quatre heures. Ժա-
մը չորսին. Աառն աէօրորէ: Որո՞ք կը նշանակեն.
L'an mil sept centième. Le vingtième mai. A la
quatrième heure.

Թէպէտ ամսու օրերէն ետքը բուն ամսունը
de նախադրութեամք գնելը աւելի կանոնի համաձայն
կը լուր, ու հեղինակներէն ոմանք ալ ասանկ կը գոր-
ծածեն Le vingt de mai ըսելով. բայց սովորութիւնը
վերը դրածնուս պէս առանց նախադրութեան գործա-
ծելն է:

¶. **Ծագաւորներու,** իշխաններու, քահանայ-
ապետներու, եւ ուրիշ երեւելի մարդիկներու անուն-
ներուն քով գրւած ատեննին. Louis quatorze. Լու-
գովիկոս տասնուշորսերորդ. Օն աէօրունճիւ Լօրովե-
դօս: Pie sept. Richard deux.

¶. **Գրքի մասերուն,** գլուխներուն, հասուած-
ներուն վրայ խօսւած ատեն. Chapitre trois; article
cinq.

Բայց աս իրեք գէպքին մէջն ալ սո չըսւիր հասա
միշտ premiers գասականը կը գործածւի. ուստի եւ
L'un mai; Richard un; chapitre un չըսւիր. հասա
Le premier mai; Richard premier; chapitre premier.
Մինակ ժամերու վրայ. A une heure կ'ըսւի:

257. Դասականներէն մինակի premier ու second
իդականին մէջ կը փոխւին. ինչու որ մէկանները ար-
դէն անձայն ոով կը լմբնան: Այնպէս հասարակօրէն
մինակ իրենք յոդնակի կ'ըսւան. Les premières pen-
sées ne sont pas toujours les meilleures. Ամէն ատեն
առջի մտածմունքները լաւագոյն չեն ըլլար. Ներ Հոդի
էլ աէ-ըէւնճէլը էյէ օլող: L'honneur des premiers
faits se perd par les seconds.

Premierին աեղ униème, ու secondին աեղ deu-
xième ալ կայ. բայց ուրիշ թուէ մը ետեւ կը գոր-
ծածւին. Vingt et unième; quarante et unième; cinquan-
te deuxième. Քիչ աեղ քառականին ալ կը բանի:
Քեր. Գլու. Ա.

258. Երբ որ ստացիչը (83) իրի անուն մը ըլլայ նէ, երրորդ գէմքի ստացական ածականները գործածելու տեղ, բայէն առաջ հասարակօրէն ու գերանունը կը բանի ու ստացեալին վրայ յօդ. բայց այսպէս ու գործածելու համար պէտք է, նախ որ խօսքին նոյն անդամին մէջի բայրը ընդունելութիւն անցեալ չըլլայ. Երկրորդ որ ստացեալը նախադրութեան մը խնդիր չըլլայ. Երրորդ որ ու գործածելով խօսքը երկդիմի ու անորոշ չըլլայ. ինչպէս աս խօսքիս մէջ Que cette contrée me plait! l'air en est doux, le sol en est fertile, les habitants en sont honnêtes et laborieux. Աս գաւառը ինչչափ կը սիրեմ. օդը բարեխառն է, գետինը բերրի, բնակիչներն ալ պարկեշտ ու աշխատասեր են. Պուստին հաջար լուսիք, Ռօդիքաղը մահսուս-լուսը վլէ ենալիսի ըրդ ենալի վլէ աւըշուն օլուս-դունդան, չժէ սէ վլրէմ: Բայց աս ետեւի օրինակներուն մէջ ստացականները գործածւած են. Աvez-vous vu la mer en furie, bravé ses périls? Օսովը ալէկոծութեան մէջ տեսա՞ր ու անոր վտանգները արհամարհեցիր. Տէնէլի ֆուրբունսուս իւօրի-ու ու նէնլէ+էլէրէնուէն գօրդմարըըն վլոր ճը: = Ce que j'admire dans cette ville, c'est la beauté de ses hôtels et de ses palais. Սա քաղքին մէջ ինձի ամենէն զարմանալի բանը իր իջեվաններուն ու պալատներուն գեղեցկութիւնն է. Ըստ շէնըն հէր շէյտէն շէյտէ գօնադլուընըն վլ սարայ-լուընըն իւ-շէլլէնէն լուսուրում: Entendez-vous le vent? sa violence ébranle les fondements de l'édifice où nous nous trouvons. Ինչու որ առջինին մէջի բարեկանալի բանը իր իջեվաններուն անցեալ է. Երկրորդին մէջ հôtels ու պալատները ստացեալները նախադրութեան ինդիր են. Երրորդին մէջն ալ սա ին տեղ ու գրւելով խօսքը երկդիմի կամ անորոշ կ'ըլլար:

Վերը ըսինք որ հասարակօրէն ու կը դրւի. ինչու որ շատ երեւելի հեղինակներ շատ տեղ որ կը ընային ու

դնել, ստացական գերանունները գործածած են. ինչպէս La mollesse est douce et sa suite est cruelle. Voltaire. Le commerce est comme certaines sources; si vous voulez détourner leur cours, vous les faites tarir. Fénélon. որոնք կը ընային ըսել և la suite en est cruelle; si vous voulez en détourner le cours . . .

Աւրիշ ասոնց նման անհամար օրինակներ կան ընտիր հեղինակներու մէջ, անոր համար չենք կը ընար ձակիլ քանի մը քերականութեանց հեղինակներու հետ ըսել որ աս կերպով ստացականները գործածելը սխալ ըլլայ:

Դարձեալ կ'երեւնայ թէ ուղիղ չե Շափառին (383) ըսածը որ, ստացիչը իրի անուն եղած ատեն ստացականները գործածել կը ընալու համար, ստացիչը նոյն խօսքին մէջ անուն բայի պիտ'որ ըլլայ. ինչու որ աս խօսքերուս մէջ Peut-on rendre à une rose flétrie sa fraîcheur et ses parfums? Թռումած վարդի մը իր գալարութիւնը ու անուշահոսութիւնը տալը կարելի՞ է մի. Պէտք աօլում էլլու ժեսուի նույնականի վել իւր հօդուն կերպու դ-հէն դ: J'ai parcouru la Suisse et ses riantes vallées. Je hais le monde et sa misère. A une rose, la Suisse ու լու մոնդ ստացիչները անուն բայի չեն, խսդիր են, եւ ի վերայ այսր ամենայնի ստացականներուն տեղ ու գերանունը գործածելը անկարելի է: Անոր համար ըսելու էր որ ստացիչը մի եւ նոյն խօսքին մէջ պիտ'որ գտնըւի:

259. Ի՞այերուն խնդրին քով ստացական ածական դնելու տեղ յօդ կը գրւի, երբ որ խօսքին մէջ անձնական գերանուն մը կամ ուրիշ բառ մը ստացիչը ով ըլլալը յայտնի կը ցուցընեն. J' ai mal à la tête. Գլուխս կը ցաւի. Պաշտ աշրջը: Les bras lui enflent à vue d'oeil. Pierre s'est cassé la jambe. Il faut lui couper la main. Ի՞այց երբ որ խօսքին մէջի անձնական գերանունը ան գոյականին ստացիչը յայտնի չցուցըներ նէ, ստացական դնելու է. Je vois que ma jambe enflé. Il a perdu son argent.

260. Ստացական ածականներն ալ յօդերուն պէս (240) ամէն գոյականներուն վրայ կը կրկնըւին. Il pose ce fondement tant de son histoire que de sa doctrine et de ses lois. Իրեն թէ պատմութեանը, թէ վարդապետութեանը ու թէ օրինացը աս հիմ

կը դնէ . Յիշորի Աւազրեխինէ , Աալիմանըն , վէ այնլեռնէ
պու- Աւազը Քօր :

261 . Ածականներուն վրայ մինակ ան ատեն կը
կրկնըւին երբ որ ածականները չեն կըրնար մի եւ նոյն
գոյականին վրայ ըսւիլ . իսկ Եթէ կըրնան ըսւիլ նէ ,
չեն կրկնըւիր (241—242) . Chaque homme a son bon et
son mauvais génie . Ամէն մարդ իր բարի ու չար հրեշ-
տակը ունի . Հեր արտաքըն հէտ հէտ ֆէնա իւրեւէ վար : — J'avais à cœur la publication de mon dernier et
meilleur ouvrage .

262 . Պատ ամենայնի աս կանոններուն կը հե-
տեւին ցուցական ածականներն ալ . Ce cheval et
cet âne paissent ensemble en paix . Աս ձին ու աս
էշը խաղաղութեամբ մէկտեղ կը ճարակին . Պու- պի
ըւ էշ+ պէրէւրէ ճունապարէն էլլ օթլանըրլուր : — Chas-
sez-moi tous ces anciens et ces nouveaux amis . —
Ce faible et vain effort ne touche point mon coeur .

263 . Chacun էն առաջ յոգնակի բառ մը եղած
ատեն , իրմէ ետքը սոն , սա , սես կը դրւի թէ որ խնդիր
սեռին առաջ է . իսկ թէ որ առաջ էն ետքն է , լոր , լորն էր . Les deux rois faisaient chanter des Te Deum , chacun dans son camp .
Երկու թաղաւորներն ալ իրենց բանակին մէջ զքեղ
Վաստած երդել կու տային . Ի՞ի իտուշան ուս +էնորէ
օրուն-լորընուս համու ու սէնս օդուն-ըլուր ըորը : — Les
langues ont , chacune , leurs bizarreries . Ամէն լեզու
իր արագոյ կարդի բանները ունի . Հեր լիսանըն աճախու
իսուսուսէյէնէրէ վար :

264 . Իսկ երբ որ խօսքին նոյն անդամին մէջ
խնդիր սեռի չկայ նէ , թէ սոն , սա , սես , թէ լոր ,
լորն այդամածւիլ . Tous les juges ont o-
piné , chacun selon ses lumières . Ամէն դատաւոր-
ները իրենց դիտութեանը համաձայն կարծիքնին ը-
սին . Հեր հատինը +էնորէ պէլուի +լէրէնէ իւօրէ ուեյան էնորիլու :
 Ils sont venus , chacun avec ses gens . — Tous les

juges ont opiné, chacun, selon *leurs* lumières. Ils sont venus, chacun, avec *leurs* gens.

Թեպէտ եւ քանի մը քերականութեանց հեղինակները կ'ըսեն որ խօսքին նոյն անդամին մէջ խնդիր սեռի շեղած ատեն միշտ սօն, սա, սե դնելու է. բայց շատերը մեր գրածին պէս կ'ըսեն, ու ըսածնին երեւելի մատենագիրներէն առնըւած շատ օրինակներով կը հաստատէն:

Ա Ն Ո Ր Ո Շ Ն Ե Ւ

265. Tout *ածականը* մէյմը բոլոր, *ամբողջ*, կը նշանակէ, մէյմալ ամէն մէկ, ամէն, իւրաքանչիւր: Առջի նշանակութեամբ թէ արականի թէ իդականի մէջ, թէ եղակի թէ յոդնակի կըբնայ գործածւիւ. իսկ երկրորդ նշանակութեամբ միշտ իրմէ ետքը առանց յօդի բառ մը կ'ուզէ ու հասարակօրէն յոդնակի չդործածւիր. On perd *tous* ses amis en perdant *tous* ses biens. Մարդո բոլոր ստացուածները կորսընցընելով բոլոր բարեկամներն ալ կը կորսընցընէ. Առաջ օլուածաւը լայդ էլլուէլլուէ ճի-ճիւ ասուլոււը ուստի լայդ էտէր: Babylone semblait être née pour commander à toute la terre. = *Tout peuple, toute terre entendra son oracle. En toute chose il faut considérer la fin.*

Ընտիր մատենագիրներու մէջ տեղ տեղ երկրորդ նշանակութեամբ յոդնակի ալ կը գտնըւի, որուն որ ստանաւորի մէջ հրաման կու տան բոլոր քերականութեանց հեղինակները:

266. Աս բառս երբեմն մակբայ կ'ըլլայ, ան ատեն երբ որ իրմէ ետեւ ուրիշ մէկ մակբայ, ածականի պէս գործածւած գոյական, արական կամ ձայնաւորով սկսած իդական ածական մը գայ նէ, անփոփոխ կը մնայ. իսկ բաղաձայնով սկսած իդական ածական մը կամ այլ գայ նէ, թէ սեռով թէ թուով կը փոխւի. Ces fleurs sont *tout aussi fraîches qu'hier.* Աս ծաղիկները երեկւան պէս դալար են. Պու վիւլլէրն ակնանի նաղէլենի է-սլլէրնարէ աիր: La rivière coule *tout doucement.* Dans nos souhaits

Գ Լ Ա Խ Խ Օ

ՊԵՐԱՆՈՒՅՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱԾԵԼԸ ԱՎԵՆ ԵՐԵՔ

268. ՊԵՐԱՆՈՒՅՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱԾԵԼԸ ԱՎԵՆ ԵՐԵՔ
բանէ զգուշանալու է:

Ա. Այս եւ նոյն խօսքին մէջ մէկ դերանունը զատ
զատ գոյականներու տեղ չգնելու է. ինչպէս է աս
խօսքս J'ai lu avec plaisir *cet ouvrage qui* a été
composé par *une personne qui* est versée dans *les*
sciences qui ont pour but l'étude de la nature. Հապա
լուելու է... cet ouvrage composé par une personne
versée dans les sciences qui...

Բ. Դերանունը անանի չգործածելու է որ խօսքին մէջ որ բառին հետ կապակցութիւն ունենալը չիմացւի. ինչպէս է աս խօսքս Virgile a imité Homère dans tout ce qu'il a de beau. Որովհետեւ ի դերանունը կը ընայ թէ Virgile թէ Homère բառին տեղ դրւած ըլլալ: Ուստի խօսքը փոխելով, թէ որ Virgile բառին տեղ դնել կ'ուզւի, Virgile dans tout ce qu'il a de beau, a imité Homère ըսելու է. իսկ թէ որ Homère բառին տեղ ըսել կ'ուզւի նէ, Virgile a imité Homière dans tout ce que ce dernier կամ celui-ci a de beau ըսելու է:

Վ. Որովհետեւ դերանունը ինք իրմէ որոշեալ նշանակութիւն ունի, անոր համար բային հետ հարկաւ կապակցութիւն ունեցօղ առանց յօդի անորոշ գոյականի մը տեղ չդրւիր. ուստի աս խօսքերս Le général livra bataille et la perdit. S'il a droit de répondre qui le lui a accordé? Je vous rends service, quoique vous ne m'en rendiez pas. աղէկ չեն. Հապա տարբեր կերպով փոխելով, ... et fut vaincu; s'il a le droit de ...; quoique vous n'en usiez pas de même à mon égard ըսելու է:

Հ Ե Տ Ա Խ Ծ Ո Ւ Յ

Ա Ն Ձ Ա Կ Ա Ն Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

269. Ուզգականները երկու կերպով կը ընան գործածւիլ. մէյմը հասարակ կերպով բայի մը քով, մէյ մ'ալ բայէն հեռու, ուրիշ գերանուան կամ գոյականի մը հետ, բայը զօրութեամբ եղած ատեն, և այս բայէն կամ շաղկապէ մը ետեւ: Առջի կերպով յե, տո, իլ, իլ գերանունները կը գործածւին, ու երկորդ կերպով մու, տու, լու, եւս իսկ ելլե, ելլե, նոս, նուս, երկու կերպով ալ. *Je crains; tu vas; il viendra; ils sortaient; dis-je? viennent-ils?* = Nous ironsons à la campagne *lui et moi*. Մնիկայ ու ես գեղպիտ'որ երթանք. Օնոյլս պէն +էօյէ ի՞ուէնէյէլ: *Toi et lui vous êtes de mes amis.* *Pierre et moi nous viendrons vous voir.* Qui est là? — C'est *moi*, c'est *toi*, c'est *lui*, ce sont *eux*, կամ մինակ մու, տո, լու, եւս. = *Elle sortit; voyez-vous?* Qui vous l'a dit? — C'est *elle*, կամ *elle*. Մնիկայ ով ձեզի ըսաւ. ան կինը. Պիտի սիդլ Քօմ ու ու ու: *Nous partirons demain, nous et elles.*

Չատ անգամ յե գերանունը մոիին հետ, տո ին հետ, . . . կը գործածւին, ու ելլե, ելլե, նոս, նու կը կրկնըւին, խօսքը աղւորցընելու ու աւելի ազդու ընելու համար. մանաւանդ թէ շատ անգամ յե, տո, . . . ամենեւին չդրւիր, ու բայը աներեւոյիժ կը դրւի. *Je dis moi. Ես կըսեմ.* Պիտի Դէքէս: *Moi, je prétends.* Que répondras-tu à cela, *toi qui . . .* Comment pourrait-elle vous haïr, *elle qui . . .* = *Moi, commettre un pareil crime!* Ես սցապէս յանցանք մը գործեմ. Պիտի պէօյլ ուր Քաղաքանի երկյէս: *Faire une lâcheté, moi!*

270. Անոականի մէջ ծանագրութեամբ շենուածները շատ շեն գործածւիր. ինչու որ թէպէտեւ կը ընայ Լե Տիւ դե լու անուածը. Վթնոյնին վլ էվլառլուընը Ալլանք: *Pour l'amour de moi, de vous ըսւիլ.* Բայց հասարակօրէն Լե լիւ դե լու; լ'հան դե լու; լ'հան դե լու;

enfants d'elles չըսւիր. Հասկա Mon livre; son habit; leurs enfants կ'ըսւի: Իսկ ուր որ, երրորդ գեմքի մէջ, սահականները չեն կըսնար գործածւիլ նէ (258), en գերանունը դնելու է. ինչպէս, որովհետեւ ծառի մը վըայ խօսելով, Ses fruits sont doux չըսւիր, Les fruits en sont doux. Անոր պառուղները անուշ են. Մէջմէջ բարեւ ուր, ըսելու է:

271. **Տրականները երեք կերպով կը գործածւին.** Այս մը բային առաջ, մէյ մը հրամայականէ ետեւ, մէյ ժալ բային ետքը ուրիշ կերպով: Առջի կերպով me, te, se, lui, nous, vous, leur, y կը բանի. Երկրորդ կերպով moi, toi, lui, nous, vous, leur, y. իսկ երրորդ կերպով à նախադրութիւնով շինուածները. Il me donna. Je te permets. La fortune lui remit ses biens. Բախ- տը անոր ստացուածները նորէն իրեն դարձուց. Օնուն հալու ֆէլլ+ նէ+բար ձև ակօնդի-բարի+: Il leur ouvrit la porte. — Dites-moi la vérité. Առոյդ ըսկէք. Se- բարձրանու բէյին: Apportez-nous du pain. Donnez-lui ce qu'elle demande. Pensez-y bien. — Je m'adresse à vous. Դէպ ի ձեզ կը դառնամ, ձեզի կը դիմեմ. Ակն բօլը-լը-բու-մ, ակօնդիբէյի: On ne doit rien rap- porter à soi. Il nous doit cette somme à nous et à nos associés.

Ընտանի խօսակցութեանց մէջ երբեմն հրամայա- կան բային ետեւ մոի դերանունը զարդի պէս կը դրւի. Faites-moi taire ces gens-là. Աս մարդիկը ինձի լոեցու- ցէք. Շու պատճեւ համ երտէնիւ: Donnez-leur-moi sur les oreilles.

A elle հասարակօրէն ներգործական բայի մը ինդիր չկըսնար ըլլալ, հասկա անոր տեղը լի կը դրւի, ինչպէս վերի օրինակներուն մէջ աեսնըւեցաւ: Բայց երր որ կ'ուզւի մէկը ուրիշներէն որոշել, ան ատեն կըսնայ ըստիլ. Ինչպէս Ces femmes ne méritent pas ce présent, donnez-le à elle. Աս կափկները աս ընծային արժանի չեն, անոր արւէք. Պու գործար պու իւշենէ ըստ ուժիւ, ակօնդի:

272. **Հայցականներն ալ տրականին պէս երեք կերպով կը բանին:** Առջի կերպով me, te, se, le,

la, les կը գործածւի, երկրորդ կերպով moi, toi, le, la, les, ու երրորդ կերպով moi, toi, soi, lui, elle, eux, elles. իսկ nous, vous երեք կերպով ալ կը բանին. Il me vit. Անիկայ իս տեսաւ. O պէտի իւօրդիւ: Je te cherche. Il connut la vérité, il l'aima, il la suivit. — Regarde-toi dans le miroir. Հայրի նայէ. Եյնէյէ պատ: Rendez-moi à mon père. Donnez-le à votre frère. — Il est venu nous voir, mon frère et moi. Իս ու եղբարս տեսնելու եկաւ. Պէնիմի գարդար շըն իւօրմէյէ իւլու: Quiconque n'aime que soi est indigne de vivre. Je ne l'aime ni lui ni son frère. Je les ai vues, elle et ses filles. — Les grandes prospérités nous aveuglent. Սեծ յաջողութիւնները զմեզ կը կոյրցրնեն. Պէօյի-+ իւղալուր պէչէ + եօր եռեր: Conduisez-nous à la ville. — Je viendrai vous prendre, vous et votre frère.

273. Դացաւականի կամ պատմականի մէջ թէ de նախադրութեամբ շինւածները, թէ en կը գործածւի. բայց առ ջինները միշտ բայէն ետքը կը դրւին, ու առ միշտ բայէն առաջ. C'est d'eux que j'attends tout. Եմէն բան անոնցմէ կը սպասեմ. Ներ շէյէ օնլարդան պէտքէրմ: On aura soin de toi. Que dit-on de lui? Qu'en pensez-vous? Են բանին վրայ ինչ կը կարծէք. O ժամանակ իշխունէ նէ գըշտանը լոր: Être trop content de soi est une faiblesse; en être trop mécontent est une sottise.

274. Առջեռ երկրորդ դէմքի անձնական գերանունները թէ մարդիկներու թէ իրերու վրայ կը ընան գործածւիլ. ու թէ արական են թէ իգական: Ուստի ասոնց գործածութեան մէջ աս կողմանէ դժուարութիւն մը չկայ:

275. Երրորդ դէմքի գերանուններէն, il, ils, le, la, les, se, en, եւ ուղղականի մէջ elle, elles, թէ մարդիկներու թէ իրերու վրայ կը ընան ըստիլ. ինչպէս մինչեւ հոս դրւած օրինակներէն կ'իմացւի: Elle,

elles գերաննունները և կամ ծախաղրութիւններով հասարակօրէն մինակ մարդիկներու վրայ կը գործածւին. իսկ իրերու վրայ յ կամ ու գերանունը կը գործածւի. ինչպէս գիտութեան մը վրայ խօսելով, Յե մ'adonne à elle չըսւիր, հապա Je m'y adonne. Ենոր կը պատաղիմ. Օնա Ձեզու ուս: « Առյնպէս մատակ ձիու մը կամ տան վրայ խօսելու ատեն, յ կամ տան վրայ իրենայ ատեցայ. Օնու դահա Քու-Լւնումամբը ը», օնա Ետնաշուը. ըսելու է:

276. Leur բառը, նախադրութիւնով ու ու լի թէ տրականի մէջ թէ նախադրութիւնով մը մարդիկներու վրայ կ'ըսւին. ինչպէս մինչուկ հիմայ դըրւած օրինակներէն կըրնայ տեսնըւիլ: Իսկ իրերու վրայ անոնց տեղ յ կամ ու կը գործածւի. ինչպէս մէկ կամ շատ գործքի վրայ յ կամ լեր ու առանկա տան մը կամ շատ աներու վրայ յ կամ լեր այս անգամ կը պատահի որ ու յ գերանունները չեն կըրնար գործածւիլ. ան ատեն թէ որ խօսքը ուրիշ կերպ դարձընել կարելի չէ նէ, իրերու վրայ ալ մէկալ-ները կըրնայ ըսւիլ. On ne saurait dire si Esope eut sujet de remercier la nature ou de se plaindre d'elle. Le trône où vous êtes assis a autour de lui Զեր նստած գահին չորս կողմը . . . կայ. Անք օթուր-դուրանու թափնը եթք չընութեամբ . . . կըր: Par là finit la guerre et la paix lui succéda. Առյնպէս ա էն ու մէրիւ նախադրութեամբ մը կըրնան գործածւիլ. Cette rivière dans ses débordements entraîne avec elle tout ce qu'elle rencontre, elle ne laisse rien a-

près elle. Ces fleuves arrivent amenant avec eux les terres qu'ils ont entraînées.

277. Soi իրերու վրայ ամէն տեղ կը գործածւի.
իսկ մարդիկներու վրայ մինակ ան ատեն կը ընայ գործածւիլ, երբ որ խօսքին անուն բային անորոշ բառ մըն է, կամ ուստի չունելով խօսքը երկդիմի կ'ըլլայ. *Le crime entraîne toujours après soi quelque bassesse. Անցանքը միշտ մէկտեղ անարդութիւն մը կը բերէ. Վաղահանին ապահան պէլլանձէ պէր վելլ իւնիւնէ:* Le chat paraît ne sentir que pour soi. — *On a souvent besoin d'un plus petit que soi.* Ըստ անգամ մարդ իրմէ պղտիկին հարկաւորութիւն կ'ունենայ. Չօդ +էրը տառամ +էնտինուէն +իւնիւնէն միւնիւն օլուր: Aucun n'est prophète chez soi. — *Ce jeune homme, en remplissant les volontés de son père travaille pour soi.* Թէ որ pour lui ըստելու ըլլար, չէր իմացւեր որ արդեօք հօրը չէ նէ իրեն համար կ'աշխատի: Յա՞ Հա՞ ~

278. Երրորդ գէմքի գերանուններէն սմանք միշտ արական են. ինչպէս են իլ, իլս, լ, եւ, ումանք միշտ իգական, ինչպէս են ելլ, ելլս, լա, ումանք թէ արական թէ իգական, ինչպէս են լեր, լես, են, յ, սէ, սօն. Իսկ լու ուղղականի ու հայցականի մէջ, նոյնպէս նախադրութիւնով միշտ արական է. ու միւնակ առանց նախադրութեան տրականի մէջ իգական ալ կը ընայ ըլլալ: **Ա**ս ամէն ըստծնիս առջի մասին մէջ (94) գրւած պատկերէն յայտնի կ'երեւնայ:

279. Le գերանունը գոյականի նշանակութեամբ գործածւած ածականի կամ բուն գոյականի մը տեղ գրւած ըլլայնէ, անոր հետ սեռով ու թուով կը համաձայնի. ինչպէս թէ որ հարցը ելու ըլլայ *Êtes-vous la malade, la mère de cet enfant, la mariée, la maîtresse, les héritiers du défunt. Հիւանդը . . . դուք եք. Խասան . . . սիզ մ սինիզ. պատասխան տալու է, Oui je la suis, nous les sommes. Արամերէք. Լուլէն:*

280. Խակ Երբ որ ածականի նշանակութեամբ
գործածւած գոյականի, կամ բուն ածականի, բայի,
կամ ամբողջ խօսքի մը տեղ դրւի նէ, անփոփոխ կը
մնայ. ինչպէս թէ որ հարցըւելու ըլլայ, Էտե-վոս
մեր, մարիա, մայտքուհին տա-
լու է, Օս, յա լես, ապատասիան տա-
լու է. Յա լես. յա լես. ինքն յա լես. այս ինքն
յա լես. յա լես. յա լես. յա լես. յա լես. յա լես.
այս ինքն Տո յա լես.

281. Երբ որ Երկու դերանուն, կամ մէկ դե-
րանուն ու մէկ գոյական մէկտեղ բայի մը անուն բայի
կամ խնդիր կ'ըլլան նէ, բային անմիջապէս առաջ ան-
անուն բայիներուն կամ խնդիրներուն մէջին նախա-
պատիւ դէմքով, հասարակօրէն յոդնակի դերանուն մը
դնելու է. *Nous partirons demain, lui et moi.* Վաղը
ես ու անիկայ պիտի Երթանք. Ասքը ժամանակ պէն կ'-
պէտէյք: *Vous et votre frère vous êtes toujours ap-
pliqués.* Il paraît qu'on *l'* a trompé *lui* et *ses* par-
tisans. Կ'Երեւայ որ զինքն ու իր կողմանակիցները խա-
բած են. Կեօրէնիւր ՛է ՛էնարէնինի ու Ռաբաբարլարը ըստ
ալլանինըլար: *On nous a bien accueillis mon père
et moi. Je le leur ai dit à lui et à son père. Il nous
doit cette somme à nous et à nos associés.*

282. Շատ տեղ լեւ եւ գերանունները, թէ-
պէտ եւ հայերէնի մէջ դնել հարկաւոր չըլլայ, իրենց
մէջ դնելու է. որն որ օրինակներով աւելի աղէկ կ'ի-
մացւի քան թէ երկայն երկայն կանոններով. Ի ո՞նչ
պատճեն չափ իմաստուն չէ. Կեօրէնորէյէ Քըլորր ալլա ուէյլ: Cet
homme veut être grand, il croit l'être et il ne l'est
pas. Si vous avez été trompé jusqu' ici, c'est que
vous avez bien voulu l' être. Թէ որ մինչեւ հիմայ
խաբւեցար նէ, անոր համար խաբւեցար վասն զի
ուղեցիր. Լյէր շեմույերէտ ալլանովը ըստ, ինեւուն
քեր ԳԱՂ. Ա.

էլին ալբանուն: Les pauvres sont moins souvent malades, faute de nourriture, que les riches ne le sont pour en prendre trop. Աղքատները կերակրոյ քիշութենեն այնչափ հիւանդ չեն ըլլար, որչափ հարուստները շատ ուտելին. Զինվինլին եւմեծ չքըշշունուն իսասնէ օլոռո-թլուր գլուզը, ջու-թորելիր եւմեծ պարզունուն իսասնէ օլուզը: L'homme se fait plus de maux que ne lui en fait la nature.

283. Կիմաւոր գերանուններէն moi, toi, lui, elle, nous, vous, eux, elles, soi hñ քովու même անորոշ ածականը կրօնայ դրւիլ. Il ne pouvait plus se supporter lui-même. Ալ ինքը զինքը չէր կրօնար քաշել. Քէնոի +էնոինի արիլը չէմենի իոի: Les remèdes sont eux-mêmes de véritables maux.

284. Քաղաքավարութեան համար դրեթէ միշտ կամ տու ըսելու տեղ, ու կամ տու կ'ըսւի. ու թէ որ տու անուն բայի ըլլայ նէ, բայն ալ եղակի դրւելու տեղ, յոգնակի կը դրւի. ինչպէս մինչուկ հիմայ դրւած օրինակներէն կ'երեւայ: Իսայց երբ որ տու ին տեղ դրւած տու գերանունը ածական մը ունենայ նէ, ան ածականը եղակի կը մնայ. Il lui dit: Vous êtes bien honnête. Դուք շատ քաղաքավար եք, ըստ անոր. Չօդ մելանիչ սինիշ, տէոի օնա:

285. Երեք դէպքի մէջ տու կը գործածւի:

Ա. Իրմէ շատ վար մարդու մը հետ, կամ մէկու մը հետ արհամարհելով ու յանցանքը երեսը զարնելով խօսւած ատեն:

Բ. Շատ ընտանի բարեկամներ, երկու եղբարք իրարու հետ խօսւած ատեննին:

Գ. Իսարձր ոճի մէջ ամէն տեղ կրօնայ տու գործածւիլ, նաեւ Դատուծոյ, թագաւորի, իշխանի մը հետ խօսւած ատեն:

286. Երբեմն ալ յէ կամ տու ըսելու տեղ, ու կամ ու կ'ըսւի, ու բայն եւ ածականը տու ին համար առւած կանոննիս (284) կը պահէն. Per-

suadé comme nous sommes. Որովհետեւ համոզւած ենք. Իլլամ օլոռուստուդունան : Sans respect ni demi nous a déshonoré. Փոխանակ ըսելու Persuadé comme je suis. Sans respect ni demi m'a déshonoré.

Հ Ե Տ Ա Ւ Ե Յ Ը

Ց Ո Ւ Ց Ա Կ Ա Ն Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

287. Ce դերանունը անփոփոխ մնալով, երկու սեռի ու երկու թուրի մէջ ալ կը դործածւի: Իրմէ ետքը կամ էtre բային մէկ ժամանակը կամ յարաբերական գերանուն մը կ'ունենայ. ինչպէս ետեւի կանոններուն օրինակներէն կ'երեւայ:

288. C'est բայէն ետեւ խնդիր բնութեան ու յարաբերական մը գալու ըլլայ նէ, երբեմն խնդիր բնութեանին վրան դրւելու նախադրութիւնը մինակ յարաբերականին վրայ կը դրւի. իսկ երկուքին վրան ալ նախադրութիւն դնելը սխալ է. ինչպէս թէ C'est à toi que je veux le donner, թէ C'est toi à qui je veux le donner. Վեզի կ'ուզեմ տալ. Ունաս վերանձնէրէմ. կը բնայ ըսւիլ. իսկ C'est à toi à qui je veux donner ըսելը սխալ կ'ըլլայ: Ասանկ ալ C'est là qu'elle répandait ses larmes, ըսելու է, եւ ոչ թէ C'est là où elle. ինչու որ թէ լա թէ օն, ա նախադրութեամբ բառի մը զօրութիւն ունին:

289. C'est բայը մինակ ան ատեն յոգնակի կը դրւի, երբ որ իրմէ ետեւ առանց նախադրութեան երրորդ դէմքի յոգնակի բառ մը կու գայ նէ. ուրիշ ինչ որ գայ նէ եղակի կը մնայ. Ce sont eux qui vous diront cela. Վնիկայ քեզի անոնք պիտ' որ ըսեն. Օնան օնլար ունիքնէրէլէր: Ce sont nos méthodes qui nous égarent. N'étaient-ce pas les mêmes hommes? — C'est à de telles mains qu'il nous faut recourir. Ասանկ ձեռքերու պէտք է որ դիմենք. Պէօյէ եւէրէ սըլլա-

Ճան վաճելու արք: Oui, c'est mon propre fils; oui, monstres inhumains, c'est vous qui dans son sang avez trempé mes mains. Qui les excite? Est-ce nous? est-ce toi?

Այս գերանունը բայցն եղած ատեն, թէ որ բայց յոպնակի դնելով հնչումը գէշ կ'ըլայ նէ, եղակի դնելու է. ինչպէս Furent-ce les Romains? Հռոմայիցիք մի եղան. Յօհաւելուր և օլում-լուր: Seront-ce les enfants? ըսելու տեղ, Fut-ce les Romains? Sera-ce les enfants? ըսելու է:

290. Խոռքի մը առջի անդամին սկիզբը ու գերանունը ըլլայ նէ, երկրորդ անդամին բայցն առաջ նոյն գերանունը կը կրկնըւի, թէ որ ան բայցն ետեւ, անձնական դերանուն մը, բայ մը, կամ յոպնակի գոյական մը գայ նէ. իսկ եղակի գոյական մը գալու ըլլայ նէ, կրօնայ թէ կրկնըւիլ թէ չկրկնըւիլ, ու թէ որ առանձին ածական մը դալու ըլլայ նէ, չկրկնըւիր. Ce qui m'attache à la vie, c'est vous. Խո առ կեանքին հետ կապօղը դուք էք. Պէտք պու էօֆ-րէ պաղլայտն սիւ սինէլ: Ce qui importe à l'homme, c'est de remplir ses devoirs. Ա'արդուն պէտք եղած բանը իր պարտքերը կատարելու է. Ինսանա վաճելու օլան, +էնտէ պօրճլարընը էճրա էնակ+ արք: Ce qu'on souffre avec le moins de patience, ce sont les perfidies. — Ce que je sais le mieux, c'est mon commencement. Ամենէն աղեկ գիտցած բանս իմ սկիզբս է. Ի՞ն էյ պէտքէյտ չէյ պաշտառընը արք: Ce qui mérite le plus notre admiration est la vertu. — Ce qui est vrai est beau. Ce qu'on loue est souvent blamable.

291. Celui դերանունէն ետեւ կամ Զախարութեամբ բառ մը, կամ յարաբերական մը պիտ'որ ըլլայ. Votre silence et celui de votre père m'en disent assez. Քու լոռութիւնդ ու հօրդ լոռութիւնը ինձի բաւական կը հասկըցընեն. Անինէ իւրեւնին սուս օլուսը պահա իւրեյի իւղին աղնարը: Ces soldats sont ceux que vous demandez. Աս զինուորները քու ու-

զածներդ են. Պու նէջէրէք սէնին խառեալ+լէրէն ուր :
Votre opinion est celle de tout le monde. Բու կար-
ծիքդ ամենուն կարծիքն է . Ունին գըշտացն ամենին
հըյալը ուը :

Հասարակօրէն ամեն քերականութեանց մէջ ասանկ
կ'ըսեն , ուստի եւ հեղինակներուն տեղ տեղ celui էն
ետեւ ածական կամ ուրիշ բառ մը գործածելը , ինչպէս
J'ai joint à ma dernière lettre celle écrite par le
prince. Racine. Vos succès présents me répondent
de ceux à venir. Voltaire. սիալ կը սեպէն . բայց հե-
մայ շատերը աս կանոնին միտ չեն դներ :

292. Ըստ անդամ խօսքին սկիզբը կամ մէջը
celui գերանունը զօրութեամբ կ'իմացւի . De quoi
remercier qui ne me donne rien ? Ինձի բան մը չոր-
ւողին ի՞նչ բանի վրայ շնորհակալ ըլլամ . Պահան ուր
չն վերային նէ-նիշ նէշւտեր օլոյը : Si l'on doit le
nom d'homme à qui n'a rien d'homme ? Qui marche
assurément n'a point peur de tomber. Votre conduite
est d'un honnête homme. այս ինքն De quoi remer-
cier celui qui ne . . . ; . . . d'homme à celui qui n'a . . . ;
Celui qui marche . . . ; Votre conduite est celle d'un . . .

293. Խօսքի մը առջի անդամին մէջ celui qui ,
ceux qui ըլլայ նէ , երկրորդ անդամին բայր անոն
բայր չառներ . celui գերանունը զօրութեամբ ալ ի-
մացւած ըլլայ նէ , աս կանոնը կը պահւի . Celui qui
vous parle est votre bienfaiteur. Կեզի խօսողը քու-
բարերարդ է . Ուահան սէօյէյէն սէնին էյլի+ուարըն ուը :
Ceux qui vivront verront. = Qui sert bien son pays
sert souvent un ingrat.

294. Աս celui գերանուան վրայ ու կամ լա մաս-
նիկը գնելով , celui-ci , celui-là գերանունները կը
շինւին . ասոնք երբ որ երկուքը մէկտեղ գործածւելու
ըլլան , ու մասնիկը ունեցողը խօսողին մօտ եղած բան
մը , կամ խօսքին մէջ վերջը յիշւած բան մը կը ցու-
ցընէ . իսկ լա մասնիկը ունեցողը խօսողէն հեռու ըլ-
լող , կամ խօսքին մէջ առաջ յիշւած բան մը կը ցու-
ցընէ . J'ai pris celui-ci , mon frère celui-là . Ես ասի-

կայ առի, եղբարս ալ անիկայ. Պէն պունու ալուս, գործաշը առ օնու : Tel est l'avantage ordinaire qu'ont sur la beauté *les talents*; ceux-ci plaisent dans tous les temps, celle-là n'a qu'un temps pour plaire.

295. Ասոնց դործածութեան նման է այսի, եթե գերանուններուն գործածութիւնն ալ. մինակ ասոնք հասարակօրէն իրերու վրայ կըսւին. Je n'aime pas *ceci*, donnez-moi *cela*. Վարդկայ չեմ սիրեր, անիկայ տուր ինձի. Պունու հաղու ենակու, օնու վէր :

Հ Ե Տ Ո Ւ Ե Ր

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

296. Յարաբերականը անմիջապէս յարաբերեալին քովը կը դրւի. ու մինակ երբ որ կը կրկնըւի եւ կամ երբ որ յարաբերեալին քովը ածական կամ խընդիր մը ըլսայ նէ, կրնայ անկից զատ դրւիլ. Le *vaisseau*, qui était arrêté, et vers *lequel* ils s'avancraient, était un *vaisseau phénicien* qui allait dans l'Épire. Կեցած նաւը որուն կը մօտիկնային, փիւնիկեցի նաւ մըն էր որն որ Ապիւրոս կ'երթար. Օ եադաշտակը առուրան իւմ Լուսաւուր իւրէն դիւնիդալը ուն իւմ իւմ : — On entendait les *roulements* solennels de la cataracte de Niagara, qui ... se prolongeaient de désert en désert. Նիակարա գետին սահանքին անտպատէ անապատ երկրնցող գացող հոչակաւոր հոսանքը կը լսւէր. Օև նիակարա լոյնըն չէօլուն չէօլունըն իւրէն քարիւնընըն մէլուր աժըննըլուր իւրէն իւրէն իւրէն :

297. Ուղղականի մէջ թէ մարդիկներու թէ իրերու վրայ զու կը դործածւի, նոյնպէս հայցականի մէջ միշտ զու : Իսկ մէկալ հոլովներուն մէջ, մարդիկներու վրայ նախադրութիւնով մը զու, ու իրերու

վրայ նախադրութիւնով մը լեquel կամ քո կործածածւն է. Les gens à qui personne ne peut plaire, sont ordinairement ceux qui ne plaisent à personne. Վահանեւին մէկու մը չհաւաղները հասարակօրէն մէկու մը հաճելի չեն ըլլար. Քիանէյէ պէյէնմէյէնլէրէ եւսէ գիտէ պէյէնմէլ: C'est l'intérêt qui le fait agir. L'autorité qu'on méprise est bientôt bravée. N'est-ce point là Hégésippe avec qui j'ai longtemps vécu? = Il m'écrivit un billet auquel je n'ai pas répondu. Ինձի առմասկ մը գրեց որուն պատասխան չտուի. Պահան պէր Ռէպէրէ Եազրը, Տէլառ Ալբարէրէ: Oserai-je vous entretenir d'une gloire à laquelle vous avez renoncé. L'empire sur lequel Dieu vous a établi est assez vaste. Il y eut plusieurs dîners à quoi l'on ne s'était pas attendu.

298. Dont ու duquel..., նոյն նշանակութիւնը ունին, բայց իրարու տեղ չեն կրրնար գործածւիլ: Աեռականի մէջ յարաբերեալէն զատ, ուրիշ բառի մը հետ կապակցութիւն կ'ունենան. ուստի թէ որ ան բառը նախադրութեամբ է, duquel... գործածելու է, իսկ թէ որ առանց նախադրութեան է, dont գործածելու է: Իսկ բացառականի կամ պատմականի մէջ հասարակօրէն դու կործածւի. Vous voyez d'ici l'église, sur le clocher de laquelle la foudre est tombée. Հոսկից կը տեսնես եկեղեցին որուն զանգակատան վրայ շանթը ինկաւ. Չան գուլքոնին իւսնիւնէ ելլուըը ոիւլուն գիւլսէյէ պունդան իւսունունէն: Un arbre à l'ombre duquel un homme vertueux s'est reposé lui donne de sublimes ressouvenirs. = Voyez le jardin dont les arbres sont en fleurs. Նայէ պարտեզը որուն ծառերը ծաղկած են. Ըստ աղավար մէլլու պահունէյէ պահէ: = Ce n'est pas le fait dont nous parlons.

299. Ամրդիկներու վրայ խօսք եղած ատեն, ինչ կերպով որ ըլլայ նէ ըլլայ, de qui ալ կը սնայ գործածւիլ. J'honore le prince aux bontés de qui

je dois ma fortune. Կը պատուեմ իշխանը որուն բարերարութիւնովը ունիմ իմ բախտս. Où +երե՞ցիլ պու իդուլը եենիշտիյէ պէյէ իշչէն եռեր էմ: Paris fut plein de malheureux *de qui la main tremblante*... La dame *de qui je tiens cette nouvelle* est une personne sûre.

300. Յարաբերականները շատ հեղյարաբերեալ չեն ունենար, հապա անորոշ կերպով մը կը բանին, ու բացարձակ կ'ըսւին, եւ ըստ մեծի մասին հարցական խօսքերուն մէջ կը գործածւին: Աս կերպով մարդիկներուն վրայ միշտ զու կը գործածւի, ուղղականի ու հայցականի մէջ առանց նախադրութեան, իսկ մէկալ հոլովներու մէջ նախադրութեամբ: Իրերու վրայ եղած կամ զու կը գործածւի, ուղղականի ու հայցականի մէջ առանց նախադրութեան, ու մէկալ հոլովներու մէջ նախադրութեամբ. իրերու վրայ հայցականի մէջ զու կը գործածւի. Qui fit jamais de si grandes choses? Ո՞վ երբեք այսչափ մեծ բաներ ըրաւ. Քի՞ պու դըմուր պէօյէ+ շեյլէր ենոքի: Qui ne nomme-t-il point dans ses satires? De grâce, faites-moi connaître *qui je sers*. À qui se fiera-t-il dans ces pressants dangers? — *Laquelle* de ces deux villes est la plus illustre? *Lequel* choisiriez-vous? Mais sans un Mécenat à quoi sert un Auguste? Que répondront à cela mes censeurs?

301. Où յարաբերականը մինակ ան ատեն կը գործածւի երբ որ տեղւոյ մը, կամ դադրելու, մնալու, երթալու, գալու, ելլելու, իջնալու, մտնալու վրայ խօսք կ'ըլսայ. վրան ու առաջ առնել: Ի՞ոյց երբ որ ցեղէ մը իջնալու վրայ խօսք ըլլայ նէ, ճ'ու չկըսնար դրւիլ, հապա ու դնելու է. Où pensez-vous aller? — Au temple où l'on m' appelle. Ո՞խաբերնիդ ուր երթալ է. տաճարը, ուր որ իս կը կանչեն. Գիշենէլ նէրէյէ նիշմէ+ ուր. Եւլըդրէլտէ հէյէլլէ: Où demeurez-vous? Il est

allé je ne sais où. *Par où* avez-vous passé pour aller là? *D'où* venez-vous? — La famille *dont* il est sorti. Յեղը ուսկից որ անիկայ ելած է. Օնուն իսուրուճ էլուրիչ իսունէ: Les héros *dont* il tire son origine.

ՀԵՏՈՒԵՐԻ

ԱՆՈՐՈՇ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

302. On գերանունը միշտ անուն բայի կ'ըլլայ, ու իր բայը եղակի կը դրւի. իրմէ առաջ և, où, que, qui, si բառերէն մէկը ըլլայ նէ, հասարակօրէն վրան լ' յօդը կ'առնէ. *On* répare ses fautes, quand *on* les pleure. Մարդը իր պակսութիւնները կը ջնջէ, երբ որ անոնց վրայ կու լայ նէ. Արա՞մ իւսու եւուը ուետերէտ, ըեօհելլէրէնն աֆքնէր պուլը: Si vous faites cela que dira-t-on? Թէ որ աս բանս ընես նէ ի՞նչ կ'ըսեն. Խեր պունու էպէրէնն, նէ սեցլըլը: On dit que la guerre s'est rallumée. Կ'ըսւի որ պատերազմը նորէն սկսու. Ռէն+ եւնիտէն պաշտպան ուերէր: — Il faut considérer et les temps où l'on vit et les lieux où l'on est. Il est bon de savoir avec qui l'on s'allie.

303. Բայց երբ որ ոն էն ետեւ յօդ կամ 1 գրով սկսած բառ մը գայ նէ, իր վրան 1 չդնելու է. *Si on le prend, il sera puni. Թէ որ բոնըւելու ըլլայ նէ, պիտ' որ պատժըւի.* Յասնալաճանք օլուրաստ, ճէլասըն պուլաճանք: Le soir on se promène ou on lit. Խրիկունը կը պարտւի կամ կը կարդացւի. Ադլամ իւնիւ իւնիւնիւնիւ ետիօտ օդունուր:

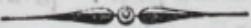
304. Արովհետեւ ու ունի, անոր պէս ալ (293) խօսքին առջի անդամին մէջ եղած ատեն, խօսքին երկրորդ անդամին բայը անուն բայի չառներ. *Quiconque n'observera pas cette loi, sera puni. Ավ որ առօրէնքը չպահեր նէ, կը պատժըւի.* Պուլ գանունու նուրի-

մայսն, ճեղասըն ալբ: *Quiconque flatte ses maîtres les trahit.*

305. *Quel que բառը միշտ իրմէ ետքը բայ մը կ'ուզէ, որուն անուն բայիին հետ quel բառը սեռով ու թուով կը համաձայնի, իսկ que անփոփոխ կը մնայ. Quels que soient vos desseins. Դիտաւորութիւնդ ինչ որ ըլլայ նէ ըլլայ. ՈՒրարտըն նէ ի՞ օլուրսա օլուրսա:* Quelle que soit votre amitié.

306. *Quelque . . . que բառերուն մէջ տեղը առանձին կամ ածականով մէկտեղ գոյական մը մտած ատեն, quelque բառը գոյականին թիւր կ'առնէ. իսկ մակբայ մը ու առանց գոյականի ածական մը մտած ատեն, անփոփոխ կը մնայ. Quelques précautions que vous preniez. Ի՞նչ զգուշութիւն որ ընելու ըլլաք նէ. Նէ իլլուր ի՞ սահմանալով: Quelques faux bruits qu'on ait semés de ma personne. = Quelque belles que soient vos actions. Ուշափ որ գեղեցիկ ըլլան քու գործքերդ. Իշլէրն նէ իլլուր ի՞ մէշուր օլուրսա: Les fausses couleurs, quelque industrieusement qu'on les applique, ne tiennent pas.*

Քանի մը ուրիշ անորոշ գերանուններուն վրաս առանձին գիտելիքներուն մէջ կը խօսինք:

Հ Ե Տ Ո Ւ Ե Յ

Օ Ֆ Ա Ն Դ Ա Կ Ա Ն Ե Ր Ո Ւ Ե Ն Գ Ո Ր Ծ Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ե Ն Ե

307. Ա յ ե ր գ ո ր ծ ա կ ա ն բ ա յ ե ր ը բ ա ղ ա դ ր ե ա լ ժ ա մ ա ն ս կ ն ե ր ու ն մ է ջ ա վ օ ժ ա ն դ ա կ ը կ' ա ռ ն ե ն , ի ս կ կ ր ա ւ ո ր ա կ ա ն ու փ ո խ ա դ ա ր ձ բ ա յ ե ր ը մ ի շ տ է ե ր ե ն . Օ ն ա dit de ce prince qu'il était chéri de ses sujets. Ա յ ի շ ա ս ս ի ն հ ա մ ա ր ը ս ի ն ո ր ի ր հ պ ա տ ա կ ն ե ր է ն ս ի ր ւ ա ծ է ր . Պ ո ւ ս պ է յ է ւ ի ն + է ն ո ր է բ ա յ ա լ ս ր ը ն դ ա ն ս է ւ կ լ է լ է ր է ւ տ է ր է ւ :

308. Զ է զ ո ք բ ա յ ե ր ո ւ ն շ ա տ ը ա վ օ ր կ' ա ռ ն ե ։ Je n'ai jamais dormi d'un si bon somme. Ե ր բ ե ք ա ս ա ն կ ա ն ո ւ շ ը ն ո ւ լ մ ը չ ը ն ա ց ա յ . Ա մ ս պ է օ յ է պ է ր Ռ ա մ բ ւ լ ւ ս ո յ է տ ո ւ ս ո յ ո ւ լ ը ր ը : Esther a triomphé des filles des Persans. Vos pères ont péché.

309. Ի ս կ մ ն ա ց ա ծ ն ե ր ը ե ր կ ու կ ա ր դ կ ր բ ն ա ն բ ա յ ժ ն ը ի լ ւ է ե ր ե ն . Ո մ ա ն կ ը մ ի շ տ է ե ր ե ն . ի ն չ պ է ս ե ն ա լ ա ն ո ւ շ ը ն ո ւ լ մ ը չ ը ն ա ց ա յ . Ա մ ս պ է օ յ է պ է ր Ռ ա մ բ ւ լ ւ ս ո յ է տ ո ւ ս ո յ ո ւ լ ը ր ը : Ils sont arrivés d'Espagne. Il est mort de faim. C'est un homme qui est né pour la guerre.

310. Ո մ ա ն կ ը լ բ ե ք ե մ ն ա վ օ ր կ ե մ ն է ե ր ե ն . ի ն չ պ է ս ե ն ա լ ա ն ո ւ շ ը ն ո ւ լ մ ը չ ը ն ա ց ա յ . Ո մ ա ն կ ը լ է ս ո ւ թ է յ է ն շ տ է ւ է ր է ս : Ի մ է ո ր խ օ ս օ ղ ը բ ա յ ի ն ն շ ա ն ա կ ա ծ գ ո ր ծ ո ղ ո ւ թ ի ն ը ց ո ւ ց ը ն ե լ կ ո ւ զ է , ա վ դ ն ե լ ո ւ է ,

իսկ թէ որ ան գործողութեան միտ չդնելով, անկից պատճառած վիճակը յուցընել կ'ուզէ, եր գնելու է. Les Romains ont bien dégénéré sous les empereurs. Հոռմայեցիք ինքնականերուն ատենները շատ անպիտանցան. Ծօմալը էմիլիոնը վահինը դէ+ պօլուլունը: Les orages ont cessé de gronder sur ces heureux rivages. Les Tyriens, jetant armes et boucliers, ont, par divers chemins, disparu les premiers. — Les Romains étaient bien dégénérés à la mort d'Auguste. Հոռմայեցիք Օդոսոսի մահուան ատեն շատ անպիտանցած էին. Ծօմալը Ա-րուն-նուն էճէլք վահինը դէ+ պօլուլունը ըրը: Du Dieu d' Israël les fêtes sont cessées. Mèdes, Assyriens, vous êtes disparus; Parthes, Carthaginois, Romains, vous n'êtes plus.

Քանի մը չեզոք բայեր նշանակութիւննին փոփոխով, օժանդակնին ալ կը փոխեն. բայց ասոնց վաս ետեւէն առանձին տեղեկութեանց մէջ կը խօսինք:

311. Այսպէս բայերէն ոմանք աvoir կ'առնեն ոմանք ալ եր. Il y a longtemps qu'il n'a plu. Ծառ ատեն է որ անձրեւ չեկաւ. Չօդ վահինը պէրք ետպու: Il a fallu le payer. — Il est arrivé une nouvelle fâcheuse.

312. Եր օժանդակ ունեցող ընդունելութիւն անցեալները առանց օժանդակի պարզ ածականի պէս կը ընան մնալ. իսկ աvoir ունեցողները չեն կը ընար. Que de palais détruits, de trônes renversés! Ո՛րչափ փլած պալատներ, ո՛րչափ կործանած գահեր. Նէ դը-դուր երդըլըլ սարայլը, նէ դարդար իսրապօլուն-լ նախնալը: Ses rayons affaiblis dorment sur le gazon. Ènée revêtu de la peau d'un lion. Բայց չկը ընար ըստի Ան հոգած առաջարկ ունեցուած է: Ան հոգած առաջարկ ունեցուած է:

Հ Ա Տ Ո Ւ Յ Ո Ւ

ԲԱՑԻՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵ

313. Ատորագրութիւններու մէջ խօսքին աւելի ազդուութիւն տալու համար, սահմանական անցեալ ներէն մէկուն տեղ, ներկան կը գործածւի. *Il arrive; à peine ose-t-il lever les yeux. Il voit son fils; il recule d'horreur.* Կը հասնի, հաղիւ աչւրները վերցընելու կը համարձակի. որդին կը տեսնէ, սարսափէն ետ ետ կը քաշւի. Կէլիու եւնիւննէ, հէֆն կէօղլէքննէ եօդաբը ժամանակը, եւլապընը կէօրի-ը, հէյունն իւն կէր վէծէլունը: *Dans ce moment le cheval s'arrête, le héros tombe entre les mains de ses gens et demeure tranquille pour jamais.*

314. Սահմանական ներկան երբեմն ապառնիի տեղ ալ կը գործածւի, բայց քիչ մը ետքը ըլլալու գործ մը ցուցընելու համար. *Je suis de retour dans un moment.* Ո՞եկ ըոպէէն ետ կը դառնամ. Պիր առաջէին կէր առօնելիք: *Son procès se juge demain.* *Dans une heure elle est morte.* Ճամէ մը կը մեռնի. Պիր սասնական եօլի-ը:

315. Որոշեալ ու բոլորովին անցած լմբնցած ատենւան մէջ եղած բան մը ցուցընելու համար, անցեալ որոշեալը կը գործածւի. իսկ որոշեալ ու չլմբնցած ատենւան մէջ եղած գործք մը ցուցընելու համար անցեալ անորոշը. *Je vis hier une chose assez singulière.* Երէկ զարմանալի բան մը տեսայ. Տեղ նայիր պիր չէ կէօրդի-ը: *Je sais que de moi tu médis l'an passé.* — *Le roi m'a nommé aujourd'hui archevêque de Cambrai.* Ճագաւորը զիս սյաօր Գամլպէի արքեպիսկոպոս անուանեց. Փառիւնն պէօյի-ն պէնի Գամլպէյէ պաշտօն Շային ելութէ: *Je vous ai écrit ce matin.* *J'ai beaucoup perdu cette année.*

316. Անորոշ ու բոլորովին անցած ատենւան մէջ եղած գործք մը ցուցընելու համար, երբեմն որոշեր. ԳԱՂ. Ա.

շեալ ու երբեմն անորոշ անցեալ կը գործածւի: Ան-
ցեալ որոշեալը կը գործածւի, երբ որ մինակ ան ան-
ցած գացած բանին եղած ատենին միտ կը դրւի. իսկ
անցեալ անորոշը կը դրւի, երբ որ իմացընել կ'ուզւի
որ անցած գացած գործքը հիմայ ալ կ'ըլլայ. C'est
Boileau qui le premier enseigna l'art de parler tou-
jours convenablement. Պիհստ առաջ Պոպալոն սովոր-
ցուց միշտ պատշաճ եղանակաւ խօսելու արուեստը.
Տայը վաճառքին մէ նէ+էլլէ-մ էն-է- սէն-սէն-է էօյրէտէն
իւ էվէլ Պօտը օլուու: = Quelques animaux nous ont
enseigné à bâtir des maisons. Վանի մը կենդանիներ
մեզի տուն շինել սովորեցուցին. Պէր ժաշ հայդանան
պէսէ էլ էտիմադ էօյրէտէտէլ: Իսկ աս օրինակին մէջ
երկուքն ալ կայ. La crainte fit les dieux, l'audace
a fait les rois.

317. Վիչ մը առաջ եղած բան մը ցուցընելու
համար անորոշ անցեալին տեղ venir բային սահմա-
նական ներկային հետ ծնախադրութեամբ բուն բային
աներեւոյթը կը գործածւի, ու գերակատարին տեղ
venir բային անկատարին հետ. Il vient de mourir.
Նոր մեռաւ. Հենիւ էօլուի: Je viens de rentrer. Նոր
տուն դարձած եմ. Հենիւ էվ ուսումնէլ: = Il ve-
nait de sortir. Նոր դուրս ելած էր. Հենիւ ուսումնէլ
ուժու ըրը: Les contrariétés que je venais d'éprou-
ver m'humilièrent.

318. Անցեալ յառաջագոյնը միշտ quand, lors-
que, aussitôt que, bientôt, en un moment, à peine,
ու ասոնց նման ժամանակ ցուցընօղ մակբայով մը կը
գործածւի, ու իրմէ ետքը անցեալ մը կու դայ. Quand
j'eus terminé mon ouvrage, je me mis en route. Երբ
որ գործքս լմբնցուցի նէ Ճամբայ ելայ. Իւնի ուներ-
դէլք: Հենիւ էօլ ուժուը: A peine Calypso eut-elle
prononcé ces paroles, qu'elle s'en repentit. Après
que Salomon eut bâti le temple, il bâtit encore le
palais des rois.

319. Պերակատարը չէ թէ մինակ ինք իրմէ,
հապա ուրիշ անցած բանի մը նայելով, անցած լմբն-
ցած գործք մը կը ցուցընէ. Il m'a dit que vous lui
aviez lu un ouvrage de ma façon. Ծառ որ իմ գործ-
քերէս մէկը իրեն կարդացած ըլլաք. Պէնէմ նէկէլէֆ-
լէրէնարէն պէտին օնուժուշուշ ունուղ ուերէ:

320. Վիշ մը ետքը ըլլալու գործք մը ցուցընելու
համար ապառնիին տեղ ալլը բային սահմանական
ներկային հետ բուն բային աներեւոյթը կը գործա-
ծէի. իսկ թէ որ անցած ժամանակի մը մէջ քիչ մը
ետքը ըլլալու բան մը ցուցընել կ'ուզւի նէ, ալլը
բային անկատարին հետ. Le jour va finir. Օրը լմբն-
նալու վրայ է. Կէն պէնէյօթ: Je vais vous dire. Չեզի
պիտօր ըսեմ կամ հիմայ կը զրուցեմ. Ակու ուէյէնէյէս:
— J'allais me coucher quand il est venu. Պառկելու
վրայ էի երբ որ եկաւ. Հենէն եանը օրուառուս, պէր-
ուէ կէլուէ: Les assassins allaien briser la porte.

321. Խռէական ներկան կը ցուցընէ որ հիմայ
բան մը կ'ըլլար, թէ որ ուզւած թէութիւնը չպակսէր.
իսկ անցեալը կը ցուցընէ որ անցած ժամանակւան մէջ
բան մը եղած կ'ըլլար, թէ որ ուզւած թէութիւնը
ըլլար. La terre, si elle était bien cultivée, nourrirait
cent fois plus d'hommes. Երկիրը աղէկ մշակւած ըլ-
լար նէ, հարիւրապատիկ աւելի մարդ կը սնուցանէր.
Եէր էյէ նէտար օլուշ օլոյտը, եէ՛ւ գան շէյտէ սորտէ
պէսլէր էրէ: — S'ils avaient suivi mes conseils, je les
aurais sauvés. Իմ խորհուրդներուս հետեւած ըլլայ-
ին նէ, զիրենք կը փրկէի. Պէնէմ նասինոնը նուն-
նուշ օլոյտը օլոյտը, օնլարը գուրբերը ըլլարը:

322. Երբեմն պարզ բաղձանք ցուցընելու համար
կը գործածէի, երբեմն ալ զանդակ թէպէտ եւ, թէ եւ,
ուսի, արդեօք շաղկապէն ետքը. Ils répandraient a-
vec plaisir le sang du fils d'Ulysse. Հաճութեամբ
ողիսեւսին որդւոյն արիւնը կը թափեն. Հենէն ին-
նէյտը իւ իւլուն ելլարը գունը ուէօեւէւ:

J'eusse aimé mieux perdre ma vie en combattant pour vous. = Quand l'histoire serait inutile aux autres hommes, il faudrait la faire lire aux princes. ՅԵԱՓԵՄ Եւ պատմութիւնը ուրիշ մարդիկներուն անօգուտ ըլլար, իշխաններուն կարդացրնելու էր. ՅԵԱՐԵՔԻՆ պաշտոնականը ըստ օւսայուը, պեղառութեալը: Je ne sais si César prendrait plaisir à feindre.

Չատ զդուշանալու է որ սի, եթէ, թէ որ շաղկապէն անմիջապէս ետեւ թէական կամ ապառնի չդորձածւի. ուստի Si vous seriez venu avec moi, vous auriez vu le roi. Ինձի հետ եկած ըլլայիք նէ, թադաւորը կը տեսնէիք. Պէտք էլու օւսայուը, տարելահը էլու էր իւրիւնիւ: Les soldats feront bien leur devoir, s'ils seront bien commandés, ըսելը սիսաւէ. անոր համար Si vous étiez venu avec moi, vous auriez vu le roi. Les soldats feront bien leur devoir, s'ils sont bien commandés ըսելու է:

323. Հրամայականը եղակի առջի դէմք չունենալուն, շատ անգամ անոր տեղը յողնակի առջի դէմք կը գործածւի. բայց թէ որ հետը ածական ունի նէ, անիկայ եղակի կը մնայ. Soyons en tous les temps digne de ma naissance. Ո՞իշտ իմ ծննդեանս արժանի ըլլամ. Տայտ պէնիք ասըլլառելիք է լոյսէ օւսայու: Ah! Soyons sage; il est bien temps de l'être.

324. Ատորագասականը միշտ ուրիշ բայէ մը կախում կ'ունենայ, եւ անոր հետ զե շաղկապով կը կապւի: Աս եղանակս կը գործածւի.

Ա. Կամք, բաղձանք, հրաման, արգելում, տարակոյս, անստուգութիւն, վախ, զգուշութիւն, եւ ուրիշ ասոնց նման հոգւոյ կիրքեր յուցընող բայերէն ետեւ. Il souhaitait que je combattisse. Աը բաղձար որ պատերազմէի. Շինչէլշէմ արշ-լէր էրտի: Obéis, si tu veux qu'on t'obéisse. Permettez que je meure. La pluie empêche qu'on n'aille se promener. Tout le monde craignait qu'ils ne commandassent.

Բայց ordonner, arrêter, décider, ու ասոնց նման հրաման, վճիռ յուցընող բայերը, իրենցմէ ետեւ ա-

պառնի կամ թէական կ'առնեն, երբ որ հրամայւած քանը անանկ ստոյգ է որ եղածի պէս կըքնայ սեպւիլ. ինչպէս թագաւորական, բարձրագոյն ատեաններու հրամանները, վճիռները. Dioclétien ordonna que les chefs des Manichéens seraient brûlés. Τιποκηρωθιանոս հրամայեց որ Ήանիρեցւոց գլխաւորները այրըւին. Տիու էւլիւնու Մանիւլերի բեկուլերի խառնու աւյլ երա երա:

Դ. Հարցական, բացասական ու միադեմք բայերէն ետեւ. Pensez-vous qu'il ait raison? Կարծես որ իրաւունք ունի. Անըք ո՞ւ ի հաջո՞ւ Հոր: L'homme sera-t-il le seul qui meure pour ne jamais revivre? — Je ne crois pas qu'elle meure. Չեմ կարծեր որ մեռնի. Ուստի ի էօլսէն: Il ne pense pas que personne veuille lui dresser des pièges. — Il est juste qu'un meurtrier périsse. Վրժան է որ մարդասպան մը կորսըւի. Պէտք է անլը է անլըն էօլսէն հաջո՞ւ բը: Il faut que je lui écrive.

Երբ որ հարցումը պարզ ճարտասանութեան ձեւ մը ըլլաց նէ, այս ինքն աւելի ըսածը հաստատելու քան թէ իմանալու համար, իրմէ ետեւ սահմանական կը դրի. Madame, oubliez-vous que Thésée est mon père, et qu'il est votre époux? Նոյնպէս Il s'ensuit, il paraît, il résulte, ու մէջերնին վրա, սûr, évident ու ասոնց նման ստուգութիւն ցուցընօղ ածական ունեցող միադեմերը, ու գերանուն բնութեան խնդրով մը ի սեմբ բայը, երբ որ հարցական կամ բացասական չեն նէ, սահմանական կ'առնեն. Il paraît, il est sûr qu'il a raison. Il me semble qu'il ne viendra pas.

Գ. Quel que, quelque ... que, qui que, quoi que բառերէն ու առջի մասին մէջ (170) նշանակած շաղկապներէն ետեւ. Quelle que soit la barrière qui me sépare de mon ami, je le reverrai. Ինչ արգելք որ զիս բարեկամէս բաժնէ նէ, զինքը պիտի տեսնեմ. Տօնուածան պէնի այլբանակ նէ լնիւլ օլա, լինէ օնու իւօրէ-ըլ-ը: Quelque effort que fassent les hommes, leur néant paraît partout. Quoi que vous écriviez, évitez la bassesse. Pour qu'on vous obéisse obéissez aux lois. Օրինաց հնազանդէ որ ուրիշներն աւ քեզի հնազանդին. Լյալըր դ-նի-օլ իկ, ունչի-

լուր առ սանս մի-նիւ օլուն: Afin que vous soyez les pères des peuples. On lui donna une gratification, bien qu' il ne l'eût guère méritée.

Դ. Յարաբերական դերանունէ մը կամ օù էն առաջ լուսական մէկը, կամ դաստական թուական մը, կամ յարաբերութեամբ գերադրական ածական մը եղած ատեն, իրենցմէ ետքը եկող բայր ստորագասական կը դրւի. Je suis le seul qui vous connaisse. Զքեզ ձանչցողը մինակ ես եմ. Անի նաշնչան եւլընըն պէն իս: Il y a peu de rois qui sachent chercher la véritable gloire. Le plus grand théâtre qu'il y ait pour la vertu, c'est la conscience. C'est la seule place où vous puissiez aspirer. Խոկ երբ որ իրենցմէ առաջ աս բառերէն մէկը չըլար նէ, իմաստին միտ դնելու է: Ուկ որ խօսողը հաստատելով կ'ուզէ ըսել, բայր սահմանական դնելու է. խոկ եթէ տարակուսելով, ստորագասական դնելու է.

J'irai dans une retraite où J'irai dans une retraite où je serai tranquille. Առան- | je suis tranquille. Առան- ձին տեղ մը պիտ'որ եր- | ձին տեղ մը պիտ'որ եր- թամ, ուր որ խաղաղ պի- | թամ ուր որ խաղաղ կը ը- տ'որ ըլլամ. Բահան օլունակ | նամ ըլլալ. Բահան օլու- պէր նէնհա եւրէ կը ունենայ: | պէլւնէ + նէնհա պէր եւրէ կը- | յամ պէնայէ: J'aspire à une place qui | յամ պէնայէ: J'aspire à une place qui soit agréable. Mon- | est agréable. Montrez-moi ce qui soit agréable. Mon- | le chemin qui conduit à trez-moi un chemin qui | le chemin qui conduit à Paris.

325. Ստորագասականին ժամանակները աս կերպով կը գործածւին:

326. Առջի բայր սահմանական ներկայ կամ ապառնի եղած ատեն, երբ որ իր համեմատութեամբ ներկայ կամ ապառնի գործ մը ցուցընել կ'ուզւի, ստորագասականին ներկան գործածելու է, խոկ երբ որ անցած գործ մը ցուցընել կ'ուզւի, ստորագասական անցեալը գործածելու է.

Je doute { que vous
Je douterais } que vous ayez
veniez. Je douterais } que vous ayez
veniez.

Կը տարակուսիմ, պիտի Կը տարակուսիմ, պիտի
տարակուսիմ որ արդեօք տարակուսիմ որ արդեօք
դուն կու գաս. Կէլէճէյնէ կարդացած ես. Օդունու-
շէ-պէնէլնէրէս, շէ-պէնէլնէ- օլունունունուն շէ-պէնէլնէրէս,
ճէյնէ: Այս ինքն (հիմայ) կը շէ-պէնէլնէճէյնէ: Այս ինքն
տարակուսիմ որ դուն (հի- (հիմայ) կը տարակուսիմ
մայ կամ ետեւէն) գաս. որ դուն (առաջ) կարդա-
(ետքը) պիտ' որ տարակու- ցած ըլլաս. (ետեւէն) պիտի
սիմ որ դուն (անկէ ետեւ) տարակուսիմ որ դուն (ա-
ռաջ) կարդացած ըլլաս:

327. Առջի բայը սահմանական անկատար, կամ
անցեալ ժամանակներէն մէկը, կամ թէական եղած
ատեն, թէ որ իր համեմատութեամբ ներկայ կամ ա-
պառնի գործ մը ցուցընել կ'ուզւի, ստորադասակա-
նին անկատարը դնելու է. իսկ թէ որ անցած գործ
մը ցուցընել կ'ուզւի, ստորադասականին գերակա-
տարը կը դրւի.

Je doutais	{ que vous étudias- siez.	Je doutais
Je doutai		Je doutai
J'ai douté		J'ai douté
J'avais douté		J'avais douté
Je douterais		Je douterais

Կը տարակուսէի որ ար- Կը տարակուսէի որ ար-
դեօք կը սովորիք. Լօյ- դեօք սովորած էք. Լօյ-
քէնէճէյնէրէ շէ-պէնէմ Հոր բնութիւննէ շէ-պէնէմ Հոր ըրը-
ըրը. Այս ինքն (առաջա- եախօս Անապ Էօյըննէլ մէ ու-
դոյն) կը տարակուսէի, նէլ որկի շէ-պէնէլնէյօնու-
տարակուսեցայ, տարա- սուն: Այս ինքն (առաջա-
կուսած էի, եւ այլն, որ դոյն) կը տարակուսէի, տա-
դուք (ան տարակուսած ա- րակուսեցայ, եւ այլն որ
տենս, կամ անկէ ետեւ) (ան տարակուսած ատենէս
առաջ) սովորած ըլլաք:

Ասորադասական ներկային տեղ անկատար, ու անցեալին տեղ գերակատար կը գործածւի, երբ որ իրենցմէ ետքը թէութիւն մը կու գոյ. Je doute que vous étudiassiez maintenant, si l'on ne vous y contraignait. Կը տարակուսիմ որ արդեօք դուն կը կարդայիր, թէ որ շատիպելու ըլլային. Եսեր զը ենթաւ իրիւեր անող օգույուժիւլը ուեյտ լւողհեր լոր: Je doute que vous eussiez étudié hier, si l'on ne vous y eût constraint.

Ասորադասական անկատարին տեղ ներկան կը դրւի, երբ որ ան բային ցուցըցած գործքը ամէն ատեն, կամ խօսւած ատենն ալ ստոյգ է, կամ կը լայ. Il m'a trahi, quoiqu'il soit mon ami. Իս մատնեց թէպէտեւ բարեկամն ըլլայ. Տօնում օլբրտ զենի ելե վերտ: Dieu nous a donné la raison afin que nous discernions le bien d'avec le mal.

328. Աներեւոյթը շատ անգամ սահմանականին կամ ստորագասականին մէկ ժամանակին տեղ կը գործածւի. Tout ce qu'elle s'imaginait tenir lui échappait. Ան ամէն բանը որն որ ունենալ կամ բռնել կը կարծէր նէ, իրմէ կը պրծէր. Հեր նէ ի՞ նունարը ուեցի զան երեւել իրի, ելինորին դաշտըը: Suis-je un de tes sujets pour me traiter comme eux ? Nous croyons voir sortir de tous côtés des fantômes. Փոխանակ բանը. Tout ce qu'elle s'imaginait qu'elle tenait lui échappait. Suis-je un de tes sujets pour que tu me traites comme eux ? Nous croyons que nous voyons sortir.

329. Ինչպէս վերջի օրինակէն տեսնըցաւ երկու աներեւոյթ քովի քով կը բռնայ գործածւիլ, բայց երեք կամ ալ աւելի չգործածւիր. ուստի եւ չըստիր Ա լ ա մ շ է ն ա ն ե ր ե ւ ո յ թ ի ն մ է կ ը հ ա ն ե լ ո վ , Il ne faut pas croire pouvoir le faire sortir. Հապալ մէջէն աներեւոյթին մէկը հանելով, Il ne faut pas croire qu'on puisse le faire sortir, բաելու է:

330. Աներեւոյթը խնդիր եղած ատեն երբեմն իրմէ առաջ նախադրութիւն կ'առնէ, երբեմն շառներ ինչու որ բայերէն ոմանք նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր կ'ուզեն, ոմանք ալ առանց նախադրութեան, ոմանք ձ նախադրութեամբ, ոմանք ալ ով: Հ ո ս տեղս ասոնց հասարակներն ու շատ գործածականները կը գնենք:

331. Глаголы, выраженные в французском языке:

Aimer	Devoir,	Oser,	Sentir,
mieux,	Entendre,	Paraitre,	S'imaginer,
Aller,	Envoyer,	Penser,	Souhaiter,
Compter,	Espérer,	Pouvoir,	Valoir
Croire,	Faire,	Prétendre,	mieux,
Daigner,	Falloir,	Savoir,	Voir,
Déclarer,	Laisser,	Sembler,	Vouloir.

332. Аффиксы, выраженные в французском языке:

s'Abaïsser,	Consentir,	s' Exposer,	Persister,
Aboutir,	Conspirer,	se Fatiguer,	se Plaire,
s' Accorder,	Contribuer,	s' Habituer,	prendre
s' Aguerrir,	Convier,	se Hasarder,	Plaisir,
Aimer,	Déterminer,	Hésiter,	se Préparer,
Animer,	Disposer,	Instruire,	Prétendre,
s' Appliquer,	Donner,	Inviter,	Réduire,
Apprendre,	Employer,	se Lasser,	Réussir,
Aspirer,	Encourager,	Mettre,	Risquer,
s' Attacher,	Engager,	Montrer,	Servir,
Attendre,	Enseigner,	s' Obstiner,	Songer,
Autoriser,	s' Etudier,	s' Offrir,	Suffire,
Avoir,	Exceller,	avoir Peine,	Tarder,
Borner,	Exciter,	Penser,	Tendre,
Chercher,	Exhorter,	Persévérer,	Tenir,
Concourir,			Travailler.
Condamner,			

333. Деяния, выраженные в французском языке:

s' Abstenir,	Etre bien aise,	Appréhender,	Briguer,
Accuser,	Appartenir,	Avertir,	Brûler,
Achever,	s' Applaudir,	s' Aviser,	Cesser,
Affecter,		Blâmer,	Charger,
Agir,			Choisir,

Commander,	Feindre,	Nier,	Avoir re-
Conjurer,	se Féliciter,	Ordonner,	gret,
Conseiller,	se Flatter,	Pardonner,	se Réjouir,
se Conten-	Frémir,	Parler,	se Repentir,
ter,	avoir Gar-	Permettre,	se Repro-
Convenir,	de,	Persuader,	cher,
avoir Cou-	se Garder,	avoir Peur,	se Ressou-
tume,	Gémir,	se Piquer,	venir,
Craindre,	se Glorifier,	Plaindre,	Rire,
Dédaigner,	rendre Grâ-	se faire un	Rouvrir,
Défendre,	ce,	Plaisir,	Seoir,
Désespé-	Hasarder,	Prescrire,	avoir { Soir
rer,	se Hâter,	Presser,	prendre { un
Différer,	avoir Hon-	Présumer,	Souffrir,
Dire,	te,	Prier,	Souhaiter,
Douter,	s' Indigner,	Promettre,	se Souve-
Empêcher,	Inspirer,	Proposer,	nir,
Entrepren-	Jurer,	Punir,	Supplier,
dre,	Méditer,	se Rappeler,	prendre à
s' Etonner,	se Mêler,	être Ravi,	Tâche,
Eviter,	Menacer,	Rebuter,	Tenter,
s' Excuser,	Mourir,	Refuser,	Trembler,
	Négliger,	Regretter,	se Vanter.

Ուրիշ զանազան կերպով աներեւոյթ խնդիր առ-
նօղ բայերուն վրայ առանձին գիտելիքներուն մէջ կը-
խօսինք :

334. Կիմաւոր պարզ ժամանակաւ բայ մը ա-
ներեւոյթ խնդիր ունենայ, ու աներեւոյթն ալ գե-
րանուն խնդիր ունենայ նէ, ան գերանուն խնդիրը
թէ իր բնական տեղը, այս ինքն աներեւոյթէն ա-
ռաջ կըքնայ դրւիլ, եւ թէ առջի գիմաւոր բայէն ալ
առաջ. Je veux le voir. Կուզեմ զինքը տեսնել. O-
հու իւրմէ+ իւնէրմ: = Puisqu'il le faut chercher, je
me lève et je pars.

335. Կախադրութեամբ աներեւոյթ ինդիրը
իրմէ առաջ դերանուն ինդիր ունեցած ատեն, նա-
խադրութիւնը ան դերանուն ինդրէն առաջ կը դրւի.
J'ai souhaité de les entendre. Անոնք լսելու բաղձա-
ցի. Օնշրջ էւնեկ+ արշ-լուրի: Mon zèle m'oblige
à vous donner un conseil salutaire.

336. Կատ անգամ առանց ինդիր առնօղ բայի
de նախադրութեամբ աներեւոյթ մը կը գործածւի,
ու աներեւոյթին վըայ սկսիլ, աճապարել նշանակու-
թիւնը կ'աւելցրւի. Ainsi dit le renard, et flatteurs
d'applaudir. Ասանկ ըսաւ աղուէսը, ու շողոքորթ-
ները սկսան շուտ մը գովելու. Թէլէ պէօյլէ սէօյլէտէնէ
կոկ, մէտահանէ նիւր էօյժեյէ դաշտութեա: Mon singe
au même instant de chercher à s'y voir.

Ընդունելութիւնը մանաւանդ անցեալը շատ դժուա-
րութիւններ ունենալուն, մասնաւոր դլնու մը մէջ վըան
կը խօսինք:

Գ Լ Ո Ւ Յ Ը

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Հ Ա Տ Ա Ւ Ե Յ Օ Ւ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ

337. Առ վերջաւորած բառերը, երբեմն ընդունելութիւն ներկայ են, ու երբեմն պարզ ածական. ընդունելութիւն ներկան միշտ անփոփոխ կը մնայ, իսկ ածականը իր գոյականին հետ սեռով ու թուով կը համաձայնի:

338. Ծնդունելութիւն ներկան պատահական, անցաւոր, ժամանակաւոր գործողութիւն մը կը ցուցընէ. ու qui, lorsque, parce que, puisque բառերէն մէկուն հետ բային ուրիշ մէկ ժամանակին կը բնայ փոխւիլ: Իսկ առ վերջաւորած ածականը անուն բայիին մնայուն մէկ վիճակը, կամ գործելու յարմարութիւնը կը ցուցընէ, ու իրով առաջ ու գերանունով էլլեր բային մէկ ժամանակը կը բնայ առնել. Et l'assiette volant, s'en va frapper le mur, et revient en roullant. Ոկուտեղը թռչելով, կ'երթայ պատին կը զարնէ ու գլուորելով ետ կը գառնայ. Թէ քանի ոիր ֆըլլայը էլլուրէ, ոիր վարա վուրուր վէ եռու վարանարագ էլլուրէ ոիօնէր: Vous les verriez s'agiter, allant, venant, sortant, rentrant, et cela sans raison ni motif. — Les eaux dormantes sont meilleures pour les chevaux que les eaux vives. Չիերուն համար կենդանի կամ շարժուն ջրերէն աւելի կայուն ջրերը աղէկ են. Ընդունակ ուստի առաջ առաջ պատահան կը առէ ոիր: Gens toujours regardants, toujours écoutants, toujours pensants.

339. Ant վերջաւորած բառ մը խնդիր սեռի
ունենալուն պէս, ընդունելութիւն ներկայ է. Ses
vaisseaux allaient de tous côtés cherchant les Phé-
niciens. Երեն նաւերը Փիւնիկեցիները փնտուելով
ամէն դի կ'երթային. Վէնորի կէմէլէր Փէ-նէժաւըտը
արայարագ աւեօրդ Շարտֆա կիրեր իրի:

340. Ուէ որ ամենեւին խնդիր չունի, կամ մի-
նակ խնդիր ընութեան ունի նէ, թէ ընդունելութիւն
թէ ածական կը ընայ ըլլաւ, ուստի վերը (338) դրւած
կանոնին միտ դնելու է. La mer mugissant (այս
ինքն qui mugissait) ressemblait à une personne qui...
Օսովը մանչելով կը նմանէր մարդու մը որ ... Տէնիշ
կէ-րէ-լուէյէրէ+ ուր . . . արամա պէնչէր իրի: Ils ont
pitié des misères qui accablent les hommes vivant
(այս ինքն qui vivent) *dans le monde.* = Les peuples
errants doivent être les derniers qui aient écrit. Les
Juifs apprirent la langue chaldaïque fort *appro-
chante de la leur.* Արեաները քաղեւարէն լեզուն
սովորեցան, որն որ իրենց լեզուին շատ մերձաւոր է.
Լահանարիլէր + էնորի լիսանլարըն չօտ ունչէր օլան Իլլանէ-
լէր մասնընը եօրենարիլէր:

341. Վովը բացասական ու մասնիկը կամ ու
նախադրութիւնը եղած ատեն, կամ երբ որ ու կը-
նայ գրւիլ նէ, ընդունելութիւն է. C'est une personne
d'un naturel doux, jamais *ne grondant, ne contre-
disant, ne désobligeant.* Վմենեւին չյանդիմանող,
չհակառակօղ, չվատացընօղ քաղցրաբարոյ մարդ մըն
է. Լալս առըլլայան, նիշ ենակին, խանըլք ոտքանմա-
յան իօլլապ պէր արամ ուըր: = Sa muse, *en arri-
vant, ne met pas tout en feu.* = *Croyant sauver*
Սéide, elle va t'obéir. *այս ինքն en croyant sauver.*

342. Օժանդակ չունեցող ընդունելութիւն անցեալը պարզ ածական սեպւելով, իր գոյականին հետևող ութուով կը համաձայնի. La terre n'est couverte que de *palais détruits*, de *trônes renversés*. Երկիրը մինակ փլած պալատներէն ու կործանած դահերէն ծածկըւած է. Եւ եկած իսրապուշտ առաջլուրան վեց երթըւըւ նախնալուրան եօրնեւ-ըն-ը դի-ը։ Touchés de mes accords, les *chênes* applaudissent. C'est à cet usage que sa *langue* paraît uniquement destinée.

343. Ètre օժանդակ ունեցող ընդունելութիւն անցեալը, փոխադարձները դուրս հանելով (345), միշտ անուն բայիին հետ կը համաձայնի. Le fer est émoussé, les *bûchers* sont éteints. Առւրը բժացած է, հրատաներն ալ մարած. Գըւըճ Քեօրլէնորի, Քօրլը-ք ականորի-։ L'espérance de l'Egypte est détruite. Les règles de la justice étaient connues parmi les Perses. L'honneur et la justice sont entièrement bannis de ce monde.

344. Avoir օժանդակ ունեցողները, թէ որ իրենցմէ առաջ ինդիր սեռի ունին նէ, անոր հետ կը համաձայնին, իսկ եթէ չէ, անփոփոխ կը մնան. Voilà les deux lettres telles que je les ai reçues. Եհան երկու նամակը ինչպէս որ առի նէ. Եշնէ ի+է Քէ+Են-դպրուը ինո՞ւ։ Les blessés pensaient à la perte qu'ils ont faite, et non pas aux blessures qu'ils ont reçues. Quelle faute ai-je commise jusqu'ici? = C'est la vérité elle-même qui lui a dicté ces belles paroles. La justice et la modération de nos ennemis nous ont plus nui que leur valeur. Աւ թշնամեաց արդարութիւնն ու համեստութիւնը մեզի աւելի վնա-

սեց, քան թէ իրենց զօրութիւնը. Տէ-շենքը մէն
պէհատը լը ընդունակութիւն կայացէ ովէ-ըի-սնը-յի- վէ ինստիւ-
ուդի ժէրէր վերաբէ: As-tu vu quelle joie a paru dans
ses yeux?

Չեղոք բայերը խնդիր սեռի չկը լիալով առնել (196),
իրենց աօի օժանդակով ընդունելութիւն անցեալք
միշտ անփոփոխ կը մնայ. Խնչպէս վերջի երկու օրինակ-
ներուն մէջի ու ու պար ընդունելութիւն անցեալնե-
րէն կ'երեւայ: Եւ թէպէտ շատ անգամ չեղոք բայերուն
ընութեան խնդրոյն քովի նախադրութիւնը զօրութեամբ
կ'իմացեի, ու կ'երեւայ որ ան խնդիրը խնդիր սեռի ըլլայ,
բայց ան ատենն ալ ընդունելութիւն անցեալը անփո-
փոխ կը մնայ. Les trois lieues qu'il a couru. Գացած ի-
րեք հրասախը. Կէրտել է-ւ քէրտեն+ էեր: Les années
que ces ouvrages ont duré. Առ գործքերուն տեւած
առորիները. Պո- էլլերին սէրտեյ-յէ- էւլւը: Les cinq
heures qu'il a dormi. Այս ինքն դեռ այս ինքն դեռ այս
ա դոր: Այն: Ուրիշ բան է երբ որ չեղոք բայց
ներգործական բայ դասնալով, խնդիր սեռի կ'առնէ նէ,
ինչու որ ան ատեն, թէ որ խնդիր սեռին իրմէ առաջ
կ'ըլլայ նէ, անոր հետ կը համաձայնի. Je ne regrette-
rai ni le temps, ni la peine qu'il m'a coutés. Ոչ ծա-
խած ժամանակիս, ոչ քաշած վիշտերուս վրայ պիտ'որ
ցաւիս. Նէ նէլք երտել և էլլայ էլլի, Նէ ու նէ լուրելի
շահմէր էլլի անդամանւը: Les honneurs que j'ai reçus
c'est mon habit qui me les a valus. L'évêque de Meaux
a crée une langue que lui seul a parlée.

**345. Փոխադարձ բայերը բաղադրեալ ժամանակ-
ներուն մէջ միշտ էր օժանդակը կ'առնեն, որն որ
աօի ի զօրութիւն ունի. ուստի ասոնց ընդունելու-
թիւն անցեալին երբ համաձայնելը իմանալու համար,
խօսքը անանկ դարձնելու է որ էր ին տեղ աօի
դրէ: Ան ատեն թէ որ երկրորդ գերանունը խնդիր
սեռի է, ընդունելութիւն անցեալը անոր հետ կը հա-
մաձայնի. թէ որ խնդիր ընութեան է, ու ընդունե-
լութենէն առաջ ուրիշ խնդիր սեռի չկայ, անփոփոխ
կը մնայ. իսկ եթէ ուրիշ խնդիր սեռի կայ, անոր հետ
կը համաձայնի: À quel nouveau péril se sont-ils ex-
posés? Ի՞նչ նոր վասնդի մէջ դրին իրենք զիրենք.
Քինարիլը նէ էլլի նէնէ լուրելէրէ գորուլը: Il se sont
réservés pour une autre occasion. — Tous les peu-**

bles du monde se sont fait des dieux corporels. Աշխարհ-քիու բոլոր ազգերը իրենց մարմնաւոր չաստուածներ հնարեցին. Տիւնեա իւղերինորէ օլան հեր դւլէն ժենովիլընէ ընկանակ էլահլար եստրըլար: Il est vrai qu'elle et moi nous nous sommes parlé des yeux. — Ils craignaient les ennemis qu'Astarbé s'était attirés. Ce sont des soupiraux que le feu souterrain s'est ouverts. Ասոնք կրակին իրեն համար բացած ստորերկրեայ շնչահաններն են. Պառանլար եեր ալնընդատէ անեցին + էնորինէ ալուըլը օւստիւթլար ուը: Աս օրինակները բաած կերպովիս դարձընելու ըլլանք, ասանկ կ'ըլլան. À quel nouveau péril ont-ils exposé eux-mêmes. Ils ont réservé eux-mêmes pour une autre occasion. — Tous les peuples du monde ont fait à eux-mêmes des dieux corporels. — Ils craignaient les ennemis qu'Astarbé avait attirés à elle-même.

Բնութեամբ փոխադարձ բայերը, (մինակ s'arroger բայը դուրս հանելով) ու պատահական փոխադարձ բայերէն, s'apercevoir, s'attaquer, s'attendre, s'aviser, se défier, se douter, s'échapper, s'étudier, se flatter, se jouer, se plaindre, se prévaloir, se railler, se saisir, se servir, se taire բայերը աս կերպով դարձընել հարկաւոր չէ. Ինչու որ ասոնց ընդունելութիւն անցեալները միշտ երկորդ գերանունին հետ կը համաձայնին:

346. Աշխադեմ բայերուն ընդունելութիւն անցեալը միշտ անփոփոխ կը մնայ. Les chaleurs excessives qu'il a fait. Աշխած սաստիկ տաքերը. Օլան շետքենւնէ սընթիւլար: La disette qu'il y a eu cet hiver. Que de maux il en est déjà résulté.

347. Աերգործական բայի մը ընդունելութիւն անցեալէն առաջ խնդիր սեռի, ու ետեւէն աներեւոյթ մը եղած առեն, նայելու է որ խնդիրը աներեւոյթին է, չէ նէ ընդունելութեան: Թռէ որ ընդունելութեանն է, անոր հետ կը համաձայնի. իսկ թէ որ աներեւոյթինն է, ընդունելութիւնը անփոփոխ կը մնայ. Elle employait cette prière qu'elle avait dite

être celle du malade. Ենի կը դործածէր ան աղօթքը
որն որ հիւանդին աղօթքն է ըսած էր. Խստեանը
մոռագլուք ուն ունենալու և ենու ու գուլութնը ըրբ: Aimez
toujours vos parents ; souvenez-vous de la peine
qu'ils ont eue à vous quitter. = Ils étaient punis
pour les maux qu'ils avaient laissé faire. Պատժը
ւած էին ան շարիքներուն համար, զորոնք որ ընելու
թող արւած էին. Լ. Եցէ պատրագիւթը և էլլիւլը եւն
ծէլութն ալըւլը ըրբ: L'alliance que Judas avait
envoyé demander fut accordée.

348. Խնդիրը որուն ըլլալը իմանալէն ետեւ կա-
նոնը պարզ ու դիւրին է. բայց որովհետեւ որուն ըլ-
լալ գտնելը քիչ մը դժուար է, անոր համար ետեւի
գիտելիքներուն միտ գնելու է:

Ե. Աներեւոյթը չեղոք ըլլայ նէ, որովհետեւ
չեղոք բայերը խնդիր սեռի չեն կըքնար առնել (196),
յայտնի է որ խնդիրը ընդունելութեանն է. նոյնպէս
երբ որ աներեւոյթը ուրիշ խնդիր սեռի մը ունենայ
նէ, որովհետեւ բայց մը երկու խնդիր սեռի չկըքնար
ունենալ, առջի խնդիրը ընդունելութեանն է. Mon
sujet s'étendant sous ma plume, je l'ai laissée aller.
= Nous les eussions laissés passer leur hiver à
Paris, si . . . Զանոնք թող կու տայինք որ իրենց
ձմեռը Փարիզ անցընեն, թէ որ . . . Գըւլտընը Փա-
րիզէ կեւրովնէր ունի ճալըրը պրատըրը ըրբ, եկէ . . .

Ծ. Եթէ որ աներեւոյթը ներգործական ըլլայ,
եւ ուրիշ խնդիր սեռի չունենայ նէ, եթէ որ աներեւ-
ոյթը ընդունելութիւն ներկայի կամ զի գերանու-
նով բային ուրիշ մէկ ժամանակին կըքնայ գտոնալ
նէ, խնդիրը ընդունելութիւն անցեալին է, իսկ եթէ
չդառնար, աներեւոյթինն է. ինչպէս աս խօսքերուս
մէջ. Les personnes que j'ai entendues chanter. Կան-
չածնին լսած մարդիկներս. (Ը. Ռէֆէ) Հայութը տարընը
էւելոյնէմ արամալը: Les enfants que j'ai vus dessi-
ner. Գծագրելնին տեսած տղաքս. Բէայ չէրէւնէ

Հերտի-յի-ս զանդակական . que խնդիրները ընդունելու-
թեանն են, ինչու որ կը քնայ ըստիլ Les personnes que
j'ai entendues chantant. Les enfants que j'ai vus qui
dessinaient. Քայց աս խօսքերուս մէջ. Les chansons
que j'ai entendu chanter. Ան երգերը որոնց կանչը-
ւելին լսեցի . O էլենտիւտ շաբախն շրեթելէր : Les
paysages que j'ai vu dessiner. Ան դաշտերը որոնց
նկարւիլ տեսայ . O վահակուլութինի հերտի-յի-ս օվալան .
que խնդիրները աներեւոյթինն են, ինչու որ չկը-
նար ըստիլ Les chansons que j'ai entendues chan-
tant. Les paysages que j'ai vus qui dessinaient.

Գ. Ընդունելութենեն առաջ երկու խնդիր սե-
սի ըլլայ նէ, առջինը աներեւոյթինն է, ու երկրոր-
դը ընդունելութեան. Les liqueurs que je les ai vus
verser. Ան խմելիքները որոնք տեսայ որ անոնք կը լե-
ցընեին . Տօլուրաստիւթերն է հերտի-յի-ս իւթելէր : Les
secours que l'on vous a offerts, Madame, et que je
vous ai vue dédaigner, vous auraient été cependant
fort utiles. Եսոր համար երբ որ երկրորդ խնդիրը խըն-
դիր ընդունեան ըլլայ նէ, ընդունելութիւնը անփո-
փոխ կը մնայ . C'est une question que je leur ai laissé
démêler. Եսի խնդիր մըն է որ իրենց որոշելու թող
արւի . Պատ պէտք մատուի ուիր ու ծնլարը ֆասլըն պրադարը :

Դ. Fait ընդունելութիւն անցեալէն ետեւ ա-
ռանց նախադրութեան աներեւոյթ մը գայ նէ, միշտ
անփոփոխ կը մնայ . Իսկ թէ որ մէջ տեղերնին նախա-
դրութիւն մը ըլլայ նէ, ուրիշ բայերուն պէս կ'ըլլայ .
Le hasard les ayant fait naître dans le même mois,
tous deux moururent presque au même âge. Իախար
զանոնք մէկ ամըսւան մէջ ծնանիլ տալով, գրեթէ
երկուքն ալ մի եւ նոյն հասակի մէջ մեռան . Բասին իւ-
լիդ ծնլար պէր այսա աօղաբաժ, իւխսէ ու հետէն պէր լալու-
էօլորի-լէր : = Le fils d'Ulysse comprit la faute qu'il
avait faite d'attaquer ainsi le frère d'un des rois
alliés.

Աս ամէն ըստածնիս ըստ պատահման փոխադարձ բայերուն վրան ալ իմանալու է. ինչու որ վերը (345) ըստածնուս պէս, իրենց քովի եղանակ այսը աօրութիւն ունի. Les voyages qu'elles se sont proposé de faire. Անոնց ընելու համար միտքերնին դրած ճամբորդութիւնները. Գիշերը էրեւն գործ-գործ երեսները. Եղանակ է առաջ կատարել և առաջ է առաջ լուսը. Elle ne s'est point laissée aller comme bien des rois aux injustices. Deux fois à mon oreille ils se sont fait entendre.

349. Կ առ անզամ ձն, րո, վուլ ընդունելութիւն անցեալներէն ետեւ զօրութեամբ աներեւոյթ մը կիմացւի, ան ատեն ասոնք անփոփոխ կը մնան. ինչու որ ան զօրութեամբ իմացւած աներեւոյթն է իրենց խնդիրը, ու խօսքին մէջ եղած խնդիր սեռին աներեւոյթին խնդիրն է. On a eu pour son âge tous les égards qu'on a dû (avoir). Իրեն հասակին համար պատշաճ եղած ամէն յարգութիւնը արւին. Քէնտէ էտու իւն վաճելու օշան հեր նիւրւել րէայէնել ենտէլէր: Nous lui avons donné tous les secours que nous avons րո (donner). Elle a obtenu les grâces qu'elle a վուլ (obtenir).

350. Ընդունելութիւն անցեալ մը երկու կողմը զունեցած ատեն, իրմէ առաջ յարաբերական ու իրմէ ետեւ շաղկապ, անփոփոխ կը մնայ. Quels sont les préparatifs qu'on a dit qu'il fallait faire? Ի՞նչ պատրաստութիւններ են, որ ընելու հարկաւոր է ըսին. O տէտէլէրէ իւօրէլ-լիճէլ նէտարէլ-լիճէլ նէ ուիր: Les succès que vous avez prétendu que j'obtiendrais, n'ont point répondu à votre attente. Մն յաջողութիւնները որոնք կը պնդէիր թէ ես պիտ'որ ունենամ, յուսացածիդ պէս չելան. O տէտէյն նտոյն օլանդակը էդուալդը ամուսնուն ինպէ լուժարը:

351. Երբ որ ամբողջ խօսքի կամ ածականի մը տեղ դրւած լ' գերանունը ընդունելութիւն անցեալի մը խնդիր կը լայ նէ, ընդունելութիւնը անփոփոխ կը մնայ. Sa vertu était aussi parfaite qu'on l'avait cru jusqu'alors. Մինչուկ ան ատենը կարծըւածին

պէս իր առաքինութիւնը կատարեալ էր . Օ վահանա-
պատ գըյամ օլունապուլու ինու օնուն ֆաղէ-լէնի լեւիլ
իրի : La chose était plus sérieuse que nous ne l'a-
vions pensé.

352. Բնդունելութիւն անցեալէն առաջ ու դե-
րանունը եղած ատեն , անոր ամենեւին միտ չդնելու
է , հապա չեղածի պէս , վերի գրւած կանոնները պա-
հելու է . Je suis en état de réparer mes fautes si
j'en ai commis quelques - unes (344) . Թէ որ յանցանք
բրած եմ նէ , կը նամ ուզգել . Լայր նաժարան է լոյլ
իսէմ , իւլսն էրէ ուկւրէմ : Je n'oublierai jamais les con-
clusions que j'en ai tirées (344) . Voyez comme vous
vous en êtes bien trouvée avec ce vice-légat (345) .

353. Բնդունելութիւն անցեալէն առաջ ու դե-
րանունը եղած ատեն , թէ որ լե պատահած մը նշանակէ նէ , ընդունելութիւն անցեալը
անկէ ետեւ եկած գոյականին հետ կը համաձայնի .
իսկ թէ որ ոչինչ , ամենեւին չ . . . նշանակէ նէ ,
ընդունելութիւնը անփոփոխ կը մնայ . Le peu d'affection que vous lui avez témoignée l'a encouragé.
Իրեն ցուցցած քիչ մը սէրդ , զինքը քաջալերեց .
Աէսնէրույն ուր առ մուհապույն օնու ելուրէ + լըրուի : Le
peu de troupes qu'il a rassemblées ont tenu ferme .
= Le peu d'affection que vous lui avez témoigné l'a
découragé . Իրեն ամենեւին սէր չցուցընելդ , զինքը
վհատեցուց . Աւլս մուհապույն իւսնէրումէն օնու ելու-
րէ+սիղէնորիրուի : Ne pas écrire correctement , c'est
dévoiler le peu d'instruction qu'on a reçu .

454. Բայերուն իրենց անուն բայիին հետ (180
— 186. դ.) ու ածականներուն իրենց գոյականին
հետ (244 — 247) համաձայնելուն վրայ տուած կա-
նոններնուս շատերը ընդունելութիւն անցեալներն
ալ կը պահեն . Հոս մինակ մէկ քանի հատին օրինակ-
ները կը դնենք , որոնցմէ մէկալներն ալ դիւրաւ կը-
նան իմացւիլ . J'ai le coeur et l'imagination tout

remplis de vous. Loi, police, ... sciences, tout s'est perfectionné. Une foule d'écrivains se sont égarés dans un style recherché. Combien de projets a-t-il faits ou reformés. C'est sa fille, aussi bien que son fils, qu'on a déshéritée.

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ

Մ Ա Կ Բ Ա Ց Ի Վ Ր Ա Յ

355. Անգեղանութեալ ընդհանրապէս խնդիր չեն առներ. ինչու որ արդէն իրենք իրենցմէ կատարեալ իմաստ ունին: Իսայաց քանի մը մակրայ իան, որոնք զարտուղելով երբեմն խնդիր ալ կ'առնեն. ինչպէս են conformément, différemment, exclusivement, indépendamment, proportionnément, relativement, etc. ասոց նման քանի մը ուրիշ մակրայներ. Conformément à la promesse faite à Abraham. Ռեգահամին եղած խոստանը համաձայն. Խորտիվ օլունան վարակերէ: Les hommes d'esprit agissent différemment des sots. Régulus aimait la patrie exclusively à soi. Le chien indépendamment de la beauté de sa forme... Cela a été dit relativement à ce qui précède.

356. Վակրայները հասարակօրէն բայերուն պարզ ժամանակներէն ետքը կը դրւին, իսկ բաղադրեալ ժամանակներուն օժանդակին ու ընդունելութեան մէջ կը մտնեն. Il commande souvent la guerre et la vengeance. Ծատ անգամ պատերազմ ու վրէժինդրութիւն կը հրամայէ. Զօդ ուժու ճէն+ վէ իննիդամ էր էրերէ: Le succès fut toujours un enfant de l'audace. — Les Hébreux sont injustement haïs. Cela est heureusement exprimé.

357. Hier, aujourd’hui, demain մակրայները
բայէն թէ առաջ թէ ետքը կըքնան դրսիլ, բայց օ-
ժանդակին ու ընդունելութեան մէջ ամենեւին չեն
մտներ. Cela se pratiquait autrefois, mais *aujourd’hui*
on en use autrement. Ասիկայ առաջագոյն կ'ըլլար, բայց
հիմայ ուրիշ տեսակ կ'ընեն. Ի՞ւղիւ ո՞ո՞ օլո՞ր ո՞ո՞ո՞-
ամսո՞, շիմո՞ պաշտո՞ն նի՞-ըլի՞-երեւէր: Il est arrivé *au-
jourd’hui* à midi. Il dit cela *aujourd’hui*, *demain* il dira le contraire. Je l’ai rencontré *hier*. *Hier* je
l’ai rencontré.

358. Matin, tard, tôt *մակբայները միշտ բայեն*
ետքը կը դրւին. իսկ combien, comment, où, pour-
quoi, quand *միշտ բայեն առաջ կը դրւին.* *նոյնպէս*
շատ մակբայներ ալ զարտուղութեամբ խօսքին
սկիզբը կը ընան դրւիլ. Il s'est levé matin. *Կանուխ*
ելաւ. *Երեն գուլդոր:* Vous êtes arrivé tard. — *Com-*
bien il m'est pénible de vous parler ainsi? *Քեզի ա-*
սանկ խօսելս ինձի ինչչափ դժուար է. *Ունա պէօջլ*
սէօջլմէմ պանս նէ գըտար իւան ոիւր: Quand verrai-je,
ô Sion, relever tes remparts? — *Déjà le soleil était*
sur l'horizon. *Արդէն արեւը հորիզոնին վրայ էր,* *ծա-*
գած էր. *Կիւնէլ ուշացուլ ուրու:* Partout on trouve
quelque bien à faire. *Toujours la tyrannie a d'heu-*
reuses prémisses.

359. Գշխաւորաբար երեք բացասական մասնիկ կայ, ne, ne pas, ne point. Ասասրակօրէն ամենէն աւելի ne pas կը գործածւի. որուն վրայ առջի մասին մէջ (151. 152.) խօսեցանք. իսկ ոչ point բացասութեան սաստկութիւնը կը ցուցընէ. Il n'a point d'argent. Ամենեւին ստակ չունի. Պէտք է-բարեգ էօդ: Cet honneur ne diminua point sa modestie. Ce n'est point là du tout son caractère.

360. **Ц**о^ми^нг ne þ pas *au* point *au* *а*теб^ин *м*ини^к
и^л *գործածւի*, *եթէ* *որ* *բայց* *զօրութեամբ* *կ'* *իմացւի*
նէ. Avez-vous de l'argent? — *Pas* beaucoup. **Ц**о^ми^нг *ու-*

Նիք. այնչափ շատ չե. Փարանը լւոր ճը. չգ ուկլ: Ce général était courageux, intrépide, mais *point* té-
méraire. *Point* de bonheur sans vertu.

Թակետ հեղինակները երբեմն հարցական խօսքի մէջ բայց ալ առանց ու կը գործածեն. ինչպէս Voulez-vous pas? Voudrais-tu point? Բայց քերականութեանց հեղինակները ընդհանրապէս չեն հաւաիր:

361. **Հարցական խօսքերու մէջ երբ որ տարակուսելով կը հարցըւի,** ne point գործածելու է. իսկ երբ որ հարցընօղը գիտէ, ու յանդիմանելու կերպով ժը կը հարցընէ, ne pas գնելու է. *N'avez-vous point pris ma montre.* Արդեօք ժամացոյցս առիք. Ենթադրութեալու հարցընը: *Ne pourriez-vous point me donner le mot de cette énigme?* ⇒ *N'avez-vous pas pris ma montre?* Ժամացոյցս գուն շառիք մի. Սամբռը ալսա մէն ակալը դի էտին: *N'est-ce pas vous, méchant, qui avez causé la ruine de cette malheureuse famille?*

362. **Առանց** **pas** **կամ** **point** **աւելցնելու** **մինակ**
ne **կը** **դորժածւի.**

U. Բացասական խօսքի մը մէջ jamais, guère, nul, nullement, aucun, pas un, rien, personne, plus (*ալ*), mot, goutte, brin (*ամենեւին բան մը*), կրկնըւած ni, à moins que, de peur que, de crainte que բառերէն մէկը եղած ատեն. Ne me parlez jamais de ces hommes-là. Են մարդիկներուն վրայ ինձի ամենեւին մի խօսիք. O սորության ինչն պահանջութեալին : L'ambition n'a guère de limites. Tout le monde y travaille, et personne ne songe à s'y enrichir. Rien ne s'oppose aux passions des grands. Il n'a plus les mêmes gens auprès de lui. Il demeura confus et ne dit mot. Il fait bien obscur ici, je ne vois goutte. Il ne craint ni les dieux ni les reproches de sa conscience. Le lion n'attaque jamais l'homme, à moins qu'il ne soit provoqué. Առիւծը մարդուն վրայ չյարձակիր, միայն թէ չզրդուի. Առ-

լոն գըշմը օլմայընժա, ապամ իւղբինէ սովոր: Cachez-lui votre dessein, *de peur qu'il ne le traverse.*

Պ. Բացասական խօսքերու մէջ cesser, oser, pouvoir, savoir (*կըբնալ*) բայերէն ետեւ աներեւոյթ մը գայ նէ, հասարակօրէն մինակ ու կը դրւի. Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse. Վալիփսոն Ողիսեւսին երթալուն վրայ չեր կըբնար ինքը զինքը միսիթարել. Վալիփսո Իւլիոն այրըւըռը իւնի Ռէսէլլ օլամազ ըրը: Les nymphes qui la servaient n'osaient lui parler. La liberté ne cesse d'être aimable. Grand roi, c'est mon défaut, je ne saurais flatter.

Պ. Բացասական խօսքի մը սկիզբը զա (ինչո՞ւ), կամ մէջը զա (բայց եթէ, հապա, մինակ) ըլլայ նէ, եւ երբ որ յամա, յարաբերական գերանուն եւ ուրիշ բացասական խօսք մը գայ նէ. Que n'avez-vous soin de vos affaires. Ինչո՞ւ քու գործքերուդ վրայ հոգ չունիս. Նէ չին մասլահանուրըն ճուղայելեա օլմասը: Je ne connais que mon devoir. Ուրիշ բան չեմ ճանչնար, բայց եթէ իմ պարտքս. մինակ իմ պարտքս կը ճանչնամ. Եաւըւըլ ուրժուանու նանըրը: Je n'aime que vous. — Nous ne trouvions aucun champ où la main du diligent laboureur ne fût imprimée. Վաշտ մ'ալ չեինք գտնար որ վրան ժիր մշակին ձեռքը չերեւայ. Վաւըւըւուանուա հեր պիր այլըւըւըն իւսնիւնուէ պայրէնլէ չի գնունի ելնին ըեսուէ իւսընենիւր իւսուէ: Je ne connais personne qui ne fasse quelquefois des fautes. Il n'y a rien de grand qu'ils n'aient dit de son règne.

Պ. Empêcher, prendre garde, garder (զգուշանալ), éviter բայերէն ետքը եկող բային վրայ. La pluie presque continuelle empêche qu'on ne se promène. Վրեթէ շարունակ անձրեւը ժուռ գալը կ'արդելէ. Պիր ուն-շնէն իւլին ետղուր իւղեյէ պրադան: Prends garde qu'il ne surprenne les trois juges.

Gardez qu'on ne vous voie. Evitez qu'il ne vienne.

Ասոր հակառակ դիմում ետքը եկող բայց
երբեք ոչ չառներ. Ի դեմք զայտական մաս բաղաքը
չմանեւ. Հեւ ան եթե ունենալ ու շենքեւ իր մեռին ունի եւ
ենթէ:

Ե. Առաւելութեան կամ նուազութեան բաղ-
դատական խօսքերու մէջ, այս ինքն մէջերնին ավելի առաջ
միան, առ առաջ այս առաջական կամ բացասական
շրջան, ու զան ետեւ բայ մը գալու ըլլայ նէ,
ան բային վրայ ու դնելու է. Իսկ երբ որ հարցական
կամ բացասական ըլլան նէ, չդրւիր. L'exemple touche
plus que ne fait la menace. Օրինակը սպառնալիքէն
աւելի կ'ազդէ. Էօնէ+ էօքանէն շեյտրէ +եար էտէր : Je
vous entendis ici *mieux* que vous *ne* pensez. Je me
plaints de mon sort *moins* que vous *ne* pensez. On se
voit d'un *autre* oeil qu'on *ne* voit les autres. Ա'արդը
զուրիշը տեսած աշքով ինքը զինքը չտեսներ. Ա'ամս
էլլ իւօրդի-յէ- իւօլ էլլ էնորդնի ու իւօրդէլ : = Croyez-
vous qu'un homme puisse être *plus* heureux que
vous l'êtes? Կը հաւտաք որ մարդ մը կարենայ ձեզմէ
աւելի երջանիկ ըլլան. Պէտ արտաճն սիզուն շեյտրէ
ժողովրդ օլոպնելունին ինանը ու սընըլ: On *ne* peut
vous aimer *plus* tendrement que je le *fais*.

Զ. Երբ որ apprécier, avoir peur, craindre,
trembler (*վախնալ*) բայերէն ետքը եկող բային յուցը-
ցած գործքը չբաղձացւիր, բային վրայ ու դնելու է.
Բայց թէ որ իրենք բացասական ըլլան նէ, երկրորդ
բային վրայ ամենեւին բացասական մասնիկ չդրւիր:
Իսկ երբ որ երկրորդ բային յուցըցած գործքին կը
բաղձացւի նէ, վրան միշտ ու դնելու է. J'ai sujet
d'*appréhender* qu'on *ne* me traite avec la même ri-
gueur. Իբաւամբ կը վախնամ որ ինձի հետ ալ նոյն
խստութեամբ չվարւին. Պէնիս էլլ ու օ միամբ սէրն-

ԱԵՎԵ ՀԵՌԵՆԱԼԵՐ ՄԵՅԻ ՔԾՐՔՄԱՅԱ ՀԱՐԴԻՇՄ ՋՄՐ : Je crains qu'on ne force sa prison. Vous avez bien peur que je ne change d'avis. — Vous ne devez pas appréhender que je le loue. ՈՒԻ Վախնաք, անիկայ չեմ դովեր. Օհու պէտի մէրհ երեւէմ մեյի ՔԾՐՔՄԱՅԱՆ : Ne craignez pas que je me livre à mes douleurs. — Je crains qu'il ne vienne pas. Կը Վախնամ որ պիտ'որ չդայ. ԿԾՐՔՄԱՐԾ Ի ՀԵԼԵԿԵՑԷ : Je crains bien que vous ne soyiez pas heureux.

ԵՐԲ որ աս բայերս հարցական կ'ըլլան, ու երկրորդ բային ցուցըցած գործքը բաղձացւիր նէ, նայելու է որ հարցականին նշանակութիւնը հաստատական է, չէ նէ բացասական. Թէ որ հաստատական էնէ, երկրորդ բային վրայ ու դնելու է, իսկ եթէ բացասական է նէ, չդնելու է. Quoi! craignez-vous qu'ils ne soient écoutés? Ի՞նչ, կը վախնաս որ անոնց մորիկ պիտ'որ չընե՞ն. Կ'ու, առաջումն է օւլուց ոինեւեցէնելուր դ : = Peut-on craindre que la terre manque aux hommes? Կը ընաց մի վախցըւիլ որ երկիրը մարդիկներուն պակսի . ԵԵՐ ԲԱՍԱՆԼՄՐ Ե+ՍԻԼԵՑԵ+ ունի ՔԾՐՔՄԱՅԱ պէլինդր դ : Թէ որ աս խօսքերս ուրիշ կերպով մեկնելու ըլլանք, կը նշանակեն. Quoi! vous craignez qu'ils ne soient écoutés. = On ne doit pas craindre que la terre manque . . .

Լ: ԵՐԲ որ douter, nier, contester, désespérer, disconvenir բայերը բացասական ըլլան նէ, իրենցմէ ետեւի բայը ու կ'առնէ. իսկ եթէ իրենք բացասական չեն ըլլար նէ, ետեւի բայը ու չառներ. Je ne doute pas que vous ne vous fassiez honneur dans la carrière où vous entrez. Աս մասած ընթացքներնուղ մէջ ձեզի պատիւ ընելիքներնուղ վրայ չեմ տարակուսիր. Կիրակինիշ սըրանըն իշխանի սիզէ շան ու շէօնրէն ետքնէնէյնիշ շի-պէտէմ եօդ : On ne peut nier que je ne suis très-fondé à . . . Je ne désespère pas qu'il ne devienne riche. — Je doute que cela soit. Je nie qu'il soit venu.

Բայց մինակ բառերուն բացասական ըլլալուն միտ դնելը բառական չէ. կը ընայ ըլլալ որ բառերը հաստատական երեւնան ու իմաստը բացասական ըլլայ . ուստի ան ատենն ալ աս կանոնս կը պահւի. Quoi! vous doutez qu'avec mes huit mille braves Suédois je ne mette

en déroute quatre-vingt mille Moscovites. կ՞նչ, կը տարակուսիս որ ուժը հազար քաջ Սուետացիներով ուժուուն հազար Ռուս չեմ կը բնար փախցընել. Նե՛, ուշիւ ոին ուեհարը Շըւերւերինեւ ուշունեւ պին Մօսկովու Բարուսը Երեմեյին վերհեն դ կը: *Peut-on nier que les bonnes moeurs ne soient essentielles à la durée des empires? որոնք կը նշանակեն* Vous ne devez pas douter, ne doutez pas; vous ne pouvez nier.

Գ. Լ. Ա. Խ. Խ. Ժ.

Ն Ա Խ Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Վ Ր Ա Յ

363. “ԱսԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԵՐԸ միշտ իրենց ինդիբէն առաջ կը դրւին. բայց ինդրով մէկտեղ խօսքին մէջ դրւելու տեղերնին անչափ որոշեալ չէ, անոր համար սովորութեան ու բացայայտութեան միտ դնելու է. *Après la prise de Troie, tu enverras de riches dépouilles à ton père. Tu reverras le calme après ce faible orage. A travers les murmures flatteurs des courtisans, Sully faisait entendre la voix libre de la vérité. Nous n'apercevons la vérité qu'à travers le voile de nos passions.*

364. Ա, ա, են նախադրութիւնները միշտ ամէն ինդիբներուն վրայ կը կնելու է. L'éloquence est un art destiné à instruire, à réprimer les passions, à corriger les moeurs. Ճարտասանութիւնը, կրթելու, կիրքերը սանձելու, բարքը շիտկելու համար սահմանւած արհեստ մըն է. Գիւտանին, նավահերթ, ինույլը շաղին էնուն, նավիանը ուս իւլահ էնուն էնին նային օլունշ պէր սանտի ուը: Il est comblé des faveurs du roi et de la reine. L'homme est partout le même, *en Europe, en Asie, en Afrique et en Amérique.*

Օս շաղկապով կապւած երկու թուական ըլլայ նե վրանին աս նախադրութիւնները չեն կը կնըւիր. Votre congé de cinq ou six jours est expiré depuis long-

temps. Λήνης λαμψκεց օրւան համար սռած հրամաննիդ շատոնց լմընցաւ. Պէշ եղիու ուլիւ իւն իւն պւտւենաւ ինաւկել զդրուն ովուրէ: Nous fîmes la traversée de Douvres à Calais *en six ou sept heures.*

365. Ուրիշ նախադրութիւնները մինակ ան աւեն կը կրկնըւին, երբ որ խնդիրնին իրարմէ զատ, կամ բոլորովին իրարու հակառակ բան կը ցուցընեն. իսկ իրարու մօտ կամ նման բաներ կը ցուցընեն նէ, չեն կրկնըւիր. Pour tous les autres arts estimés *chez les Grecs, chez les Egyptiens et chez les autres peuples*, ils les détestent. Իսկ Հոռմիներուն, Վդիպացիներուն եւ ուրիշ ազգերուն քովը մեծ համարւած արհեստները կ'ատեն. Բուժար, Ուշաբաւուր վեպայրը մւսելլէր ինպինուէ մ-նեղէր օլան անանլարդուն իւրան երերէր: Si vous savez ce que les destinées ont fait pour perdre ou pour sauver Ulysse, daignez en instruire son fils. — *Par leur frugalité et leur travail* ils se sont mis dans l'abondance des choses nécessaires. Իրենց չափաւորութիւնովն ու իրենց աշխատանքով հարկաւոր բաները առատութիւնով ունին. Օնըրըն +ենոք իրարելլէր վե եւլենէրէնէ լուղիը օլան նէսնէլլէր պօճա վար: *A travers les blessés, les morts et les mourants.*

366. Et շաղկապով կապւած երկու ընդունելութիւնները մինակ մէկ խնդիր ունենան նէ, նախադրութիւնը մինակ առջի ընդունելութեան վրայ կը դրէի. իսկ թէ որ զատ զատ խնդիր ունին նէ, Երկուքին վրայ ու. Notre loi ne juge personne *sans l'avoir entendu et examiné*. Ուեր օրէնքը մտիկ չըրած ու չքննած մարդ չդատեր. Պիշտօ այնըըն եւերէո նէֆնէշ եւերէո միանին իւնանին իւլիննէ շէրիւն ու ունէնէ: — Notre loi ne juge personne *sans l'avoir entendu et sans avoir examiné ses actions*. Ուեր օրէնքը մարդը մտիկ չըրած ու անոր գործքերը չքննած չդատեր. Պիշտօ այնըըն եւերէո միանին իւնանին իւլիննէ շէրիւն ու ունէնէ:

Գ Լ Ա Խ Խ Ժ Ը

Շ Ա Ղ Ա Պ Ի Վ Բ Ա Յ

367. Եղանակներուն գործքը երկու խօսք կամ բառ իրարու հետ կապել ըլլալով, հասարակօրէն ան երկուքին մէջ կը դրւին: Ի՞այց շատ անգամ երկու խօսք շաղկապով մը կապւած ատեն, կարճը երկայնէն առաջ կը դրւի, ու առանկով շաղկապը խօսքին սկիզբը կը գտնիրւի. Il voit Jérusalem prise et saccagée. Կը տեսնէ որ Երուսաղէմ առնըւած ու աւարած է. Գուտոսէ շերեֆի քերն վէ եազմա օլունմուշ իշութեր: Dieu absout aussitôt qu'il voit la pénitence dans le coeur. Je serais votre ami quand bien même vous ne le voudriez pas. — *Aussitôt* que le kan de Tartarie a diné, un héraut crie que tous les autres princes de la terre peuvent aller dîner. Օտագիտարստանին խանը ճաշելուն պէս, քարոզ մը կը պոռայ որ երկրիս ուրիշ թագաւորները կը բնան ճաշի երթալ. Օտագիտան խանը եօյլն նաև մը եւարէի ինուկ, ուն ուելլալ ուինեանը սոյը քաղիշահլարը եօյլն նաև մը ինուկ ուելլէր ույի լապրը: *Quand* vous me haïriez, je ne m'en plaindrais pas. *Lorsqu'on* est honnête homme, on a bien de la peine à soupçonner les autres de ne l'être pas.

368. Կանի մը շաղկապ կայ որ աս կերպով խօսքին սկիզբը չեն կը բնար դրւիլ, հապա միշտ խօսքերուն երկուքին մէջ տեղը, ու առանք են. A condition que, après tout, aussi bien, au surplus, car, cependant, c'est-à-dire, c'est à savoir, c'est pourquoi, donc, en effet, mais, par conséquent, pourtant, sans quoi, savoir, sinon, toutefois.

369. Երեք չորս բառ իրարու հետ և շաղկապով կապելու համար, մինակ վերջի բառէն առաջ մէկ և մը դնել բաւական է: Ի՞այց շատ անգամ ամենուն

ու առջինին վրայ ալ կը կրկնըւի. Երբեմն ալ ասոր հակառակ ամենեւին շաղկապ չդրւիր. L'esprit, la science et la vertu sont les véritables biens de l'homme. Ո՛խոքը, գիտութիւնն ու առաքինութիւնը մարդուն սոոյդ ստացուածներն են. Գիրասէն, էլ Ա ֆաշէլէն ինսանըն իւրչէ+ մաւը ուը: Et le riche et le pauvre, et le faible et le fort, vont tous également des douleurs à la mort. = Il avait *votre port, vos yeux, votre langage.* Զեր կեցուածքը, ձեր աշւրները, ձեր լեզուն ուներ. Հեյէէնէն, կեօպէէնէ, լեսանը սկզնինէնէ պէնովէր իորի:

370. Երբ որ բառերուն զօրութիւնը աստիճանաւ կը բարձրանայ (186. Ա. 3.), կամ նոյն նշանակութիւնը կ'ունենան (186. Ա. 1.), եւ կամ վերջի բառը առջինները իր մշջը կը պարունակէ նէ (186. Ա. 4.), իրարու հետ և ով չեն կը քնար կապւիլ:

371. Երբ որ խօսքի մը երկու անդամին սկիզբն ալ plus, mieux, moins, autant, tantôt բառերէն մէկը ըւրայնէ, մշջ տեղը և չդրւիր. Plus je vais en avant, plus je trouve qu'il n'y a rien de si doux que le repos de la conscience. Ո՛րչափ որ առաջ կ'երթամ նէ, այնչափ ալ կ'իմանամ որ խղճմտանքի հանգստութեան պէս քաղցր բան մը չկայ. Նէ Քըտար ու իւրենիստէրսէմ, օ Քըտար առ Քըտար բահանււըւը իւրի Շանիւլ պէր չէ, օ Հանուլըւնը առ Հանուլըւնը: Autant que la terre de Cypre nous avait paru inculte et négligée, autant celle de Crète se montrait fertile. Tantôt la forme de ces édifices est ronde, tantôt elle est carrée.

372. Ni շաղկապով կապւած բառերը երկուքէն աւելի բլան նէ, ամենուն վրայ ալ կրկնելու է. իսկ երբ որ մինակ երկու հատ բլան նէ, թէպէտ եւ երկուքին մշջ տեղը մինակ մէկ ու դնել բաւական է, բայց աւելի աղեկ կ'ըլայ թէ որ կրկնըւի նէ. On n'y souffre ni meubles précieux, ni habits magnifiques, ni festin délicieux, ni palais dorés. Հոն ոչ աղնիւ

կահեր, ոչ փառաւոր հագուստներ, ոչ հեշտալի կոչունիք, ոչ ալ ոսկեղօծ պալատներ կ'ուզեն. Օնուան է գը, մէնլէ էլես, նէ առնանանլը էսլապ, նէ լուն շնորհէն, նէ ու ալնը եսլուլը առբոյւթը էներէլը։ La volupté *ni* la mollesse ne peuvent contenter nos coeurs. Հեշտութիւնն ու փափկութիւնը մեր սիրարդոց չեն կըքնար ընել. Ըեհվեն ու սէֆոն ան են-ըենիդոց գանդութանը։ = *Ni* l'or *ni* la grandeur ne nous rendent heureux. Ոչ ոսկին ոչ ալ հարստութիւնը մեզ երջանիկ կ'ընէ. Նէ ալնը, նէ ու շնորհնլէ+պէպի մունիւլը-լը-լը էորեր։

373. Օս շաղկապը իրարու հետ կապած բառերուն թէ առջինէն սկսած ամենուն վրայ ալ կըքնայ կրկնըւիլ, ու թէ մինակ վերջինէն առաջ դրւիլ. Il faut *ou* le perdre *ou* mourir. Կամ զինքը կորարնցընելու է, կամ մեռնելու է. Ես օսու դայդ էնենլէ ես էօլենլէ։ Avec moi, de ce pas, venez vaincre *ou* mourir. Աս ըոպէ ինծի հետ եկէք յաղթելու կամ մեռնելու. Պոստ սաստ պէնիմլ էնենեյէ ետիօտ էօլեյէ իւլին։

374. Երեք չորս բայ զա շաղկապով ուրիշ դիսաւոր բայի մը հետ կապւած ատեննին, ամենուն վրայ ալ նոյն շաղկապը կրկնելու է. Les Gaulois croyaient qu' Apollon chassait les maladies; que Minerve présidait aux travaux; que Jupiter était le souverain des cieux; et Mars l'arbitre de la guerre.

375. Ծաս անդամ *comme*, lorsque, quand, quoique, si շաղկապները խօսքին երկրորդ անդամին վրայ կրկնելու աել, զա շաղկապը կը դրւի. Comme l'ambition n'a pas de frein, et que la soif des richesses nous consume tous . . . Արովհետեւ փառասիրութիւնը սանձ չունի, ու հարստութեանց բաղձանքը ամենքնիս ալ կը մաշէ . . . Իշլէնիսհւըլը էնի օլոյըպ, պէնինլի+հասրենի են-ըենիդոց էրենակնորեն . . . Quand je l'ai terrassé et que je le tiens sous moi, il s'écrie qu'il n'est pas vaincu. À quoi vous ser-

vira d'avoir de l'esprit si vous ne l'employez pas ,
et que vous ne vous appliquez pas ?

Գ Լ Ո Ւ Խ Ճ Ր

ԳԱՎԱՐԵՄԻՆ ՑԱՏՈՒԿ ՈՃԵՐՈՒՆ ՈՒ ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ
ՀԵՒԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

376. Լեզուները հասարակ խօսակցութեան եւ-
ղանակ մը ունին , որն որ շատ անգամ ամենուն , կամ
գեթ ումանց մէջ նոյն կամ մէկը մէկալին մօտ կ'ըլլայ .
այս ինքն երբ որ բառերը իրենց բնական կարդաւը
շարւած ու խօսքին ամբողջութեան համար հարկա-
ւոր եղած ամէն բառերը դրւած կ'ըլլան , ամենեւին
աւելորդ բառ չգտնըւիր , եւ բառերը իրարու մէջ քե-
րականական կանոններուն ուղած համաձայնութիւն-
ները կը պահէն : Ասիկայ քերականական խօսքի եղա-
նակ կ'ըսւի , որուն վրայ մինչուկ հոս խօսեցանք :

377. Խայց շատ անգամ ալ , ազգերուն բնու-
թիւնը , բերմունքն ու սովորութիւնները իրարմէ զատ
ըլլալուն , լեզուներնուն կամ խօսակցութեանց մէջ
մէկը մէկալին բոլորովին տարբեր եղանակներ կը գործա-
ծեն , որն որ Լեզուի յատկութիւն կամ յատուկ ոճ
կ'ըսւի : « Այսպէս մարդիկ խօսքերնուն աւելի ազդուու-
թիւն ու ազւորութիւն տալու կամ համառօտ ու նոր
կերպով մը խօսելու համար , հասարակ բնական կարդը ,
լեզուներնուն թող տուածին չափ , կը փոխեն , որն որ
Քերականական ձեւեր կ'ըսւին :

378. Կան լեզուներ որոնք առատ ու աղատ ըլ-
լալնուն , ասանկ փոփոխութիւններն ու աղատութիւն-
ներն ալ շատ ընդարձակ է . ինչպէս է մեր գրաբառ
լեզուն , հոռմերէնը , լատիներէնը , եւ ուրիշ արեւ

ելեան հին լեզուները : Խոկ Նւրոպացւոց նոր լեզուն ները, մանաւանդ գտղիերէնը, շատ անփոփ ըլլալով, ասանկ աղատութիւննին ու փոխօխութիւննին ալ շատ քիչու ամփոփւած է . բայց ինչ որ է նէ հոս աշնաց վրայ քիչ մը կը խօսինք :

Հ Ե Տ Ա Ւ Ե 'Օ Ս

ԳՈՎԱԿԵՐԷԽԻ ՑԱՏՈՒԿ ՈՃԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

379. Լեզուի մը յատուկ ոճ կամ յատկութիւն կրուի երբ որ բառ մը կամ խօսք մը իր բնական շինուածքէն կամ նշանակութենէն դուրս կը գործածւի, որն որ նոյն եղանակաւ բառ առ բառ ուրիշ լեզուի մէջ թարգմանւելու ըլլայ, ան լեզուին յատկութեան նայելով օտար, խորթ ու ծիծաղական բան ըլլալէն զատ, ամենեւին ալ չասկըցվիր : Կանկ գաղիերէնի յատկութիւններէն ոմանք քերականութեան մէջ տեղտեղ տեսնըւեցաւ, ուր որ շատ կանոններ մերիններէն բոլորովին տարբեր է : Բայց կան նաեւուրիչներ ալ, որոնք մասնաւոր կանոնի մը տակ շիյնալնուն, վրանին հոս խօսելու ենք :

380. Ասոնք թէ որ շինուածքին կամ կազմութեան կողմանէ նայելու ըլլանք, շատ տեսակ են . բայց գլխաւորաբար երեք տեսակ կը ընան բաժնըւիլ : Մէյ մը առանձին մէկ բառ, ինք իրմէ առնելով, երկրորդ առանձին բառ մը ուրիշ մէկ բառի քով . ու երրորդ երեք չորս բառ քովէ քով :

381. Առջի յատկութիւնը ան ատեն կ'ըլլայ, երբ որ բառ մը իր բնական կազմածքէն ու հասարակ նշանակութենէն բոլորովին տարբեր նշանակութիւնով մը կը գործածւի նէ . ինչպէս circonspection , որն որ բառ առ բառ չորս կողմը նայիլ, ու ծըռ նարած պահճակ կը նշանակէ, զգուշութիւն, խոհեմութիւն, սահմանալու ըսելու տեղ կը գործածեն . reconnaissance , որ նորէն

Ճանչնալ, ԱԵ+ՐԹՐ Շանըմ ըսել է, Երախտագիտութիւն, Էյլե+ պիլե ըսելու տեղ կը գործածւի. se mettre, դրկլ, Քօնմագ բառը, սկսիլ, Պաշտամագ ըսելու տեղ կը բանի. penser, մտածել, Թիւշիւմե+ բառը, մօտ ըլլալ, Քիչ մնաց որ ըսելու տեղ կը գործածւի. Ինչպէս Ils pensèrent mourir de douleur. Քիչ մնաց որ արտմութենէն կը մեռնէին. Հետի աճըտան էօլ-մէ+լէր իրէ :

382. Երկրորդ յատկութիւնը ան ատեն կ'ըլլայ, Երբ որ առանձին բառ մը, ուրիշ մէկ բառի քով գրւելով իր առջի բնական նշանակութենէն բոլորովին տարբեր նշանակութիւն մը կը ստանայ. Ինչպէս bon, աղեկ, էլֆ. sage, իմաստուն, ալժ. pauvre, աղքատ, չափը. autre, ուրիշ պաշտամ. diable, սատանայ, շնորհան. fleur, ծաղիկ, չիչ+ բառերը, homme, femme, homme, nous կամ vous, bon, eau, farine բառերուն քով գրւելով, նշանակութիւննին կը փոխւի, ու կը նշանակեն, Bon homme, պարզամիտ, աղետ մարդ, պէճ: Sage femme, ծնուցիչ, էպէ: Pauvre homme, խեղճ մարդ, ու քիլ արայ: Nous autres, մենք, պիլ: Vous autres, դուք, միւ: Bon diable, բարի մարդ, էլֆ արայ: À fleur d'eau, ջրին երեսէն, սույնուն էիւշիւնորէն: Fleur de farine, աղնիւ, գերմակ ալիւր, իստ ուն: "Եղնպէս près, մօտ, եափըն բառը անախադութեամբ միանալով զատ կը նշանակէ. Ինչպէս À cela près, ասկից զատ, պունդան պաշտամ: À une grande vanité près. Ուեծ հպարտութենէ մը զատ. Պիր պէօյէ+ մաղլուրլուրդան պաշտամ:

383. Երրորդ յատկութիւնը ան ատեն կ'ըլլայ, Երբ որ իրեք չորս բառ քովէ քով գրւելով, բոլորովին տարբեր նոր իմաստ մը կ'ունենան. Ինչպէս Ètre aux mains. Կոռի մէջ ըլլալ. Դավկաստան օլմագ: C'était fait de nous. Իաներնիս բուսած էր. Իշիդու պինդէլ իրէ: L'emporter sur quelqu'un. Ուեկը գերազանցէլ. Պիրէնին իւլիտ+ : En vouloir à quelqu'un. Ուեկուն

սի պահել. պիշնե լորել սակլամադ : Faire կամ tenir tête. Դէմ գնել. Գորշը ժօմադ : Faire mordre la poussière à quelqu'un. Պատերազմի մէջ մէկը մեռյընել. Շնուրք պիշնե էօլոյի-րմէ+ : Faire main basse. Զարդարել. Գործադ : Էօլոյի-րմէ+ :

384. Աս յատկութիւնները շատ են, ու դրեթէ գործածական բառ չկայ որմէ որ գեթ երեք չորս հատ ասանկ ոճեր չշնուի : Ասոնք գործածւենուն կերպին նայելով, գլխաւորաբար երկու կարգ կը բաշմնըւին . մէյմը հասարակ ամէն գրքերու ու միանգամայն ազնուական մարդիկներու խօսակցութեանց մէջ գործածւածները . ինչպէս էին վերը դրւածները : Ո՞յ մ'ալ ընտանեկանները, որոնց մէջ կ'երթան միանգամայն առակաւոր խօսքերը . ասոնք առջիններէն շատ են, ու հասարակօրէն ընտանի խօսակցութեանց, ու մինակ զուարծախօս գրքերու մէջ կը ընան գործածւիլ, ինչպէս օրինակի համար Vous me la donnez կամ baillez belle. Չիս ծաղը կ'ընես, զիս խաբել կ'ուզես . պիշնի հասիարէ երեյօրսուն, պէնի ալոտիմադ էսնեյօրսուն : Rompre en visière à quelqu'un. Յայտնապէս մէկուն դէմ խօսիլ, երեսին զարնել . Աւտիտան ալուս հարշը ու բարձրական ալուս էր ալուս : Ètre entre deux vins. Կէս գինով ըլլալ . Չափը + էյֆ օլուդ : Jeter de l'huile sur le feu. Կրակի վրայ եղ լեցընել, բարկացած մարդը աւելի դրզուել . Անելէ եալ ալուս-րմադ, էլուսըրմադ : Ouvrir de grands yeux. Ապշել, զարմանալով նայիլ . Հայրան օլուդ : Donner un poisson d'avril à quelqu'un. Ապրիլն առջի օրը մէկը խաբել . Ապրելն իւ կենի-պէրնի ալոտիմադ :

Ետքը առանձին գիտելիքներուն մէջ շատ գործածւած ու դժուարաւ իմացւելու ոճերը, բուն ոճը շինող գլխաւոր բառին կարգը կը դնենք . բայց մինակ գրքերուն ու ազնուական խօսակցութեանց մէջ գործածւածները . ինչու որ եթէ ընտանեկան ոճերը մէկիկ մէկիկ դնել ու զէինք շատ երկայն կ'երթար . ասոնք ազգայիններու հետ շատ խօսակցելով կը սովորւին :

Հ Ա Տ Ա Խ Օ Բ

Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Հ Ե Ւ Ե Ր Ե

385. Վերականական ձեւերը չորս հատ են, այս
ինքն, օեղջում, լւելադրութիւն, Ըօջան ու Ծակա-
ռութիւն:

386. Օեղջումը խօսքին մէջէն, իմաստին կա-
տարեալ ըլլալուն համար հարկաւոր մէկ երկու բա-
գուրս ձգելն է. Soyez simple avec art, sublime sans
orgueil, agréable sans fard. L'opulence est dans les
moeurs et non dans les richesses. Le brave ne se
connaît que dans la guerre, le sage, que dans la
colère, l'ami, dans besoin. Curius, à qui les Sam-
nites offraient de l'or, répondit que son plaisir n'é-
tait pas d'en avoir, mais de commander à ceux qui
en avaient. Որո՞նք կը նշանակեն. Soyez sublime,
soyez agréable; et elle n'est pas dans les richesses;
le sage ne se connaît que; mais son plaisir était de
commander.

387. Ես ձեւս շատ գործածական է ու շատ
աղջուռութիւն կու ասյ, մանաւանդ խօսակցութեան
ու թատրներու մէջ. ինչպէս երբ որ Ովրատեանց հօրը,
որն որ կը կարծէր թէ իր երրորդ որդին մահւընէ ա-
զատելու համար փախած ըլլայ, հարցուցին Que vou-
liez-vous qu'il fit contre trois? պատասխան տուաւ,
Qu'il mourût! այս ինքն Je voulais qu'il mourût.
Դարձեալ երբ որ Պրուսիաս հարցուց նիկոմիդէսին,
Et que dois-je être? նիկոմիդէս պատասխան տուաւ,
Roi. որն որ Tu dois être roi ըսել է:

388. Օեղջումը ան ատեն աղէկ ու կարգաւո-
րեալ կ'ըլլայ, երբ որ դուրս ձգւած բառը խօսքին
միթութիւն ու շփոթութիւն շտար, ու կարգացօղը
կամ լսօղը շուտ մը մոքին մէջ անոր տեղը կը լեցրնէ,
մանաւանդ թէ եւ ոչ հարկաւոր բառ գուրս ձգւած
ըլլալը կ'իմանայ: Խսկ ասոր հակառակ երբ որ զեղ-

չումով խօսքը կրմթքննայ, ու աղեկ համար համար խորունկ միտ դնելու կամ մեկնութեան հարկաւորութիւն կ'ունեցւի, խօսքին աղւորութիւն տալու տեղ, անպիտան ու անհաճոյ կ'ընէ. ինչպէս են աս խօսքերս. On ne trompe pas longtemps les hommes sur leurs intérêts, et ils ne haïssent rien tant que de l'être. Eh bien! vous le pouvez et prendre votre temps.

Որո՞ք պիտի նշանակեն . . . rien tant que d'être trompés; et vous devez prendre votre temps. « Այսպէս աս զեղումն ալ աղեկ չէ յեսսé été près du Gange esclave des faux dieux, chrétienne dans Paris, Musulmane en ces lieux. Ինչու որ բնական կերպով կը կարծըւի թէ յեսսé été musulmane en ces lieux կ'ուղէ ըսել, բայց անանկ չէ, հապա je suis musulmane պիտի նշանակէ: »

389. Աւելադրութիւնը զեղսման հակառակն է. ասով խօսքին մէջ զարդի համար աւելի բառեր կը խոթւի, կամ մի եւ նոյն բառը կը կրկնըւի. որն որ հասարակ եղանակին նայելով պիտ'որ չդրւէր, ու դուրս ձգւելու ըլլար նէ, իմաստը ամենեւին չեր փոխւեր. Eh! que m'a fait, à moi, cette Troie où je cours? Qu'on ne laisse monter aucune âme *là-haut*. Je l'ai vu *de mes yeux*, je l'ai vu qui frappait ce monstre audacieux. Que Salomon désespère de *la* trouver cette femme forte. Il *les* a trempées *ces mains cruelles* dans le sang de Sichée. Ma fille, tendre objet de mes dernières peines, songe au moins, *songe* au sang qui coule dans tes veines.

390. Աւելադրութիւնը աղեկ ըլլալու համար պէտք է որ խօսքին աղդուութիւն ու աղւորութիւն տայ, ինչպէս վերի օրինակներուն մէջ տեսնըւեցաւ. իսկ ուր որ մինակ բառի կրկնութիւն կ'ըլլայ, առանց աղդուութեան, ձանձրութիւն կը բերէ, ու շատ զդուշանալու բան է. ինչպէս աս խօսքերս անպիտան են. Cicéron avait étendu les bornes et les limites de

l'éloquence. Il se vit forcé *malgré lui* à renoncer à son entreprise. Il faut s'entr'aider *mutuellement*. Il n'a *seulement* qu'à se montrer. Il est possible qu'il puisse venir. Il m'a comblé de *mille éloges*. *Peut-être* ils pourront réussir.

391. Ը ըջան կ'ըլլայ, երբ որ խօսքերը քերականական կանոններուն ուզած եղանակէն զատ շարքով կը դրւին, ու բնական կարգերնին չեն պահեր. մանաւանդ թէ երբեմն քերականական կանոններն ալ շրջանով շինուած են. O nuit désastreuse! ô nuit effroyable, où retentit tout-à-coup, comme un éclat de tonnerre, cette étonnante nouvelle: Madame se meurt, Madame est morte! — Déjà prenait l'essor, pour se sauver vers les montagnes, cet aigle dont le vol hardi avait d'abord effrayé nos provinces. — L'admiration secrète et les louanges réelles et sincères, on ne les donne qu'à la vertu et à la vérité. — Celui qui n'a égard en écrivant qu'au goût de son siècle, songe plus à sa personne qu'à ses écrits: il faut toujours tendre à la perfection; et alors cette justice qui nous est quelquefois refusée par nos contemporains, la postérité sait nous la rendre. — De cette grotte sortait, de temps en temps, une fumée noire et épaisse, qui faisait une espèce de nuit au milieu du jour.
Առանաւորի մէջ շրջանը աւելի ազատ է (201).

Cette reine elle seule à mes bontés rebelle,
Aux larmes de sa mère il a paru sensible.
D'un jeune audacieux punissez l'insolence;
Il a de votre trône abattu le soutien.

392. Ի՞սայց նայելու է որ շրջանով խօսքը չմիթքննայ ու շփոթ չըլլայ, կամ կանոնները ու բնական կարգը լեզուին թող տուածէն աւելի ու անհաճոյ կերպով չխանգարւի. ինչպէս աս օրինակներուն մէջ. Pour de ce grand hymen renverser les projets. Croyez-vous pouvoir ramener ces esprits égarés par la douceur?

Ou lassés ou soumis,

Ma funeste amitié pèse à tous mes amis.

393. Իշակառութիւն կ'ըլլայ, երբ որ բառերը,
քերականական կանոններուն ուզածին պէս, խօսքին
մէջ իրենց կապակցութիւն ունեցած բառին հետ հա-
մաձայնելու տեղ, աւելի խօսողին մտքին ու բեր-
մունքին նայելով, ուրիշ բառի մը հետ կը համա-
ձայնին: Ինչպէս օրինակի համար թէ որ հասարակ
կարգին նայելու ըլլայինք, Une multitude de person-
nes est venue պիտի ըսւեր, որովհետեւ բայց multitude
եղակի բառին հետ պիտի համաձայնէր. բայց
որովհետեւ personnes բառը աւելի մտքին վրայ աղ-
դեցութիւն կ'ընէ, Une multitude de personnes sont
venues կ'ըսւի: «Եսինպէս հասարակ կարգաւ խօսւե-
լու ըլլար, Elles sont quatre heures պիտի ըսւեր,
ինչպէս հին ատենները կ'ըսէին. բայց միտքը ուզելով
ժամերուն մէջ մինակ մէկ հատը որոշել, ու աւելի իրին
միտ դնելով քան թէ անուան, Il est quatre heures
կ'ըսւի: Quand le peuple hébreux entra dans la terre
promise, tout y célébrait leurs ancêtres, ուր որ ստա-
ցական ածականը պeople եղակի բառին հետ համա-
ձայնելու տեղ, աւելի ժողովրդին յոդնակի նշանակու-
թեան միտ դնելով, յոդնակի դրւած է: Ըստ աղւոր
է աս Ուասինին բակառութիւնն ալ:

Entre le pauvre et vous, vous prendrez Dieu pour juge,
Vous souvenant, mon fils, que, caché sous ce lin,
Comme eux vous fûtes pauvre, et, comme eux, orphe-
[lin.]

Ուր որ ես յոդնակի դերանունները լe pauvre ե-
ղակի դոյականին տեղ դրւած են. ինչու որ հեղինակը
աւելի միտ դրած է աղքատներուն բազմութեան քան
թէ աղքատ եղակի բառին:

Գ Ա Ռ Ե Խ Ա Ժ

Ո Ւ Ղ Ա Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Վ Ր Ա Յ

394. Ուշագրութեան կ'ըստի լեզուի մը բառերը կանոններուն ու ընդհանուր սովորութեան համաձայն գրելը:

395. Ուղղագրութիւնը երեք մաս ունի. առջենը բառերը ուղիղ ու անսխալ գրել կը սովորեցընէ, երկրորդը լեզուին մէջ ընդունւած նշանները աղեկ գործածել ու երրորդը կէտերը աղեկ տեղն ի տեղը դնել:

Հ Ա Տ Ե Խ Ե Յ Ը

Բ Ա Ռ Ե Ր Ո Ւ Ո Ւ Ղ Ա Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

396. Որովհետեւ դաղիերէնի մէջ բառերը հնչըսածէն շատ տարբեր կը գրւի, ու մի եւնոյն հնչումը շատ եղանակաւ կը ընայ գրւիլ, շատ անգամ ալ մէկ երկու գրին ձայնը բոլորովին կը կորսըւի, անոր համար իւրենց մէջ անսխալ գրելը գժուարբանէ: Վերականական համաձայնութիւնով փոխւելու բառերուն վրայ ինչ գիտելիք որ կար նէ, մինչուկի հոս ըսինք: Հիմայ առանձին բառերուն ինչպէս գրւիլը կը մնայ, որուն վրայ մինակ քանի մը ընդհանուր կանոններ կու տանիք. իսկ մասնաւոր կանոնները բոլորովին զանց կ'առնենք, ինչու որ օգուտ մը չընելին զատ, աւելի շփոթութեան պատճառ կ'ըլլան: Որովհետեւ ամէն մէկ կանոնին տակը դաշտած բառերուն չափ ալ չէ նէ, գէթ կէսին չափ զարտուղիներ կան:

397. Յօնէ բառի մը վերջը ձայնը չելող բաղաձայն կայ մի, ու թէ ինչ բաղաձայն է, իմանալու համար, իրմէ ելած բառի մը միտ դնելու է. անոր մէջ

ինչ բաղաձայն կայ նէ, ինքն ալ նոյնը պիտ'որ ու-
նենայ.

Abus,	abuser.	Ocident, occidental.
Champ,	champêtre.	Profit, profiter.
Galop,	galoper.	Rang, ranger.
Grand,	grandeur.	Repos, reposer.

398. Աս կանոնս շատ ընդհանուր է, անսանկ որ
տակը հազարաւոր բառեր կ'երթան, ու շատ քիչերը
կը զարտուղին:

399. Զայնաւոր հնչումով լմնցած բառի մը վեր-
ջը անձայն և ըլլալը իմանալու համար, սեռին նայե-
լու է. իգականներուն ճոթը հասարակօրէն կ'ըլլայ,
ու արականներուն ճոթը չըլլար.

Ի Գ Ա Կ Ա Ն

Plaie, vie, proie, joie, en-
queueue, roue, pensée, lieue, nemi, parti, pari, con-
partie, vue, statue, եւ voi, lieu, licou, եւ այլն:
այլն:

Ա Ր Ա Կ Ա Ն

Paix, brebis, perdrix, Amphibie, génie, impie,
nuit, souris, tribu, croix, incendie, parapluie, musée,
poix, noix, loi, fois, ու apogée, caducée, coryphée,
գրեթէ ամէն տէ ու տի վեր- lycée, mausolée, périgée,
ջաւարածները, ինչպէս պիé- pygmée, trophée.
տէ, amitié.

400. Ածանցեալ բառերը իրենց արմատին հնչումը
պահած տեղերնին, անոր պէս ալ կը գրւին. ինչպէս
encens, encenser; patient, patience, patiemment;
abondant, abundance, abondamment; épais, épais-
sir, épaisseur.

401. Շատ բառերու մէջ բաղաձայնները կը
կրկնըւին, ու մինակ մէկ հատի պէս կը հնչըւին: Հա-
սարակօրէն շատ կըկնըւող բաղաձայնները ասոնք են,

e, f, l, m, n, p, r, s, t. ինչպէս accorder, occasion, occuper; affaire, offre, difficile. Անացածներէն b, d, g շատ քիչ բառերու մէջ կը կրկնըւին, ու abbaye, abbé, sabbat, rabbin; addition, reddition; agraver, suggérer բառերէն ուրիշ գրեթէ գործածական բառ չկայ: Խակ h, j, k, q, v, x գրերը ամենեւին չեն կրկնըւիր:

402. Բառերուն ուղղագրութեան տակ կ'երթայ հարկաւոր եղած բառերը գլխագրով դրել. անոր համար ասոր վրայ ալ հոս տեղս կը խօսինք: Ուստի գլխագրով դրելու է.

Ա. Ամէն խօսքին առջի բառը, ու խօսքին մէջ մէկ կետէ ետեւ եկած բառը. Le renard est fameux par ses ruses. Il n'est point animal vagabond, mais animal domicilié. Il se loge au bord des bois à portée des hameaux.

Բ. Ոտանաւորներու ամէն առղին առջի բառը.

La cigale ayant chanté

Tout l'été,

Se trouva fort dépourvue

Quand la bise fut venue.

Գ. Խօսքին մէջ վկայութիւն մը բերւելու ըլլայ, կամ մէկուն խօսիլ տրւելու ըլլայ, անոնց առջի բառը. N'est-ce donc pas avec raison que Saint Paul s'est écrié dans notre passage: Où sont les sages, où sont les docteurs? — Le vieillard, assis au coin du feu, les écoutait et souriait avec pitié. L'un d'eux s'en aperçut, et lui dit: Bon homme, vous avez l'air de trouver plaisant ce que nous disons là.

Դ. Աստուծոյ զանազան անունները, ու ամէն թէ մարդիկներու թէ տեղերու յատուկ անունները. ինչպէս Dieu, le Seigneur, le Tout-puissant; Pierre, Racine; Pluton, Proserpine; les Français, les Anglais; L'Angleterre, la Turquie; Paris, Rome; le Mississippi; les Alpes; la mer Caspienne.

Ե. Հասարակ անունները յատուկ անուան պէս առնըւին, ու անշունչ բաները անձնաւորի պէս գործածւին նէ. L'Apôtre fait une belle peinture de la charité. La Disette au teint blême et la triste Famine. Les Vertus devraient être soeurs, ainsi que les Vices sont frères.

Պ. Ամէն գիտութեանց, արուեստներու, վիճակներու, ընկերութեանց անունները, երբ որ մասնաւորկերպով մը ուրիշներէն որոշելով ու առանձին առնելով վասնին խօսք կ'ըլսոյ նէ. Il est honteux d'ignorer les fondements de l'Orthographe. La Menuiserie emprunte le secours de la Géométrie. L'Académie française. Ըստց թէ որ ասանկ պարագաներ չըլսոյ նէ, պղտիկ դրով կը դրւին. Notre orthographe actuelle est loin de l'orthographe ancienne. La menuiserie du buffet d'orgue de l'église Saint-Sulpice est travaillée bien délicatement. Les académies de l'Europe.

Ե. Գրքի, Ճառի, Խօսքի եւ այլն, անունը յիշելու առեն. La Bible; la Genèse; le Misanthrope; le Petit-Carème.

Ը. Մարդու կամ իրի մը խօսելու առեն, իր անունը յիշւի նէ. Grand Roi, cesse de vaincre. Répondez, Cieux et Mers. Ասոր համար ալ հասարակօրէն միշտ Sire, Monseigneur, Monsieur, Madame, Mademoiselle բառերը գլխագրով կը դրւին: Առյապէս ալ համառօտած պատոյ անունները գլխագրով կը դրւին. ինչպէս J. C., Jésus-Christ; N. S., Notre Seigneur; S. S., Sa Santeté; S. M., Sa Majesté.

Թ. Saint ու Grand բառերը երբ որ յատուկ անուան մը քով դրւին նէ. ինչպէս Saint Pierre; Saint Grégoire le Grand; Louis le Grand.

Հ Ա Տ Ա Տ Ե Ր

Ո Ւ Ղ Ա Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ի Շ Ա Ն Ն Ե Ր

403. Հիմակւան գործածւած ուղղագրութեան նշանները ասոնք են. Շեշտ, Բութ, Պարոյկ, Ապադարձ, Միութեան գիծ, Անջատիչ, Ներքնակետ:

404. Շեշտը՝ իրմէ ետեւ բաղաձայն չունեցող վանկին ճոթի փակ է ին վրայ կը դրւի: Աս համառօտ կանոնիս մէջ շեշտ դնելու կամ չդնելու ամէն դէպքերը կը պարունակւին, բայց բարձնիս աղեկ յայտնի ընելու համար, մասնաւորապէս կը նշանակենք, որ

Ա. Բառին վերջը փակ է էն ետեւ բաղաձայն մը չեղած կամ անձայն ո մը եկած ատեն, փակ է ին վրայ միշտ շեշտ կը դրւի. բայց բառին վերջի ճոթը բաղաձայն մը եղած ատեն, չդրւիր. իսկ յոկնակիի նշան եկած ատեն, ո գիրը եղակիի մէջ ինչպէս որ էր նէ, այնպէս կը մնայ. vanité, aimé; marée, rosée; cadet, miel, aimer; vanités, prés émaillés, chemises.

Բ. Բառին մէջը կամ սկիզբը փակ է էն ետեւ մինակ մէկ բաղաձայն դալու ըլլայ նէ, անանկ որ բառին վանկերը իրարմէ բաժնըւած ատեն, առջի վանկին վերջը բաղաձայն մը չմնայ, շեշտ կը դրւի. իսկ թէ որ երկու բաղաձայն գալու ըլլայ նէ, այնպէս որ վանկերը բաժնըւած ատեն, միշտ առջի վանկին վերջը բաղաձայն մը մնայ, ո ին վրայ շեշտ չդրւիր. vérité, é-carter; ber-ger, ef-facer, ter-re.

Գ. ԵՐԲ որ բառին մէջի փակ է էն ետեւ չ մը գայ նէ, իր վրայ շեշտ չդրւիր, ինչու որ չ գիրը երկու բաղաձայնի զօրութիւն ունի: Ասոր հակառակ է էն ետեւ եկած երկու բաղաձայններուն երկրորդը ո կամ չ ըլլայ նէ, ո ին վրայ շեշտ կը դրւի, ինչու որ բաժնըւելու ատեն երկու բաղաձայնն ալ երկրորդ վանկին կ'երթայ. ex-amen, flex-ible; ré-gler, é-tranger.

Աս ըսածներնիս բառերը տողին ճոթը բաժնելու համար աւ կը ծառայէ, ինչու որ ըստ ամենայնի առ կանոններուն համաձայն կը բաժնըւին: Մինակ աս առ ելքընելու ենք որ երկրաբառները, կամ ինչ կերպով որ ըլլայ քովէ քովէ դրւած ձայնաւորները, ամենեւին չեն բաժնըւիր ուստի չկըսնար բաժնըւիլ, ու-ես, ու-էլ, aigu-iser, sou-et, ils sortai-ent, nouve-au. Ուրիշ քանի մը գիտելիք աւ կայ նէ, վարժութեամբ կը սովորւի:

405. Պութը բառերուն մէջը, ետեւէն նոյն վանկին մէջ բաղաձայն չունեցող, ու բառերուն վերջը ետեւէն ս ունեցող բաց էին վրայ կը դրփ. père, modèle, prophète, rè-gle, nè-gre; succès, procès.

Ամէն անգամ որ է գրէն ետեւ, իրմէ առաջ մէկ բաղաձայնով, (կամ երկու բաղաձայն եղած ատեն երկրորդայնով, կամ 1 ըլլայ նէ) անձայն է մը կու գայ, ան առջի դը ր կամ 1 ըլլայ նէ) անձայն է մը կու գայ, ան առջի դը ր կիրը բաց է ու վրան բութ պիտի ունենայ: Ասիկայ է գիրը բաց է ու վրան բութ պիտի ունենայ: Ասիկայ անդհանուր ու յայտնի է, որ ոմանք բութ անձափ ընդհանուր ու յայտնի է, որ ոմանք բութ պիտի աւելորդ կը սեպեն, ուստի եւ պեր, ils menent, règle եւ այլն կը գրէն: Մինակ էց վերջաւորած բառը, ինչպէս են պիége, manége, sacrilége, ու ծus-sé-je, puissé-je, aimé-je, ու ասոնց նման բայերը կը զարտուղին:

406. Կոյնպէս ա, dès նախադրութեանց, là մակ-բային, օù յարաբերականին կամ մակբային վրայ կը դրփի, ա բայէն, ծ լոդէն, եւ օս լոդէն, եւ օս շաղկապէն որոշելու համար:

407. Պարոյկը երկայն ձայնաւորներու վրայ կը դրփի, երբ որ իրենց քովէն, դիր մը վերցըւած է. ինչ-պէս են աց, տեղ, մեմ, ֆête, épître, île, apôtre, côte, որոնք առաջ աց, teste, mesme, feste, épistre, isle, apostre, coste կը դրւէին:

408. Աս պատճառիս համար պարոյկ գնելու է. Ա. Ch, շ, ու T, թ էն առաջ եղած երկայն աին վրայ. lâche, tâche, fâcheux; bâtir, gâter, château.

Բ. Aître ու օître վերջաւորած բայերուն թէ աներեւոյթին վրայ, ու թէ խօնարհւած ատեննին ուր որ ի էն ետքը տ մը գայ նէ, պարոյկը պահելու է. նաître, paraître, croître; il naît, il paraîtra, ils croîtront.

Վ. Երմէ ետեւ le, me, ne ունեցօղ օխն վրայ. pôle, rôle; dôme, fantôme; trône.

Դ. Ասհմանական անցեալ որոշեալին յոդնակի առջի ու երկրորդ գեմքին, ու ստորադասական անկատար եզակի երրորդ գեմքին վրայ. Nous donnâmes. Vous vîtes. Qu'il reçût.

Ե. Tù, dû, crû (croître) արական ընդունելութիւն անցեալներուն, sûr, mûr ածականներուն, le nôtre, le vôtre ստացական գերանուններուն վրայ կը գրւի, tu գերանունէն, du յօդէն, cru (croire) ընդունելութիւն անցեալէն, sur նախադրութիւնէն, mûr գոյականէն, notre, votre ստացական ածականներէն որոշելու համար :

409. Ապադարձը, հնչման աղէկութեան համար ձայնաւոր գիր մը կրծատւած ատեն, անկից առջի բաղաձայնին վրայ կը գրւի:

410. Ձայնաւորներէն մինակ a, e, i կը բնան կրծատւիլ:

411. A ձայնաւորը մինակ la բառին մէջ կը կրծատւի, երբ որ իրմէ ետքը ձայնաւորով կամ անձայնի գրով սկսած բառ մը կուգայնէ. L'amitié. L'honnête famille. Je l'ai vue.

412. E գիրը կը կրծատւի.

Ա. Le, je, me, te, se, que, ne, ce բառերուն մէջ, միշտ երբ որ իրենցմէ ետեւ հետերնին կապակցութիւն ունեցօղ ձայնաւորով կամ անձայնի ով սկսած բառ մը կու գայ նէ. L'ami. Il l'aime. J'espère. Il m'a dit. Nous t'entendîmes. Il s'évanouit. Qu'avez-vous? Il est aussi modeste qu'habile. N'est-ce pas vous? C'est bien admirable.

Բ. Lorsque, puisque, parce que բառերուն մէջ, մինակ il, elle, on, un, une բառերէն առաջ. Lorsqu'il vit. Puisqu'elle veut. Parce qu'on meurt. Lorsqu'un կամ une enfant.

Վ. Jusque բառինը à, au, aux, ici, où, alors

բառերէն առաջ Jusqu' à la ville. Jusqu' ici. Jus-
qu'alors.

Դ. Entreու presque բառինը մինակ բարդերու
մէջ, ու quelque բառինը մինակ ու ու autre բառերէն
առաջ. S'entr'aider, presqu' île; quelqu'un, quel-
qu'autre.

Ե. Grande իդական ածականին ճոթինը մէկ
քանի բաղաձայնով սկսած իդական գոյականներէն
առաջ. որոնց աւելի գործածականները grand'mère,
grand'tante, grand'chose բառերն են:

413. I Ճայնաւորը մինակ ու շաղկապին մէջ կը¹
կրծատւի, երբ որ ետեւէն իլ, իլ դայ նէ. S'il vient.
S'ils parlent.

414. Վիութեան գիծ կըսւի ան պղտի գիծը
(-), որն որ երկու երեք բառի մէջ դրւելով, անսոնք
մէկ բառի պէս կ'ընէ, կամ մէջերնին ունեցած կա-
պակցութիւննին կը ցուցընէ:

415. Աս գիծս կը գործածւի.

Ե. Երբ որ երկու երեք բառ քովի քով դրւե-
լով մէկ բառի պէս կ'ըլլան. avant-coureur, essuie-
mains, arrière-petit-fils, arc-en-ciel, peut-être, c'est-
à-dire, vis-à-vis.

Ի. Անձնական գերանուն անուն բային ու խնդիրը,
ինչպէս նաեւ ու ու ու ու բառերը բայէն ետքը դրւին
նէ, ու խնդիրը երկու հատէ նէ, անսոնց մէջն ալ. նոյն-
պէս բային ու անուն բայիին մէջտեղը հնչումը աղեկ-
ցընելու համար դրւած էին երկու կողմը. Donnerai-
je? prends-tu? vient-il? laissez-moi, donnez-lui,
prenez-le, voit-on, est-ce; donne-le-moi, donnez-les-
leur, transportez-vous-y; donna-t-il? a-t-on dit?

Զ. Même բառին ու քովի անձնական գերանու-
նին, ei, là մասնիկներուն ու քովի բառերնուն, très
մակբային ու ածականին կամ մակբային մէջ տեղը.
Moi - même, toi - même, lui - même; celui - ei, ce-
lui - là, cet homme - ei, ces gens - là, ci-dessus, ei-

dessous, là-haut, là-bas, là-dessus ; très-bien, très-fort.

415. **Դ**եսմիւնդուն գրւած թիւերուն մէջ, երբ որ
երկրորդը տասնէն մեծ չէ. dix-sept, vingt-deux, soixante-dix, mil huit cent trente-cinq. **Ա**ռյնպէս միունթեան գծով կը գրւին quatre-vingts, quatre-vingt-dix, quatre-vingt-onze.

416. **Ա**նցատիչը երկու կէտ է (.) որն որ է, ի, ս ձայնաւորներուն վրան գրւելով, կը ցուցընէ որ իրենցմէ առջի ձայնաւորին հետ մէկ վանկ չեն, հապա անկից բաժնըւած զատ են. naïf, նախ. laïque, լուէտ. haïr, հաիր. Saül, սաէլ. Esaü, եղաէ. ambiguë, անպիկ. aiguë, էիկ. որոնք առանց անցատիչի նէջ, լէտ, հեր, սօլ, եղօ, անպիկ, էի, կը հնչըւէին :

417. **Ա**ելքնակէտը ստորակէտի պէս նշան մըն է, որն որ ա, օ, ս ձայնաւորներէն առաջ գրւած գրին «ի ձայն տալու համար կը գործածւի. Il commença, forçat; façon, leçon, François; nous reçumes.

Հ Ե Տ Ո Ւ Ե Գ

Կ Է Տ Ե Ր

418. Կէտերը խօսքին մասերը իրարմէ բաժնեւու, ու կարդացողին ձայնին հանգիստ տալու համար կը գործածւին :

419. Հիմակւան գործածւած կէտերն ու անոնց նման նշանները ասոնք են. Ստորակէտ, կէտ ստորակէտ, Երկու կէտ, կէտ, Հարցական, Զարմացական ու կախման կէտ, Բաժանման գիծ, Չակերտ ու Փակագիծ:

420. Ստորակէտը պամնէն նուազ հանգիստը կը ցուցընէ, ու կը գործածւի.

τ. Πυοηρή ανηταμβήν կամ առաջադրութեան մը նման մասերը, այս ինքն մի եւնոյն բային անուն բայիներն ու խնդիրները, մի եւ նոյն գոյականին ածականները, մի եւ նոյն անուն բայիին բայերը իրարմէ զատելու համար. La richesse, le plaisir, la santé, deviennent des maux pour ceux qui ne savent pas en user. Il sait régler ses goûts, ses travaux, ses plaisirs. Les Tyriens sont industriels, patients, laborieux. L'homme s'incline, s'agenouille, rampe, glisse, nage, se renverse en arce. Ρայց երբ որ աս մասերս և, օս, ու շաղկապներէն մէկով կապւած երկու հատ ըլլան նէ, ստորակէտ չդրսիր. նոյնպէս շատ մաս ունեցողներուն ալ մինակ վերջինէն առաջ շաղկապ ըլլայ նէ, ինքը ստորակէտ չառներ. La violence et la vertu ne peuvent rien l'un sur l'autre. Tout le bien ou le mal qu'on dit d'un homme qu'on ne connaît pas, ne signifie pas grand' chose. — L'airain, le marbe et l'or frappaient Rome éblouie. Le roi, l'âne ou moi, nous mourrons.

թ. Մեծ խոսրի մը պզտիկ առաջադրութիւնները իրարմէ զատելու համար. Turenne meurt, tout se confond, la fortune chancelle, la victoire se lasse, la paix s'éloigne.

զ. Առշական բառերը, մեկնական առաջադրութիւնները, ու խոսրին մէջէն, առանց իմաստին կատարելութեան վեստ տալու, հանւելու բառերը բոլոր խոսրէն ստորակէտով կը բաժնըւին. Tribuns, cédez aux consuls. Surtout, ô Grecs, aimez et observez la religion. Nestor, que je vis à Pylos, ni Ménélas, qui me reçut avec amitié dans Lacédémone, ne pourront m'apprendre si mon père était encore en vie. Les passions, qui sont les maladies de l'âme, ne viennent que de notre révolte contre la raison. La vie, disait Socrate, ne doit être que la méditation de la mort.

¶ . **Օօրութեամբ իմացւած բային աեղ.** On a toujours raison; le destin, toujours tort. L'éloge de Démosthène revient sous la plume de Cicéron, comme l'éloge de Racine, sous la plume de Voltaire.

15. **Ինական կարգաւ դրւած կարճ առաջադրութիւնը բաժնել հարկ չկայ. Բայց երբ որ քիչ մը երկայն է, անանի որ ձայնը մէկ շունչէն կարդալու չհասնիր, իմաստին ներած չափաւոր տեղէ մը ստորակետով բաժնելու է :** “**Այնպէս երբ որ խօսքին բնական կարգը աւրլւած է նէ, կարգէն առաջ դրւած խօսքէն ետեւ ստորակետ դնելու է, թէ որ խօսքին սկիզբն է, իսկ թէ որ խօսքին մէջն է նէ, երկու կողմը մէջ մէկ ստորակետ դնելու է.** Un malheureux est une chose sacrée. Le cœur d'une mère est le chef-d'œuvre de la nature, — Le plaisir de soulager un infortuné, est un remède sûr contre la peine que nous fait sa présence. L'Amérique fut découverte par Christophe Colomb, en mil quatre cent quatre-vingt-onze, sous le règne d'Isabelle, — De tous les plaisirs, il n'est guère de plus délicieux que celui que l'on goûte après une bonne action. Heureux qui, dans le sein de ses dieux domestiques, Se dérobe au fracas des tempêtes publiques.

421. Կէտ ստորակետը պարզ ստորակետէն աւելի հանգիստ կը ցուցընէ : Երբ որ առաջադրութեան մը նման մասերը (420. Է.), կամ խօսքին զանազան պղտիկ առաջադրութիւնները (420. Ռ.) ստորակետով բաժնըւած մաս ունին նէ, իբենք իրարմէ ստորակետով մը բաժնըւելու տեղ, կէտ ստորակետով պէտք է որ բաժնըւին. Au pied du trône était la mort pâle et dévorante. Autour d'elle volaient les noirs soucis ; les cruelles défiances ; les haines injustes ; la trahison qui veut se repaître de sang, et qui ne peut jouir des maux qu'elle a faits ; l'envie qui verse son venin mortel autour d'elle, et qui se

tourne en rage, dans l'impuissance où elle est de nuire. — Ses yeux creux sont pleins d'un feu âpre et farouche; ils sont sans cesse errants de tous côtés; il prête l'oreille au moindre bruit, et se sent tout ému.

422. Կարձեալ երբ որ խոք իրմէ կատարեալ խօսք մը, ետեւէն հետեւութեան պէս իրեն հետ կապակցութիւն ունեցող խօսք մը ունենայ նէ, կամ երկու հակառակ խօսքեր իրարու հետ համեմատին նէ, մշերնին կէտ ստորակէտ մը դնելու է. Il a employé beaucoup de temps et beaucoup de soins à cet ouvrage; aussi espère-t-il qu'on le trouvera utile. L'homme orgueilleux est insensé; car il est né faible.

— La Motte voulait rire comme La Fontaine; mais il n'avait pas la bouche faite comme lui. Un homme est plus fidèle au secret d'autrui qu'au sien propre; une femme, au contraire, garde mieux son secret que celui d'autrui.

423. Երկու կէտք կը գործածի.

Ա. Մէկու մը խօսքը վկայութիւն բերելէն, կամ խօսիլ տալէն առաջ, ան խօսքը որուն ըլլալը ըսելէն ետեւ. Son père, par ces mots, s'explique devant tous: Contre les Grecs, mon fils, cette fureur est vainque. Je m'écriai: O roi! faites-moi mourir plutôt que de me traiter si indignement.

Բ. Ընդհանուր խօսք մը ըսելէն ետեւ, անոր մասունքները զրուցելէն առաջ. Եւ կամ մասունքները ըսելէն ետեւ ընդհանուրը զրուցելէն առաջ. L'ambitieux ne jouit de rien: ni de sa gloire, il la trouve obscure; ni de ses places, il veut monter plus haut; ni de ses prospérités, il séche et dépérît au milieu de son abundance. — Du lait, du pain, des fruits, de l'herbe, une onde pure: c'était de nos aïeux la saine nourriture.

Վ. Երբ որ խօսք մը առաջի խօսքը կը մեկնէ կընդարձակէ նէ, իրմէ առաջ երկու կէտ կը գրւի.

Les cieux instruisent la terre à révéler leur auteur; tout ce que leur globe enserre célèbre un Dieu créateur.

424. Կէտը ան ատեն կը գործածւի երբ որ խօսքը բոլորովին կը լմբննայ ու ետեւեն եկած խօսքին հետ ամենեւին կապակցութիւն չունենար, կամ շատ հեռուեն ու ընդհանուր կապակցութիւն մը կ'ունենայ. ասիկայ մեր վերջակէտին զօրութիւնը ունի. On s'instruit à prendre certains animaux, à apprivoiser les autres, et à les accoutumer au service. On eut d'abord à combattre les bêtes farouches. Les premiers héros se signalèrent dans ces guerres.

425. Հարցական կէտը հարցական խօսքէ ետեւ կը դրւի, երբ որ հարցումը կատարեալ է նէ. իսկ երբ որ հարցումը կիսկատար է նէ, պարզ կէտ կը դրւի. La mort est-elle un mal? La vie est-elle un bien? — S'il fallait condamner tous les ingrats qui sont au monde, dites-moi, à qui il faudrait pardonner. Mentor demanda ensuite à Idoménée quelle était la conduite de Protésilas dans ce changement des affaires.

426. Օ արմացական կամ կոչական կէտը, զարմացում, վախ, խռովութիւն, գոչում, ու ասոնց նման հոգւոյ կիրքեր ցուցընող խօսքերէն ու միջարկութիւններէն ետքը կը դրւի. O malheureuse Tyr! en quelles mains es-tu tombée! Eh! qui n'a pas pleuré quelque perte cruelle! Ah! pleure, fille infortunée!

427. Ալախման կէտ կ'ըսւին ետեւետ ետեւ դրւած երեք չորս կէտերը (...), որն որ աւելի բանաստեղծութեանց մէջ կը բանի, երբ որ խօսօղը հոգւոյն կրիցը բռնութենէն կամ սաստիկ շարժումէն չկրանալով խօսքը առաջ տանիլ կը լուէ կը կտրէ. J'ai vu... sans mourir de douleur, j'ai vu... Ah! j'en frémis encore de dépit; j'ai vu... mon verre plein, et je n'ai pu le boire. Avant la fin du jour... on verra qui de nous... doit... Mais sortons, Nabal.

428. Բաժանման գիծը կը դորձածւի, եթե որ
երկու հոգի իրարու հետ խօսելու ատեն, առանց ը-
ստ, զըուցեց, պատասխան տուաւ ըսելու, մէկէն մէ-
կալին կ'անցնըւի. Jouis. — Je le ferai. — Mais
quand donc? — Dès demain.

429. Չակերտը ասանկ (^{“”}) նշան մըն է, որուն
առջինը դրսէն վկայութիւն բերւած կամ հնարւած
խօսքէն առաջ կը դրւի, ու երկրորդը ան խօսքէն ե-
տեւ: Երբեմն մանաւանդ ստանաւորներու մէջ առ-
ջինը ամէն առղին սկիզբը կը կ'ինըւի:

La voix de l'univers à ce Dieu me rappelle.

La terre le publie. “Est-ce moi, me dit-elle,
“Est-ce moi qui produis mes riches ornements?
“C'est celui dont la main posa mes fondements..”

430. Փակագիծը ասանկ (^{””}) նշան մըն է, ո-
րուն մէջ դրսէն մեկնութեան կամ ծանօթութեան
պէս մտած խօսքերը կը դրւին:

Une femme (grand Dieu! faut-il à la mémoire
Conserver le récit de cette horrible histoire?),
Une femme avait vu par ces coeurs inhumains
Un reste d'aliment arraché de ses mains.

Je croyais, moi (jugez de ma simplicité),
Que l'on devait rougir de la duplicité.

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԿԱՐԻՎԱԼՈՒ ՎՐԱՅ

431. **Վ**ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԸՆ ՄԵԽՂՔԸ (9—39) ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՊԵԼԻ ԿԱՐԴԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳԼԽԱՎՈՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ՄՐԱԿԻՆՔ. ՀԻՄԱյ, ՀՈՆ ԽՈՍՏԱՋԱԾՆՈՒՄ ԱԲԸ, ԱՆԵԼԻ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՄԵՂԵԿՈՒԺԻՆՆԵՐՈՒՆ Ու ՊԱՐԱՊԵՂՈՒԺԻՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԿՐ ԽՈՍԲԻՆՔ: Բայց ՆԱԽ ՃԱյնաւոր ՆԵՐՈՒՆ ԵՐԿԱՅՆՈՒԺԵԱՆ Ու ԿԱՐՃՈՒԺԵԱՆ, ԱՅՍ ԻՆՔԻ ՃԱյներուն կամաց կամ շուտ հնչըւելուն վրայ խօսինք:

Երկայն ճայնաւորները աս (՝) նշանով կը ցուցի իսկ կարճերը (՝) ասով: Աս ալ գիտնալու է որ վրան պարզող ունեցող վանկը միշտ երկայն է :

432. **Վ**ՃԵՆ ՎԱՆԿ ՈՐՈՒՆ ՎԵՐՃԻ ՃԱՅՆԱՎՈՐԷՆ ԵՄԵՆ, և բաղաձայններէն զատ բաղաձայն մը կու դայ, կարճ է. sāc, nectār, sēl, fil, pōt, tūf.

433. **Վ**ՃԵՆ ԱՐԱԿԱՆ ՎԱՆԿ, ԵՂԱԿԻԲԻՆ ՄԵՋ ԵՐԿԱՅՆ ՌԱՄԱՅ ԿԱՐՃ ՌԱՄԱՅ, ՅՈԳՆԱԿԻԲԻՆ ՄԵՋ ՄԻՇՏ ԵՐԿԱՅՆ է. des sācs, des sēls, des pōts.

434. **Վ**ՃԵՆ ԵՂԱԿԻ ԱՐԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐԸ ՈՐՈՆց ՃԱՅՐԸ ՅՈԳՆԱԿԻ ցուցընօղ գիր մը կայ նէ, ԵՐԿԱՅՆ է. le tēmps, le nēz.

435. **Վ**ՆՈՒՀ 1 ով ՄԲՆԳԱԾ ՎԱՆԿԸ ԿԱՐՃ է. é-ventail, avrīl, vermeil, quenoüille, fauteuil.

436. **Ո**ՒՆԳԱԿԱՆ ԳՐԷ Մը ՎԵՐՃԸ, ԵՄԵՎԻ ՎԱՆԿԻՆ ՄԵԽՂՔԸ ու կամ ո գրէն ուրիշ բաղաձայն մը դայ նէ, ան ոնդական գիրը ունեցող վանկը ԵՐԿԱՅՆ կ'ռԱՄԱՅ. jāmbe, crāinte, trēmbler, pēindre, tōmber, hūmble.

437. **Ա**ՐԿՆԸՆՎԱԾ ԲԱՂԱՁԱՅՆԷ Մը առջի ՃԱՅՆԱՎՈՐԸ ԿԱՐՃ է. abbé, suggérer, opposer, hötte, épigrāmme, persōnne, qu'il prēnne. **Մ**ԻՆԱԿ Ր ու Տ գրերը կրկնըւած ատենին, շատ անդամ իրենցմէ առջի ՃԱՅՆԱՎՈՐԸ ԵՐԿԱՅՆ կ'ռԱՄԱՅ. արրէտ, bārre, tonnērre, cēsse, je poūsse, clāsse.

438. Արբ որ երկու ձայնաւորի մէջ ո կամ ս գի-
լը եւ ուրիշ բաղածայն մը ըլլայ նէ, առջի ձայնաւորը
կարճ է. bärque, infirme, jáspe, mäsque.

439. Տ գիլը երկու ձայնաւորի մէջ դրւած
ատեն, երբ որ վերջի ձայնաւորը անձայն ո կ'ըլլայ
նէ, առջինը երկայն է. bâse, extâse, diocëse, bê-
tise, franchise, rôse, épouise.

440. Բառի մը վերջի անձայն ո էն առաջ եկած
ձայնաւորը երկայն է. armée, joie, j'envoie, je loue,
la vîe, vîe, bleue. Բայց երբ որ անձայն ո գիլը փակ
է կամ ուրիշ ձայնաւորի մը դառնալու ըլլայ նէ,
կարճ կ'ըլլայ. louer, envoyer, j'oyeux, bleuâtre.

441. Վ անկի մը վերջի ձայնաւորէն ետքը ուրիշ
ձայնաւոր մը գայ, որն որ անձայն ո չըլլայ, ան առջի
ձայնաւորը կարճ է. crêer, hâir, doûé, tuer.

442. Ասոնք են աւասիկ ընդհանուր կանոննե-
րը: Ասոյդ է չենք կըրնար ըսել որ ասոնցմով ամէն
բառի մէջ ամէն ձայնաւորներուն երկայն կամ կարճ
ըլլալը կըրնայ իմացւիլ: Բայց աս կանոններս գիտ-
նալով ու ազգայնոց կարդալը կամ խօսելը լսելու ատեն
միտ գնելով, վարժութեամբ կամաց կամաց կը սովըրւի:
Հիմայ գանք հնչման ու կարդալու վրայ մասնաւոր
տեղեկութիւններուն:

443. Ամէն բանէն առաջ աս գիտնալու է որ
գաղիացիք ամէն բառին վերջի վանկին վրայ կը դար-
նեն. ու մինակ երբ որ վերջի վանկը անձայն ո կ'ըլլայ
նէ, վերջընթերին վրայ:

444. A. taon, août, aoûteron բառերուն մէջ
անձայն մնալով, նօն, ո-, ո-նրօն, կը հնչեն:

445. Ai. faire բային քանի մը ժամանակներուն
մէջ ո ի ձայն կը հանէ. faisant, ֆըլլան. nous faisons,
Նո- ֆըլլան. je faisais. Եը ֆըլլէ: Եսյնպէս կը հնչէ նաեւ
աս բայէն բարդըւած ամէն բայերուն նոյն ժամա-
նակներուն մէջ: Douairière բառին մէջ ո կը հնչէ,
Դու-արիէն:

446. C. գիրը second բառին մէջ էի ձայն կը հանէ, ու ական կը հնչըւի:

447. F. բառերուն վերջը հասարակօրէն կը հնչէ. soif, սօսֆ. vif, վիֆ: Անձայն կը մնայ cerf, աէր. clef, Քլէ բառերուն մէջ. իսկ օեuf, էօֆ. boeuf, պէօֆ. nerf, նէրֆ բառերուն մինակ յոդնակիին մէջ ձայնը չելլեր. օeufs, էօ, եւ այլն: Կամեւ քանի մը բարդ, կամ բարդ սեպւած բառերու մէջ անձայն կը մնայ. ինչպէս են chef-d'oeuvre, շէ ա'էօվը. օeuf frais, էօ ֆրէ. օeuf dur, էօ աէ-ր. boeuf-gras, պէօ էրա. nerf de boeuf, նէր աը պէօֆ. boeuf salé, պէօ սալէ:

448. Neuf, ինը, բառէն ետքը ուրիշ թուական մը կամ բաղաձայնով սկած գոյական մը դայ նէ, ո ին ձայնը չելլեր. Neuf cents, նէօ սան. Neuf livres, նէօ մէրը: Տօհէ որ իրմէ ետքը ձայնաւորով սկսած գոյական մը դայ նէ, վի ձայն կը հանէ. Neuf ans, նէօ ան: Ուրիշ տեղեր միշտ բնական ձայնը կը պահէ. Ils sont neuf, իւ սօն նէօֆ: Neuf et demi, նէօֆ է ա'ժ:

449. G. doigt, vingt բառերուն մէջ ձայնը չելլեր, ու աօս, վին կը հնչեն:

450. E կամ i գրէն առաջ դրւած g ին էի ձայն տալու համար, մէջ տեղերնին ս մը կը դրւի, որն որ հասարակօրէն անձայն կը մնայ. guérir, էրէր. guide, վիր: Բայց aiguiser, էիլ-էլլէ. sanguinaire, սանիլ-նէր. aiguille, էիլ-էյլ, բառերուն մէջ ձայնը կ'ելլէ:

451. A կամ o կամ u գրերէն առաջ դրւած g ին չի ձայն տալու համար, մէջերնին ո գիրը կը մտնէ, որն որ միշտ անձայն կը մնայ. Nous mangeâmes, նամանժամ. bourgeois, պուրժօս: Ասոր համար ալ գացեure, էաժի-ր բառին մէջ, ցէն ետքը եկած ու գրերը էօ հնչելու տեղ է- կը հնչէ:

452. L. fils, ֆի բառին մէջ ձայնը չելլեր: Կոյն-պէս հասարակ խօսակցութեան մէջ quelqu'un բառը, և գ'էօն կը հնչեն, առանց 1 ին ձայնը հանելու: Ասանկ ալ հասարակ խօսակցութեան մէջ il, ils,

բառերէն ետեւ բաղաձայնով սկսած բառ մը դայ նէ,
1 ին ձայնը չելլեր . Il va , է լ . ils viennent , է լ էնը .
բայց թէ որ ձայնաւորով սկսած բառ գալու ըլլայնէ ,
առջինը էլ կը հնչէ ու երկրորդը էլ . Il a vu , էլ ա
լլ . ils allaient , էլ ալ : Իսկ գրքի մէջ ամէն տեղ
1 ին ձայնը կ'ելլէ . +էլլէն , էլ լ . էլ լինը , էլ ա
լլ , էլ ալ :

453. Ո՞նդական հնչման վրայ տուած կանոննիս
քանի մը զարաւուղութիւն ունի :

Դ . Քանի մը օտարական անուններու վերջի ո
կամ ո գրերը ո՞նդական չեն . Jérusalem , ժերեզուլէմ .
Ephraïm , էֆրայմ . hymen , էմեն . (25.օան.) amen ,
ամեն :

Ե . Բայերուն ժողնակի երրորդ դէմքին մէջի ուն
գրերը շատ նուազ ձայնով ու կը հնչեն . Ils dirent , էլ
տերը . իսկ թէ որ ունենալու մը ըլլայ նէ , բոլորու
վին անձայն կը մնան . Ils prient , էլ իր . ils allaient ,
էլ ալ : Բայց եղակիի մէջ կը հնչէ . Il vient , էլ
լին :

Գ . Ասոնց հակառակ emmener , emmancher ,
ennui , ennoblir , բառերուն մէջ ու ո գրերը թէ-
պէտ եւ կրկնըւած ըլլան , ո՞նդական են , ուստի եւ
աս բառերս անօնէ , անօննչէ , անկէ-ի , անօպլիք կը հնչեն :

Դ . Emm , մակրայներուն մէջ պարզ այ կը հնչէ .
prudemment , դրէ-դաստի . նոյնպէս femme , ֆամ բա-
ռին մէջ :

Ե . En , քանի մը բառի մէջ , թէպէտ եւ ո գի-
րը կրկնըւած ըլլայ , եւ կամ ետեւէն ձայնաւոր գայ ,
այ կը հնչէ . solennel , սօլանէլ . hennir , հանիր . eni-
vrer , անիւրէ , enorgueillir , անօրէնօյլէ :

154. Automne , damner ու իրմէ բարդըւածնե-
րուն մէջ ու ին ձայնը չելլեր , ուստի եւ օնօնը , գոնէ
կը հնչըւին :

455. O գրին ձայնը քաօն , քաօն բառերու մէջ
չելլեր , ու իսկ , ֆամ կը հնչըւին :

456. Onze, onzième եւ oui բառերուն սկիզբի ո գիրը բաղաձայնի մը պէս սեպւելով, իրենցմէ առաջ եղող յօդին ձայնաւորները չկրծատուիր, ու իրենցմէ առաջ եղող բառին բաղաձայնին ձայնը չելլեր. Le onze, և օնզ. la onzième, և օնզէմ. le oui, և ու. les onze, լէ օնզ:

457. Oignon, բառին մէջ մինակ օ կը հնչըսի, օնեն:

458. P. corps, temps բառերուն մէջ ձայնը չելլեր, ու քօր, նաև կը հնչեն: “Եսյնպէս բառերուն մէջ երբ որ գրեն առաջ դրւած ըլլայնէ, շատ անդամ չհնչեր. sept, սէն. prompt, քրժ. compte, քօն. baptême, պահեմ. sculpture, սիւլլիւր. ու ասոնցմէ բարդրւածները. մինակ baptismal, պահենիշալ բառին մէջ ու septième, սէնթէմ էն զատ բոլոր սեպէն շինւածներուն մէջ կը հնչէ, ինչպէս septuple, սէնթէ-քլը:

459. Q. բառերուն սկիզբը կամ մէջը եղած ատեն միշտ իրմէ ետքը ս ձայնաւորը եւ ուրիշ ձայնաւոր մ'ալ կ'առնէ, ու առ սին ձայնը հասարակօրէն չելլեր. qualité, քալինէ. quart, քար. bouquet, պահէ: Բայց քանի մը բառ կայ, որոնց մէջ ու կամ ի- կը հնչէ. quintuple, սիւլլիւր. aquatique, աքուատիկ. quadrupède, քուարդ-քեր. équateur, էքուատոր:

460. Coq ու սին բառերուն վերջերը զ ին ձայնը կ'ելլէ ու քօդ, սէնթ կը հնչեն. բայց սօգ-ճ'Inde բառը քօ-ճ'նար կը հնչէ: “Եսյնպէս թէ որ սին եւ տեւ բաղաձայնով սկսած գոյական մը գայ նէ, անձայն կը մնայ. Cinq mois, սէն մօս:

461. R. միավանկ բառերուն վերջը կը հնչէ, mer, մէր. hier, իւր. or, օր: Բաղմավանկներուն մէջն ալ կը հնչէ, միայն թէ իրմէ առջի գիրը ո շըլլայ. plaisir, քլշէր. honneur, օնեօր. recevoir, բըսքար. obscur, օղստիւր: Er վերջաւորած բաղմավանկներուն մէջ հասարակօրէն չհնչեր. danger, քանթէ. aller ալ. volontiers, քօթնինէ. բայց հնչօղներ ալ կը գտնըւին. hiver, իւլի. enfer, անֆէր. univers, էնելլիր:

462. Վերականութեան սկիզբը ընդհանրապէս ըսմինք որ ւ էն ետեւ և ուրիշ ձայնաւոր մը ըլլոյ նէ, երբեմն ն ձայնը կը պահէ ու երբեմն սի ձայն կը հանէ: Աւստի բնական ձայնը կը պահէ:

Ա. Իրմէ առաջ ս կամ չ դիրը եղած ատեն. question, ժենիօն. hostie, օրին. mixtion, միտիօն:

Ա. Tie, tié, tien, tienne, tier վերջաւորութեանց մէջ. partie, ժարին. amitié, ամին. il tient, իւ նին. soutien, առնին. antienne, աննինը. en-tier, անին. châtier, շնին, բոլոր լծորդութեան մէջ: զ. Բայերուն մէջ ուր որ tions պատահելու ըլլոյ նէ. Nous sortions, նու օրինօն. Nous quittions, նու ժինիօն:

463. Ո ի ձայն կը հանէ.

Ա. Tial, tiel, tion վերջաւորութեանց մէջ. partial, ժարուած. essentiel, էսանսին. admiration, արժիքասիօն:

Ա. Վանի մը tien, tienne վերջաւորած յատուկ ու ազդի անուններու մէջ Gratien, գրանին. Vénitien, -tienne, վնիսին, սինը:

զ. Վանի մը tie վերջաւորած բառերու մէջ. inertie, իներու. minutie, մնիւած. prophétie, ժրաֆեն. նոյնպէս ամէն atie վերջաւորածներուն մէջ. primatie, ժրեմաստ. démoeratie, սէմաքրաստ:

Դ. Satiété, սատին. insatiable, էնսատիւալը. patient, ժապէն. ու balbutier, ուլունին բառերուն մէջ:

464. Տ. բառերուն վերջը հասարակօրէն չհնչեր. arrêt, սրէ. abundant, աղօնուան. respect, ընդիւն. aspect, ստիգ. circumspect, սէրժուստիգ: Կը զարտուղին վերը դրածներնէս ուրիշ ամէն ու վերջաւորած բառերը. ինչպէս abject, սպիտին. exact, էլլուգն, եւ այլն. նոյնպէս dot, տօն, եւ ուրիշ Քանի մը չհնչէ, եւ այլն. նոյնպէս dot, տօն, եւ ուրիշ Քանի մը չհնչէ: Christ, ժրէնի կը հնչէ. բայց Jesus-Christ, ժրէնի-ժրէն կը հնչէ:

465. Vingt **բառին** **մէջ** **անձայն** **կը** **մնայ**. **բայց**
երբ **որ** **իրմէ** **ետքը** **ձայնաւորով** **սկսած** **գոյական** **մը**
գայ **նէ**, **կը** **հնչէ**. Vingt arbres, **վենի** **արդրը**, **նոյն**
պէս **թուերուն** **մէջ** **բասանումէկէն** **սկսած** **մինչուկ** **ե-**
րեսուն **կը** **հնչէ**. vingt-un, **վենի** **եօն**. vingt-deux,
վենի **արէ**. vingt-trois, **վենի** **նրօս**. **բայց** **ութմանէն**
մինչեւ **հարիւր** **չհնչեր**, quatre-vingt-trois, **գոնիւ**
վենի **նրօս**:

466. Sept **ու** **հիւ**, **բառերուն** **մէջ** **անձայն** **կը**
մնայ, **թէ** **որ** **իրենցմէ** **ետքը** **բաղաձայնով** **սկսած** **գոյ-**
ական **կամ** **ուրիշ** **թուական** **մը** **գայ** **նէ**. Sept chevaux,
աէ **շվօ**. huit cents, **ի-է** **սան**: **Ի՞այց** **երբ** **որ** **խօսքին**,
վերջը **կ'ըլլան**, **կամ** **գոյականի** **պէս** **կը** **գործածւին**,
եւ **կամ** **թէ** **իրենցմէ** **ետեւ** **ձայնաւորով** **սկսած** **բառ**
մը **կու** **գայ** **նէ**, **ձայնը** **կ'ելլէ**. J'en ai pris sept, **չ'ան**
է **իրիշ** **աէն**: Il est arrivé le huit du mois, **իւ** **ենարին**
լը **ի-էն** **արէ- օօս**: Huit arbres, **ի-էն** **արդրը**:

467. W **գիրը** **մինակ** **քանի** **մը** **օտար** **բառերու**
մէջ **կը** **գտնըւի** **ու** **երբեմն** **պարզ** **վերբեմն** **ալ** **ու** **կր**
հնչէ. Wolfram, **վլֆրամ**. Wolga. **Վոլգա**. = Wis-
ki, **ուխտէ**. իսկ Newton, **նէօնտն** **կը** **հնչէ**:

468. Dix **ու** **սիս** **բառերուն** **ծայրի** **չ** **գիրը** **ան-**
ձայն **կը** **մնայ** **երբ** **որ** **իրենցմէ** **ետեւ** **բաղաձայնով** **սկսած**
բառ **մը** **գայ** **նէ**. Dix chevaux, **արէ** **շվօ**: Six livres,
աէ **լիլրը**: **Ի՞այց** **ձայնաւորով** **սկսած** **գոյական** **կամ**
ուրիշ **թիւ** **մը** **գայ** **նէ** **վի ձայն** **կը** **հանէ**. Six arbres,
արէ **արդրը**. dix-huit, **արէ** **ի-էն**: **Ուրիշ** **աեղեր** **ս** **կը**
հնչէ. dix-sept, **արէ** **աէն**. Ils sont six, **իւ** **սծն** **ան**. Le
dix du mois, **լը** **արէ** **արէ- օօս**:

ՕԵՒԵԼՈՒՄԾ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԱԶԵԲ

ՈՒՇԱՏ ԳՈՐԾԱԾԱԿԱՆ ՈՃԵԲ

A

469. Անախաղութիւնը շատ կերպով կը բանի,
ու տեսակ տեսակ ոճեր կը շինէ, որոնց գլխաւորները
հոս կը դնենք:

Ա. Cel livre est à ma soeur. Ա՞ռ զիրքս քրոջս է. Պու-
տիստի գըշտարութիւնը ուն: Ա զի է այս շատ? —
Ա մոի, ա տո, ա լի, ա անուն է. Ա ծիս որունն է.
իմս . . . Պուտիստի ունք . ունքն . . . : C'est mon
opinion, ա մոի. Իմ կարծիքս աս է. Պունքն գըշտարու-
թիւն ուն:

Բ. Table à tiroir. Դարանով գրասեղան. Ջեմ-
ակլի եազընանէ: Voiture à deux roues. Խրկանիւ կառք-
զանը. Էլե նետերլէ+լէ արագու: Chandelier à branches.
Սաեղով աշտանակ. Գուստ շահուան:

Գ. Canne à sucre. Ծաքարի եղէդ. Շեմեր գա-
րութ: Bouteille à l'encre. Թանաքի շիշ. Ութ-թետեռ-
շիչու: Cuiller à soupe. Ազուրի դգալ. Չօրդա գա-
րութ: Verre à boir. Խմելու (համար) գաւաթ. Իլէտէ+
ժարէն: Pierre à aiguiser. Յեսան. Պիլէյի նաշ:

Դ. C'est un avis à suivre. Հետեւելու խորհուրդ
յըն է. Պուտիստի ունք նասինան ուն: C'est un che-
val à garder. C'est un livre à lire. Fou à lier. Facile
à dire.

Ե. À bras ouverts. Պեւերը բացած. Գուստընը-
նըն: À quatre pattes. À la nage. Խղալով. Ակ-
քիւ:

Քեր. Գլու. Ա.

օ. L'homme aux cheveux roux. Կարմիր մազեռով մարդը. Գլուխ և սպաս: L'enfant aux yeux bleus.

լ. Appelez l'homme aux cerises. Կեռաս ծախողը կանչէ. Քերաշճը ըստը: Voici la femme aux oeufs. Ահաւասիկ հաւկիթ ծախօղ կինը. Եւնէ եւստրիս սպասակ քարը: La fille au beurre est déjà partie.

Ծ. À le voir on juge de son état. Տեսնալով վիճակը կիմացւի. Կեօներելէ ունոյի հալինի ոկյան էտեր: À ne considérer que telle chose. Ոինակ ասիկայ մատածելով. Եալընը պահանջ ունշենէրէ: À compter de ce jour. Աս օրէն սկսելով. Պահ իւնոյին սպարագ:

թ. À coups de pierres. Քարերով, քարնետելով. Թաւշ սիսրագ, բաշըլը: À coups de fusil.

Ժ. Il fut immolé aux yeux de son père. Հոր աչքին առջեւը զոհւեցաւ. Փետքընին իւսովի եօնենոյ ֆիդաս օլուս:

Ճ. Passer au fil de l'épée. Որէ անցընել. Գլւնժան իւշերէ:

Ճ. Mettre tout à feu et à sang. Վյրել աւրել (պատերազմի մէջ) ամէն տեսակ անդթութիւնները ընել. Եափըդ ելքնագ. հեր Ռիւրէ շամինիւլուն ելունէ:

Ճ. Գ. À regret. Չուզելով. Իսթէմէյերէ: À dessein. Ուասնաւոր. Ուպիսուս:

Ճ. Դ. À qui mieux mieux, մրցելով, եարը ըլլ. Ils dansaient à qui mieux mieux. Tirons à qui jouera le premier. Կիճակ ձգենք, քար բոնենք, նայինք ով առաջ պիտի խաղայ. Գուրբա սիսրաց, բաշ բաշ բաշ, պափաւը եվմիլ ուն օյնայանագ: Disputer à qui obtiendra une faveur.

Ժ. Ե. À նախաղրութիւնը յօդով մէկտեղ կը գործածւի, մէկտեղ ժողված, տեղ մը Տախւած բաներու վրայ, կամ ամանի մը մէջ հիմայ եղած նիթին միտ դնելով խօսւած ատեն. La halle au blé.

Յորենի վաճառանոց . Պուլպոյ գաղտը : La boîte au thé. Թէյով լեցուն տուփ . Չայ ըլ ոօլու գունու : Le magasin au sel. La cruche à l'eau. Le pot au lait. La bouteille à l'encre. Իսայց երբ որ ամանի մը հասրակօրէն ինչ բանի գործածւելուն միտ կը դրւի , առանց յօդի ա նախադրութիւնը գնելու է . Achetez-moi une boîte à thé. Թէյ գնելու տուփ մը գնէ . Պէտք չայ գօյաճակ գունու ալ : Il m'a donné un beau pot à fleurs. Իսկ երբ որ ամանի մը մէջ եղած նիւթին վրայ կամ պարզապէս նիւթի մը շափին վրայ կը խօսւի , de գնելու է . Une boîte de thé. Տուփ մը թէյ . Պէտք գունու չայ : Prendre une tasse de café. Գաւաթ մը խահւէ խմել . Պէտք գարուն բանը էլեկտ : Un pot de lait.

Ճ.Օ. Երկու թուփ մէջ ա կը դրւի , երբ որ երենցմէ ետեւ եկած գոյականը բաժնը բան մը ըլլայ նէ . իսկ չբաժնը բան ըլլայ նէ , օս . Cinq à six heures. Հինգ վեց ժամ . Պէշ ալլը սասլ : Dix à douze lieues. = Cinq ou six personnes. Onze ou douze chevaux.

Ճ.Է. En , àու dans , շատ տեղ գրեթէ նոյն նշանակութիւնը ունին , բայց գործածւելուն կերպին մէջ քիչ մը տարբերութիւն կայ :

1. Առջինը անորոշ իմաստ մը կու տայ , ու երկրորդը եւ երրորդը որոշեալ . Երկրորդը մինակ բանի մը ուր ըլլալը կը ցուցընէ , իսկ երրորդը բանի մը մէջը ըլլալ . J'ai vécu en pays étranger , en Italie. = Ils sont à la promenade. Ils sont au spectacle. = Ce livre est dans la bibliothèque. Elle était dans sa chambre. Իսայց շատ անդամ ա ու ա ու ա ու ա ու կը գործածւին . ուստի եւ կը ընայ . Il est à Paris , կամ Il est dans Paris ըստիլ :

2. Իսածներնէս կը հետեւի որ քաղքի անուններուն հետ աւելի ա ու ա ու ա ու ա ու ա ու կը գործածւի , ու գաւառի , տէրութեան անուններուն հետ ա ու ա ու ա ու ա ու ա ու կը գործածւին . Իսարձեալ

յօդով բառերու հետ dans կը գործածւի, ու առանց
յօդի բառերու հետ en.

3. Ճամանակի վրայ խօսւած ատեն, en բանի
մը որչափ տեւելը կը ցուցընէ. իսկ dans բանի մը երբ
ըլլալեքը. Il arrivera en trois jours. Երեք օր պիտի
քշէ ճանբորդութիւնը, երեք օրէն պիտի համար. Իւշ
կիւտէ եւնիշնէ+:= Il arrivera dans trois jours. Երեք
օր վերջը, երեք օրէն պիտի համար. Իւշ կիւտէն եւնիշնէ+:

4. Ուրիշ զանազանութիւններ ալ կան, որոնք
վարժութեամբ կը սովորուին. օրինակի համար մէկ
հատ դնենք: Մէկու մը համար Il est en ville ըսելը,
տունը չէ, դուրս ելած է ըսել է. Il est dans la
ville ըսելը, քաղքին մէջ է, քաղքէն դուրս ելած
չէ ըսել է. Il est à la ville ըսելը, բնակութիւնը քա-
ղաքն է ըսել է:

470. Être aux abois, վերջը համարիլ, վերջի նե-
ղութեան, կարօտութեան մէջ ըլլալ, իւշ+ «ըդա»
կիւտէ+, իւշ+ «ըդլենուտէ», զդէ ենասմանը օլուտ. Il n'a
plus le sou, il est aux abois. Cette citadelle est
aux abois.

471. Mettre d'accord, միաբանել, պէտք էնունէ+.
En tomber d'accord, միաբանիլ, պէտք օլուտ. Mettre
des gens d'accord. Ils en sont tombés d'accord.

472. Accoutumer բայը ամէն կերպով, ետեւի
աներեւոյթ խնդիրը ա նախադրութեամբ կ'առնէ.
մինակ չէզոք նշանակութեամբ, սովորութիւն ունե-
նալ ըսելու համար կը գործածւինէ, deով կ'առնէ.
Il ne faut pas accoutumer les peuples à murmurer.
Il est accoutumé à se lever de bonne heure. Que l'o-
reille des rois s'accoutume à entendre la vérité.=
Les guirlandes de fleurs qu'elle avait accoutumé de
cueillir.

473. Affable բառը երբեմն առանց խնդրի կը մնայ,
երբեմն ա նախադրութեամբ, ու երբեմն ալ ենversով
խնդրի կ'առնէ. C'est un homme extrêmement affable.

— Affable à tout le monde, *կամ* envers tout le monde.

474. Il s'agit de . . . , *խօսքերնիս* . . . *ին վրայ* է, *բանը* (*անոր*) *վրայ* է, *աւուշտուզ* . . . *ին իւղիւնէ* տէր, *իւ* (*պուհ*)^{առաջ} տըր: Il s'agissait de choisir l'un ou l'autre. Il ne s'agit pas de cela. De quoi s'agit-il?

475. Aider *բայր* երբ որ *մէկուն* *աշխատութիւնը*, *ըրած* *գործքը* *մէկունեղ* *ընելով* *օգնել* *նշանակելու* *ըլլայ* նէ, ա *նախադրութեամբ* *խնդիր* *կ'առնէ*. *իսկ երբ* *որ* *առանց* *աշխատութեանը* *մասնակից* *ըլլալու* *օգնել* *նշանակէ* նէ, *այս* *ինքն* *ստակով*, *խրատով* . . . *առանց* *նախադրութեան* *խնդիր* *կ'առնէ*. Aidez à cet homme qui plie sous la charge qu'il porte. Aidez à cet enfant à faire son thème. J'aidai au Rhodien confus à se relever. — Aide cette personne à payer ses dettes. Ils se sont appauvris pour aider les pauvres. Il l'a aidé de son argent à bâtir cette maison.

476. Aigle, *թէ հասարակ թէ այլաբանական իմաստով* *արական* է. *իսկ դրօշակներու* *վրայ եղած արծիւը* *նշանակէ* նէ, *իգական կ'ըլլայ*. Des aigles entraînés par le courant d'air. — Cet homme-là est un aigle au prix de ceux dont vous parlez. — L'aigle romaine était d'or ou d'argent. Aigles triomphantes.

477. Alentour *բառը* *մակբայ* *ըլլալով* *խնդիր չառներ*. Tourner alentour. Les échos d'alentour. *Եւթէպէտ երեւելի հեղինակներու* *մէջ խնդրով գործածած կայ*. *բայց ձեմարանը ալ հիմայ ասանկ չկըընար գործածւիլ կ'ըսէ*, *ուստի եւ Ա լ'entour du bois, չըսփիր, կ'ըսէ, հապա* autour du bois.

478. Il y va de . . . , *բանը* (*անոր*) *վրայ* է, . . . *վտանգի մէջ* է, *խօսքը* (*անոր*) *վրայ* է. *իւ պուհ տէ*, . . . *ժամանելաբառաջ առաջ*. Il y va de ma vie. Quand il devrait y aller de tout mon bien. Dans cette affaire il n'y allait pas moins que de son honneur et de sa vie.

479. Comment va votre santé ? կամ Comment vous en va ? Ի՞նչպէս էք . Նաև ընդու : Tout va bien. Ամեն բան աղեկ է , կ'երթայ . Հեր շնորհ էլոյն ինույօք :

480. Il s'en va onze heures. Il s'en va midi. Տասնութեկին , կէս օրւան ժօտ է . Օնդերէ , եօյլենէ եւա ժըն ուը :

481. Amour բառը հասարակօրէն եղակիի մէջ արական , ու յոզնակիի մէջ իգական է . Amour filial. — De folles amours.

482. Ես կանոնիս տակ կ'երթան ըստ ամենայնի դélice ու orgue բառերը . C'est un délice de faire des heureux. Cet orgue est beau. — Les molles délices. Des orgues portatives.

483. Après coup , բանը բանէն անցնելէն ետեւ , շատ ուշ , եւ իշրէն իւշրէտրէն սօնրա , իւշ + իւշ . Vous voulez produire des pièces quand votre procès est jugé; c'est venir après coup.

484. Après tout , ամէն բանէն վերջը , բայց սակայն , հեր ուն շնորհն սօնրա , վել լստին . Après tout , quel mal y a-t-il à dire cela ?

485. Porter les armes , զինւոր ըլլալ , պատերազմ ընել , ճէն+ճի օլմադ , ճէն+էլ-եկ+ . Il a porté les armes dans la dernière campagne.

486. À main armée , բռնութեամբ , զէնքով , զը ս-լա , սիւն ըլլա . Ils enlevèrent les troupeaux à main armée.

487. À l'article de la mort . Մահան ատեն . Լուի-ս ստանլընու :

488. Faire assaut d'esprit . Ծառ իմաստութիւն ցուցընելու համար մրցել . Քի՞ չէ ֆերանէն իւսունէրէ պէլէր ունի եւրը նո-նմադ :

489. Assidu , մարդու անունները auprès նախադրութեամբ խնդիր կ'առնէ , իսկ իրի անունները ու բայերը առլ . Assidu auprès du prince. — Assidu à son devoir. À prier avec vous jour et nuit assidus.

490. Attacher les yeux, les regards, բանի մը վրայ աչւըները տնկել, աչւըները քաշել, ոէտէտմբ ըւ պահմաժ, պահմալը ժաժ. Attacher les yeux sur quelqu'un, sur quelque chose. = Ce spectacle attachait nos regards.

491. Atteindre, թէ ա նախադրութեամբ, թէ առանց նախադրութեան ինդիր կ'առնէ: Եզրը որ աշխատութեամբ, դժուարութեամբ հասնըւելու բան մը կ'ըլլայ, ա նախադրութեամբ կ'առնէ. իսկ երբ որ առանց դժուարութեան հասնելու բան մը ըլլայ նէ, առանց նախադրութեան. Atteindre à une certaine hauteur. Atteindre à la perfection de la langue. = Lucinde vient d'atteindre l'instant où finit l'enfance. Atteindre un certain âge.

492. En attendant, մինչեւ ան առեն, մինչուկ որ . . . բարեկ . . . Il se mit à lire en attendant. En attendant nous nous promènerons. Je vais, en attendant, copier cette lettre.

493. Aucun բառը հասարակօրէն եղակի կը գործածւի ու գրեթէ միշտ գոյականի մը հետ կապակցութիւն կ'ունենայ. Aucun chemin de fleurs ne conduit à la gloire. On méprise tous ceux qui n'ont aucune vertu. Parmi tant de livres, je n'en ai aucun de relié.

494. Հեղինակներու մէջ յոդնակի, ու առանց գոյականի մը հետ կապակցութիւն ունենալու ալ կը գտնըւի. Il m'est impossible de me livrer ici à aucun travail littéraires. *Bernardin de St. Pierre*. Ils ne donnent aucunes bornes à leurs attentats. *Bos-suet*. = Que chacun se retire et qu'aucun n'entre ici. *Corneille*. Phèdre était si succiné qu'aucuns l'en ont blâmé. *La Fontaine*. Ասիկայ ասանկ գործածելը քերականութեանց հեղինակները ընդհանրապէս չեն հաւնիր. ոմանք մինակ անեղական բառերուն հետ յոդնակի, ու զուարձախօս գրքերու մէջ առանց գոյա-

կանի մը հետ կապակցութիւն ունենալու կրօնայ գործածւիլ կ'ըսեն :

495. Իրմէ ետեւ յոդնակի գոյական կամ դերանուն մը գայ նէ, մէջ տեղերնին ու նախադրութիւնը դնելու է. Aucun de vous ne peut se plaindre de moi. Aucun de nos grands écrivains n'a travaillé dans le genre de l'épopée.

496. Իրմէ առաջ ու ըլլայ նէ, իրմէ ետքի ածականը կամ ընդունելութիւն անցեալն ալ ու նախադրութիւնը կ'առնէ. իսկ թէ որ ու շըլլար նէ, հասարակօրէն ու չդրւիր. Parmi tant de livres, je n'en ai aucun de relié. = Il n'a aucun livre relié.

497. Aussi, si, autant, tant բառերը գրեթէ նոյն նշանակութիւնը ունին. բայց գործածւելուն մէջ քիչ մը տարբերութիւն կայ:

Ա. Si, aussi բառերը ածականներուն, ընդունելութիւններուն, մակբայներուն քով կը դրւին. իսկ առաջ, ու գոյականներուն ու բայերուն. Le vent est si grand, qu'il rompt tous les arbres. Je ne suis pas si prévenu en sa faveur que je ne voie bien ses défauts. Il est aussi sage que vaillant. Il vit aussi magnifiquement qu'un prince. = Ce diamant vaut autant que ce rubis. Il boit autant d'eau que de vin. Il a tant d'amis qu'il ne manquera de rien.

Բ. Բայց ու շաղկապով բաժնըւած երկու ածականներու քով այս գնելու տեղ առաջ կը դրւիլ. մինակ աս կայ որ այս ածականներուն երկու քէն ալ առաջ կը դրւի. իսկ առաջ երկուքին մէջ տեղը կը մտնէ. Il est aussi modeste qu'instruit. = Il est modeste autant qu'instruit.

Գ. Բաղդատական կամ բաղդատականի պէս խօսքերու մէջ ու կը գործածւի, թէ որ խօսքը բացասական է. իսկ թէ որ հաստատական ըլլայ նէ, այս կը գործածւի. Il n'est pas si riche que vous. Il ne se porte pas si bien. = Il est aussi à plaindre que

vous. Ce livre est estimable, mais il y en a d'aussi bons.

498. Automne բառը թէ արական է թէ իդական. L'automne a été *beau* et *sec*. — Une automne froide et pluvieuse. Բայց հիմայ աւելի արական կը գործածէի, ու գրեթէ մինակ ստանաւորի մէջ իդական է:

499. Autrui բառը հասարակօրէն խնդիր բնութեան կը լսայ. Բայց հեղինակներու մէջ քիչ տեղ խնդիր սեռի ալ կը գտնըւի. Il ne faut pas désirer le bien *d'autrui*. Qui choisit mal pour soi, choisit mal *pour autrui*. — Pour consumer *autrui* le monstre se consume. Ա երջի ատեններս ֆարիզի քերականական ընկերութիւնը աս խոռըս ընդունեցաւ, որուն մէջ *autrui* անուն բայի եղած է. Il est beau d'appuyer l'opinion d'autrui, quand *autrui* a raison.

500. Autrui էն ետեւ ստացական դնել հարկ եղած ատեն, թէ որ ստացեալը նախադրութեան ըլխնդիր է, սոն, սա, սես . . . կը դրւի, իսկ եթէ ստանց նախադրութեան է, ենով յօդ գործածելու է. Vous pouvez épouser les intérêts d'autrui, sans être le panégyriste *de toutes leurs actions*. — Prenez les intérêts d'autrui, mais gardez-vous bien d'*en épouser les querelles*. Ազդային քերականութեան հեղինակները կը կարծեն որ երկու կերպով ալ *autrui* դնելու տեղ լուսական անուն միշտ սոն, սա . . . դնելը աւելի աղեկ է:

501. Avoir բայր շատ անդամ քովը առանց յօդի գոյական մը կ'ունենայ, ու անոր հետ մէկտեղ ոճ մը կը շինէ. — avoir besoin, հարկաւորութիւն ունենալ, էնթաճը օլմաժ. — chaud, տաքնալ, ըստմաժ. — connaissance, գիտնալ, պէլմաժ. — droit, իրաւունք ունենալ, հաժիքը օլմաժ. — envie, բաղձառ, արջելմաժ. — faim, անօթի ըլլալ, աճ օլմաժ. — froid, մոխր, էշելմաժ. — honte, ամրէնալ, սինամաժ. —

mal à . . . , (*գլուխը*) ցաւիլ, (*ղաշը*) աղբըմադ. — peine, գժուարութիւն քաշել, կի-ճ չվ+մէ+. — peur, վախնալ, ժօրժմադ. — pitié, գութ ունենալ, խղճալ, աճըմադ. — raison, իրաւունք ունենալ, հադիքը օլմադ. — soif, ծարաւի ըլլալ, սուսամադ. — soin, հոգ ունենալ, ժօրումադ. — tort, իրաւունք չունենալ, հադիքը օլմադ :

502. Avoir affaire *բային* խնդիրը երբ որ անուն բայիեն մեծ, երեւելի, զօրաւոր . . . է նէ, ան խընդիրը անախաղբութիւնը կ'առնէ, իսկ երբ որ իրարուհետ հաւասար են, մէկակը ընելու գործքը մը ունին, անախաղբութիւնը կ'առնէ. Un solliciteur a affaire *au ministre*. Oh! l'étrange chose que d'avoir affaire *à des bêtes!* — Un associé a affaire *avec son associé*. Il faut éviter d'avoir affaire *avec des fripons*.

503. Իսկ աvoir affaire de . . . *բանի մը կարօսութիւն ունենալ* կը նշանակէ. Il a affaire *d'argent*. J'ai affaire *de vous*, ne sortez pas. “Ե՞՞յնպէս հենգնական կերպով ալ կը գործածւի. J'ai bien affaire *de tout cela, de cet homme-là*. Qu'ai-je affaire *de toutes ces querelles?*

504. Avoir l'air *էն ետեւի ածականը* անուն բայիին հետ կը համաձայնի չէ նէ այի ին հետ գիտնալու համար, նայելու է որ արդեօք մինակ գէմքին, արտաքին շարժուածքին միտ կը դրւի, չէ նէ առանց անոր միտ դնելու ուրիշ բանէ, ձայնէն, խօսուածքէն դատում կ'ըլլըւի: Առջինը ըլլայ նէ, ածականը արի ին հետ համաձայնելով արական կը դրւի. իսկ երկրորդը ըլլայ նէ, անուն բայիին հետ կը համաձայնի. Բնշպէս երբ որ տեսնելով որ կին մը ընքւիները կը տնիկէ, պրկունքները կը որխմէ, ու աս գիս ան գին նեղանալով կը նայի, Elle a l'air bien *mécontent* կ'ըսւի. իսկ երբ որ առանց երեսը տեսնելու, կը լսւի որ մէկու մը հետ խօսութեամբ կը խօսի, յանդիմանութիւն կու տայ, Elle a l'air *méchante, irritée*,

fâchée կըսւի: Աամ աւելի բացայայտ ըսելու համար, երկրորդ կերպը ըսածը աւելի կը հաստատէ, իսկ առջենը աւելի տարակյս կը ցուցընէ. ինչպէս կնոջ մը համար Elle a l'air *campagnarde* ըսելը, գեղացիի պէս կը վարւի, կը խօսի, եւ կը նայ ալ ըլլալ որ գեղացի ըլլայ կը նշանակէ. իսկ Elle a l'air *campagnard*, թէպէտ եւ քաղաքացի է, բայց մարդը շարժուածքին, գէմքին նայելու ըլլայնէ, գեղացի կը կարծէ կը նշանակէ: Ահաւասիկ քանի մը օրինակ ալ. Cette femme a l'air *bon*, et elle est méchante. Ils ont l'air *spirituel*, et ils sont stupides. Elles ont l'air *hautain*, mais l'accueil familier. Cette femme a l'air *conquérant*.—Elle a l'air *contente* de ce qu'on vient de lui dire. Ils ont l'air *fâchés*, de ce qu'ils viennent d'apprendre. Elle a l'air toute *troublée*. Բայց ստոյգը ըսելով քերականները աս նիւթիս մէջ իրարու համաձայն չեն. մենք աւելի նորերուն ու երեւելիներուն հետեւեցանք:

505. Avoir pour agréable, ընդունել, հաճել, գաղունել էլուի+, բայց օլուի+. Ayez pour agréable que je vous amène cette personne.

506. Avoir rapport à . . . , բանի մը հետ կտպակցութիւն, յարաբերութիւն ունենալ, ալտար օլուի+ կը նշանակէ. իսկ avoir rapport avec . . . , նմանիլ, պէնուի+ կը նշանակէ. Les sujets ont rapport aux princes. Les actions humaines sont bonnes ou mauvaises, selon qu'elles ont rapport à une bonne ou à une mauvaise fin.—La langue italienne a un grand rapport *avec* la langue latine. Nos plus belles tragédies ont beaucoup de rapport *avec* celles des Grecs.

B

507. En bas âge. Պղտիկ տարիքով, տղայ. Վեց
վահանակ, լուսակ:

508. Mettre bas. (Չաղ) Հանել, բերել. Եղանակ:

509. Faire main basse, ջարողել, մեռցընել,
գողնալ, թալլել, գլուխ, եւլոիրմետ, լուսակ, եազ
աւշամադ. Les vainqueurs firent main basse sur tout
ce qui se présenta les armes à la main. Les écoliers
entrèrent dans le jardin, et firent main basse sur
tous les fruits.

510. Il fait beau voir, տեսնելու բան է, իեօրե-
ժել չե, պիր. Il fait beau voir deux armées se dispo-
ser au combat.

511. L'avoir beau կամ belle, յարմար ատեն
զանել, մենասիոն պիր վաֆըն պուլսադ. Vous l'avez
beau. Vous ne l'aurez jamais plus belle.

512. Vous avez beau faire et beau dire, pleurer,
solliciter, ինչ որ ընես, ինչ որ ըսես, որչափ որ լսա,
որչափ ետեւէն իյնաս փուծ է, նէ ոի ենաէն, նէ ոի
աւէնէն, նէ գըտար ոի աղլասան, նէ գըտար ոի լոյրեն են-
ան, պօշ պուր. J'eus beau faire et beau dire, il
persista dans sa résolution.

513. Il en a fait de belles. Ծառ սխալմունքներ,
անմասութիւններ ըրաւ. Զօդ եանըն, ադրաբարդ ենոր:

514. Je l'ai échappé belle. Աղեկ պրծայ. Ես-
դայը եյ սըսըրը:

515. Bénir բայր երկու ընդունելութիւն ան-
ցեալ ունի. bénit, bénite; bénî, bénie. Առջինը ե-
կեղեցական ծիսով եղած օրհնութիւն մը կը ցուցը-
նէ. իսկ երկրորդը ասկից զատ ամէն տեսակ օրհնու-
թիւն. Chandelles bénites. Les drapeaux ont été bénis.= Un peuple bénî de Dieu. L'ange dit à la sainte
Vierge: Vous êtes bénie entre toutes les femmes.

516. Au bout du compte, ամէն բանէն ետքը,
ամէն բանը մտածելով, վերջապէս, հեր շէյտէն սօն-
րու, կէլ-հասըլ. Au bout du compte, que lui en peut-
il arriver ?

C

517. Ce գերանունը շատ կերպով կը դործածի,
ու կերպ կերպ սճեր կը շնու. հոս քանի մը համը կը
դնենք :

Ա. Ce fut un grand homme que César. Կեսար
մլծ մարդ մըն էր. Ձեզո՞ւ ուեցի՞ւ սրբ :

Բ. C'est se moquer que d'agir ainsi. Ասիկայ
ծաղը լնել է. Պու մասիսը ելակ+ տիր : C'est une
chose bien difficile que de savoir conserver ce qu'on a.

Գ. Ce qu'il y a de plaisant, c'est que. Իանն ան
է որ, խնամալու բանն ան է որ. Թօսհաֆ լու +ի :

Դ. Qu'est-ce que vous demandez? Ի՞նչ կ'ու-
զես. Այ իսկերտին : Qu'est-ce que c'est? կամ Qu'est-
ce que c'est que cela? Այ ի՞նչ բան է. Պու նչ տիր :
Qui est-ce qui m'appelle? Ո՞ս կանչօղն ով է. Պիւի
+ի՞ս հայրենյոր :

Ե. Est-ce que vous partez? Կ'երթան մի . Կի-
տիյօդ յու սուն : Est-ce qu'il vient? Est-ce que les étran-
giers sont déjà partis ?

Զ. Ce n'est pas que je veuille le blâmer. Օ՛հոր
պարսաւելու համար չէ . Օ՞սս աշուշ կուրժա իւն
տեյէլ :

Լ. C'est fait de moi. Իանն բուռու, իշխան ունուի :
C'en est fait, լընցաւ, ունուի . Il a conclu son mar-
ché, c'en est fait. Il a gagné son procès, c'en est
fait. Il vient d'expirer, c'en est fait.

518. Célèbre, խոդիր առնելու ասեն պար
ով կանէ. Célèbre par ses vertus. Célèbre, par
tout l'Orient, pour sa doctrine et pour sa piété.

Պոալո ունախաղը բռութեամբ ալ խնդիր տուած է .
Cette mer où tu cours est célèbre en naufrages. որն
որ ոմանք կը հաւնին , ոմանք չեն հաւնիր :

519. Chacun , երկու կերպով կը գործածւի . մէյ
մը ուրիշ բառի մը հետ կապակցութիւն ունենալով ,
մէյմ' ալ առանց բառի մը հետ յայտնի կապակցու-
թիւն ունենալու : Առջե կերպով թէ մարդիկներու
թէ իրերու վրայ կը ընայ ըստիլ , ու թէ արականը
թէ իդականը կը ընայ գործածւիլ . իսկ երկրորդ կեր-
պով մինակ արականը կը բանի ու մարդիկներու վրայ
կ'ըստի : Բայց ինչ կերպով որ ըլլայ նէ , միշտ եղակի
կը մնայ . Eprouvez séparément chacun de vos amis ,
et voyez combien il en est de sincères ; peut-être trouverez-vous un ennemi dans chacun d'eux . Chacune de nous se prétendait supérieure aux autres . Remettez ces médailles chacune en sa place . — *Chacun* a son défaut où toujours il revient . On doit rendre à *chacun* ce qui lui appartient .

520. Իրմէ ետեւ նախաղը բռութեամբ յոդնակի
բառ մ'ալ ըլլայ նէ , անուն բայի եղած ատեն , բայը
միշտ եղակի կը դրւի . Chacun de nous prendra son
parti . Chacun des chefs commande à ses troupes .

521. Sur-le-champ , անմիջապէս , շուտ մը , չ-
պահպատ . On l'arrêta sur-le-champ . Répondre sur-le-
champ .

522. Chaque բառը չափին հետ չշփոթելու
է . առջինը ածական է , ու իրմէ ետեւ միշտ գոյական
կ'ուղէ , իսկ երկրորդը դերանուն է ու իրմէ ետեւ
գոյական չուղեր . Chaque âge a ses devoirs . Chaque
condition a ses dégoûts , et à chaque état sont atta-
chées des amertumes . Ուստի ամէն քերականու-
թեանց հեղինակները մէկ բերան կը պարսաւեն առ
ու ասոր նման խօսքերը , Salomon avait douze mille
écuries de dix chevaux chaque , պէտք էր , կ'ըսեն , de
dix chevaux chacune ըսել :

523. Être à charge, ծանրութիւն տալ, սպա-
րագ, շահաբ վերե+. Il faut tâcher de n'être à charge
à personne.

524. À la charge, à charge, պայմանով, թէ-
ութեամբ, գավ, շար իւ. Je lui ai vendu ma mai-
son, à la charge de payer mes plus anciens créan-
ciers.

525. Revenir, retourner à la charge, նորէն փոր-
ձել, կրկնել, եւնիտեն այսշատ, էլ ուրման, նէրու-
լաման. On a beau le rebuter, il revient toujours à
la charge.

526. Aller *կամ* venir chercher, երթալ կամ
դալ գանել, առնել, իբրև ետիօք կէլեղ պուլսան,
ալժան. Il irait le chercher au bout du monde. Je vien-
drai vous chercher quand il en sera temps. Les hon-
neurs ont été le chercher; car il n'a jamais eu d'am-
bition. Mon domestique viendra chercher tout cela.

527. Faire bonne chère, աղէկ ուտել խմել, էյ
եկյալ իշե+. On fait bonne chère dans ce pays et à
bon marché.

528. Chez, մէջ, ելքարե. Il y avait telle coutu-
me chez les Grecs. Chez la plupart des jeunes gens,
tous les goûts sont des passions.

529. Ci ու լա մասնիկները ցուցական ածական
ունեցող գոյականէ մը ետքը կը գրւին, առջինը մօտ
եղող բան մը կը ցուցընէ ու երկրորդը հեռու եղող
բան մը. Ce temps-ci. Ce livre-ci. Cette vie-ci n'est
qu'un songe. — En ce temps-là. Cette femme-là. Ces
gens-là.

530. Civil ածականը envers ով կամ à l'égard
de ով խնդիր կ'առնէ. Il faut être civil envers *tout le monde*, կամ à l'égard *de tout le monde*.

531. Tenir au coeur, հոգ ունենալ, գոյու էն-
դե+. Cette affaire lui tient au coeur.

532. De fond en comble, հիմունքն, բոլորովին,

Աւագինուն, պիտի պիտի. Cet édifice a été ruiné de fond en comble.

533. Commencer *բայր* de նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր առած ատեն, անանկ գործ մը կը ցուցընէ որն որ պարզապէս պիտի տեւէ, առանց յառաջանալու, պայծառանալու, մեծնալու, եւ այլն. իսկ առ առած ատեն, անանկ գործ մը կը ցուցընէ որն որ երթալով պիտի պայծառանայ, մեծնայ. Lorsqu'il commença de parler chacun se tut pour l'écouter. Je commençais à peine *de dormir*, quand ce bruit me réveilla. — Cet enfant commence à parler. Le jour commence à luire.

534. Commun ածականը երբեմն ա նախադրութեամբ խնդիր կառնէ, երբեմն առ երբեմն առ երբեմն առ պահանջանակ, մեծանութ, պահանջանակ, պահանջանակ. Le nom d'animal est commun à l'homme et à la bête. — Cette douleur m'est commune avec bien des gens. — Tout est commun entre nous. — Cela est commun parmi les militaires.

535. Mettre sur le compte de quelqu'un, մէկուն վրայ ձգել, դնել, մէկուն սեպել, պէտին էպէտին ալմադ, պրադմադ, պէտին վերմէ+. Mettre une aventure sur le compte de quelqu'un. Պատահար մը մէկուն տալ, մէկուն վրայ եղածի պէս պատմել. Օչ պէր քաղայը պէր էլմէյէ սայմադ, պէտին շը-հո-ր էլմէլ ույի նադլ էլմէ+:

536. Prendre sur son compte, վրան առնել, էսթիւնէ ալմադ. S'il arrive quelque chose de fâcheux, je le prends sur mon compte.

537. Rendre compte, համար տալ, պատմել հիսապ վերմէ+, նադլ էլմէ+. Je vous rendrai compte de cette action. Je n'ai point de compte à vous rendre.

538. Tenir compte, շնորհակալ ըլլալ, երափառպէտ ըլլալ, բէշիւնէր օլմադ. Je lui tiens compte de sa bonne volonté.

539. Consolant *բառը* pour *ով ու* de *ով խնդիր կ'առնէ*. Voilà une vérité bien consolante *pour vous*. Il est consolant *de penser* qu'on a fait son devoir.

540. Continuer, à *նախաղրութեամբ աներեւոյթ խնդիր կ'առնէ*, *երբ որ առանց դադրելու շարունակելու գործ մը կը ցուցընէ*. *իսկ ով կ'առնէ երբ որ անանկ գործ մը կը ցուցընէ որն որ երբեմն կենալով առաջ կ'երթայ*. Continuez à bien vivre. — Je continue *de la voir*, elle continue *de m'écrire*.

541. Contraindre *բայր կը ընայ թէ* de *նախաղրութեամբ թէ* à *ով աներեւոյթ խնդիր առնել*. *ուստի եւ կը ընայ* On le contraignit de faire *կամ* à faire telle chose *ըստիւ*. *բայց* La ville fut contrainte à se rendre *չուտիր*, *հապա de se rendre ըսելու է*:

542. Convenir *բայր պատշաճիւ*, *յարմարիւ*, *եսէ՛ըլմաժ նշանակութեամբ բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ առ օժանդակ կ'առնէ*, *իսկ միաբանիւ*, *խօսք ընել*, *դաշն դնել*, *գուլ*, *սէու ելուն+նշանակութեամբ*, être. Cette place lui *aurait* bien *convenu*. *Ես պաշտօնս անոր աղեկ կը յարմարէր*. *Պահանջող օնս մնասիոն իտի*: — Ils sont convenus de se trouver en tel lieu. *Ուս աեզր դանըւելու խօսք բրին. Գիլանճա էէրտէ պուլունայս սէու ելունէլու*:

543. Mettre, laisser de côté, *մէկ կողմը դնել*, *թող տալ*, *պէտ եսիս գօմաժ*, *պրադմաժ*. J'ai prié ce marchand de me mettre plusieurs objets de côté. Je mets de côté tous les reproches que j'aurais à vous faire. J'ai laissé mon procès de côté pour venir vous voir.

544. Coup d'oeil, *նայեցուածք*, *նայուր*, *պաթըլ*. Je vais donner un coup d'oeil à ce qui se passe. Jetons un coup d'oeil sur les événements remarquables de cette période.

545. Porter coup, *աղեցութիւն ընել*, *հետեւութիւն ունենալ*, *թէտէի էնոնէ+*, *իւլոնէ+*, *եւր ենոնէ+*.

Telle est la considération dont il jouit, que tout ce qu'il dit porte coup. Cette démarche a porté coup.

546. Tout à coup, շուտ մը, մէկէնի մէկ, անի-րէ, պէրոքն պէրէ. Cette maison est tombée tout à coup.

547. Tout d'un coup, ամէսը մէկէն, մէկանց, պէրոքն. Il gagna mille écus tout d'un coup.

548. Pour le coup, աս անգամ, դու ուժու. Pour le coup, il ne m'échappera pas.

549. Coup sur coup, ետեւէ ետեւ, արտ արտա. Il a eu trois maladies coup sur coup.

550. Coupable, երբեմն առանց խնդրի կը դոր-ձածւի, երբեմն և ամսադրութեամբ խնդիր կ'առնէ, երբեմն devant *ով* ու երբեմն envers *ով*. Coupable de la mort qu'ici tu me présentes. = Ils sont coupables devant Dieu des désordres publics. = Pour un fils téméraire et coupable envers vous.

551. Couple բառը երբ որ պարզապէս երկու հատ, ջուխտ մը նշանակելու ըլլայ նէ, իդական է. իսկ երբ որ իրարու հետ ընկերութեամբ, բարեկամութեամբ կապւած երկու հոգի կամ կենդանի կը նշանակէ նէ, արական է. *Une couple* de pigeons ne sont pas suffisants pour le dîner de six personnes. Երկու աղաւնի վեց մարդու ճաշին բաւական չէ. Ի՞ր ի՞ւ-վերճին ալեւը ի-վեճին եօյլն Ռամունը եկելէ Հեղուան: *Une couple* de boîtes de confitures. = Damon et Pythias étaient *un couple* d'amis. *Un couple* de pigeons suffisent pour peupler une volière. Զոյգ մը աղաւնի վանդակ մը լեցունելու բաւական է. Պիր վեճին ի՞ւ-վերճին պիր վեճին եկելէ առօդուրա-հայտ եկելէլէր:

552. Mettre au courant, աղէկ մը իմացընել, տեղեկացընել, Ռէ+Դէլինճէ առ-յու-րմագ, եօյրել-մէ+. Je l'ai mis au courant de ce qu'il doit faire dans son nouvel emploi.

553. Courir fortune, risque, hasard, péril, վասն-դիմէջ ըլլալ, Ռէհէլէ+էրէ օլմագ. Il court fortune d'être

chassé. Il court risque de la vie. J'ai couru hasard de me tuer. Votre argent ne court aucun péril.

554. Demeurer *կամ* rester court, *խոռը կորպուրնցընել*, *շփոթիլ*, *սեղենել-շաշտագ*, *սեյէժեյնինելումագ*. Ce prédicateur est resté court, tout court. Elle est demeurée court après les premiers mots de son compliment.

D

555. Dangereux, *աներեւոյթ խնդիրը* à *նախադրութեամբ կառնէ*. Cet ouvrage n'est ni mauvais ni dangereux à publier. *Բայց երբ որ* être *բայց* *միադէմ բայի պէս գործածւի նէ*, de *ով կառնէ*. Il est dangereux de dire au peuple que les lois ne sont pas justes. *Գոյականները հասարակօրէն* pour *ով բայց երբեմն առ ալ կառնէ*. Tous les grands divertissements sont dangereux pour la vie chrétienne. Dangereux à lui-même, à ses voisins terrible.

Dans, *աես A* (469. Ժ.Ե.).

556. Davantage *բառը շատ հեղինակներ ետեւէն* que *ով կամ խնդրով մը գործածած են*. *ինչպէս* Souffrir davantage d'ennuis. Il n'y a rien qui chatouille davantage que les applaudissements. *Բայց հիմայ ալ ասանկ չգործածւիր*, *հապա մինակ մակըայի պէս*, *առանց ետեւէն ուրիշ խնդիր կամ զեղացած են*. *ինչպէս* Je n'en dirai pas davantage. Cela me plaît davantage. *Խոկ վերի խօսքերուն մէջ զանելով*, plus d'ennuis; chatouille plus que *ըսելու է*:

557. *Գարձեալ* le plusի *աել գործածելով*, De toutes les fleurs, la rose est celle qui me plaît davantage *շըսելու է*. *հապա* qui me plaît le plus.

558. De *նախադրութիւնը շատ կերպով կը գործածւի*ու *զանազան ոճեր կը շինէ*, *որոնց գլխաւորները ասոնք են*:

Ա. Frapper du pied la terre. Առքով դետինը զարնել. Եյաշըլս էերէ ուրմագ: Envelopper de paille. Յարդով փաթթել. Աամանլս սարմագ: Frotter d'huile. Եղով շփել. Եաշըլս օվալամագ:

Բ. Un homme de haute taille. Բարձրահասակ մարդ մը. Ուղարկած պեր արամ: Une personne de mauvaise mine. Չարագեմ մարդ մը. Պէտք չկհետել պեր արամ: Un enfant d'un bon naturel. Բարեբարոյ տղայ մը. Խօսված պեր լոճուգ: Affaire d'importance. Երեւելի, հարկաւոր գործք մը. Պէօյի-+, լոյլըլը պերիլ:

Գ. Nous partîmes de nuit. Գիշերանց ճանբայ եւ լանք, զացինք. Կէճելեյին եօլս լըժուըգ: Je sortis de bonne heure. Կանուխ գուրս ելայ. Երեւեն ուղարկը լըժուըգ: Du vivant d'un tel. Ս'էկուն կենդանութեան ատենը. Պէտինին ապւըլըւնդու: Il ne viendra pas d'aujourd'hui. Այսօր չդար. Պէօյի-ն իւլիւ: De ma vie je n'ai vu pareille chose. Կեանքիս մէջ ասանկ բան չեմ տեսած. Էօմիւ-մուէ պէօյլէ շեյ իւօրովի-յիւ-մ եօդ:

Դ. Une goutte d'eau. Կաթիլ մը ջուր. Պէր պահ լու մու: Un moreeau de pain. Une somme d'argent. Une prise de tabac.

Ե. Il y eut mille hommes de tués. Հազար մարդ մեռաւ. Պին գիշել եօլուիւ: Il y a dans ce qu'il dit quelque chose de vrai. Բառձին մէջ ճշմարիս բան մը կայ. Տեղիւլընուէ իւրլէ+ պեր շեյ կոր:

Զ. Ce diable d'homme. Ու գարշելի մարդը. Շու ուղուրսուգ արամ: Quel chien de métier! Ի՞նչ անսպիտան արհեստ. Կէ պէտք սէնասին: Un fripon d'enfant. Չարաճճիկ տղայ մը. Եարամաղ պեր լոճուգ, շեյ-լուն փարչառը: Un drôle de corps. Օռւարճախօս, միմսս մարդ մը. Թօհագ, նէրէ պեր արևմ: Աս ոճը ընտանեկան է:

559. Se défaire de..., թող տալ, ծախել, կող իւլիւ+, պրախմագ, աղլումագ. On se défait rarement de ses vieux préjugés. Il veut se défaire de sa maison.

560. Au défaut, à défaut de ..., *տեղ, չունենալով,*
չըսպալով, չեղած, պակաած ատենը, երբնէ, օլոյա-
րած, օլոյած, օլոյութեած վագը. Au défaut des riches-
 ses, il avait des talents. À défaut de vin, nous boi-
 rons de l'eau.

561. Déjeuner, dîner, souper *բայերը մարդու-*
անուները avec *նախադրութեամբ ինդիր կ'առնեն ու*
իրի անունները de *ով.* J'ai déjeuné, diné, soupé *avec*
 mes amis. = J'ai déjeuné *de* café. *De quoi avez-vous*
 soupé?

Délice, *տես Amour.*

562. Demander, s'empresser, s'engager, forcer
բայերը թէ առ թէ աներեւոյթ ինդիր
կ'առնեն, մինակ խօսքին վայելութեան ու անուշու-
թեան միտ դնելու է. Il demande à entrer. Tout
 l'univers s'empresse à l'effacer de votre souvenir.
 Forceez votre père à révoquer ses voeux. = Je vous
 demande *de* m'écouter. Je m'empresse de l'avertir.
 La mort nous forcera *de* confesser toutes nos erreurs.

563. Demeurer *բառը* être *կ'առնէ երբ որ անուն*
բայիին ցուցրած անձը կամ իրը տեղը չէ փոխած,
նոյն տեղը մնացած է. իսկ երբ որ քիչ մը մնացած
ու ետքը տեղը փոխած էնէ, աvoir կ'առնէ. Après
 un long combat la victoire nous est demeurée. *Երկայն*
պատերազմէ մը ետեւ յաղթութիւնը մեզի մնաց,
մերը եղաւ. *Պիր սպան ճեն+որէն սօնրա ֆիւնունուն պիուն*
ժալու, պիւ եխորէ: = Il a demeuré longtemps en
 chemin. *Երկայն ատեն ճանբան մնաց.* *Խոյւը վագի*
եօլուս ժալու:

564. Demeurer sur la place, *պատերազմի մէջ*
մեռնիլ, ճեն+որէ եօլէ+. Trois mille hommes demeu-
 rèrent sur la place. Il est demeuré quatre cents hom-
 mes sur la place.

565. Descendre *կամ* entrer dans le détail, *ման-*
րամասն, մէկիկ մէկիկ պատմել, ըսել, սպա-

յա, պերեր պերեր ուշու, նախ էլուշու. Je vous raconterai l'affaire en gros, sans descendre dans le détail, sans entrer dans le détail.

566. Avoir կամ prendre le dessus, գերազանցել, յաղթել, եւնաշու, իւստ, իւստիւս օլմադ. Nous avons eu le dessus dans ce combat. La maladie était violente, mais la nature a pris le dessus.

567. Prendre les devants, առջեւը առնել, եւնիւս ալմադ. Quand il sut que je voulais me plaindre, il prit les devants.

568. Difficile ածականը être բային հետ եղած ատեն թէ որ միագէմ բայ կը շինեն նէ, քով իսրա գիր կ'առնէ, իսկ եթէ չշիներ նէ, ա ով. Qu'il est difficile d'être victorieux et humble tout ensemble! Il est difficile de le contenter. = Ce passage est difficile à expliquer.

569. Faire difficulté, դժուարութիւն գտնել, ցուցընել, չուզել, իւսւկուս իւսուներէու, իւնկամունէու. Il y a des gens qui ne font difficulté de rien. Il fait difficulté de se charger de l'affaire.

Dîner, սես Déjeuner.

570. Trouver կամ avoir à dire, ըսելիք, ըսելու բանն մը ունենալ, պարսաւելու բան գտնել, պէտքէյ օլմադ, գուստուր պուլմադ. Que trouvez-vous à dire à cette action. Il n'y a vraiment rien à dire, cela est fort bien. Je n'ai rien à dire.

571. Que veut dire ce mot? Իս բառո ի՞նչ կը նշանակէ. Պուլմադին մանաւը նէ որիք:

572. On dirait d'un fou, d'un ivre, եւ այլն. Խօսածին, ըրածին նայելով մարդ կը կարծէ որ խենթինով է, լուրջուրը ընա, պայմանը ընա պատարադ արամակնէն, սերիսը պան էտէր: On eut dit d'un démoniaque quand il récitait ses vers.

573. Docile բառէն ետքի խնդիրը միշտ անա խաղը թեամբ իրի անուն մը պիտի ըլլայ. Docile

*aux leçons de son maître. Indocile բառն ալ ըստ
ամենայնի ասոր պէս կըլլայ:*

574. Donner la chasse, հալածել, գօլալամատ, բնուելութեն ով-լով. Donner la chasse à une bande de voleurs.

575. Donner pour, ձեւացրնել, երեւցրնել, ցուցրնել, իշուներել+. Je vous donne cet homme-là pour le plus grand fourbe. Il me l'a donné pour ce qu'il y avait de meilleur. Se donner pour ce qu'on n'est pas.

E

576. Echapper բայր փախչել, գալախատ նշանակելու ըլլայ նէ, deով խնդիր կ'առնէ. իսկ երբ որ պղծել, խալսոիլ, գուրենուլատ նշանակելու ըլլայ նէ, à ով. Il échappa des mains des ennemis. Le voleur est échappé de prison. = Il échappa à la mort. Échapper à la fureur, à la poursuite des ennemis.

577. Առ բայս չիմանալ, մոռնալ, մոքեն ելլել, աղնամամատ, առայսամատ, խանրընորոն չըժմատ նշանակելու ըլլայ նէ, բաղադրեալ, ժամանակներուն մէջ աvoir կ'առնէ. իսկ միտ չդնելով, սխալմամբ ընել, միտ չդնել, ֆէտէր գօմայտրատ, եանըլլրատ էլուն+, ֆէտէր գօմայտ նշանակելու ըլլայ նէ, être կ'առնէ. Le véritable sens avait échappé à tous les traducteurs. Թարգմանիչներէն ամենեւին մէկն ալ սասոյդ իմաստը չէր իմացեր. Ո՛կ-՛նէրէնձին էլուն միւրէ ու սաւ մէջ- հումունու աղնամամբ ըուը: = Quelques fautes vous sont échappées par-ci par-là. Առանց միտ դնելու ասդիս անդին քանի մը սխալըրեր ես. Ֆէտէր գօմայտրատ էլունէրէ ուերիուք ուիւ գալ եանըլլր էլուն+ն:

578. S'efforcer բայր անախագրութեամբ աներեւոյթ խնդիր կ'առնէ, երբ որ գործքը արտաքին մարմնոյ անդամներով ըլլալու բան մըն է. իսկ երբ

որ մատօք ըլլալու բան մըն է նէ, որ կ'առնէ. Ne vous efforcez point à parler. Il s'est efforcé à courir. = S'efforcer de gagner les bonnes grâces de quelqu'un. Il s'efforçait de paraître calme.

S'empresser, աես Demander.

579. En գերանունը շատ ոճ շինող բառերուն մեկն է. ասոր զանազան գործածութիւններուն մէջէն քանի մը գլխաւորները կը դնենք:

Ա. En vouloir à quelqu'un. Ո՛Եկուն գէմ ոխ ունենալ. Պիրինէ բարելի օլունք:

Բ. En avoir à quelqu'un. Ո՛Եկու մը բարկացած ըլլալ. Պիրինէ ապրիւնւըւը օլունք:

Գ. S'en prendre à quelqu'un. Ո՛Եկը պատճառ բոնել, մէկուն վրայ ձգել. Ուղեղոյ նունիսաք, իւսնիւն պրադժաք:

Դ. Je n'en pouvais croire mes yeux. Աչքներուն չէի կրբնար հաւտալ. Կեզչւելին ինանամաղը ըպալ:

Ե. Quoi qu'il en soit. Ինչ որ ըլլայ նէ. Նէ իսէ:

Զ. Il n'en est que plus riche. Ասով աւելի հարսւստ է. Պիւնույլս ասհա շիշուրէ շէնին ոիր: Il n'en est pas moins estimé. Ասովի իր յարգը չկորսունցուց պիւնույլս ինիպարտան ոիւշնուր: Pour être fêté partout, il n'en est pas plus fier. Յ՛Եպէտ եւ ամէն տեղ յարգըւած է, աւելի չհպարտանար. Հեր նորափունիպարտըւը ըստ աս, եինէ հաղըւուրլանմազ:

Է. N'en pouvoir plus, ալ չկրբնալ (կենալ, համբերել), արնըք (ասով) երեմենէ+, նախանը դալմաք. Je n'en puis plus de soif, de lassitude. Il est fatigué à n'en pouvoir plus.

Ծ. En imposer կամ en faire accroire à quelqu'un, խաբել, կըլլեցընել, ալունիսաք. Il m'en avait imposé par son air de douceur. Ce n'est pas un homme à qui l'on puisse en faire accroire.

Թ. C'en est trop. Ել քաշելու բան չէ, չափանցաւ. Վայրը չեմեմէմ, չեմելլէմէմ չէ, ուկիլ:

.. Peu s'en faut, *ɛbɛt kɔ̃ mœj*, "n̄ t̄m̄l̄r. Peu s'en est fallu qu'il ne se soit tué. Il s'en faut de peu que ce vase ne soit plein.

J.Q. À vous en croire. *የቻቻ ስዕራም የለመንግሥት በኋላ እንደሆነ ተከተል*

Il s'en faut beaucoup que la somme y soit.

Il s'en faut de beaucoup que la somme y soit.
J.O. En être, *հասնիլ*, *եկելուկ*. J'en suis à la moitié. Où en sommes-nous à cette heure? Voilà où nous en sommes. Il en est encore aux déclinaisons.

sons.
— Il en est, *հետեւիլ, ըլլալ, օվագ, արուենականիլ*. Quand il l'aurait maltraité, qu'en serait-il ? — Il n'en serait rien. Il en sera ce qu'il plaira à
ebs. ԳԱՂ. Ա. 20

Dieu. Կարծեալ երկու բան իրարու հետ բաղդատե-
լու համար կը գործածւի. Il en est des peintres com-
me des poètes, ils peuvent recourir à la fiction. Il
en est de même de tout le reste.

Ժ.Բ.: Il lui en a coûté . . . , (*այնչափի*) նստաւ,
 (*այնչափ բան*) քաշեց, . . . ին կորստեան պատճառ
 եղաւ, . . . ին վնասեց, (*օ գըտաբան*) օլուրուն, ուկյուն, (*օ
 գըտաբան*) օլուն. Il lui en a coûté un bras pour avoir
 été à la guerre. Il vous en coûtera la vie. Il ne vous
 en coûtera qu'une saignée.

J. B. S'en rapporter, հաւատալ, վստահել, ինչու-
մադ, էպին օլումադ. Il ne faut pas s'en rapporter à ce
qu'on dit de lui. Je m'en rapporte à vous, à votre
témoignage.

¶. En appeler à . . . , *մէկուն բողոքել*, դիմել,
անձնատուր ըլլալ, պիրեսինե սպառնագի, Շեւելմօ օլմագ.
J'en appelle à votre sagesse, à votre témoignage.

ԻԱ. En venir à . . . , սկսիլ . . . , ան աստիճանի հասնիլ մինչեւ . . . , պաշլամագ , օ բարբար օլոռութեա . . . Ils en vinrent aux reproches, aux menaces, aux coups. Les deux armées étaient prêtes à en venir aux mains. Երկու բանակները պատերազմի սկսելու պատրաստ էին. Իւթե ովեօլեւ-ովե ճինչի պաշլամագ հաղթություն :

580. Endurei, զանազան նախադրութեամբ լընդիր կիր կ'առնէ. Endurei aux coups de la fortune, contre l'adversité, dans le crime.

S'engager, *mk̥u* Demander.

581. Entendre raillerie ~~ne~~ entendre la raillerie ^{fin}
մէջ տարբերութիւն կայ. առջինը կատակը տանիլ
համբերել, շատայը բալըընտ կը նշանակէ. իսկ եր-
կրորդը համով, չափով կատակ ընել, ետքընտ շ-
տա էլլուծ+. Le galant homme entend raillerie et par-
donne l'injure. — Peu de gens entendent la fine et
innocente raillerie.

582. Entendre raison, հաւանիլ, զեջանիլ,
խօսք հասկընուլ, գանձագ, սէօղ աղնամագ. Quelque
proposition qu'on lui ait faite, il n'a jamais voulu en-
tendre raison. Enfin vous entendez raison.

583. Être à l'épreuve de . . . , . . . էն չվա-
սիլ, . . . էն զերծ, ապահով բլալ, դէմ դնել,
. . . ուն պիր վլ, օլմամագ, ուրեր վլունեց, գարւը գո-
սագ. Ce chapeau est à l'épreuve de la pluie. Cela est
à l'épreuve du feu. Ce juge est à l'épreuve de l'ar-
gent. Un pareil homme ne peut pas être à l'épreuve
de la tentation. Ասանկ ալ կ'ըսոփ! Un ami à toute é-
preuve. Հաւատարիմ բարեկամ. Սարսպ ոօսն: Courage
à toute épreuve. Անյաղթելի քաջասարտութիւն.
Ենիւշել ուեհառըւթ:

584. Etranger բառը զանազան կերպով գոր-
ծածւելով զանազան ալ խնդիր կ'առնե. Il est étran-
ger *en médecine*. Il est étranger *dans ce pays*. Il
resta toujours étranger *à ce qui se passa*.

585. Être բային բաղադրեալ ժամանակները
allerին տեղ կը գործածւին. Բայց աս տարբերու-
թիւնը կայ մէջերնին, որ առջինը դարձած բլալ կ'են-
թաղրէ, իսկ երկրորդը չենթադրեր. Ինչպէս Ա a
été à la messe, կը նշանակէ որ պատարագի գնաց ու-
ետ դարձաւ. իսկ Ա est allé à la messe, պատարագի
գնաց ու դեռ հոն է, դեռ չդարձաւ:

586. Être բայը ով գործածւած ատեն, թէ
à ով թէ ով աներեւոյթ խնդիր կ'առնե. Երբ որ
կարդ մը ցուցընել ուզւի նէ, à ով խնդիր տալու է,
իսկ եթէ իրաւունք մը, պարտականութիւն մը ցու-
ցընել ուզւի նէ, ով. C'est à vous à parler après
moi. Իզմէ ետեւ խօսելու կարգը քուկդ է, իզմէ ե-
տեւ դուն պիտի խօսիս. Պէնուն սօնը սէն սէօյլերէնէ+
պն. Je viens de jouer, c'est à vous à jouer. =
C'est au maître *de parler*, et au disciple *d'écouter*.
C'est à moi *d'obéir*, puisque vous commandez.

587. Expirer, մեռնիլ, էօլի՛+ նշանակութեամբ
հասարակօրէն բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ աvoir
կ'առնէ. իսկ լմըննալ, պէտի՛+ նշանակութեամբ էtre.
Il a expiré entre mes bras. Օքեւերուս մէջ մե-
ռաւ. Գօլլաբըն էւ-նիւ-նոր էօլոյի- : = L'année de
son exercice est expirée. Կրթութեանը տարին լմըն-
ցաւ. Օաւլինին սէնէսի պէտորի :

F

588. Facile, հասարակօրէն ձավ խնդիր կ'առ-
նէ. Cette phrase est facile à traduire. Ըայց երբ որ
էր բայով միադէմ բայ կը դառնայ նէ, որ ով կ'առ-
նէ. Il est facile de vous contenter.

589. Faire բայր իրմէ ետեւ եզօղ աներեւոյթին
հետ, մեր . . . ացընել, . . . եցընել վերջաւորած
բայերուն զօրութիւնը կ'ունենայ. ուստի ժէ որ անե-
րեւոյթը խնդիր սեռի ունենայ նէ, գումար դերանուն
խնդիր բնութեան դնելու է, իսկ եթէ չունի, դերանուն խնդիր սեռի. Je leur ai fait écrire
une lettre.=Je les ai fait partir.

590. Խօսքի մը մէջ դրւած բայր ետքէն կրկնե-
լու տեղ, գումար կը բանի, ու ինքը առջի բային
առնելու խնդիրը կ'առնէ. Il répondit comme les au-
tres l'avaient fait. Nous nous entretinmes de cette
nouvelle comme nous aurions fait de toute autre
chose.

591. Աս բայս քովը զանազան գոյականներ առ-
նելով, անոնց հետ ոճ կը շինէ, որոնց գլխաւորները
ասոնք են. Faire accueil, ընդունել, գաղու-լ էլ-մէ+. —
banqueroute, անանկանալ, մ-չլէս օլմադ. — cas
de . . . , բանի տեղ դնել, շէյ եերինէ գօյադ. — envie,
նախանձեցընել, գըստանուըրմադ. — grâce, շնորհք ընել,
+երեմ, լունք էլ-մէ+. — honneur, պատիւ ընել, իւ-
շէն էլ-մէ+. — honte, ամրչցընել, ս-լանուըրմադ.

justice, պատժել, ճեղասնը վերեւ+ . — mine, ձեւանալ, երեւնալ, սիրելու կօսներեւ+ . — naufrage, նաւարեկութեան հանդիպիլ, կէմ ժարաւրաւնաւ+ . — peur, վախցընել, գօրդունաւ+ . — pitié, գութշարժել, եւրեկնի ներեւեւ+ . — place, տեղը ընել, տալ, եւր աւագիլ, հաճելի գործ մը ընել, կօյնենիւնիւնու+ . — plaisir, հաճելի գործ մը ընել, կօյնենիւնու+ . — quartier, խնայել, պահել, գոյաման, ասիւնաւ+ . — semblant de . . . , ձեւանալ, կօսներեւ+ . — usage, գործածել, գուլլաւնաւ+ :

592. Faire eau, (*նաւը*) ջուր առնել, (կէմ), բայց ալ ալաւ կը նշանակէ. իսկ faire de l'eau, ջուր հոգալ, ժողվել, ալ լեռարքէ+ եւնեւ+, աւշւերեւ+. նոյնպէս ալ կ'ըսւի faire des provisions, des vivres, du bois, une somme, de l'argent.

593. Faire face, (*կողմ մը*) նայիլ, դիմացը ըլլաւլ, պէտքարանութեամբ տեղը լեցընել, հոգալ, եւրենի աօլուրածաւ, չէ+ի՞ չէ+ի՞ կը նշանակէ. Pour faire face à cette dépense. Il n'est pas en état de faire face à ses engagements. Je ferai face à tout.

594. Faire figure, (*աղեկ կամ գէշ*) վիճակի մէջ դանըւիլ, երեւնալ, (էյէ եախօս ֆէնա) հալուն օլաւ+ . Il fait une triste figure à table; car il est malade et souffrant. Cet homme fait une fort bonne figure dans le monde. Il y fait une mauvaise figure. Պարձեալ պարզապէս Faire figure, պերճութիւն ընել, հարուստ ըլլաւլ, երա, ամլետանի եւնեւ+, չէնին օլաւ+ կը նշանակէ:

595. Faire mystère, un mystère de . . . , պահել, ծածկել, ասիւնաւ+ . C'est un homme qui fait mystère de tout. Il fait un mystère de sa méthode. Il n'en fait pas mystère.

596. Faire ombre, մէկուն պատիւր նուազցընել, մթւնցընել, պէտքնին շանընը է+սէլնու+ , ժարաւրեւնաւ+ . Il

fait ombre à tous ses concurrents. Il n'a pas assez de mérite pour faire ombre à personne.

597. Faire part., հաղորդակից, մասնակից ընել, Հիսուսէտուար էլլուծ+. Cet homme fait part de son bien aux pauvres. Quand vous aurez des nouvelles, faites-m'en part.

598. Կ աս անդամ դ նախադրութեամբ իրն դիր մը կ'առնել, ու գրեթէ բուն նշանակութիւնը կը պահէ. Que ferez-vous de votre fils ? On veut faire d'elle une institutrice. Celui dont il avait fait son ami, le trahit. Ce précepteur instruit mal son élève, il n'en fera qu'un pédant. Ils font du plus noble des arts une profession mercenaire. Que voulez-vous que je fasse de cet homme-là ? il ne sait rien.

599. N'avoir que faire de . . ., հարկաւորութիւն չունենալ, Թ-հիւածլըլը օլումագ, (ուր ւեյ) լաւը օլումագ. Si vous n'avez que faire de ce livre, prenez-le-moi. Je n'ai que faire de lui ni de ses visites. Ce sont des bagatelles dont je n'ai que faire. Il n'a plus que faire d'étudier, il est assez savant.

600. Faire le . . ., ձեւանալ, երեւալ ուզել, իւսունէրէ+, իւսէնաէ+. Faire l'homme de bien. Faire le mort. Faire le sourd. Faire le grand seigneur.

601. Faire un crime (à quelqu'un de quelque chose), թեթեւ պակսութիւնը մեծցընել, յանցանք սեպել, իսաքիջ պիր նախուիրանը պի-յի-նուծ+, գաղանանը սայսագ. On lui faisait un crime de ses vertus. On lui faisait un crime de son absence.

602. Ne faire que, ne faire que de, իրարմէ տարբեր նշանակութիւն ունին. ինչպէս Il ne fait que sortir. Դուրս ելլելն ուրիշ բան մը չըներ, չգիտեր, միշտ դուրս կ'ելլէ. Տըշտը ւըժմարտն պաշտամ ուր ւեյ պիլաւուլ, պայտա պըշտը ւըժտը կը նշանակէ. իսկ Il ne fait que de sortir. Հիմայ, նոր դուրս ելաւ. Եփոք պըշտը ւըժտը կը նշանակէ :

603. Se faire à . . . , *Վարժիլ, աւշտագ*. Il faut se faire à la fatigue. Je ne puis me faire à ses manières.

604. Fameux *բառը* par *ովկ*, dans *ովկ* *ու* en *ովկ* *խնդիր կառնել*. Ce brillant escadron fameux *par cent batailles*. Ce roi si fameux *dans la paix*, *dans la guerre*. Cette mer fameuse *en orages*.

605. Être au fait, *աղեկ գիտաւ*, *եյէ պէլեկ*. Mettre au fait, *իմացընել*, *առայսութագ*. Se mettre au fait, *իմանաւ*, *առայսագ*. Quand vous serez au fait, quand on vous aura mis au fait de toutes les circonstances, vous ne serez plus étonné. Vous vous mettrez aisément au fait de cette affaire.

606. À la faveur de . . . , *ձեռքովը, միջնորդութեամբը*, *ելելէ*, *մշանճըլըլըլըլ*. Il s'est sauvé à la faveur de la nuit. Il ne s'est dérobé aux recherches de la justice qu'à la faveur de son déguisement.

607. Faute de, *մես* au défaut de (560). Il n'a pu faire achever sa maison faute d'argent. S'il est mort, ce n'est pas faute de remèdes. *Եղինպէս* faute de mieux *կըսւի*, *ու անկից աղեկը չկըրնալով ընել*, *ունենաւ*, *օստան եյէնին եսէնիէլէկտէ*, *օլոյարագ* *կը նշանակէ*. Faute de mieux, je m'arrangerai du logement que vous me proposez.

608. Fécond *ու* Fertile *ածականները* en *ովկ* *խնդիր կառնեն*. Ce siècle fécond *en découvertes*. Son esprit est fertile *en inventions*.

609. Tenir ferme, *հաստատուն կենաւ*, *քաջութեամբ դէմ դնել*, *գովի առարմագ*, *պէհարըքանէ տարւը իօմագ*. Il tint ferme contre l'ennemi, contre les assauts de la critique.

610. Fidèle *ածականը* à *ովկ*, en *ովկ* *ու* dans *ովկ* *խնդիր կառնել*. Fidèle à Dieu et au roi. Fidèle à ses promesses, dans ses promesses. Dieu trouvé fidèle en toutes ses menaces.

611. Fleurir բայր պայծառանալ, երեւելի ըլլալ նշանակած ատեն, սահմանական անկատարին ու ընդունելութիւն ներկային և ձայնաւորները օի կը փոխին. Athènes florissait sous Périclès. Les sciences florissaient sous le règne de ce prince. Les lettres étaient alors très-florissantes.

612. Finir de . . ., լմբնցընել, գաղթիլ, պէնիւթ+, պրաֆմադ կը նշանակէ. իսկ finir par, վերջապէս . . ., աճ սօնու . . . կը նշանակէ. Il a fini de parler. À peine nous avions fini de jouer. — Cet homme finira par se faire mettre en prison. Après s'être fait beaucoup prier, il a fini par y consentir.

613. En finir, կը գործածւի ձանձրացուցիչ, շատ երկայն, անհաճոյ բաներու վրայ խօսք եղած ատեն. Cette discussion a trop duré, il est temps d'en finir. Je suis pressé d'en finir avec cet homme-là.

Forcer, աես Demander.

614. Fort ածականը սրով կամ առվ խնդիրառնէ. Fort sur l'*histoire*; fort sur le droit canon, fort à tous les jeux. Բայց զօրացընօղ բանը ցուցընելու համար քահագրութիւնը կը գործածի. Semblables à ces enfants forts d'un bon lait qu'ils ont sucé. Valois, plein d'espérance, et fort d'un tel appui.

615. Foudre, հասարակ նշանակութեամբ իդական է. Être frappé de la foudre. La foudre est tombée. Այլաբանութեամբ գործածւած ատեն, արական կրլայ. Un foudre d'éloquence. Քաջ ճարտարախոմը. Դայելլէ քասին պէտ սորտամ: Un brillant foudre de guerre.

616. À force de soins, de peines, d'importunités. Շատ հոգով, աշխատութեամբ, նեղացընելով գայլը, լահելը, բժիշույլը: À force de travailler.

617. De force, par force. Իռնութեամբ. Զօ-

G

618. N'avoir garde, չուղել, չկրօնալ, ի՞ւթեմետ+. Il n'a garde de tromper, il est trop honnête homme. Il n'a garde d'acheter cette charge, il n'a pas un sou.

619. Être, se mettre, se tenir sur ses gardes, զգուշանալ, զգուշութիւն ընել, սպահագ, կուլեմ-դ+. Il n'est pas facile de le tromper, il est toujours sur ses gardes.

620. Gens բառէն առաջ դրւած ածականներն ու ասոնց նման բառերը իդական կ'ըլլան, իսկ իրմէ ետքինները արական. De dangereuses gens. Une de ces gens. Toutes ces bonnes gens. De telles gens. = Des gens dangereux. Des gens fins. Ըսյց tous բառը անմիջապէս, առանց մէջերնին յօդէն զատ բառ-մը մտնելու, gens էն առաջ եղած ատեն, արական կը մնայ. Tous les gens d'esprit. Ամէն իմաստուն մար-դիկ. Ու-մէ աւագանք: Tous les gens de bien. Ամէն առաքինի, աղեկ մարդիկները. Ներ էյ արագանք: Կոյնպէս թէ որ tous, certains, un բառերէն մէկը գens էն առաջ դրւած ատեն, մէջերնին թէ արա-կանի թէ իդականի մէջ նոյն վերջաւորութիւն ունե-ցող ածական մը մտնէ նէ, իրենք արական կը մնան. Tous les honnêtes gens. Certains habiles gens. Un de ces braves gens.

621. De grâce, շնորհեք ըրեկը..., +երէմ էրէն... De grâce secourez-moi.

622. Grand jour, յօրեկ, յօրեկւան լոյս, լոյս, կենաքեն, կենաքեն ըլլըլլ, ըլլըլլ. Attendons le grand jour. Il fait déjà grand jour. Examiner une étoffe au grand jour.

623. Grand air, բաց տեղ, օդ, աւբէ եեր, հա-լա. Les médecins ont défendu à ce malade de s'ex-

poser au grand air, d'aller au grand air. Je vais à la campagne respirer le grand air.

624. Grand monde, Երեւելի մարդիկներ, մեծամեծներ, բետքամբար և պատճենահանություններ. Voir le grand monde. Aller dans le grand monde.

H

625. Habile, ածականը աներեւոյթ խնդիրները անախաղդրութեամբ կ'առնե. Cet artiste est habile à manier le ciseau. Խոկ գոյական խնդիրները անախաղդրութիւններով. Un homme habile dans son métier. Il est habile en toutes choses.

626. Haïr բային ՛ ձայնաւորին վրայի զոյդ կէտը սահմանական ներկայ եղակի երեք դէմքին, ու հրամայական եղակի երկրորդ դէմքին մէջ չդուիր. Je ne hais pas les longs détails. Hais qu'on te flatte.

627. À tout hasard, Ինչ որ ըլլայ նէ, նէ Ք ըշտառ. Vous ferez bien, à tout hasard, de vous tenir prêts.

628. Heureux, բայ խնդիրները հասարակօրէն անախաղդրութեամբ ու երեւմն առվ կ'առնե. իսկ գոյականները առվ, առվ ու առվ. Heureux d'être dans une honnête indigence. Heureux (*յաջող*) à exprimer les matières les plus élevées. — Il est heureux en tout. Il est heureux à la guerre. Heureux du bonheur des autres.

I

629. Ignorant ածականը ան, սր, առվ խնդիր կ'առնե. Il est fort ignorant en géographie. Il est ignorant sur ces matières. O mortels ignorants de leurs destinées!

630. Impénétrable ածականը առ խնդիր կ'առանք. Cette cuirasse est impénétrable aux coups de mousquet.

631. Imposer բայր առանց են, յարդելի, մեծարոյ ըլլալ, երեւալ, բառելլի, մեծերես օվանդ, կեօթենանեւ կը նշանակէ. իսկ առ խաբել, ալպանանդ. L'air noble et simple de l'innocence impose. Aristide et Périclès imposaient autant par la gravité de leur maintien que par la force de leur éloquence. — L'air composé d'un hypocrite en impose. Il ne faut pas que ses manières doucereuses vous en imposent, c'est un homme au fond très-malin.

632. Incompatible ու inconciliable ածականները առ նախադրութեամբ խնդիր կ'առնեն. La piété n'est point incompatible avec les armes. Cet abus était inconciliable avec toute espèce de constitution.

Indocile, մես Docile.

633. Indulgent ածականը պահանջ առ ու առ անդ անդիր կ'առնեն. Il est trop indulgent pour ses enfants. Être indulgent pour soi-même. Indulgent envers les autres.

634. Infatigable, առ նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր կը ընայ առնել. Infatigable à instruire.

635. Inférieur, յարդիկներու անունները առ իրերու անունները առ խնդիր կ'առնեն. Nous les regardons comme d'un ordre inférieur à nous. Son talent est inférieur au vôtre.

636. Ingénieux, գոյական խնդիրները պահադրութեամբ կ'առնեն, իսկ բայերը առ ու. Ingénieux pour les plaisirs des autres. Le vice est ingénieux à se déguiser.

637. Ingrat, յարդիկներու անունները անդ անդիր պահադրութեամբ խնդիր կ'առնեն ու իրի անունները առ ու. Il a été ingrat envers son bienfaiteur. Une terre ingrate à la culture. Ingrat à tes bontés.

638. Injurieux, à *ովկան* pour *ովկանի ինդիր կ'առնէ*. Cela est injurieux à la famille de mon ami. Injurieux pour lui, pour ses amis.

639. À l'instant, dans l'instant, *նոյն ըսպէս, անմիջապէս, անիբել, օ ստուն*. Il partit à l'instant. Je suis à vous dans l'instant.

640. Invincible, à *ովկանի ինդիր կ'առնէ*. Peuples invincibles au fer et aux armes.

J

641. Jeter les yeux, les regards, *նայիլ, դադար*. En jetant les yeux de ce côté, j'aperçus une lumière. Avez-vous jeté les yeux sur son mémoire? Jeter des regards de compassion sur une personne.

642. Jeter l'épouvante, l'effroi dans une maison. *Տան մը մէջ վախ ձգել. Պէտք է լեւ դօրժութափակի*

643. Jouer une pièce, un tour à quelqu'un, *կամ* jouer d'un . . . , *խաբել, խաղ մը խաղալ, չարիք ընել, օյնամագ, ալբանմագ, ծերմագ, ելուկ+ ելուկ+*. Il a voulu me jouer un tour auprès d'un tel. On lui a joué une pièce sanglante. Jouer d'un tour à quelqu'un, lui en jouer d'une, d'une bonne. S'il me joue de celui-là, je lui en jouerai d'un autre.

644. Jouer un rôle, *մէկը ներկայացրնել, ձեւացրնել, ձեւանալ, երեւնալ, սեղը բռնել, ըլլալ, մէջը ըլլալ, դործ մը դործել, իւսուներել+, պէնզէնել+, իւսրինել+, եւրինի նունեմագ, օլմագ, պուլունմագ, եւլեմագ+*. Il joue toujours les premiers rôles. Il a joué un sot rôle. Cet ambassadeur a bien joué son rôle. Il joue un grand rôle dans le monde. Il joue le rôle de délateur et de calomniateur.

645. Se jouer de . . . , *բանի աեղ չղնել, ծաղը ընել, շնորհել դօմամագ, հասիսը ելուկ+*. C'est un

homme sans foi, il se joue de ses engagements. Ne voyez-vous pas qu'on se joue de vous ?

646. Voir le jour, Ճնանիլ, յայտնըւիլ, հրասարակւիլ, ողջադ, զահերէ իւլէտ, օրնայա ւբժադ. Il n'avait pas encore vu le jour. Ce livre n'a vu le jour qu'après la mort de son auteur. Mettre au jour, Ճնանիլ, բերել, յայտնել, հրատարակել, ողջութագ, զահերէ իւլէրմէտ, օրնայա ւբժարմադ. Ceux qui m'ont donné le jour. Quand mettrez-vous vos poésies au jour?

647. Se faire jour, Ճանբայ բանալ, դուրս ելլալ, յայտնըւիլ, եօլ աշադ, ուշարա, օրնայա ւբժադ. Il s'est fait jour au travers des ennemis. Tôt ou tard la vérité se fait jour.

648. Au juste, Ճշդիլ, Ռամաճնան. Je vous dirai au juste ce que cela coûte. Je veux savoir au juste quel âge il a.

L

Là, տես Ci.

649. Laisser բայր թողուլ, ուրիշն ձգել, պրադ-ճադ, պաշտառըն պրադմադ նշանակելու ըլլայ նէ, անախաղրութեամբ աներեւոյթ ինդիր կ'առնէ. իսկ ետ կենալ, ձեռք քաշել, դադրիլ, ֆերայլն էլնէտ, վաշ իւլէտ, ել չւ+նէտ նշանակելու ըլլայ նէ, de ով. Je vous laisse à penser ce qui en arriva. Ne me laisse point un héros à venger. — Il ne faut pas laisser d'aller toujours votre chemin. Il est pauvre, mais il ne laisse pas d'être honnête homme. Malgré leur brouillerie, il n'a pas laissé que de lui écrire.

650. L'emporter sur . . ., ազնիլ, պատուական ըլլալ, յաղթել, աւելի ծանր ըլլալ, է-սնի-ն, ալս օլմադ, էննէտ, առան աղբ օլմադ. Le diamant l'emporte sur toutes les autres piergeries. Virgile et Ho-

race l'emportent sur tous les poëtes latins. À volume égal, l'or l'emporte de beaucoup sur l'argent.

651. Le disputer, *միցել*, *հաւասարելու* *ջանալ*, *ետքը լուսադ*, *պէնզ-եյէ*, *պէրապէլը օլմայա շալըլադ*. Le disputer à quelqu'un en valeur, en richesse, en érudition. Tyr pouvait le disputer aux cités les plus opulentes.

652. Lent, *գոյականները* dans *ով* *խնդիր կառնէ*, *իսկ բայերը* à *ով*. Il faut être lent *dans le choix* de ses amis. — L'homme juste est lent à punir.

653. Lequel . . . *գերանունը ուղղականի ու հայցականի մէջ հասարակօրէն ոչ մարդիկներու ոչ իրերու վրայ կը գործածւի*, *հապա բուն քերականութեան մէջ* (297) *ըսածնուս պէս* qui կամ que կը գործածւի: *Ի՞սայց ասոնք դնելով խօսքը երկդիմի կը լսայ, ու լեզուը, սեռով ու թուով փոխւելուն համար, երկդիմութիւնը կը բնայ վերցընել նէ, ինքը կը գործածւի*. C'est un effet de la divine providence *lequel* attire l'admiration de tout le monde. Voici un exemple tiré des papiers anglais, *lequel* je ne puis m'empêcher de rapporter

654. *Դարձեալ* parmi *նախադրութենէն ետեմիշտ* qui ին տեղ lequel կը գործածւի. Voilà les rois et les princes parmi lesquels on placera ce monarque.

655. À la lettre, *Ճշդիւ*, *զգուշութեամբ*, *լաւաճնեժան*. Cela est vrai à la lettre. Vos intentions seront remplies à la lettre.

656. Au lieu de, *փոխանակ*, *տեղը*, *եւրինէ*. Au lieu de mon frère que j'attendais, il est venu un homme de sa part. Au lieu d'étudier, il ne fait que se divertir.

657. Avoir lieu, *պատահիլ*, *բլալ*, *բառի հետիւն*, *օլմադ*. Cet événement eut lieu l'an dernier. La séance publique aura lieu à la fin de ce mois.

658. Loin de . . . , bien loin de . . . , չեթէ մինակ . . . , . . . էն զատ, . . . էն սարեւ. Loin de me remercier, il m'a dit des injures. Bien loin de se repentir, il s'obstine dans son crime.

659. Au long, Երկայն բարակ, առշան առաջը. Cet auteur en parle au long dans son ouvrage.

660. À la longue, ժամանակ անցնելու ետեւ, շատը էւլուրէն ածորա. Il marche bien les premiers jours; mais, à la longue, il se lasse. À la longue on en viendra à bout.

661. Traîner en longueur, Երկայն տեւել, առշան սիրուել. Cette affaire traîne en longueur.

662. L'un l'autre բառերը քովէ քով դորձածաւծ ատենսին, հարկ ըլլայ նէ մինակ Երկրորդին վրայ նախագրութիւն կը ընայ դրւիլ. Ils se sont battus l'un contre l'autre. Ils médisent l'un de l'autre. Il a manqué aux égards que l'on se doit mutuellement les uns aux autres.

663. Բայց զատ զատ դրւած ատենսին Երկուքն ալ կը ընան նախագրութիւն առնել. l'un բառը խօսքին մէջ առաջ դրւած բառին տեղ կը դրւի, իսկ լ' autre բառը վերջը դրւած բառին տեղ. Charles XII, roi de Suède, éprouva ce que la prospérité a de plus grand, et ce que l'adversité a de plus cruel, sans avoir été amolli ni par l'une ni ébranlé par l'autre.

664. L'un et l'autreին Երկու մասն ալ, հարկաւոր եղած ատեն, վրանին նախագրութիւն կը ընան առնել. իրենցմէ ետեւ դոյական մը գայ նէ, միշտ եղակի կը մնայ. J'ai satisfait à l'une et à l'autre objection. L'un et l'autre consul vous avaient prévenue.

665. L'un l'autre բառը l'un et l'autreին հետ չվիրթելու է. առջինը Երկու բանի իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնը կը ցուցընէ, ու ըստ մէծի մասին իրար, իրարու, իրարմէ, պէտականի, պէտականինէ, եւ այլն կը նշանակէ. իսկ Երկրորդը մինակ

Երկուքն ալ, թէ մէկը թէ մէկալը, ի+էսի ո՞ւ կը նշանակէ, առանց վրան յարաբերութիւն մը աւելցրնելու. Les hommes . . . doivent se consoler les uns les autres. Tous deux s'aidaient l'un l'autre à porter leurs douleurs. — Le destin nous trompe l'un et l'autre. L'un et l'autre ont le cerveau troublé.

M

666. Parler mal. գէշ խօսիլ, սիսալ ընել. Եմ լը լտիւրու էլում+ կը նշանակէ. իսկ Mal parler. Չարախօսել, բամբասել, գէշ խօսիլ. Առ չէտմէ+, ծիւմէօյլէմէ+:

667. Manquer բայր երբ որ մէկու մը կամ բանի մը պարտըկան եղած բանը չընել, պակսիլ, պարտը չկատարել, չընել, պօրճառու, +էնոքինէ վաճիպ օլոն իհրա, նէտմէլ էլում+ կը նշանակէ նէ, առվ աներեւոյթ խնդիր կ'առնէ. իսկ երբ որ մասնալ, թողուլ, կամ քիչ մնալ, անոնթաժ, որաժաժ, ալ իտմաժ նշանակելու ըլլայնէ, de nul. On mésestime celui qui manque à remplir ses devoirs. — Ne manquez pas de venir. Il a manqué de tomber. Manquer de . . ., չունենալ, օլմաժաժ կը նշանակէ. Manquer d'argent, de vivre. Il ne manque pas d'appétit. Ils ne manquent pas d'esprit.

668. Se mêler de . . ., խառնըւիլ, մէջը մանել, էլմնէ իրմէ+, գորըշմաժ. Il a réussi dans toutes les choses dont il s'est mêlé. Je ne me mêlerai plus de vos affaires. Il est médecin et il se mêle d'astronomie. Ne vous mêlez pas de ce qui me regarde.

669. Être à même, կընալ, (էրէ) պէլմէ+. Vous êtes à même de vous procurer des plaisirs. Ayant un si beau jardin, si vous aimez à vous promener, vous êtes à même.

670. Mettre à même, կարող ընել, դիւրութիւն սաւ, քառելեյէն, գուշաբետ վերէ+. Je l'ai mis à même de travailler utilement.

671. Mener une vie . . . , (աղեկ, պէշ) ապրիլ, վարդիլ, (եղի, ծիւա) եղանակ. Il mène une vie honnête. Ils menaient une vie scandaleuse.

672. À la merci, ձեռքը, էլինէ, էլինոր. Être à la merci du vainqueur. Le berger a laissé son troupeau à la merci des loups. Ils étaient exposés à la merci des vents, de la tempête, des flots, des bêtes féroces.

673. À merveille, սքանչելի կերպով, շատ աղեկ, աճիպանէ, գետ եցի, շաշուածադ պէր նարու ըլտ. Il peint à merveille. Cet habit vous va à merveille.

674. Mettre riajer առանց յօդի, կամ ու անախադրութեամբ գոյականով զանազան ոճեր կը շինէ, որոնցմէ ոմանք հսա կը դնենք, ուսկից ուրիշներն ալ կը բնան իմացւիլ:

Ա. Mettre fin à . . . , լինցընել, պինիրմէ+. — ordre à . . . , շետկել, կարգաւորել, պինչեմէ+, սըրայս թօմադ. — obstacle à . . . , արգելք դնել, ժանիք օլմադ:

Բ. Mettre en colère, en fureur, en mauvais humeur, սրդողընել, բարկացընել, սիրաը նեղացընել, եօնելենմէ+, ճանշը սըդմադ. — en danger, en péril, վտանգի մեջ դնել, նեհւենեյէ պրադմադ. — en oeuvre, en pratique, ի գործ դնել, էլլենմէ+, ինը էնմէ+. — en oubli, մոռնալ, ունութեամբ. — en vogue, en crédit, յարդը, համարումը եւելցընել, ինեղարշնը, շանշը սրնըմադ:

Գ. Mettre à profit, օգուտ հանել, ֆախու ւըդմադ. — à fin, լինցընել, պինիրմէ+. — à couvert, ապահովացընել, պատսպարել, էմի եերէ, սիդերէ թօմադ:

Դ. Mettre à la raison, խելքը դլուկոր բերել, խօսք համելցընել, սիւնը պաշտան ինիրմէ+, սէօղ սըդմադ:

Հայութ. — aux mains, aux prises, կռուի մէջ իսութել, կռիւ ընել տալ, գավկայա սօդագ. — ապահովարել, էմին էերէ, սէֆերէ քօժագ:

675. Mettre la main à l'oeuvre. Չեռք զարնել, սկսիլ. Էլ վուրացագ, պաշտամագ:

676. Se mettre à . . . , սկսիլ, զբաղիլ, պաշտամագ, գլուխ-լուցագ. Dès qu'ils furent à table, ils se mirent à boire. Tout le monde se mit à crier. Je n'ai pas renoncé à cet ouvrage, je m'y mettrai incessamment. Եղն իմաստը ունի Se mettre en devoir ալ. Il se mit en devoir d'exécuter sa promesse.

677. Se mettre en colère, en fureur, բարկանալ, ելքալանագ. — en garde, զգուշանալ, պահանագ. — en sueur, քրտինքի մէջ մանալ, նէրէ պահանագ. — en course, en route, en voyage, ճանբայ ելել, եօլս ւըժագ:

678. Mieux բառէն ետեւ երկու աներեւոյթ եկած ատեն, երկրորդ աներեւոյթէն առաջ de յըդնելու է. Il vaut mieux se taire que de parler mal à propos. Il vaut mieux prévenir le mal que d'être réduit à le punir.

679. Mille բառը հազար, պին նշանակած ատեն, յողնակիի մէջ գիրը չառներ. իսկ մղոն, մէջ նշանակած ատեն, կ'առնէ. ինչպէս աս խօսքիս մէջ երկուքն ալ կայ. À deux *milles* d'ici vous avez six *mille* hommes. Ասկից երկու մղոն հեռու վեց հազար մարդ ունիք. Պահապան էտէ մէջ ելքանագ, ալլը պին տիւնիւլ վար: Աս բառը տարիներու վրայ խօսւած ատեն, դասականի տեղ գործածւի նէ, mil կը գրւի. L'an mil huit cent. ինչպէս բուն քերականութեան մէջ (256. լ.) ալ դրինք:

680. Moi դերանունը գոյականի կամ ուրիշ դերանունի մը հետ գործածւած ատեն միշտ անոնցմէ ետքը պիտի դրւի. Mon frère et moi; vous et moi;

lui et moi. Այսակ երբ որ մէկալ բառը շատ վար անձ
մը ցուցընէ նէ, մու անկից առաջ կը դրւի. Moi et
mon fils ; moi et mon domestique.

681. Rien de moins ou rien moins, առջինը հաս-
տատական մոքով կը գործածւի, ու երկրորդը բացա-
սական մոքով. Il ne pense à rien de moins qu'à vous
supplanter. Համարումդ կորսընցընել տալ կ'ուզէ.
Ինչպարընան ոք-շե-ընէ+ ինչէր : La Phèdre de Racine
n'était rien de moins qu'un chef-d'oeuvre ; այս ինքն
était un chef-d'oeuvre. Écoutez bien cet homme, il
n'est rien de moins qu'un sage ; այս ինքն il est un
sage. = Il ne pense à rien moins qu'à vous sup-
planter. Համարումդ կորսընցընել տալ չուզեր. Ունէ
ինչպարընան ոք-շե-ընէ+ ինչէ-նէշ : Ne le craignez
pas tant, il n'est rien moins que votre père ; այս
ինքն il n'est pas votre père. N'écoutez point cet hom-
me, car il n'est rien moins que sage ; այս ինքն il n'est
pas sage.

Բոլոր երեւելի քերականութեանց հեղինակները ա-
սանկ կը վարդապետեն. բայց Ճեմարանը կը կարծէ որ
Il n'est rien moins, երբեմն հաստատական մոքով, ու
երբեմն բացասական մոքով կը գործածւի : Ի վերայ
այսր ամենայնի կը զբուցէ որ երկդիմութեան համար
զգուշանալու է :

682. Tout le monde, ամենը, ամեն մարդ, հետու,
հէր +է+. Tout le monde sait cette nouvelle. Il est
connu de tout le monde.

683. Donner la mort. Աեռցընել. Լօլուկ-ընէ+ :
Se donner la mort. Ինքը զինքը մեռցընել. Վէնդինի էօլ-
ոք-ընէ+ : Recevoir la mort. Ապանւիլ, մեռնիլ. Էօլ-
մէ+ : Mettre à mort. Աեռցընել, սպաննել. Լօլուկ-ը-
նէ+ :

684. À mort, à la mort, մահու չափ, սաստիկ,
էջրան, զայէն. Blesser à mort. Il fut frappé à mort.
Haïr à la mort. Cela me déplaît à la mort.

N

685. Nécessaire, գոյական խնդիրները ամպ կամ
pour ովք կառնէ, իսկ բայերը պահ. La respiration
est nécessaire à la vie. La foi est absolument néces-
saire pour le salut. L'ardeur et la patience sont
nécessaires pour avancer dans le monde.

686. Ni ու et, երկուքն ալ գրեթէ ու, եւ, չ
շաղկապին զօրութիւնը ունին, բայց առջինը հասա-
րակօրէն բացասական խօսքերու մէջ, ու երկրորդը
հասասականներու մէջ. Il ne croit pas que la terre
soit une planète, ni qu'elle tourne autour du soleil.
Il ne cultive pas les lettres ni les sciences. =
Il croit que la terre est une planète, et qu'elle tourne
autour du soleil. Il cultive les lettres et les scien-
ces.

687. Բախնք հասարակօրէն, ինչու որ թէպէտ
գրեթէ ամէն քերականները ասանկ կը զրուցեն. բայց
հեղինակները թէ մէկ կերպով թէ մէկալ կերպով
շատ տեղ ասոր հակառակը գործածած են. Plus
dangereux fléau que la peste ni la guerre. Boileau.
Sa fortune y aurait plus de part que sa valeur ni sa
fortune. Fontenelle. = Le sénat et le peuple romain
n'oublient ni les services ni les injures. Vertot. Les
animaux n'inventent et ne perfectionnent rien. Buffon.

688. À point nommé, առենին, վագնիութէ. Vous
venez à point nommé, pour juger notre différend. Il
arriva à point nommé, comme le combat allait com-
mencer.

689. Non բառը Երբեք բայի քով չդրւիր, հա-
պա բայ չեղած տեղ, Երբեմն առանձին Երբեմն ալ
ոչին հետ. Avez-vous fait telle chose? — Non. Le
voulez-vous? — Non. Je gage que non. Il en est
fâché, non sans cause. Non, je n'en ferai rien. Non

loin de la ville, se trouve le château qu'il habite. — Prendrai-je cela ? — Non pas, s'il vous plaît. Il avait des flatteurs, et non pas des amis. Je lui paierai ce que je lui dois, mais non pas tout à la fois.

690. *Nul, թէ քովը առանց նախադրութեան գոյականով, թէ ստարբեր կերպով կը գործածւի :* Առջի կերպով թէ եղակի թէ յոդնակի թէ արական թէ իդական կը բնայ գործածւիլ. իսկ երկրորդ կերպով հասարակօրէն մինակ եղակի արական կը բանի, ու գրեթէ միշտ անուն բայի կ'ըլլայ. *Nul accident ne troubla mon voyage. L'homme ne trouve nulle part son bonheur sur la terre. Ils prétendent que nuls malheurs ne doivent abattre l'homme. — Nul à Paris ne se tient dans sa sphère. Nul de nous de sang-froid n'envisage la mort. De tous ceux qui y sont allés, nul n'en est revenu.*

O

691. *Obliger բայը պարտաւորել, ստիպել, հեծապութիւն էլեւիտ նշանակելու ըլլայ նէ, ներդործականի մէջ թէ առվ թէ առվ աներեւոյթ խնդիր կ'առնէ, իսկ կը աւորականի մէջ, նոյնպէս մէկուն ծառայութիւն, հաճութիւն ընել էյլէտ, + էրէտ էլեւիտ նշանակութեամբ առվ կ'առնէ.* Quelle raison vous oblige à faire ce que vous faites? Cela doit vous obligé à observer de plus près. — Je serai obligé de vous punir. Il a été obligé de sortir. — Vous m'obligerez beaucoup d'aller lui parler pour moi.

692. *S'occuper բայը երբ որ բանի մը վրայ մտածել, մաքին մէջ դարձընել, գլուխ հանելու միջոցները փնտուել, տիւշիւննէտ, մէւլսհաղը էլեւիտ, պէտ շնորհացած էօլ արամագ նշանակէ նէ, խնդիրը, գոյական եղեր է աներեւոյթ եղեր է, և նախադրու-*

Թեամբ կ'առնէ . իսկ երբ որ պարզապէս արտաքուստ զբաղել , աշխատիլ , շւլըշմադ , մէշուշ օվագ նշանակելու ըլլայ նէ , միշտ առվ . Il s'occupe de ses affaires . Il s'occupe de détruire les abus . — Tout le jour il s'occupe à lire . Il s'occupe à l'étude des belles-lettres . Ըստ քերականներ , ինչպէս Շափոալ , Ժիրոյ տիւ Վիվիե , եւ այլն , կ'ըսեն որ աներեւոյթ խնդիրները անախաղըութեամբ ու գոյական խընդիրները առվ կ'առնէ : Բայց ճեմարանը , մեր դրածին պէս կը զբուցէ , ու նոր քերականութեանց հեղինակները իրեն կը հետեւին :

693. On գերանունը հասարակօրէն եղակի արական կը սեպւի , ուստի եւ իրեն վերաբերած ածականները եղակի արական կը դրւին . On n'est pas toujours maître de ses passions . Բայց երբեմն իդական ու յոդնակի ալ կը ընայ ըլլալ , ու ածականն ալ իրեն հետ սեռով ու թուով կը համաձայնի . C'est un admirable lieu que Paris ; il s'y passe tous les jours cent choses qu'on ignore dans les provinces , quelque spirituelle qu'on puisse être . On n'est pas des esclaves pour essuyer de si mauvais traitements . Ici l'on est égaux .

694. Apporter , donner , mettre ordre , հոգալ , դարմաննել , գոյըրմադ , Ալմար ելմէտ . Quel ordre y pouvez-vous apporter ? Donnez ordre à cette maladie , de peur qu'elle ne devienne sérieuse . Mettez ordre à ce que je suis payé .

Orgue , աևս Amour .

695. Orgueilleux , de ով խնդիր կ'առնէ . Il est orgueilleux de ses bons succès . D'Ailly , tout orgueilleux de trente ans de combats .

696. Oublier , երբ որ բանի մը վարժութիւնը կորորնցընել , մէշէնի ելուն լուրմադ , Եօյէնոյէյինի ունումադ նշանակէ նէ , առվ աներեւոյթ խնդիր կ'առնէ . իսկ երբ որ պարզապէս մոքէն ելլել , մոռնալ ,

Նույնական ուժագործութեան նշանակելու ըլլայ նէ, deով. Il a oublié à danser, à dessiner. — J'avais oublié de vous dire telle chose. J'ai oublié de venir vous chercher.

P

697. Parmi բառը իրմէ ետեւ յոդնակի բառ մը կուզէ, որն որ երկուքէն աւելի բան ցուցընէ, կամ հաւաքական մը. Parmi les hommes. Parmi le peuple. Խոկ երբ որ յոդնակի բառը երկու բան ցուցընելու ըլլայ նէ, ենելու է. Il était assis entre nous deux. Երկուքներնուս մէջ տեղը նստած էր. Իւժին օրենսդորֆան օթուրմուշ սուսուս: Il se jeta entre ces deux hommes. Ան երկու հոգւոյ մէջը նետւեցաւ. O է+է +էշնին էշնի սիւլը:

698. De part et d'autre, ամէն կողմանէ, երկու կողմանէ ալ, հէր նարաֆոռն, է+է նարաֆոռն ոս. J'ai ramassé cela de part et d'autre. On est content de part et d'autre. Ils se sont bien traités de part et d'autre.

699. Participer բայը հաղորդակից, մասնակից ըլլալ, իշագ օլմագ կը նշանակէ նէ, à նախադրութեամբ խնդիր կ'առնէ. իսկ մէկուն բնութիւնը ունենալ, մաս ունենալ, պիրինին աօյսնադան օլմագ, օնուն չէ+նէ+ նշանակելու ըլլայ նէ, deով. Je ne veux point participer à vos mauvais desseins. Il participe à mes peines comme à mes douleurs. — Le mulet participe de l'âne et du cheval. L'enthousiasme de cet homme participe de la folie.

700. En particulier, առանձին, էալընըլ. Il faut le voir en particulier. J'ai un mot à vous dire en particulier.

701. En partie, մէկ մասը, կէս մը, էարընը, էալը. Ce bâtiment n'est élevé qu'en partie. Vous êtes cause en partie qu'il s'en est allé.

702. À partir de . . . , սկսելով, պաշտպանի
À partir d'aujourd'hui, soyez plus exact.

703. Se passer, հրաժարիլ, ետ կենալ, պա-
տահիլ, իւրի առ-ըստ, վաշ իւլիտ, օնսո-զ օլմատ, վա-
դը օլմատ. Il ne saurait se passer de vin. Je me pas-
serai bien de lui. — Depuis votre départ il s'est pas-
sé bien des choses.

704. En passer par, յանձն առնել, գլուխ
ծուել, պաշ էյթ+, պօյնունս ալմատ. J'en passerai par
où il vous plaira. Il faut qu'il en passe par là.

705. Prendre, avoir, se donner patience, համ-
բերել, սպար, Աէհամիւլ էլութ+. Il viendra dans un
moment, prenez patience. Il faut que vous ayez pa-
tience, si vous voulez être payé. Donnez-vous pa-
tience.

706. Prendre, se donner la peine, բան մը ընե-
լու աշխատութիւնը յանձն առնել, աշխատիլ, զա-
մենէ իւրմէ+, չալումատ. որոնք աւելի քաղաքավարա-
կան կերպով կը բանին. Prenez la peine, donnez-
vous la peine de faire cela. Il a pris la peine de venir
me voir.

707. Personne բառով հասարակօրէն ու բացասա-
կան բառով կը գործածւի (362. 1. Գ.): Բայց հար-
ցական ու տարակուսական խօսքերու մէջ առանց ուի
կը ընայ մնալ. Personne a-t-il jamais raconté plus
naïvement que La Fontaine? Ո՞ւրդ մը կայ որ Լաֆօն-
թէնէն աւելի բնական եղանակաւ պատմած ըլլայ.
Լովոննէն պէտք է նային նադէլ էտէն արայ օլորու-
մու: Je doute que personne y réussisse. Կը տա-
րակուսիմ, չեմ կարծեր որ մէկը կարօղ ըլլայ գլուխ
հանել. Զանն էտէրիմ ու հիւ ու մասէ պաշ նըդարանայա-
ծատ:

708. Personne գոյականը իդական է, թէ եղակի
թէ յոգնակի կը ընայ գործածւիլ. իսկ գերանունը միշտ
արական է, ու մինակ եղակի կը գործածւի. C'est la

personne du monde qui reçoit le mieux ses amis. La plupart des personnes que j'ai vues me l'ont assuré. — Personne ne peut mieux savoir cela que lui. Personne ne peut-il me dire ce qu'il est devenu? Je ne connais personne d'aussi heureux que cette femme.

709. Se piquer de, պարծիւ, կարծեւ, էօյէ-ն-
դէ+, սահմագ+. Il se pique de bien parler. Il est savant, du moins il s'en pique.

710. Pour la plupart, բաստ մեծի մասին, մեծ
մասը, շատը, չուշ-. Les gens de ce pays-là sont pour la plupart fort paresseux. Mes meubles sont pour la plupart à l'ancienne mode.

711. Plus, բազդատականներու մէջ իրմէ ետեւ
que կուղէ (71). իսկ յարաբերութեամբ գերա-
դրականներու մէջ de (250. 251):

712. Դարձեալ երբ որ բազդատութիւն չցու-
ցըներ, հապա քանակական մակրայ կ'ըլլայ, այս
ինքն երբ որ իրմէ ետեւ եկած բառը մէկ որոշեալ
չափ մը կը ցուցընէ, ան ատեն que ին տեղ կ'առ-
նէ. Cela est plus long d'un quart. Cela ne vaut pas plus d'un écu. Il est plus grand de toute la tête.

713. Երբ որ plus էն ետեւ que ու աներեւզյթ-
մը գայ նէ, առջի ածականին ուզած նախադրութիւ-
նը աներեւոյթին վրայ կրկնելու է. Il n'y a rien de plus agréable que de l'entendre. Nous sommes plus portés à nous excuser qu'à reconnaître nos torts.

714. Plus d'un ին ետեւի գոյականը եղակի պի-
տ'որ ըլլայ, ուստի եւ անուն բայի եղած ատեն, բայն
ալ եղակի կը դրւի. Plus d'un *témoin a déposé*. Plus d'une *Pénélope bonora* son pays. Բայց երբ որ բայը
փոխադարձ բայ մը ըլլայ նէ, յոդնակի կը դրւի. A Paris on voit plus d'un fripon qui se dupent l'un l'autre.

715. Au plus, tout au plus, առ առաւելն, առ աւելի, ըլսոյ ըլսոյ, էն ջղու. Il n'a que trente ans au plus. Il a tout au plus trente ans.

716. Plutôt ու plus tôt բառերը իրարու հետ չշփոթելու է. առջինը աւելի, առհետ շեյտովէ կը նշանակէ. իսկ երկրորդը աւելի կանուխ, առաջ, էլլու. Plutôt perdre tout que de rien faire contre sa conscience. — Il est arrivé plus tôt que moi.

717. Plutôt que, իրմէ ետքը միշտ ճախաղրութիւնը կ'առնէ. Plutôt mourir que de faire une lâcheté. Je mourrai plutôt que de le souffrir.

718. Être, se mettre à portée, յարմար, չափաւոր հեռաւորութեամբ տեղ մը ըլսալ, կենալ, դիւրութիւն, կարողութիւն ունենալ, ոյցուն եերուէ, գտելու զանգաւորութիւն օլմադ, գտալիւելի օլմադ. Être à portée de quelqu'un. Cela n'est pas à portée de ma vue. Աչքս մինչուկ հոն չզօրեր. Կեողիւմ օրայատադ եելիւշեղ: Mettez-vous à portée de ma voix. Il est à portée d'obtenir des grâces.

719. L'un կամ l'une portant l'autre, մէկը մէկամեն վրայ, ուրեւ ուրեւ իւսնիւնէ. Ces volumes m'ont coûté deux francs, l'un portant l'autre.

720. Porter affection, amitié, սիրել, բարեկամ ըլսալ, սէլնէտ, առող օլմադ. — envie, ճախանձ ունենալ, գըստանձադ. — honneur, պատուել, իշուն էրնէտ. — préjudice, վնաս տալ, չարար վերնէտ. — témoignage, վկայել, շեհատել էրնէտ:

721. Pour բառը տրքին հետ բանելով, այն չափ . . . որ ալչ . . . , օ գըտար . . . + է գոյրը . . . մէջ մտած է, որ ալ չկըքնար ետ քաշւիլ. O գըտար մասնանընըն իշնէ նիրնէլ + է գոյրը իւրեւ չշեկէնէտ: Vous m'avez rendu trop de services, pour que je puisse jamais douter de votre amitié,

722. Pour peu que , քիչ մ'ալ , որչափ որ քիչ , ո՞ւր այլ բա . Pour peu que vous en preniez soin , l'affaire réussira. Pour peu qu'on me fasse de difficultés , j'abandonnerai l'entreprise.

723. Prendre part , մասնակից ըլլալ , հիսուեարար օլսադ . — patience , համբերել , ապար ենթ+ — pitié , compassion , գթալ , աճշմադ . — plaisir , հաճիլ , խօշանադ . — querelle , կռուելու սկսիլ , գավառ դաշտանադ . — soin , ջանալ , հոգալ , ռաւըշմադ , գույզանադ : = Prendre la fuite , փախչել , գաւզադ . — la liberté , համարձակիլ , աերականլէնաթ+ . — la parole , խօսելու սկսիլ , աեօլենեյէ դաշտանադ :

724. Prendre intérêt , գործքի մը յաջողելուն , մէկուն բարիքին բաղձալ , աշխատիլ , ո՞ւր էլլին բասնի կիրականէ , պիրինին էյլէնին ւաւըշմադ , արդիւ ենթ+ . C'est une affaire à laquelle je prends intérêt. Je prends intérêt à tout ce qui le regarde. Prendre intérêt à la joie , à l'affliction de son ami.

725. À tout prendre , բոլորը մէկտեղ առնելով , հեր ո՞ւր շեյք ուեւշեներէ+ , պիրւետու ալսրադ . Il est vif , impatient ; mais , à tout prendre , c'est un homme estimable.

726. Prendre en bonne , en mauvaise part , աղեկ , գէշ մոքով առնել , եյկ , ֆէնա ֆէրէ ալսրադ . Il a pris en bonne part ce que vous lui avez dit. Ce mot se prend tantôt en bonne tantôt en mauvaise part.

727. Prendre des կամ ses mesures , միջոցներ գտնել , գործածել , եօլ , մինվալ պուլսադ , գուլլանադ . Cet homme a réussi dans son dessein , il avait bien pris ses mesures. Prendre de fausses mesures.

728. Prendre le parti , թեր ելլալ , կողմը բոնել , եան շըժմադ , նարագ նունմադ . J'ai pris son parti. Il a pris mon parti envers et contre tous.

729. Prendre son parti , որոշել , ընելեքը հաստատել , գարար վերեն+ . Il est inutile de lui

parler davantage de cette affaire, il a pris son parti.

730. Prendre son temps, յարմար ատենը դըտ-նել, Ք-նասիպ վահը բու-լութ. Je prendrai mon temps pour cela. Il n'a pas bien pris son temps. Vous avez mal pris votre temps.

731. Prendre sur soi, ինքը զինքը զապել, բռնել, +էնորինի զապը էլութ+, Ա-ու-լութ. Je pris sur moi pour ne pas lui répondre. Cet homme était très-colère; il faut qu'il ait beaucoup pris sur soi, pour être maintenant d'un commerce aussi doux.

732. Près *ու* prêt բառերը իրարու հետ չխառնելու է. առջինը մօտ, էաֆը կը նշանակէ ու ճանադրութեամբ խնդիր կ'առնէ. իսկ երկրորդը պատրաստ, հաղը կը նշանակէ ու աով խնդիր կ'առնէ. Un vieillard près d'aller où la mort l'appelait. Ուահուան կանչած տեղը երթալու մօտ ծեր մը. Լճէլին շառըրը եերէ հինգեց էաֆը պիշ իինիւար: Les bons jours sont près de revenir. = Il est toujours prêt à partir. Ոիշտ երթալու պատրաստ է. Տայտ հինգեց հաղը ուը: Déjà même Hippolyte est tout prêt à mourir. Ի վերայ այսր ամենայնի թէ հին թէ նոր հեղինակները իրարու տեղ կը դործածեն. Բայց հիմայ ամեն քերականութեանց հեղինակները մէկ բերան կը պարսաւեն, ու ալ չներւիր:

733. Prêter aide, la main, secours, օգնել, Էարտը էլութ+. — attention, l'oreille, միտ դնել, մտիկ ընել, ույշելութ+. — serment, երդում ընել, Եւդին էլութ+:

734. Prodigue, իրի անունները Երբեմն են ով խընդիր կ'առնէ, Երբեմն են ով. իսկ մարդու անունները են ով ու պորով կ'առնէ. Prodigue de son bien et du bien des autres. Le ciel fut pour toi si prodigue en miracles. Prodigue envers lui de ses trésors divins.

735. Prompt, à նախադրութեամբ խնդիր կ'առնէ, որն որ գրեթէ միշտ աներեւոյթ կ'ըլլայ. Il est prompt à servir ses amis.

736. À propos, յարմար տեղ, կերպով, ատեն, Հադինորէ, Տահալինորէ, Դահասիորէն իւն. Cela est dit fort à propos. Nous avions besoin de vous, vous venez bien à propos.

737. De propos délibéré, մասնաւոր, գիտնալով, սախուսու, պելքրէ+. Il a fait cela de propos délibéré.

738 Mal à propos, կամ hors de propos, անյարմար տեղ, ատեն, կերպով, Հադընըզ, Դահասիորէն-սիզ. Il parle toujours mal à propos. Vous venez bien mal à propos. Il a parlé de cela hors de propos.

Q

739. Que բառը միշտ հայցական է (297. 300) ու վրան երբեք նախադրութիւն չառներ. բայց երբեմն վրան առանց նախադրութիւն առնելու ուրիշ հոլովներու զօրութիւն կ'ունենայ. Une fontaine ne peut jeter de l'eau douce par le même tuyau qu'elle jette du l'eau salée. Ensuite j'allai joindre les rois ligués qui me reçurent avec la même joie qu'ils auraient reçu Hercule même. Que sert-il de crier? որոնք կը նշանակեն . . . tuyau *par lequel* elle . . .; joie *avec laquelle* ils auraient . . .; à quoi sert . . . Բառն քերականութեան մէջ (344. օան.) չեղոք բայց երուն ընդունելութիւն անցեալին վրայ խօսած ատեն ըսածնիս ալ տես:

740. Կրերականութեան մէջ (375) ըսինք որ que շաղկապը ուրիշ քանի մը շաղկապներու տեղ կը դրւի. ուստի ու շաղկապին տեղ դրւած ատեն, իրմէ ետեւ ստորագառական եղանակ կ'ուզէ. (տես հոն տեղի վերջի օրինակը):

741. Que բառը շատ անդամ tel, même, autre
բառերուն հետ կը գործածւի. Un homme tel que vous.
Վեզի պէս մարդ մը. Աէնձիլյան պէր ուժուէ: Il est tel
que je le voulais. Telle est sa puissance, que rien
ne lui résiste. Mon habit est du même drap que le
vôtre. Il a bien d'autres vues que vous ne croyez.

742. Աս բառս շատ հեղ զարդի պէս կը գոր-
ծածւի, որուն օրինակները զանազան տեղ տեսնըւե-
ցաւ. Հոս մինակ մէկ հատը կը գնենք. Ne voyez-vous
point, aveugle que vous êtes, le piège qui vous est
tendu ? Զե՞ս տեսներ, կ'յը զքեղ, քեզի լարւած որո-
գայթը. Անո՞ւ Քուրուլսն առողջապէ իւսօնեցօր ճու սուն,
+էօր պէրէ: Insensé que j'étais, de croire à leur bon-
ne foi.

743. Quelque chose, երբ որ բան մը, իր մը,
պէր վէյ նշանակելու ըլլայնէ, արական է. իսկ երբ որ
ինչ որ, ինչ բան որ, նէ ու նշանակելու ըլլայ նէ,
իգական է. Pour savoir quelque chose il faut l'avoir
appris. — Quelque belle chose que vous disiez, on
ne vous écoutera pas.

744. Quelqu'un բառը երկու կերպով կը բանի.
մէյմը ուրիշ բառի հետ կապակցութիւն չունենա-
լով, մէյմ' ալ ուրիշ բառի մը հետ կապակցու-
թիւն ունենալով: Առջի կերպով մինակ մարդիկնե-
րու վրայ կ'ըսւի, ու մինակ անուն բայի եղած ատեն
կը բնայ յոդնակի գործածւիլ, իսկ իգականը երբեք
չգործածւիր: Երկրորդ կերպով ամէն տեղ ու ամէն
եղանակաւ կը գործածւի. Quelqu'un a-t-il jamais
douté sérieusement de l'existence de Dieu? Quel-
ques-uns assuraient le contraire. Plus on aime quel-
qu'un, moins il faut qu'on le flatte. On crie toujours
contre quelqu'un ou contre quelque chose. — Je con-
naiss quelques-uns de ses amis. Ces fleurs sont bel-
les, mais quelques-unes ont des épines. Entre les
nouvelles qu'il a débitées, il y en a quelques-unes

de vraies. Il ne leur donna jamais la consolation de se réjouir de quelqu'une de ses fautes.

745. *Quiconque, հասարակորէն արական կը սեպւի, ուստի եւ իրեն հետ կապակցութիւն ունեցող ածականը արական կը դրւի.* Quiconque est né en vieux et méchant est naturellement triste. *Իսյց երբ որ յայտնապէս իգական բառի մը հետ կապակցութիւն ունենայ նէ, իր ածականը իգական կը դրւի.* Quiconque de vous, mes filles, osera broncher, sera punie. Mesdames, quiconque de vous sera assez *hardie* pour médire de moi, je l'en ferai repentir.

746. *Quoi բառէն ետեւ ածական մը գայ նէ, մշջերնին դենինապէս դնելու է, ու թէ որ ածականները շատ են, ամենուն վրայ ալ նախադրութիւնը կրկնելու է.* Quoi de plus satisfaisant pour des parents que des enfants sages et laborieux! Quoi que je ne comprisse pas encore parfaitement la profonde sagesse de ce discours, je ne laissais pas de goûter je ne sais quoi *de fier et de sublime*.

747. *De quoi կը գործածւի բանի մը հարկաւոր եղածը, պատճառ, բաւական բան, լազար օլան շէյ, սեղէոյ, ուներ շէյ նշանակելու համար.* Donnez-moi de quoi écrire. *Ինձի գրելու համար հարկաւոր եղածը տուր. Լազար եղին լազար օլանը վիր:* Il n'y a pas de quoi se fâcher. *Ոիրոտ նեղանալու պատճառ, բան չկայ. Շահ սպալանտ ունե շէյ եօդ:* Ce malheureux n'a pas de quoi vivre. *Ոա ողորմելին ապրելու բան, ապրուստ չունի.* *Ըստ եկիլին իւնինէնէ+ ունե շէյ եօդ:* Il n'y a pas de quoi me remercier. *Ընորհակալ ըլլալու բան մը չկայ.* *Ոին-ունելու+տէր օլանտ ունե շէյ եօդ:*

R

748. Reconnaissant, մարդիկներու անունը ըն-
versով խնդիր կ'առնէ, ու իրի անունը ովք. On
ne saurait trop être reconnaissant *envers ses parents*
de la bonne éducation qu'ils nous ont donnée.

749. Redevable, մարդու կամ մարդու պէս առ-
նբւած իրերու անունները անախաղքութեամբ խնդիր
կ'առնէ, իսկ բուն իրերու անունները ովք. Les
hommes croyaient être redevables à ces dieux de la
sérénité de l'air. Tout citoyen est redevable à sa
patrie de ses talents.

750. Rendre բայր քովը առանց յօդի գոյական
մը առնելով, անոր հետ ոճ մը կը շինէ. Rendre
compte, համար տալ, պատմել, հիսապ վերմէ+, նադէ¹
էլումէ+. — raison, պատճառները ըսել, սեպեպինէ
սեպլումէ+. — service, ծառայութիւն ըսել, իւրամեն
էլումէ+. — témoignage, վկայութիւն ըսել, շահա-
րելումէ+ էլումէ+. — visite, այցելութիւն ըսել, զեյա-
րել էլումէ+:

751. Répondre de . . . , երաշխաւոր ըլլալ,
+էֆել օլմադ. Me répondez-vous de cet homme-là ? —
Je ne vous réponds que de moi. Le médecin répond
de sa vie, de sa guérison. Je n'oserais en répondre.

752. Se reposer sur (quelqu'un de quelque af-
faire), (մէկու մը վրայ գործքի մը մէջ) ապահով ըլ-
լալ, անոր յանձնել, էմին օլմադ, նէւլիս էլումէ+. Je me
repose de ce soin sur vous. Je m'en repose sur vo-
tre amitié pour moi.

753. À la réserve de էն զատ, . . .ու-
րիչ, առանց, ի բաց առեալ, հասարէ, պաշտամ, գոյրը.
Il a vendu tous ses biens, à la réserve d'une petite
maison. Il a fort bien reçu tout le monde, à la ré-
serve d'un tel.

754. Respectable, par ով ու առ ինդիր կ'առնէ. Cette personne est respectable *par son âge et par ses vertus*. Respectable *aux dieux mêmes*.

755. Responsable, à ով, de ով, pour ով ու envers ով ինդիր կ'առնէ. Responsable à Dieu. Vous serez responsable *des conséquences*. Un père est responsable *pour ses enfants mineurs*. Responsable *envers la patrie*.

756. Riche, de կամ են նախադրութեամբ ինդիր կ'առնէ. Les patriarches n'étaient riches qu'*en bestiaux*. Sa famille était riche *des bienfaits du roi*.

757. Rien բառն ալ, personne բառին համար ըսածնուս պէս (707) հասարակօրէն ու բացասական մասնիկով կը գործածւի (362. 1.). բայց հարցական ու տարակուսական խօսքերու մէջ առանց անոր ալ կը ռնայ մնալ. Qui vous dit rien ? Rien flatte-t-il si délicieusement l'esprit et l'oreille, qu'un discours sagement pensé et noblement exprimé ? Je doute que rien soit plus capable de faire impression sur le public, que . . . “Եղինակէս compter բային հետ միշտ առանց ու կը գործածւի. Il comptait pour rien les hommes, croyant qu'ils n'étaient faits que pour lui.

758. Rien բառէն ետեւ ածական մը գայ նէ, մէջ տեղերնին են նախադրութիւնը դնելու է. Quand on n'a rien *de grand* que la naissance, on est et l'on paraît d'autant plus petit que cette naissance est plus grande. Il n'y a rien *de plus ancien* parmi les hommes que la religion que vous professez.

759. À la rigueur, en rigueur, à toute rigueur, ճշդիւ, խստիւ, լաւաշընճա, գուստութանչ. Il observe les lois à la rigueur. En toute rigueur on ne peut le condamner qu'à . . . Il ne faut pas exiger ses droits à toute rigueur.

S

760. Sang-froid, ծանրութիւն, հանդարտութիւն, անտարբերութիւն, աւըրւէտ, հաճելսկուլէտ. Quand il est dans son sang-froid. Il lui a parlé d'un grand sang-froid, avec son sang-froid ordinaire.

761. Savoir gré, bon gré, շնորհակալ, գոհըլլալ, հաճիլ, լեշետիւր, խօշնուած օլմադ. Je lui en sais gré. Je lui en sais le meilleur gré du monde.

762. Ne pas savoir gré, savoir mauvais gré, աժգոհ, ահաճ ըլլալ, խօշնուած օլմադ. Il lui en sait mauvais gré. Il ne sait aucun gré de ce qu'on fait pour lui.

763. Secouer le joug, ազոտամբիլ, չհնազանդիլ, դենիւ օլմամադ, ասէ օլմադ. Les Romains secouèrent le joug des Tarquins. Ce jeune homme ne veut plus souffrir de tuteur, il veut secouer le joug.

764. Sens dessus dessous, գլխիվայր, տակնուդըայ, խառնիխուռն, լերս պեօնդւ, գարմադարըց. Cette boîte est sens dessus dessous. Renverser un objet sens dessus dessous. Tous mes papiers sont sens dessus dessous.

765. Se servir de . . ., դործածել, բանեցընել, գուլմամադ, ելէ ալմադ. Il s'est servi de mon argent. Se servir de toutes sortes de moyens. Le papier dont je me sers pour vous écrire. Si vous avez affaire de telle chose, servez-vous-en.

766. Sévère, envers ով կամ à l'égard ով խընդիր կ'առնէ. Ce père n'est pas assez sévère *envers ses enfants*, à l'égard de ses enfants. Pour ով ու ա ով կը դանըւի. Un magistrat doit être sévère pour les perturbateurs du repos public. Coriolan était sévère aux autres comme à lui-même.

Si, աես Aussi.

767. De la sorte, աս կերպով, ուեցլէ. Quel droit avez-vous pour parler de la sorte ? En agissant de la sorte, il sera toujours haï.

Souper, սես Déjeuner.

768. Sourd, à ով խնդիր կ'առնէ. La colère est sourde aux remontrances de la raison.

769. Tout de suite ու de suite, շատերը իրարութեղ կը գործածեն, բայց իրարմէ տարբեր նշանակութիւն ունին. առջինը անմիջապէս, շուտ մը, ուեւ աժառ, շինուածի կը նշանակէ. իսկ երկրորդը ետեւէ ետեւ, կարգաւ, այս արդար. Il faut que les enfants obéissent tout de suite. — Il ne saurait dire deux mots de suite.

T

770. Se mettre à table. Աեզանի, կերակրոյ նստիլ. Աս-Քրայս, իւնկյէ օլու-բանի :

771. Tâcher բային առաջ թէ առվ թէ առվեւոյթ խնդիր կու տային. բայց հիմայ մինակ առվ կը գործածեն. Je tâcherai d'oublier cette injure. Je vois bien que vous tâchez de m'embarrasser.

772. Tailler une armée en pièce. Ռանակ մը ջարդէլ. Օրդու-յու- քը մանի :

Tant, սես Aussi.

773. Il me tarde, շատ կը բաղձամ, չէ արդւ-լելէլէս. Il me tarde d'achever mon ouvrage. Il me tardait de vous voir. Il me tarde que ma maison soit bâtie.

774. Témoin բառը prendre à բային քով եզակի կը մաս. Je vous prends tous à témoin. Je prends à témoin ces bois, ces prairies.

775. Temps բառը զանազան նախադրութիւններով քանի մը մակրայ կը շնէ :

Ա. À temps, ատենին, վագնիստէ. Vous n'arrivez pas à temps pour le voir. Դարձեալ ժամանա-

կաւոր, որ վագրելը, որ վագր իւն կը նշանակէ.
Bannissement à temps.

¶. Au même temps, en même temps, *ည妖ည အေမာင်ည၊ ခ လျော်ည*. Nous sommes partis au même temps. Nous étions au collége en même temps.

q. De tout temps, *ʃt̪ɔm*, *ʃt̪ɔmʒm*. De tout temps
la vertu s'est fait estimer.

¶. De temps en temps, *ԵՐԵԵՄՆԵՐԵԵՄՆ*, ԴԱՌԵ
ՐԵՖՅԱ. Il vient me voir de temps en temps. ‘ԵՐԵ
ՆՀԱՆԱԿՈՒԹԵՄՖ’ de temps et autre *ալ կ'ըսւի*:

776. Tenir à . . . , կախում ունենալ , ձեռքը Ռ-
լալ , (օնոյլա) ալտըրոց օլժագ , էլինորէ օլժագ . Cet événe-
ment tient à telle cause. Il ne tient pas à moi. Il ne
tenait qu'à lui de vivre heureux.

777. Tenir bon , ferme, հաստատուն կենալ , դէմ
շնել , գովել պարագ , գորշը գօմագ . Il a tenu bon
quinze jours dans ce poste si difficile à défendre. Il
faut qu'un juge tienne ferme contre les sollicitations.

778. Tenir *կամ* faire tête, *դէմ դնել*, *դիմացը*
ելլել, *կըսնալ հաւասարիլ*, *գորշը գօմագ*, *գորշը ընդ*
լըդա պէլիդա. Il s'imaginait qu'il n'y avait personne qui
osât lui résister, mais il trouva des gens qui lui fi-
rent tête. Ils se mirent plusieurs ensemble pour lui
tenir tête au jeu. On ne trouva personne qui pût lui
tenir tête à boire.

779. Tenir table, *կերակուր տալ*, *Եկածէ + Հեր-*
դէ +. Il tenait table autrefois. Il ne tient plus table.

780. Tête à tête , առանձին երկու հոգի , եմլը-
նըլ է+է +էլէ . Parler , dîner , jouer tête à tête. Ils
furent longtemps tête à tête. Կարծեալ գոյականի պէս
կը գործածի ու երկու հոգւոյ մէջ եղած խօսքը կը
նշանակէ . Ils ont eu un long tête - à - tête. Ils ont de
fréquents tête - à - tête.

781. Se tirer d'affaire, d'embarras. ՚՚ԺԱՆՈՒԱՐԻՆ-
ՇԵՆՔ ՄՐ ԽԱԼՎՈՒՅՆ, ԵՎԳԵՂԻՐ ՌՅՈՒՅՆԻՆ:

782. Tomber de son haut կամ des nues, շատ
զարմանալ, ապշել, շուշու դաշտ. Quand je vois
cela, je tombe de mon haut. Quand j'entends de pareil-
les choses, je tombe des nues, il me semble que
je tombe des nues.

783. Tomber malade. Հիւանդ ըլլալ, հիւլնդ-
նալ. Կապէլէնդ+.

784. À tort et à travers, առանց մտածելու, ե-
կածին պէս, ակ-շե-նակ-ուն, հեկւե կե-չէլ. Il frappe
à tort et à travers. Il parle à tort et à travers, sans
savoir ce qu'il dit.

785. Trouver bon, mauvais, հաճիլ, չհաճիլ,
հաշու էնդ+, էնդդ+. Je trouve bon que vous alliez
le voir. Je trouve mauvais que vous ayez fait cette
démarche.

786. Regarder de travers, ծուռ նայիլ, էրկ,
իօր պագանդ. Je ne sais ce qu'il a contre moi, mais
il me regarde de travers.

V

787. En valoir la peine, աշխատութիւնը ար-
ժել, օլոն շահելիք ակադ+. Si vous voulez obtenir
cette grâce, il faut faire agir tous vos amis ; la chose
en vaut bien la peine. Voulez-vous que je lui écrive
pour cela ? — Non, cela n'en vaut pas la peine.

788. Tirer կամ prendre vengeance. ՈՒ առ-
նել. Լօճ ալժադ:

789. Venir deու venir à, իրարմէ տարբեր նշա-
նակութիւն ունին. առջինին վրայ բուն քերականու-
թեան մէջ (317) խօսեցանք. իսկ երկրորդը պատա-
հիլ, մէկն ըլլալ, հասնիլ, զ-հը էնդ+, ուերտէն օլժադ
կը նշանակէ. S'il venait à être découvert. Je vins
tout à coup à me le rappeler.

790. Victorieux, deու ինդիր կ'առնէ. Victo-
րիր. ԳԱԴ. Ա.

rieux *de cent peuples* altiers. Vos illustres travaux
des ans victorieux.

791. De vive voix, կենդանի ձայնով, առաջ,
առաջ էլ էլ. Dans ma lettre, je ne puis que vous
annoncer cette nouvelle, je vous donnerai les détails
de vive voix.

792. Voici ու ու ու բառերուն մէջ աս տար-
բերութիւնը կայ, որ առջինը մօտ բան մը կը ցու-
ցընէ, ու երկրորդը հեռու. Voici le Caucase, voilà
les Appenins. Իշարձեալ ու ու ու բառերը կը ցու-
ցընէ, ու ու ու ըսւած բաները. Voici le code de l'é-
goïste: tout pour lui, rien pour les autres. = Veil-
ler, régner sur soi, fuir ou vaincre le vice, voilà le
plus noble exercice de la vertu.

793. Vous գերանունը երբեմն ոնի մեղ կը
գործածւի. C'est quelque chose de bien terrible qu'une
tempête; il est bien difficile de ne pas craindre,
lorsque *vous* voyez les flots soulevés qui viennent
fondre sur vous, votre pilote qui se trouble . . .
Il y a des gens si complaisants que vous ne sauriez
vous empêcher de rechercher leur société; այս ինքն
qu'on ne saurait s'empêcher. Իսյց շատ անվայել
բան կը լսայ անարգական բանի մը վրայ խօսած ա-
տեն աս կերպս բանեցընելը. Quand vous volez sur
les grands chemins, et que vous êtes pris, on vous
juge, et l'on vous pend en vingt-quatre heures.

794. A vue d'oeil, աչքի կշոքով, անսելու
չափ, զգալի եղանակաւ, իւզ ժորերել, իւզեւնէնէ+
ժըրար. À vue d'oeil, ce morceau de viande pèse
tant. Cet enfant croit à vue d'oeil. Ce malade s'affaiblit à vue d'oeil.

(118)

ՅԵՒՆԻԿՈՒՄԸ

Ո Տ Ե Կ Ե Ա Ա Խ Թ Ի Ւ Ն

Տ Ե Վ Ե Կ Ե Ա Ա Խ Թ Ի Ւ Ն

795. Ա Տ Ե Ա Ս Տ Ո Ր Բ զ ա ն ա զ ա ն կ ա ն ո ն ն ե ր ու հ ա մ ա տ բ ա ռ ե ր ը չ ա փ ով կ ա մ թ ո ւ ով կ ա ր գ ա ւ դ ն ե լ ն է :

796. Ա բ տ ա ք ի ն շ ե ս ք ի ն ն ա յ ե լ ո վ դ լ ի ս ա ւ ո ր ա բ ա ր ե ր կ ու տ ե ս ա կ ո տ ա ն ա ւ ո ր կ ա յ . մ է յ մ ը Չ ա փ ա կ ա ն կ ա մ ա մ ա ն ա կ ո վ , մ է յ մ ՝ ա լ թ ո ւ ա կ ա ն կ ա մ վ ա ն կ ո վ :

797. Չ ա փ ա կ ա ն կ ա մ ա մ ա ն ա կ ո վ ո տ ա ն ա ւ ո ր ն ե ր ու ն մ է ջ վ ա ն կ ե ր ու ն կ ա մ ձ ա յ ն ա ւ ո ր ն ե ր ու ն ե ր կ ա յ ն ո ւ թ ե ա ն կ ա մ կ ա ր ճ ո ւ թ ե ա ն մ ի տ կ ր ւ ի , ո ր ո ն ք զ ա ն ա զ ա ն տ ե ս ա կ ո տ ք ե ր ու մ է ջ զ ա ն ա զ ա ն կ ե ր պ ո վ կ ը շ ա ր ւ ի ն , ո ւ ա ն ո տ ք ե ր է ն ա լ ո տ ա ն ա ւ ո ր կ ը շ ի ն ս ի : Ի ս կ թ ո ւ ա կ ա ն կ ա մ վ ա ն կ ո վ ո տ ա ն ա ւ ո ր ն ե ր ու ն մ է ջ ձ ա յ ն ա ւ ո ր ն ե ր ու ն ե ր կ ա յ ն ո ւ թ ե ա ն ո ւ կ ա ր ճ ո ւ թ ե ա ն մ ի տ շ տ ր ւ ի ր , հ ա պ ա մ ի ն ա կ վ ա ն կ ե ր ու ն թ ո ւ ի ն , ո ւ ա ն ո ն ց թ ա ւ է ն ո տ ա ն ա ւ ո ր ն ե ր ու ն տ ե ս ա կ ի ն ե ր ը կ ո ր ո շ ւ ի ն :

798. Գ ր ա ղ ի ա ց ւ ո ց ո տ ա ն ա ւ ո ր ը վ ա ն կ ո վ ի ն ո ր ու ն վ ր ա յ ա ս ա ն կ ի ր է ն ս ի ի ր ե ն ց մ է ջ է ն ա ն ո ւ ա ն ի շ ե ղ ի ն ո ւ մ ը . Պ ի ն ս տ ա ռ ա ջ գ ա ղ ի ե ր է ն ո տ ա ն ա ւ ո ր շ ի ն օ ղ ն ե ր ը Յ ո ւ ն ա ց ո ւ լ ա տ ի ն ա ց ւ ո ց պ է ս չ ա փ ա վ ո տ ա ն ա ւ ո ր շ ի ն ե լ է ն յ ո ւ ս ա հ ա տ ե լ ո վ , ո ր ո ն ց մ է ջ ո տ ա ն ա ւ ո ր ը գ ր ե թ է ե ր ա ժ շ ա ռ ա վ թ ի ւ ն մ ը ն է ք ա ն թ է խ օ ս ի , ա յ ն չ ա փ փ ա փ ու կ է ի ր ե ն ց մ է ջ ե ր կ ա յ ն ն ե ր ու ն ո ւ կ ա ր ճ ե ր ու ն զ ա ն ա զ ա ն ո ւ թ ի ւ ն ը , հ ա ր կ ա ւ ո ր ե ց ա ն թ ո ւ ա կ ա ն կ ա մ վ ա ն կ ո վ ո տ ա ն ա ւ ո ր շ ի ն ե լ ո ւ . ո ր ն ո ր թ է պ է տ չ ա փ ա կ ա ն ո տ ա ն ա ւ ո ր ի ն ա զ ն ո ւ թ ի ւ ն ն ո ւ ա ն ո ւ շ ո ւ թ ի ւ ն ը չ ո ւ ն ի , բ ա յ ց թ է ո ր ա ղ է կ շ ի ն ւ ե լ ո ւ ը լ ա յ , բ ո լ ո ր ո վ ի ն ա ղ ւ ո ր ու թ է ն է զ ո ւ ր ի չ է :

799. Աս ոտանաւորի կանոնները դլաւորաբար Ոտքերուն թուին, Հատածին, Յանդին վրայ են. առկից զատ ոտանաւորի մէջ զգուշանալու բաներուն եւ ազատութիւններուն վրայ, ու վերջապէս տեսակ տեսակ ոտանաւորներու վրայ քանի մը գիտնալու բան կայ:

Հ Ե Տ Ա Խ Ե Յ Ա

Ա Տ Ք Ե Բ Ո Ւ Ն Թ Ո Ւ Ւ Ն Ա Լ Ի Ա Յ

800. Ոտքերուն թիւը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ տողի յը մէջ գտնըւած վանկերուն համրանքը: Ամէն երկու վանկ մէկ ոտք կը սեպւի, ուստի եւ տառ ուերկու վանկ ունեցող տողը վեցոտեան, տասը ոտք ունեցողը հինդոտեան կ'ըսւի. բայց հասարակօրէն միայն վանկերուն համրանքին միտ կը դրւի:

801. Աս վանկերուն համրանքին նայելով դաղիերէն ոտանաւորները հինգ տեսակ կը բաժնըւին, այս ինքն Ա. Տասուերկու վանկով, որն որ Դիւցազնական Ս'եծ կամ Աղեքսանդրեան կ'ըսւի. Բ. Տասը վանկով որն որ Հառարակ ոտանաւոր կ'ըսւի. Գ. Աւթը վանկով. Դ. Եօթը վանկով. Ե. Վեց վանկով.

12.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Heureux qui dans le sein de ses dieux domestiques,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Se dérobe au fracas des tempêtes publiques,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Et dans un doux abri trompant tous les regards,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Cultive ses jardins, les vertus et les arts.

10.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Dieu créateur, pardonne à leur demence.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Ils s'étaient faits les échos de leurs sons,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Ne sachant pas qu'en une chaîne immense,
 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 Non pour nous seuls, mais pour tous, nous nais-
10
[sons.]

8

1 2 3 4 5 6 7 8
 Pendant que du Dieu d'Athalie
 1 2 3 4 5 6 7 8
 Chacun court encenser l'autel,
 1 2 3 4 5 6 7 8
 Un enfant courageux publie
 1 2 3 4 5 6 7 8
 Que Dieu lui seul est éternel,
 1 2 3 4 5 6 7 8
 Et parle comme un autre Elie
 1 2 3 4 5 6 7 8
 Devant cette autre Jésabel.

7.

1 2 3 4 5 6 7
 Autrefois le rat de ville
 1 2 3 4 5 6 7
 Invita le rat des champs,
 1 2 3 4 5 6 7
 D'une façon fort civile,
 1 2 3 4 5 6 7
 A des reliefs d'ortolans.

6.

1 2 3 4 5 6
 Il en est temps encore,
 1 2 3 4 5 6
 Céphale, ouvre les yeux:
 1 2 3 4 5 6
 Le jour plus radieux
 1 2 3 4 5 6
 Va commencer d'éclore,
 1 2 3 4 5 6
 Et le flambeau des cieux
 1 2 3 4 5 6
 Va faire fuir l'aurore.

802. Ասոնցմէ զատ հինգ, չորս, երեք ու մինչ-
 չուկ երկու վանկով ալ ոտանաւոր կը դանըւի. բայց

առջիններուն պէս շատ չեն գործածւիր: Ահաւասիկ
անոնց ալ օրինակը:

5.

1 2 3 4 5
Le cèdre s'embrase,

1 2 3 4 5
Crie, éclate, écrase

1 2 3 4 5
Sa brûlante base

1 2 3 4 5
Sous ses bras fumants!

1 2 3 4 5
La flamme en colonne

1 2 3 4 5
Monte, tourbillonne,

1 2 3 4 5
Retombe et bouillonne

1 2 3 4 5
En feux écumants;

1 2 3 4 5
La lave serpente,

1 2 3 4 5
Et de pente en pente

1 2 3 4 5
Etend son foyer.

4.

1 2 3 4
Rien n'est si beau

1 2 3 4
Que mon hameau.

1 2 3 4
O quelle image!

1 2 3 4
Quel paysage!

3.

1 2 3
Revenez

1 2 3
Ramenez

1 2 3
Jeux et ris

1 2 3
À Paris.

2.

Ami, reprit le coq, je ne pouvais jamais
Apprendre une plus douce et meilleure nouvelle

Que celle
De cette paix.

Qu'en sort-il souvent ?

Du vent.

Elle garda la fleur fidèle ;
Et, depuis, cette fleur s'appelle :

Souviens - toi
De moi

803. Արձագանդով ըսւած ոտանաւորի մէջ մէկ
վանկով տող ալ կայ . այս ինքն առջի տողին վերջի
վանկը երկրորդ տողին մէջ կը կրկնըւի .

Aura-t-elle pitié de mon mal inoui ?

Oui.

Pour vous en dire plus, il faudrait vous pouvoir
Voir.

Իսայց, շատ ծիծաղելու բան կ'ըլլայ, երբ որ ան
մէկ վանկով տողը իմաստին բան մը չեւելցըներ. ինչ-
պէս է ասիկայ .

Il m'a trahi,
Hi!

804. Աս ոտանաւորի վանկերուն թուին համար
քանի մը բան գիտնալու է :

Ա. Երբ որ տողին մէջ առանձին անձայն է ով
լընցած բառէ մը ետեւ ձայնաւորով կամ անձայն
ի ով սկսած բառ մը գայ նէ, անձայն է գիրը ետեւի
եկած ձայնաւորին հետ մէկ վանկ կը համրըւի .

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Le bonheur de l'impie est toujours agité.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Il erre à la merci de sa propre inconstance.

¶. ¶
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Le bonheur de l'impie est toujours agité.
e էն ետեւ բաղաձայն մը գայ, եւ կամ ետեւի բառ
բաղաձայնով սկսի նէ, ինքն ալ վանկ մը կը համ-
րբւի.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Au pied du mont où le fils de Latone

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Tient son empire, et du haut de son trône

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Dicte à ses soeurs les savantes leçons

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Qui de leurs voix régissent tous les sons,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
La main du temps creusa les voûtes sombres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
D'un antre noir, séjour des tristes ombres.

¶. ¶
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Ետեւ անձայն ե մը գայ նէ, չհամրբւիր:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
S'il vient, il paiera cher un si sensible outrage.

Ասանկալ gaieté, gaiement բառերը երկու վանկ
կը սեպւին, ու dévouement, enjouement երեք վանկ:
Ասոր համար ասանկ տեղեր ե դիրը դուրս կը ձգւի.

Je me dévoûrai donc, s'il le faut; mais je pense.

Ես սպիս վերը դրւած բառերը gaïté, . . . dé-
vouément . . . ալ կը դրւի:

Դ. Երբ որ ստանաւորի տող մը կամ առանձին
կամ իրմէ ետեւ ս կամ ու գրերով անձայն ե մը ու-
նենայ նէ, ան վերջի վանկը չհամրբւիր.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Je ne me connais plus, aux transports qui m'agitent;

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
En tous lieux, sans dessein, mes pas se précipitent . . .

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Je ne suis plus le même enfin depuis deux heures.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Ma pièce auparavant me semblait des meilleures.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 Maintenant je n'y vois que d'horribles défauts ,
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 Du faible , du clinquant , de l'obscur et du faux .
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 De là , plus d'une image annonçant l'infamie !
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 La critique éveillée , une loge endormie ,
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 Le théâtre distrait , le parterre en balance ,
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 Tantôt bruyant , tantôt dans un profond silence .

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 Des bataillons armés dans les airs se heurtaient ,
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 Sous les glaçons tremblants les Alpes s'agitaient .

Ե. Երկբարբառներուն մէջէն սմանք մէկ վանկ
 կը սեպէին , սմանք ալ երկու :
 1. Ia. թէ բայերուն թէ գոյականներուն մէջ
 հասարակօրէն երկու վանկ կը սեպէի . di-amant, di-a-
 déme, étudi-a, confi-a. Քանի մը բառ կը զարտուղի
 որոնց գործածականները diable, fiaere, liard, fa-
 miliarité, familiariser բառերն են :

2. Iai. երկու վանկ է . J'étudi-ai , je li-ais , il
 s'écri-ait , ni-ais . Բայց biais , biaiser բառերուն մէջ
 երբեմն մէկ վանկ է ; երբեմն երկու վանկ :

3. Ian , ien , իան . երկու վանկ են . étudi-ant ,
 insouci-ance , cli-en , pati-ence . մինակ viande կը զար-
 տուղի ու մէկ վանկ է . իսկ ien , ին , մէկ վանկ է .
 rien , chien , le mien , les tiens , je viens , tu tiens ,
 combien . կը զարտուղի li-en ու ien վերջաւորած
 ածանցեալ բառերը . grammairi-en , histori-en , musi-
 ci-en . մինակ chrétien ի մէջ մէկ վանկ է , իսկ an-
 cien ի մէջ երբեմն մէկ ու երբեմն երկու :

4. Iau. միշտ երկու վանկ է . mi-auler , besti-aux .

5. Ie. բաց ու փակ ե ովհ հասարակօրէն մէկ վանկ
 է . ciel , troisième , fièvre , pièce , amitié , papier ,
 premier . Կը զարտուղին Ե . աներեւոյթը ier վերջաւ-

ւորած բայերը, թէ աներեւոյթին թէ խօնարհման
մէջ ուր որ պատահելու ըլլայնէ. pri-er, vous étudi-ez,
confi-é, mari-é. նոյնպէս րi-ez, souri-ez. իսկ ու-
րիշ աներեւոյթնին ier չվերջաւորած բայերուն մէջ մէկ
վանկ է. appellez, deviez, vouliez. թ. ie էն վերջը
t մը դայ նէ. impi-été, inqui-et, inqui-éter. զ. es-
senti-el, matéri-el, tւ ուրիշ քանի մը ել վերջաւորած
բաղմավանկ բառերը. Դ. hierին, lierre ին մէջ եր-
բեմն մէկ վանկ է երբեմն երկու վանկ. իսկ avant-hier ին
մէջ միշտ մէկ վանկ է:

6. Ieu. ածականներուն մէջ երկու վանկ է pré-
ci-eux, odi-eux. իսկ գոյականներուն մէջ մէկ վանկ է.
Dieu, lieu, milieu, cieux, yeux,որոնց կը հետեւի
vieux ածականն ալ:

7. Io. գոյականներուն ու աներեւոյթնին ier
վերջաւորած բայերուն մէջ, երկու վանկ է. vi-olence,
vi-olon, religi-on, uni-on, étudi-ons, pri-ons. բայց
fiole, pioche, lions, confions, բառերուն եւ ուրիշ
աներեւոյթնին ier չվերջաւորած բայերուն մէջ մէկ
վանկ է. nous appelions, nous rendions, nous ai-
merions, que nous finissions.

8. Oi, միշտ մէկ վանկ է. loi, roi, emploi, point.

9. Oui. երկու վանկ է. ou-ir, jou-ir, éblou-i-
oui, լուած. կը զարտուղի oui, այս, հա:

10. Ua, uai, no. երկու վանկ են. Il su-a, il
tu-ait, nous attribu-ons, somptu-osité. բայց իրենցմէ
առաջ ց կամ զ գրեթէն մէկը ըլլայնէ, մէկ վանկ են.
Il vogua, nous voguons, il manqua, nous marquons.
ինչու որ արգէն ասանկ տեղեր սին ձայնը չերեր:

11. Ue, oue. բայց ու վակ եռջ միշտ երկու վանկ
են. du-el, tu-er, attribu-é, jou-et, lou-er, avou-é.
կը զարտուղին փուտ, fonetter.

12. Ui. մէկ վանկ է. fuir, fui, lui, dédui-
re, construire. մինակ րու-ine, rui-ner, brui-ne բա-
ռերը կը զարտուղին

13. Ամէն երկբարբառները Երկու վանկի կ'ըլան
երբ սր իրենցմէ առաջ բաղաձայն մը ունեցող 1, r,
դրերէն ետքը դրւին նէ. Nous régli-ons, vous per-
dri-ez, que nous ouvri-ons, flu-ide, Dru-ide. կը զար-
տուղին bruit, fruit միավանկ բառ երը:

QUESTION

2 0 8 0 0 0 0 0 0 0 0 0

805. *ատածը հանդիսաւ մըն է որն որ ստաւնաւորի տողը երկու մաս կը բաժնէ, որոնք Կարգակէս կամ Կիսատող կ'ըսւին:

806. Մինակ տասուերկու ու տասը վանկով ու տանաւորները հասած կ'ունենան, առջիններուն հասածը վեցերորդ վանկեն ետեւ կ'իյնայ, ու ոտանաւորը երկու հաւասար մաս, այս ինքն երկու կիսատող կը բաժնէ. իսկ տասը վանկով ոտանաւորներուն հասածը չորրորդ վանկեն ետեւ կ'իյնայ, ու առղք երկուանհաւասար մաս կը բաժնէ.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Jeune et vaillant héros / dont la haute sagesse

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
N'est point le fruit tardif / d'une lente vieillesse ,

Et qui seul, sans ministre, à l'exemple des dieux,

Soutiens tout par toi-même, / et vois tout par tes yeux.

Il est un Dieu / qui préside aux campagnes ,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Dieu des coteaux, / des bois et des vergers;

Il règne assis / sur les hautes montagnes,

Et ne reçoit / que les voeux des bergers,

807. Աս գիտնալու է որ եթե խօսքը ինք իրմենանդիստ չուղել նե, մինակ հատածին համար երկայն

չկենալու է, կամ հանդիսար յայտնի չընելու է, հապա շուտ մը կենալու ու անցնելու է։ Ա ասն զի, ինչպէս վերի օրինակներէն տեսնըւեցաւ, հարկ չկայ որ հատածը միշտ անանկ տեղեր բլայ որ խօսքին իմաստը ինք իրմէ հանգիստ պահանջէ։ Բայց միանգամայն հատածը անանկ բառերու մէջ չըլլար, որոնք իրարու հետ հարկաւ կապակցութիւն ունենալով, իրարմէ չեն կը նար բաժնըւիլ։

808. Ա բաածներնէս կը հետեւի որ հատած չկը ընալ ըլլալ.

Ե. Ա, ախաղիրութեան ու իր խնդրին մէջ.

Dieu nous aime malgré / nos infidélités.

Ի. Ա ծականին ու իրմէ եաքը եկող գոյականին մէջ.

Ն'oublions pas les grands / bienfaits de la nature.

Բայց կը ընայ ածականը իրմէ առաջ գրւած գոյականին բաժնըւիլ, թէ որ ածականները երկու երեք հատ են.

Que sert une sagesse / âpre et contrariaante ?

Heureuse la vertu / douce, aimable et liante !

Գ. Plus, très, fort, bien, mieux, mal, trop
բառերուն, ու իրենց ածականներուն ու բայերուն մէջ.

Vos yeux ne sont que trop / assurés de lui plaisir.

Դ. Ա նձնական գերանուններուն ու իրենց բային մէջ.

Songeons que la mort nous / surprendra quelque jour.

Ե. Եtre բային ու իրմէ եաքը եկող ածականին մէջ.

On sait que la chair est / fragile quelquefois.

Զ. Բային ու բացասական ու մասնկին կամ
jamais ին մէջ.

Non, je ne souffrirai / pas un pareil outrage.

Լ. Բաղադրեալ շաղկապի մը մասերուն մէջ.

Quoi! vous fuyez tandis / que vos soldats combattent.

Տ. Բայերուն բաղադրեալ ժամանակներուն ու
ժամդակին ու ընդունելութիւն անցեալին մէջ.

Dans la rue ils avaient / rendu grâces à Dieu.

թ. Առջի կիսաստղը անձայն է ով չկը քնար լմբն-
նալ երբ որ երկրորդը բաղաձայնով կը սկսի .

J'ai vu chez les hommes / bien peu de probité.

Allez , assurez - le , / que sur ce peu d' appas ...

Հ Ա Տ Ո Ւ Ե ՞ Փ

Ց Ա Ն Գ Ի Վ Ր Ա Յ

809. Յանդը կամ նոյնավերջութիւնը տողե-
րուն վերջի բառերուն իրարու հետ նոյն հնչումը ու-
նենալն է :

810. Առ յանդը երբեմն պարզ հնչման նոյնու-
թենէն կը լսայ , երբեմն ալ թէ հնչման ու թէ գը-
րւելուն եղանակին նոյնութենէն :

La rime est nécessaire à nos jargons nouveaux,
Enfants demi-polis des Normands et des Goths.

Du plus grand des Français tel fut le triste sort :
On l'insulte , on l'outrage encore après sa mort.

811. Առ յանդերը որոնք թէ առանձին թէ սով-
կամ ու ով անձայն է կը վերջաւորին , իգական կ'ըս-
ւին ,ի բաց առեալ բայերուն անկատարներուն ու թէ առ-
կաններուն ճոթի այն վերջաւորութիւնը . իսկ առ-
կեց զատ ինչ վերջաւորութիւն ունենան նէ , արական
կը սեպւին : Առով արական յանդ ունեցող ստանաւո-
րի տողերը Արական տող կ'ըսւին , ու իգական յանդ
ունեցող տողերը իգական կ'ըսւին :

Du vainqueur, du vaincu les clameurs se confon-
[dent ;

Դ. Des tombeaux souterrains les échos leur répon-
[dent.]

Ե. Le destin des combats flottait encor douteux ;

Վ. La nuit répand sur nous ses voiles ténébreux.

ՔԵՐ. ԳԱՂ. Ա.

¶. Parmi les assassins je m'égare ; incertaine,
Je cherche le palais, je marche, je me traîne.
Que de morts, de mourants ! Faut-il qu'un jour
¶. [nouveau
Eclaire de ses feux cet horrible tableau !

¶. Enfin, au coin de feu, nos aimables convives
¶. Vont achever du soir les heures fugitives.

¶. Aux accords d'Amphion les pierres se mouvaient,
¶. Et sur les murs thébains en ordre s'élevaient.

812. Ζωνητέρρει αγέλη μεμφτέροις ζωμώρια μεθέ-
μεθίενερρεις ἡρώων ζωμώριανθρούς :

¶. Ζωνητέρρει θέτε φωλωδωγήνεροις θέτε δαχνωτε-
ωρήνεροις ἡρώωνται, οὐογήν ερβισθρόμαν : Πειστή φωλω-
δωγήνθι ἡρώωνται fille, péril, travail φωτέρρει ville, pué-
ril, cheval φωτέρρειν ζετα γωνητε χεντηντρόνωρ χεντελ.
κινζοις ορ φωλωδωγήνεροιν μετρ 1 φθιρρεις αντοτε τε, ήιη
ψερρόθενεροιν μετρ 2 ζωμώριαλ : Τογήνωται δαχνωτερήνε-
ροιν ἡρώωνται épigramme, houlette, couronne, com-
patriote φωτέρρει âme, tête, trône, côte κιν ζετα χεντηντρόνωρ
κιντρόνωρ γωνητε χεντελ. κινζοις ορ φωλωδωγήνεροιν μετρ 3 a, e, o
κιαρδε δεν, ηι φερρόθενεροιν μετρ 4 ερκαργήν :

¶. Ζωνητέρρει αγέλη μεμφτέροις ζωμώρια, αρωκαν
γωνητέρρειν μετρ 5 φωτέρρεικαν τε ρηνηζωμώριαλ ορ φωλω-
ροιν ψερρόθι δαχνωρ οὐογήν ερβισθρόμαν : Πειστή maison, poison;
piété, vérité; procès, succès, φθιρροις ζετα γωνητε χεντελ bonté,
donné; vertus, reçus; amis, avis; cultivez, por-
tez; il donna, il aimait. Τοικι φωτέρρεικαν γωνητέρρειν μετρ
ψελωρει τε ορ φερρόθι αιτεληρρη φωτέρρεικαν(804. ¶.) απωλενη
ωτ οὐογήν ζενζοιταιρ ηινεδηναγ, ορφειζετετε φερρόθι αιτε-
ληρρη φωτέρρει χεντεροιν ζωμώρια, μηνωλ μετρ φωλωδωγήνθι
οὐογήνθιερ ηινηρ γωνητε χεντεροις φωτέρρεικαν χει. Πειστή au-
dace, justice; intime, diadème; mortelle, fatale,
φθιρροις ζετα χεντηντρόνωρ γωνητε χεντελ : Τογήγ France,

enfance; repose, rose; arrive, plaintive; monde, profonde կըրնան յանդ շինել: Ի վերայ այսր ամենայ-նի երկու միավանկ բառ իրարու հետ կամ միավանկ մը բաղմավանկ բառի մը հետ յանդ շինած ատեն առ-չափ զգուշութիւն հարկաւոր չէ. ուստի լօi, Յօն ու տաքան հետ. պա, բախն ու էտա ին հետ. պաix, բախ ին ու յանդ կըրնայ շինել:

Դ. Բառ մը ինքը իրեն հետ, կամ իրմէ շին-ած բառի մը հետ յանդ չկըրնար շինել. ինչպէս յօր բառը յօրի հետ, lier, délier; mettre, remettre; frère, beau-frère. Բայց թէ որ բոլորովին տարբեր նշանակութիւն մը ունենան նէ, թէ նոյն բառերը իրարու հետ թէ բառ մը իրմէ կաղմրւած բառի մը հետ, եւ թէ մէկ բառէ ելած երկու բառը իրարու հետ յանդ կըրնան շինել:

Prends-moi le bon parti, laisse-là tous les livres;
Cent franes au denier cinq, combien font-ils ? Vingt
[livres.]

Toutefois, Acomat, ne vous éloignez pas,
Peut-être on vous fera revenir sur vos pas.

Mayenne, dès longtemps nourri dans les alarmes,
Sous le superbe Guise avait porté les armes.

Et sans chercher l'appui d'une naissance illustre,
Un héros de soi-même empruntait tout son lustre.

Dieu punit les forfaits que les rois ont commis,
Ceux qu'ils n'ont point vengés, et ceux qu'ils ont
[permis.]

Դ. Երկու ածականով լմբնցած տողեր իրարու հետ յանդ շեն կըրնար շինել: Ի վերայ այսր ամենայ-նի երբեմն երեւելի հեղինակներուն մէջն ալ կը գտնըի.

Sa voix redoutable

Trouble les enfers,

Un bruit formidable... J. B. Rousseau.

813. Ատանաւորները աս թէութիւնները կ'ունենան նէ, յանգը Բաւական կամ չափաւոր կ'ըսւի. բայց թէ որ ասոնցմէ զատ աւելի նոյն դրեր կամ վանկեր ալ ունենան նէ, ո՞վ յանդ կ'ըսւի :

C'est en vain qu'au Parnasse un téméraire auteur
Pense de l'art des vers atteindre la hauteur.

Mes yeux depuis six mois étaient ouverts aux larmes,
Et le sommeil les ferme en de telles alarmes.

Ne le verrai-je plus qu'à titre d'importune ?

Ai-je donc élevé si haut votre fortune ?

Mais dès qu'on veut tenter cette vaste carrière,
Պէգաս ս'effarouche et recule en arrière.

Յանգին վրայ Նաբօլէոն Լանտէ ասանկ կը խօսի. Քիչ մը ատենէ վեր շատ միտ կը դրւի յանգերուն, ու կըրնայ ըսւիւ որ յանգերը հիմայ գաղիերէն ոտանաւորներուն կէսը կը կացուցանեն : Բաւական ըսւած յանգերը, մինակ շատ մեծ հարկաւորութեան համար կը ներւի :

Բայց ասոր միտ դնելու է որ չափը անցընելով յանգը իմաստէն վեր չքոնըւի, ինչպէս աս տողերուն մէջ կը տեսնըւի :

Et s'enivrant des sons de la flûte vantée,

Des fleurs, des lustres d'or de la fête enchantée...

Ո՞վ չտեսնար որ vantée ու enchantée բառերը մինակ յանգի համար դրւած են : Հասարակօրէն միշտ կատարեալ ճոխ յանդ շինելու բաղձանքը չափէ աւելի ըլլայ նէ, անհամաձայն բառեր, կամ անյարմար ածականներ գործածել կու տայ :

814. Օգուշանալու է որ տողի մը առջի կիսատողը երկրորդին հետ, եւ կամ առջի տողին երկրորդ կիսատողը երկրորդ տողին առջինին հետ, կամ երկու տողին առջի կիսատողը իրարու հետ յանդ չշինեն, եւ կամ իրարու շատ մօտ հնչում չունենան .

Il ne tiendra qu'à *toi*/de partir avec *moi*.

Aux Samnites *futurs* / préparer des *tortures*.

Il faut, pour les avoir, / employer tous vos *soins*:
Ils sont à moi du *moins* / tout autant qu'à mon frère.

Sinon demain *matin*, / si vous le trouvez bon ,
Je mettrai de ma *main*/ le feu dans la maison.

815. Կարձեալ զգուշանալու է որ յանդը անանկ
տեղեր չըլլայ որ առջի տողին մէջ սկսւած իմաստը եր-
կրորդ տողին սկիզբը լմբննայ, որն որ Յենումն կ'ըսւի :

Quel que soit votre ami , sachez que mutuelle
Doit être l'amitié . . .

Je le répète encor; peu connaissent les lois
D'une vraie amitié . . .

C' était votre nourrice. Elle vous ramena ,
Suivit exactement l'ordre que lui donna
Votre père . . .

816. Խնչպէս որ վերը (807) հատածին համար
ըսինք , ասանկ ալ յանդին համար իմանալու է , որ
եթէ խօսքը ինք իրմէ շատ հանդիստ չպահանջեր նէ,
կարդալու ատեն շատ չկենալու է , հապա քիչ մը կե-
նալու , ու շուտ մը անցնելու է :

817. Յանդերուն կողմանէ նայելով ոտանաւորը
գլխաւորաբար երկու կը բաժնըւի , Անխառն ու
խառն :

818. Անխառն կ'ըսւին ան ոտանաւորները որոնց
մէջ ետեւէ ետեւ երկու նոյնասեռ տող կը դրւի , այս
ինքն երկու արական երկու իգական , նորէն երկու ա-
րական , եւ այլն :

Le temps, qui change tout, change aussi nos humeurs :
Chaque âge a ses plaisirs, son esprit et ses moeurs.
Un jeune homme, toujours bouillant en ses caprices,
Est prompt à recevoir l'impression des vices ;
Est vain dans ses discours, volage en ses désirs,
Rétif à la censure, et fou dans ses plaisirs.
L'âge viril, plus mûr, inspire un air plus sage,
Se pousse auprès des grands, s'intrigue, se ménage,

Contre les coups du sort songe à se maintenir,
Et loin dans le présent regarde l'avenir.

819. Խսկ խառն ոտանաւորները անոնք են որոնց
արական ու իդական տողերը իրարու մէջ տարբեր կեր-
պով խառնըւած են. Եւ ասիկայ զանազան եղանակաւ
կ'ըլլայ, որն որ օրինակներէն աւելի աղեկ կը յայտ-
նըի:

Et je meurs de sa froide haleine.
Un vent funeste m'a touché,
Et mon hiver s'est approché
Quand mon printemps s'écoule à peine.

Au banquet de la vie, infortuné convive
J'apparus un jour et je meurs;
Je meurs, et sur la tombe, où lentement j'arrive
Nul ne viendra verser des pleurs.

Qu'un stoïque aux yeux secs vole embrasser la mort.
Moi je pleure et j'espère; au noir souffle du nord
 Je plie et relève ma tête.
S'il est des jours amers, il en est de si doux!
Hélas! quel miel jamais n'a laissé de dégoûts?
 Quelle mer n'a point de tempête?

Quelle Jérusalem nouvelle
Sort du fond du désert brillante de clartés,
Et porte sur le front une marque immortelle?
 Peuples de la terre, chantez:
Jérusalem renaît plus charmante et plus belle.

Lève Jérusalem! lève ta tête altière;
Regarde tous ces rois de ta gloire étonnés:
Les rois des nations, devant toi prosternés,
 De tes pieds baissent la poussière;
Les peuples à l'envi marchent à ta lumière.

820. Անխառն ստանաւորներուն մեջ մեծ պակ-
սութիւն կը սեպւի երբ որ արական տողերէն վերջը
եկած իգական տողերը, արականէն առջի իգական
տողերուն հետ նոյն յանդը կ'ունենան. կամ թէ ի-
գական տողերէն վերջը եկած արական տողերը, ի-
գականէն առաջ եղող արական տողերուն հետ նոյն
յանդը կ'ունենան.

Soudain Potier se lève et demande *audience*:

Chacun, à son aspect, garde un profond *silence*.
Dans ce temps malheureux, par le crime *infecté*,
Potier fut toujours juste et pourtant *respecté*,
Souvent on l'avait vu, par sa mâle *éloquence*,
De leurs emportements réprimer la *licence*,
Et, conservant sur eux sa vieille *autorité*,
Leur montrer la justice avec *impunité*.

821. Պարձեալ մեծ պակսութիւն է երբ որ ե-
տեւէ ետեւ եկած արական ու իգական տողերուն
յանդերը, թէպէտ եւ տարբեր եղանակաւ գրւած ըլ-
լան, նոյն հնչումը ունենաննէ:

Et toutes les vertus dont s'éblouit la terre
Ne sont que faux brillants, et que morceaux de verre.
Un injuste guerrier, terreur de l'univers,
Qui, sans sujet courant chez cent peuples divers...

Հ Ե Տ Ա Ւ Ե Դ

ՈՏԵՆԱԿՈՐԻ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼՈՒ ԲԱՆԵՐԸ ՈՒ
ԱՉԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

822. Ոտանաւորի մէջ գլխաւոր զգուշանալու
բանը ան է որ երկու ձայնաւորի իրարու չհանդիպի, այս
ինքն երբ որ բառ մը ձայնաւորով կը լմբնայ, ետեւ
էն ձայնաւորով կամ անձայն հ գրով սկսած բառ մը
չգայ: Ուստի ոտանաւորի մէջ չկը ըստնար ըստիլ La
vertu est aimable; Dieu immortel; vérité éclatante;
loi éternelle. Ասոր նորերը շատ կը զգուշանան, բայց
հիներուն մէջ շատ կը գտնրւի. ինչպէս Ս'արօյին աս
առղերը.

Un doux *nenni*, avec un doux sourire
Là où savez sans vous ne puis aller.
Évitez le *souci*, et fuyez la colère.

823. Ասիկայ չէ թէ մինակ գրւելուն մէջ, հապա
հնչման մէջ ալ նայելու է. ուստի երբ որ բառի մը
վերջի բաղաձայնը անձայն կը մնայ, ու բառին ծայրը
մինակ ձայնաւորի հնչում կը լսւի, իրմէ ետեւ բաղա-
ձայնով սկսած բառ մը գալու է. ինչպէս, որովհետեւ
et շղկապին է գիրը միշտ անձայն կը մնայ, անոր հա-
մար իրմէ ետեւ ձայնաւորով սկսած բառ մը զնելը սխալ
է. ուստի աս ետեւի տողը շնչքին կողմանէ աղէկ չէ.

Qui sert et aime Dieu, possède toutes choses.

824. Բառերուն վերջի անձայն և գիրը աս կա-
նոնին գէմ չսեպւիր, ինչու որ իրմէ ետեւ ձայնաւոր
մը գալուն պէս, իր ձայնը կը կորսրւի (804. Ռ.): Ասոր
համար երբ որ բառի մը վերջի անձայն և զրէն առաջ
ուրիշ ձայնաւոր մը ըլլայ նէ, իրմէ ետեւ միշտ ձայ-
նաւորով սկսած բառ մը պիտի գայ.

La *joie* est naturelle aux âmes innocentes.
Il déteste la *vie* et le monde trompeur.

825. Յօհէպէտ ասանկ տեղեր միշտ երկու ձայնաւոր քովէ քով կը մնայ, ի վերայ այսր ամենայնի անձայն եին կորսըւիլը աս պակսութիւնս քիչ մը կը ծածկէ, ու ներւած է: Բայց ասանկ բառերէն ետեւ բաղաձայնով սկսած բառ դնելը սխալ է. ուստի աս տողերս աղէկ չեն.

Au travers du soleil ma *vue* s'éblouit.

Il avoue sa faute et demande pardon.

Ils vous louent tout haut et vous jouent tout bas.

826. Որովհետեւ ոնդական հնչումն ալ ձայնաւոր կը սեպւի, անոր համար իրմէ ետեւ ձայնաւորով սկսած բառ մինակ ան ատեն կը ընայ դրւիլ, երբ որ երկուքը մէկտեղ հարկաւոր կապակցութիւն ունենալով (26) մէկտեղ կը հնչըւին, ու ոնդական հնչումը կը կորսըւի, եւ կամ երբ որ խօսքին իմաստը ուժականէն ետեւ քիչ մը կենալ կ'ուզէ.

Mon âme, louez le Seigneur; . . .

Renonçons au stérile appui

Des grands qu'on implore aujourd'hui.

Un agneau se désaltérait

Dans le courant d'une onde pure.

Celui qui met un *frein* à la fureur des flots.

Chacun, à son aspect, garde un morne silence.

827. Բայց աս երկու բանս չըլլար նէ, ձայնաւորէ մը առաջ ոնդական հնչում գործածելէն զգուշանալու է. ուստի աս ետեւի տողերս աղէկ չեն.

Un grand *nom* est un poids difficile à porter.

Ah! j'attendrai longtemps, la nuit est *loin* encore.

828. Ոտանաւորի մէջ երկրորդ զգուշանալու բանը խիստ ու անարդ բառեր գործածեն է: Ասոնք մտադրութեամբ ընտիր ոտանաւորի գըքեր կարդալով աւելի աղէկ ու գիւղաւ կը սովորւի, քանի թէ

երկայն վարդապետութիւններով : Այնակ օրինակի համար հոս տեղս քանի մը շաղկապ կը գնենք, որոնք արձակ շարադրութեան մէջ որչափ խօսքին աղւորութիւն ու կենդանութիւն կու տան նէ, այնչափ ալ ոտանաւորի մէջ կարգը կը մեղիւն, ու զօրութիւնը կը տկարացընեն . ինչպէս են ե'ст pourquoi, parce que, pourvu que, puisque, de manière que, de façon que, de sorte que, outre que, d'ailleurs, en effet, եւ ուրիշ ասոնց նմանները :

Աս բառերուս վրայ Նաբօլէոն Լանտէ ասանկ կ'ըսէ . Առաջադոյն ե'ст, ե'ст pourquoi, pourvu que, afin que, puisque, d'ailleurs, or, car, եւ այլն, բառերը ոտանաւորի մէջ գործածւելու արժանի չէին սեպւիր : Բայց ետքէն քանի մը վարպետ ու զգուշաւոր ոտանաւոր շինողներ անհանկ աղեկ գործածեցին որ հիմայիրս տիւ անոնց գործածութիւնը արգիլելու ըլլանք նէ, անիրաւութիւն կ'ընենք . բայց ասով գէշ եղանակաւ գործածելու ալ չենք յորդորեր :

829. Գաղիերէն ոտանաւորը արձակէն քիչ տարբերութիւն ունի ու ազատութիւնները շատ փոքր բաներ են, որոնցմէ ոմանք ալ քերականութեան մէջ տեղ տեղ դրինք : Ասոնցմէ զատ ոտանաւորի մէջ քանի մը բառեր կը գործածւին, որոնք արձակի մէջ կամ ամենեւին չեն գործածւիր կամ շատ քիչ . ինչպէս են antique, courroux, coursier, l'Eternel կամ le Tout-Puissant կամ le Très-Haut, flanc, forfait, glaive, les humains կամ les mortels, hymen կամ hyménée, jadis, soudain բառերը, ancien, colère, cheval, Dieu, sein, crime, épée, les hommes, mariage, autrefois, aussitôt բառերուն տեղ :

830. Քանի մը բառեր կը ընանան կրծատւիլ . ինչպէս encore գրելու տեղ ենօր կը գրւի, երբ որ իրմէ ետքը բաղաձայնով սկսած բառ մը կու դայ, ու գրօղը կ'ուղէ որ երկու վանկ ըլլայ չէ թէ երեք վանկ : Այնպէս քանի մը բայերուն սահմանական ներկայ եղակի առջի գէմքին ճոթի ս գիրը կը կրծատւի, ու յ'aver-tis, je crois, je dis, je dois, je reçois, je sais, je

vois գրելու տեղ, յաverti, je croi, je di, je doi, je reçoi, je sai, je voi կը գրւի. բայց ասնք են-
core ին շափ շատ չեն գործածւիր։ Ոնաւանդ հի-
մակւան նոր հեղինակները գրեթէ ամենեւին չեն գոր-
ծածեր, ու թատրներու մէջ ալ ներւած չէ, կ'ըսէ
նաբօլէոն լանտէ, ուր որ առաջ հասարակ սովորութիւն
մըն էր։

831. Եցրբեմն ալ բառի մը վերջը գիր մը կամ
մէկ երկու գիր կ'եւելցըւի. ինչպէս յusque ըսելուտե-
ղը յusques, grâce au ciel ըսելու տեղ grâces au
ciel. Հիներուն մէջ ավել ին տեղ ավելի հիներուն մէջ ավել ին տեղ ավելի հիմայ չեն գործածւիր։

Հ Յ Ս Ա Խ Ե ՞ Ե

ՈՏԱՆԱՏՈՐՆԵՐՈՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

832. Ոտանաւորը խօսած նիւթին ու անոր եր-
կայնութեանը նայելով, զլեաւորաբար երկու կը
բաժնըւի. մէյմը մեծ ու երկայն, մէյմ' ալ պղտիկ
կտորներ։

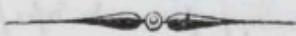
833. Առջինին կը վերաբերին Դիւցաղնական
բանաստեղծութիւնները, Ողբերգութիւնը, կատակ-
երգութիւնը, Վարդապետական բանաստեղծութիւ-
նը, Հովուերգութիւնը, Կամակները, Երդիծաբա-
նութիւնը ու Եղերերգութիւնը։

834. Երկրորդին կը վերաբերին Տաղը, Կուա-
զը, Պարոյը, Տնատը, Վերտառութիւնը, Կռակը,
Պարերգութիւնը, Ցուցքը։

835. Առջիններուն մէջ ընդհանրապէս տաս-
ւերկու վանկով տողեր կը գործածւին, առանց մէջեր-
նին ուրիշ թուով տող խառնելու. ու միշտ ալ ան-
խառն յանդերը կը գործածւին։ Ոինակ կատակեր-
գական ու զուարձախօս նամակներու մէջ տասը վան-
կով տողերը կը գործածւին։

836. ԱԿալներուն մէջ հասարակօրէն քիչ վաճակերով տողերը կը գործածւին, ու աւելի խառն յանդերը։ Ըստ անդամ ալ քիչ վաճնկով տողերը իրենցմէ շատ վաճնկ ունեցող տողերուն մէջ կը խառնըւին, կամ անսոնցմէ վերջը կը դրւին։

837. Աս տեսակ տեսակ ոտանաւորներուն վրայ մէկիկ մէկիկ վարդապետութիւններ տալը մեր բռնած համառօտութեան չիյնար, մանաւանդ որ աւելի բանասաւեղծութեան կը վերաբերին քան թէ բուն ոտանաւորի արուեստին։ Իսկ աս ըսածներնուս օրինակները մէկաւ հատորին մէջ շատ կը դնենք։

ՅԵՒԵԼՈՒԾՈՅ Գ

Գ Ա Դ Ի Ա Ց Տ Ո Յ

ԳՐԱԳԻՏԱՌՈՒԹԵՌՆ ՎՐԵՅ

Գ Ի Ռ Ի Խ Խ Ե

ԼԵԶՈՒՄՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԻՆ
ՄԻՆՉԵՒ ՀԻՄԱՑ

838. **Լ**եզումն մը ուսկից առաջ եկած ըլլալը իմանալու համար, ան լեզուն խօսղներուն ուսկից կամ որ ազգէն ինջած ըլլալը գիտնալու է: Ատոյդ գիտենք որ Գաղատիայի կամ հին Գաղիայի առջի բնակիչները կեղտերն էին. ասկից ալ ինք իրմէ կը հետեւի, որ հին ատենւան Գաղիայի լեզուն կեղտերէնն էր, եւ թէ հիմակւան գաղիերէնը աս կեղտերէնէն ելած է *: Ասոր համար հոս տեղս ամէն բանէն առաջ կեղտերուն լեզուին ու իրենց գրադիտութեան վրայօք տեղեկութիւն մը տալու ենք:

839. Հին ատենները կեղտերը Պարտ անունով բանաստեղծներ կամ երդիչներ ունեին, որոնք հայրե-

* Քննիչներէն ոմանք կ'ըսեն որ առջի ատենները բոլոր Գաղիա մի եւ նոյն լեզուն կը խօսէին որն որ կեղտերէնն էր. ու թէ որ զանազան գաւառներուն լեզուին մէջ տարբերութիւն ալ կար նէ, անանկ քիչ բան էր. որ աւելի մի եւ նոյն լեզուին զանազան ճիւղերը կը ռնային սեպւիլ, քան թէ իրարմէ տարբեր լեզուներ: Բայց կան հեղինակներ ալ որոնք կ'ըսեն թէ զանազան գաւառներու մէջ իրարմէ բոլորովին տարբեր լեզուներ կը խօսէին: Ասոր վրայ թէպէտ ստուգիւ բան մը չկըրնար հաստատւիլ, բայց որովհետեւ աւելի շատերը առջի կարծիքը երկրորդէն հաւանական կը սեպեն, որն որ զանազան պատճառներով ալ կը ցուցընեն, մենք ալ ան կարծիքին հետեւեցանք:

նիքներնուն սիրովը վառւելով, իրենց գիւցազանցը վրայ երգեր կը շինէին, ու ետքը քնարով կ'երգէին։ Ասոնցմէ զատ Տրիւխտ անուամբ ուրիշ մարդիկներ ալ կային, որոնք փիլխոփայի, քրմի, ճարտասանի, օրէնսդրի ու դատաւորի տեղ կը բռնէին։ Ասոնցմէ ոմանք Պարտերուն շինած երգերը միտք առնելով կը սկսէին զանազան նուագարաններով ժողովրդեան առջեւ երգել։ Կատ անդամ զօրքերու առջեւ անցնելով զինուորներուն քաջալերութիւն կու տային, եւ ասանկով յաղթութեան պատճառ կը լլային։ Աս ալ բաւական չէ, խաղաղութիւնն ու պատերազմը իրենց ձեռքը եղածի պէս, խաղաղութեան խօսքերով պատերազմողներուն կատղութիւնը կը դադրեցընէին, ու իրարու արեան ծարւած գնդերը մէկ քանի բոպէի մէջ եղբօր պէս իրարու կը միացընէին։

840. Աս բաներով յայտնի է որ բոլոր ժողովուրդը իրենք շատ կը յարգէր ու մեծ բանի տեղ կը դնէր. ուստի թէ Պարտերը թէ Տրիւխտները իրենց գիտութեամբ հասարակ ժողովրդէն վեր ըլլանին շկորսընցընելու եւ միանդամայն իրենց կրօնին խորհուրդները ծածուկ պահելու համար, ամենեւին բան մը չէին դրեր. ու մեծ փութով կը չանային որ աս բանս աղէկ պահւի։ Իրենց մէջ նորէն ընդունելու աշկերտները երկայն ատեն խիստ փորձերէն անցընելէն ետեւ, անտառներու ներսի կողմերը կը տանէին։ Առ տեղը վարպետները իրենց սովորած կամ շինած ոտանաւորները բերնուց աշկերտներուն կ'աւանդէին, անոնք ալ մեծ աշխատութեամբ միտք կ'առնէին։ Ասկից կը նայ դիւրաւ իմացւիլ որ Տրիւխտ ըլլալը ինչչափ դըժար բան էր, որովհետեւ գրեթէ քսան հաղար առղոտանաւոր բերնուց սովորելու էր, ան ալ մինակ լսելով, որն որ հազիւ քսան տարւան մէջ կը թնային սովորիլ։ Ասով միանդամայն կ'իմացւի որ ինչու կեղտերէն կամ հին Վաղատացւոց լեզուով դրւած բան մէջայ։

841. Հաւանական կ'երեւայ որ աս լեզուն մինչեւ Յուլիոս Կեսարին առջի անդամ, Վրիստոսէն գրեթէ 50 տարի առաջ, Գաղատիա արշաւելը երեւելի փոփոխութիւն մը կրած չէ: Ա ասն զի թէպէտ եւ Փոկէայէն գաղթականներ դալով Գաղիային հարաւային կողմը Մարտիլիա քաղաքը շինած էին ու յունարէն կը խօսէին, բայց աս լեզուն Գաղիայի ուրիշ կողմերը չեր տարածւած. որովհետեւ, ինչպէս Մտրաբոն կը պատմէ, Կեղտերը Հռոմայեցւոց տակ մանելէն ետեւ Մարտիլիացւոց հետ հաղորդակցութիւն ունենալու սկսան:

842. Բայց երբ որ Հռոմայեցիք Յուլիոս Կեսարին ձեռքովը Կեղտերը տակերնին առին նէ, կեղտերէնը ընդհանուր փոփոխութիւն մը ունեցաւ. ինչու որ յաղթօղները գիտնալով որ լեզուի նոյնութիւնը ազգերը իրարու հետ միացընելու մեծ միջոց մըն է, մէջերնին լատիներէն լեզուն խոթելու ջանացին: Լատիներէն լեզուաւ օրէնքները դրին, կամ մանաւանդիրենց օրէնքները յաղթըւողներուն տուին: Ամէն հասարակաց գործքերը, թէ ատեաններու թէ զօրաց մէջ, սկսան լատիներէն ըլլալ: Ամէն երեւելի քաղաքներու մէջ գասատուններ հաստատեցին, ու քաջըւողներուն պարգեւներ բաժնելով, աշկերտներուն փոյթը կը գրգռէին: Ամենեւին գիրք կամ գրւածքան չունեցող լեզու մը ջնջելու կամ գէթ ապականելու համար ասկից աւելի բան մը պէտք էր: Ասոնցմէզ զատ ալ Գաղատացւոց զլսաւորները իրենց աղատութիւնը գտնելէն յուսահատելով, գոնէ յաղթըւողներէն զատւելով յաղթողներուն մէջ խառնըւելու համար կեղտերէնի մնացորդները կ'ուղէին բոլորովին թողար, որ կարօղ ըլլան աղէկ լատիներէն սովորիլ ու խօսիլ:

843. Բայց Հռոմայեցիք ալ Կեղտերն ալ փուճտեղ կ'աշխատէին. ինչու որ անկարելի եղաւ Գաղատիայի մէջ մաքուր լատիներէն լեզուն պահել, ու

աս լատիներէն ու կեղտերէն լեզուներուն խառնուրդէննոր լեզու մը ելաւ, որն որ մինչեւ Եղարք տեւեց:

844. Աս ատեններա եկան ֆուանիները, որոնք իրենց օրէնքները յաղթըւողներուն վրայ դնելու ու լեզունին սովորեցրնելու ետեւէն չինկան. Հապա իրենց երկրէն բերած տեւտոներէն, կամ հին գերմաներէն լեզուն մինակ պալատին մէջ կը խօսէին: Բայց յաղթօղներն ու յաղթըւողները իրարու հետ միշտ հազորդակցութիւն ունենալով, լեզունին իրարու բառեր, ոճեր, ձեւեր, կու տային կառնէին: Ասով Գաղատացւոց կամ հին Գաղիացւոց լեզուն նորէն մէյմ' ալ փոխւեցաւ:

845. Խնչպէս տեսնըւեցաւ, Գաղատացւոց երկու անգամ երկու զանազան ազգեւ յաղթըւելովը, ու երեք լեզուի, այս ինքն կեղտերէնի, լատիներէնի ու տեւտոններէնի խառնուրդէն ելաւ Գաղատիայի լեզուն, որն որ Հռոմայեցերէն ըսւեցաւ, ինչու որ աս խառնուրդին մէջ կեղտերէնէն ու տեւտոններէնէն աւելի հռոմայեցւոց լեզուին կամ լատիներէնի բառեր կային: Միանգամայն Գեղջկական հռոմայեցերէն ալ կ'անուանէին, ինչու որ աւելի գեղացիք ու ռամիկ ժողովուրդը աս լեզուն կը խօսէր:

846. Աս խառնուրած լեզուով շինւած ու մինչեւ հիմայ մեր ձեռքը հասած ամենէն հին գրուածը, Յարին մէջ Կարոլոս Կունտ, Գաղիացւոց թագաւորին, ու իր Եղբօրը Լուգովիկոս Գերմանական, Գերմանացւոց թագաւորին, դաշինքն է: Ասոնք իրենց երդումները իրենց դիմացի ազգին լեզուովը ըրին: Իրենց մէջ երկու Եղբարք տեւտոններէն կը խօսէին. Երդը Երդման ասեն Լուգովիկոսը Կարոլոսին հպատակներուն, այս ինքն Գաղիացւոց լեզուաւ Երդում ըրաւ, Կարոլոսն ալ Լուգովիկոսին հպատակներուն, այս ինքն Գերմանացւոց լեզուաւ:

847. Աս տեղս Լուգովիկոսին Գաղիացւոց ըրած Երդումը, ու Գաղիացի իշխաններուն իրեն տը-

ւած պատասխանը կը դնենք, որպէս զի ան առենան գաղիերէնին ի՞նչ տեսակ բան ըլլալ իմացւի:

ԼՈՒԴՀՈՎՆԿԱՍՏԻ ԵՐԳՈՒՄԸ

Pro Deu amur et pro christiano poble et nostro commun salvament, dist di en avant, in quant Deus savir et potir me dunat, si salvarai eo cist meon fradre Karlo, et in adjudha et in eadhuna cosa, si com om per dreict son fradre salvar dist, in o quid il imi altresi fareret; et ad Ludher nul plaid nunquam prindrai, qui meon vol, cist meon fradre Karlo in damno sit.

Pour l'amour de Dieu et du peuple chrétien et notre commune sûreté, de ce jour en avant, tant que Dieu me donnera de savoir et de pouvoir, je sauverai ce mien frère Charles ici présent, et lui serai en aide dans chaque chose, ainsi qu'un homme doit par droit, sauver son frère, en ce qu'il en ferait autant pour moi; et avec Lothaire je ne ferai jamais aucun accord qui, par ma volonté, soit préjudiciable à mon frère Charles ici présent.

ԳԱՂԻԱՑԻ ԻՇԽԱՆԵՐՈՒՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Si Lodhuigs sacrament que son fradre Karlo jurat conservat, et Karl meon sendra de sua parte non los tanit, si jo retornar non l'int pois, ne jo ne neuls cui eo retornar int pois, in nulla adjudha contra Lodhuigs non li iuen.

Si Louis observe le serment qu'à son frère Charles il jure, et si Charles mon seigneur ne le tient point de son côté, si je ne puis l'en détourner, ni moi ni aucun de ceux que je puis en détourner, ne lui serons aucunement en aide contre Louis.

848. Ինչպէս որ աս օրինակներէն կ'երեւայ, աս լեզուն իրաւամբ հռոմայեցերէն կ'ըսւէր: Մէջի բառերուն շատը լատիներէն են, գեռ յօդ ու ամփոփմունք (58. 1.) չկայ, անձնաւոր դերանունները բայէն ետքը կը դրւին: Ուստի աս լեզուն աւելի նման է լատիներէնին, որմէ որ առաջ եկած է, քան թէ հիմակւան գաղիերէնի. ի վերայ այսր ամենայնի միշտ կը տեսնըւի որ գաղիերէնի պատրաստութիւն մըն է: Բայց ձ. գարուն մէջ լեզուն արդէն մեծ յառաջադիմութիւն ըրած էր. ինչպէս կընայ իմացւիլ Ա. Ռ. թանասի ըսւած հանգանակէն, որն որ աս դարուս մէջ թարգմանւեցաւ:

Kikumkes vult salſe eſtre devant toutes choses beſoing eſt qu'il tienget la comune fei.

Laquelle ſi caskun entiere e n'ēent malmis me ne guarde ras sans dotance pardurable ment perirat.

Iceste eſt acertes la comune fei que uns deu en trinitet et la trinitet en unitet aorums.

Quiconque veut être sauvé, avant toutes choses, doit tenir la commune foi.

Si chacun ne la garde entière et sans mélange, sans aucun doute il périra pour toujours.

Cette commune foi eſt bien certainement que un Dieu en trinité et la Trinité en unité nous adorions.

849. Τοις ζωομαյեցերէն լեզուն որ իսկղբան գաղատիայի ամէն կողմը զրեթէ նոյն էր, քիչ մը եաքը երկու տարրեր ճիւղ բաժնըւեցաւ: Ճիւսիսային կողմերուն բնակիչներուն լեզուն զիրենք տակերնին առնօղ բիրտ ազգերուն, ու իրենց բնակած երկրին խրստութեան նշանները ունէր. ինչպէս ըսեմ բաղաձայններու կրկնութիւն, իփստ ու իրարու անհամաձայն վանկեր, կոկորդէ հնչըւելու շատ ձայներ, եւ այլն. բայց աւելի զօրութիւն, ազգուութիւն, կենդանութիւն ունէր. աս լեզուն Օալի լեզու կամ Ալօն հոռմայեցերէն ըսւեցաւ: “Եղն ատենները հարաւային կողմերը, հին Նարբոնեան գաղատիայի մէջ, որն որ ետեւէն Փրօվանս ըսւեցաւ, ուրիշ լեզու մը կը ձեւանար, որն որ թէպէտ ճիւսիսային դիերուն լեզուին կենդանութիւնն ու ազգուութիւնը չունէր, բայց աս երկիրներուն աղւորութեան ու իր բնակչացը բարակութեան համաձայն անուշ ու բարակ լեզու մըն էր, ու Օգի լեզու * կամ Փրօվանսի հոռմայեցերէն ըսւեցաւ:

850. Գաղիայի բանաստեղծութեան առջինշոյլները պինտ առաջ հարաւային կողմերը ծագեցան. Հոն տեղերուն պարզ օդը, վճիտ ու պայծառ երկիրնքը, առատ բերքը, բնակիչներուն բարակ ու ազնիւ զգաց-

* Թէ ճիւսիսային թէ հարաւային կողմերը իրենց գործածած հաստատական Այս, Համանիկը իրենց լեզուին անուն դրին. ուստի առջինները Langue d'Oui, կամ d'Oil լսին, իսկ մէկանները Langue d'Os.

մունքը, մէկտեղ գալով Գրօվանսին ու Կանկոգին
բնակիչներուն բանաստեղծութեան մեծ յարմարու-
թիւն մը կու տային։ Աս տեղերէն ելան Յջուպա-
տուր ըսւած բանաստեղծները կամ երդիչները, ո-
րոնց մէջ Կիյլեօմ Վաքիթէնի դուքսը շատ երեւելի է։

851. Յջուպատուրները ոտանաւորներ կը շե-
նէին, ու բերդէ բերդ, քաղքէ քաղաք երթալով
շատ անդամ իրենք կ'երդէին. բայց աւելի հետերնին
մէկ կամ երկու ձեռնածու ալ կ'ունենային, որոնք ի-
րենց ոտանաւորները կ'երդէին, կամ երկայն վիպասա-
նութիւններ * ու ասպետներու պատմութիւններ կը
պատմէին։ Երբ որ լսօղները կը ձանձրանային, ձեռն-
ածուն կը սկսէր միմոսութիւններ ընելով անոնք
զուարձացընել։ Ան ատենւան համարման նայելով,
Յջուպատուր ըլլալ մեծ պատիւ կը սեպւէր, ինչու
որ շատ երեւելի մարդիկներ ալ կար մէջերնին։ Յջու-
պատուրները մինչեւ թագաւորներուն պալատը կը
մտնէին կ'ելլէին. շատ անդամ ալ նոյն իսկ թագա-
ւորները իրենց պարապ ատենները բանաստեղծու-
թեան տալը ամօթ չէին սեպւէր։ Իսկ ձեռնածու ը-
լլալ քիչ մը արհամարհ բան կը սեպւէր. ի վերայ
այսը ամենայնի երբ որ մէկը շատ քաջ ձեռնածու
կ'ըլլար, Յջուպատուրի պատուոյն ալ կը բնար հասնիլ։
Միօրինակ ոտանաւորներ երդելով, ձեռնածուն ո-
տանաւոր շինել կը սովորէր. թէ որ իս ոտանաւորները
կը հաւնէին, ան ատեն դուքս մը կամ կոմս մը ձեռն-
ածուն ասպետ կ'ընէր, ու երբ որ մէկը ասպետ
կ'ըլլար, ու ոտանաւոր կը բնար շինել նէ, ալ Յջու-
պատուր կը սեպւէր։

852. Գրօվանսէն ու ետեւէ ետեւ դրեթէ Գա-
ղայի բոլոր հարաւային դաւառներէն, ան տեղերուն

* Աս տեսակ բանաստեղծութիւններուն մինչեւ հիմայ
Roman կ'ըսեն, որովհետեւ ասոնք պինտ առաջ հռո-
մայեցերէն գրւեցան, որուն որ իրենք, վերը (845) ը-
սածնուս պէս Langue Romaine, կամ Roman rustique
կ'ըսեին։

բանատեղծները գրօվանսի լեզուն խօսած ատենը,
հարիւր հատեն աւելի թրուպատուր ելան, որոնք ի-
րենց ատենները շատ զարմանալի սեպւեցան։ Փրօ-
վանսի հռոմայեցերէնին ու թրուպատուրներուն բա-
նաստեղծութեան ինչպէս բան ըլլալը իմացրնելու հա-
մար, ձ.լ. դարուն մէջ ան լեզուով դրւած ստանա-
ւորէ մը կտոր մը կը դնենք, որուն դիմացի գաղիերէն
թարգմանութիւնը երեւելի հնագէտներէն մէկունն է.
բայց աս թարգմանութիւնն ալ հին ըլլալով, ու աւե-
լի բառ առ բառ թարգմանելուն համար, հիմակւան
գաղիերէնէն քիչ մը տարբեր է։

Oiet, virgines, also que vos

[dirum,

Aiseet presen, que vos coman-

[darum :

Atendet un espos, Jhesu Sal-

[vaire a nom.

Gaire no i dormet

Aisel espos que vos hor' a-

[tendet.

Venit en terra per los vostres

[pechet:

De la Virgine en Betleem fo

[net,

E flum Jorda lavet et lutet.

Gaire no i dormet, etc.

En fo batut, gablet et lai de-

[niet,

Sus e la crot batut, e clau fi-

[get:

Deu monumen deso entrepau-

[set.

Gaire no i dormet, etc.

E resors es, l'Ascriptura o

[dii.

Gabriels soi, en trames aici.

Atendet lo, que ja venra praici.

Gaire no i dormet, etc....

De nostr'oli queret nos a do-

[ner;

No n'auret pont, alet en a-

[chapter]

Ecoutez vierges, ce que vous

[dirons,

Ceux présents, que vous com-

[manderons:

Attendez un époux, Jesus Sau-

veur a nom.

Guère n'y dormit

Cet époux que vous ores at-

tentendez.

Vint en terre pour les votres

[péchés:

De la Vierge en Bethléem fut

[né,

En fleuve du Jourdain lavé et

[baptisé.

Guère n'y dormit, etc.

Il fut battu, moqué, et là re-

[nié.

En haut sur la croix battu,

[en clou fiché;

Du monument dessous reposa.

Guère n'y dormit, etc.

Et ressuscité est, l'Écriture

[le dit.

Gabriel suis, moi placé ici.

Attendez-le, vuque bientôt

[viendra par ici.

Guère n'y dormit, etc....

De notre huile demandez à nous

[à donner;

N'en aurez point allez en a-

[cheter

Deus merchaans que lai veet Des marchands que là voyez
 [ester.] [être.]
 Dolentas! chaitivas! trop i a- Dolentes! chétives! trop y a-
 [vem dormit.] [vons dormi.]

Les marchands.

Domnas gentils, no vos co-	Dames gentilles, ne vous con-
[vent ester,	[vient être,
Ni lojamen aici ademorer.	Ni longuement ici demeurer.
Cosel queret, nou vos poem	Conseil cherchez, n'en à vous
[doner;	[pouvons donner;
Queret lo deu chi vos pot co-	Cherchez-le de qui vous peut
[seler.	[conseiller.
Dolentas! chaitivas! etc.	Dolentes! chétives! etc.
Alet areir a vostras saje seros,	Allez arrière à vos sages
E preiat las per Deu lo glorios,	[soeurs,
De oleo fasen socors a vos:	Et priez-les par Dieu le glo-
Faites o tost, que ja venra	[rieux,
[l'espos.	Que d'huile fassent secours à
Dolentas! chaitivas! etc.	[vous:
	Faites cela tôt, vuque bientôt
	[viendra l'époux.
	Dolentes! chétives! etc.

Le Christ.

Alet, chaitivas! alet malaureas! Allez, chétives! allez malheu-

reuses!

A tot jors mais vos so penas

[livreas, À toujours désormais vous

sont peines livrées.

En efern ora seret meneias. En enfer ores serez menées.

853. Աստվածային կողմերուն բանաստեղծու-

թիւնն ու գրագիտութիւնը Գաղեայի մէջ հաստատուն

արմատ չունէր. ինչու որ ան ատենը հիւսիսային կող-

մերը հաստատած տէրութեան լեզուն չէր, ու պէտք

էր որ հիւսիսային դիերուն բանաստեղծութենէն ու

գրագիտութենէն յաղթըւէր: Որովհետեւ նորման-

ները Գաղեայի հիւսիսային հարուստ գաւառներէն

մէկը առնելով, հօն տեղը նոր տէրութիւն մը հաս-

տատեցին, ու յաղթըւողներուն լեզուն կը խօսէին,

իրենց լեզուէն ալ քիչ մը բառէր, գարձուածներ կամ

ոճեր խառնելով: Ճա. գարուն սկիզբէն նորմանտի

գաւառը, թէպէտ եւ Փրօվանսին պէս բանաստեղ-

ծութեան մէջ ծաղկած չէր, բայց ան ատենւան նայ-

Ելով գիտուն ու ուսումնասէր կ'երեւար։ Ը ատ դըպ-
րատուններ կային որոնց մէջ լատիներէն ու ռամկօրէն
լեզուն, այս ինքն հռոմայեցերէն կը սովորեցրնէին։
Օտարականներուն աս լեզուն սովորելու ունեցած փոյ-
թը լեզուն շատ կատարելագործեց. ան ատենէն կար-
ծես թէ աս լեզուին փառաւոր ու երեւելի բլալու
յարմարութիւն մը արւեցաւ։ “Աորմանները քիչ մը
ետքը ուրիշ տեղեր տարին, ու գլխաւորաբար Խնդ-
ղիա։ Ակյլեօմ որն որ Խնդղիա իր տակը աւաւ հռոմայ-
եցւոց պէս իր լեզուն մէջերնին խոթել ուզեց, ու ա-
տեաններուն եւ ուրիշ հասարակաց գործքերուն մէջ
հռոմայեցերէնը գործածել կու տար։”

854. Աս ատեններս սկսան հիւսիսային կողմերէն
ալ բանաստեղծներ ելլալ, որոնք թրուվէր ըսւեցան։
Ասոնք թէպէտ թրուպատուրներուն ոտանաւորներուն
աղւորութեանն ու անուշութեան չէին կը հաս-
նիլ, ի վերայ այօր ամենայնի ազգային բանաստեղ-
ծութիւնը հաստատողները կը սեպւին։ Հասարակօ-
րէն անանկ կը կարծըւի որ իրենք հաստատած ըլլան
ոտանաւորներուն նոյն յանգերը ամէն մէկ տողին ճո-
թը դնելը, ինչու որ իրենցմէ առջինները երբեմն տո-
ղերուն սկիզբը, երբեմն մէջը ու երբեմն վերջը կը
դնէին։

855. Թրուպատուրներուն ու թրուվէրներուն
լեզուին մէջ եղած տարբերութիւնը ցուցընելու հա-
մար, հստեղս կտոր մը վերջիններուն բանաստեղծու-
թէնէն կը դնէնք։

Taillefer, ki mult bien cantout,
Sor un cheval ki tost alout,
Devant li dus alout cantant
De Karlemaine et de Rollant,
Et d' Olivier et des valsals,
Ki morurent à Ronschevals.
Quant ils orent chevalchié tant
K'as Engleis vinrent aprismant,
Sires, dit Taillefer, merci,
Je vous ai lungement servi,
Tut mon service me debvez;

Hui se vos plait, me le rendez.
Por fut guerre dun vous requeler,
E si vos voil forment préier:
Otréiez moi, ke jo my faille,
Li premier colp de la bataille.
E li dus répond: je l'otrei.
E Taillefer pointe à desrei,
Devant soy li altrer se mist;
Ou Englez feri, si l'occist;
De soz le pis parmi la pance
Li fit passer ultre la lance;
A terre estendu l'abbatti,
Poz trait l'espée, autre féri.
Poz a crié: Venez, venez;
Ke faites vos? Férez, férez.

- 856. ¶ կտորս վերը** (852) գրածներնուուս հետ
բաղդատելով, յայտնի կը տեսնըւի որ թէպէտ հի-
մակւան գաղիերէնը երկուքէն ալ տարրեր է, ի վե-
րայ այսր ամենայնի օդրուպատուրներուն լեզուէն, այս
ինքն ֆրովանսի հռոմայեցերէնէն կամ Օգի լեզուէն,
աւելի հեռու է քան թէ օդրուվերներուն լեզուէն,
այս ինքն վալօն հռոմայեցերէնէն կամ Օալի լեզուէն.
ուսկից կը հետեւի որ հիմակւան գաղիերէնը աս վեր-
ջինէն ելած է, անոր համար ասկից ետեւ աս լեզուն
գաղիերէն կը կանչենք:
- 857. ¶ երը** (853) օդրուվերներուն լեզուին ու
բանաստեղծութեան ինչ պատճառաւ օդրուպատուր-
ներուն լեզուին յաղթելուն վրայ քիչ մը խօսեցանք.
բայց օդրուպատուրներուն բոլորովին լուելուն պատ-
ճառը աս եղաւ: Եթբ որ Գաղիերէն լեզուն կ'առա-
ջանար կը կատարելագործըւէր, օդրուպատուրներուն
հայրենիքը սաստիկ պատերազմով մը կը նեղւէր:
Գաղիայի հիւսիսային կողմերուն ազնուականները
միանալով Վղբիդեան աղանդաւորներուն դէմ պա-
տերազմի գացին, որոնք հարաւային գաւառները կ'ա-
պականէին, ու օդրուպատուրներն ալ իրենց ոտանա-
ւորներով աս շար հերետիկոսները կը պաշտպանէին:
¶ պատերազմիս ատենները օդրուպատուրները բա-
նաստեղծութեան ետեւէ չկրցան իյնաւ, ու վերջա-

պէս իրենց հայրենիքէն վուրնտըւելով, գացին թշուշ վէրներուն հետ միացան, ու սկսան անոնց լեզուաւ դրել: Իրենց լեզուն ալ, երբ որ ալ ան լեզուով գրօղ չմնաց նէ, դրաւոր լեզու ըլլալը կորսընցընելով, օրէ օր ինկաւ, ու վերջապէս անարդ ռամկօրէն լեզու մը եղաւ, որն որ մինչեւ հիմայ Փրօվանսին մէջ կը խօսւի: Ասանկով Վալօն հոռմայեցերէնը յաղթեց, ու օրէ օր թշուշվէրներուն գրչին տակը հարստնալով, կատարելագործըւելով հիմակւան գաղիերէնին պայծառութեան հասաւ:

858. Ջար ու ձ.Գ.դարին մէջ խաչակրաց ամէն աղաքերէն ժողվուելով, արեւելք երթալը գաղիերէնին ծաղկելուն, կատարելագործըւելուն, իր բրտութիւնն ու խստութիւնը կամաց կամաց կորսընցընելուն ու իր բառերուն շատնալուն շատ օգնեց: Աս մէծ գաղթականութեանց մէջ, կ'ըսէ թովմաս, ամէն աղգերը, ու ասով ամէն լեզուները խառնըւեցան: Գաղիացիք, խտալացիք, Ննդղիացիք, Գերմանացիք իրարու մօտիկցան: Ծամմիզ ու Տիբերիս գետին քովի բնակիչները Լօար կամ Դանուբ գետին քովի բնակիչներուն հետ խօսելու հարկաւորութիւն ունեցան: Անկարելիէ որ երկու հարիւր տարւան մէջ, ասոնց ամենուն լեզուները իրարմէ շատ բառեր կամ ոճեր առած տուած չըլլան: Ասկից զատ Ասիայի կլիմային անուշութիւնը, Եւրոպացւոց ան աղւոր տեղերը հաստատւիը, ստացածնոր գաղափարներն ու նոր զգածմունքները, Երաբացւոց ու Ասրակինոսաց հետ ունեցած հաղորդակցութիւննին, դրած դաշնադրութիւննին, պէտք էր որ լեզուին գանձերը հարստցընէին. մանաւանդ որ ան ատենները Ասիայի աղգերը գիտութիւններ ու լուսաւորութիւններունէին: Իսյց գաղիերէնի հարըստնալուն գլխաւոր պատճառ ըլլօղը Գաղիացւոց կոստանդինուպօլիսի հետ ունեցած հաղորդակցութիւնն է: Գաղիացիք աս քաղաքս առին, ու մէջը վաթսուն տարւան շափ տիրեցին. ասով յաղթըւողներուն լեզ-

զուն իր կապուտներովը յաղթողներուն լեզուն հա-
րստցուց։ Արելի է որ ան ատենները մտած ըլլան
մեր մէջը այնչափ յունարէն բառեր որ լեզուներնուս
մէջ կը գտնրւին. ու մեր լեզուն որ առաջ լատիներէնի
մացորդներէն շինւած էր, դարձուածներու եւ երեմն
համաձայնութեան կողմանէ աւելինմանութիւն ունե-
ցաւ շոմերոսի քան թէ Վիրդիլիոսի լեզուին հետ։

859. Աս ատեններս, այսինքն դէպ ի ձ.Գ. դարուն
սկիզբները, Յ. Կամբանեի կոմսը ու Նավարի թա-
գաւորը Ա. Երկիրը ազատելու համար Լոիսիա երթալէն
ետեւ, սկսաւ ուսմանց ետեւէ իյնալ ու գիտութիւն-
ները պայծառացընելու ջանալ։ Բանաստեղծութիւնը
շատ սիրելուն, ու ինքն ալ ոտանաւոր շինելուն, աս
արուեստին մէջ քաջ ըլլօղները շատ առատութեամբ
կը վարձատրէր։ Կատ անդամ մէկ քանի հատ իրեն
պէս բանաստեղծութեան սէր ունեցող իշխաններու
հետ, ուրիշ բանաստեղծները կը ժողվէր, անոնց գըր-
ւածները քննելու համար։ Եւ ինքը գահէրէց կը
նստէր աս ժողովին որն որ Գաղղիայի ճեմարանին մէկ
օրինակը կը ընայ ըստիւ։

860. Ասկից սկսեալ լեզուն երթալով կ'առաջա-
նար, բայց աւելի Ժ.Գ. դարին մէջ հարստցաւ. ու ասոր
պատճառը գլխաւորաբար Ա. Գրանսօա թագաւորն
էր, որն որ ուսմանց ու արուեստներուն ետեւէ իյնօղնե-
րը իր առատ պարդեւներովը ու պաշտպանութեամբը
կը յորդորէր։

861. Որովհեաեւ աս թագաւորս ուսմանց ծաղ-
կելու ատենը գտնելուցաւ, Յունաստանին ուսմանց
մացորդները ժողվելով Գաղղիա բերելու ետեւէն ին-
կաւ։ Աս փութով Ուսմանց հայր ու նորոգիչ ան-
ւանւելու արժանի եղաւ։ Խնչպէս որ վերերը ըսինք
(842) ատեաններու մէջ միշտ լատիներէն կը գործած-
էր. Ա. Գրանսօա 1536ին հրաման տուաւ որ անկէ ե-
տեւ ալ գաղղիերէն ըլլայ։ Ասանկով իր առատաձեռ-
նութեամբը ու իշխանութեամբը ուսմանց պայծառա-
քեր. ԳԱՂ. Ա.

նալուն ու լեզուին առաջ երթալուն ու հարբատնալուն պատճառ ըլլալէն զատ, թէ ինքը անձամբ ստանաւոր կը շինէր, եւ թէ քովը դիտուն մարդիկներ կը ժողվէր, որոնք կերակրոյ ժամանակը հետը ուսմանց վրայ կը խօսէին. իր պալատը բանաստեղծներուն քաջութեանը հանդիսարան մըն էր :

862. Ճ.Գ. Կուգովիկոսին թագաւորութեան առջե ատենները, այս ինքն ձև դարուն սկիզբները, կասթօն Օրլէանի դուքսը իր պալատին մէջ ուսումնական ժողովներ կ'ընէր: «Քաղաքացիներն ալ իշխաններուն հետեւելով աներնուն մէջ զանազան ուսումնական ընկերութիւններ կը հաստատէին, որոնց մէջ երեւելի եղաւ Գօնիքար անունով հարուստ քաղաքացի մը: Աշխարհականները ասանկ փութով զըւարձալի ուսմանց ու գրադիտութեան ետեւէ ինկած ատեննին, Փօր Քօյալին կրօնաւորները աւելի ուսումնականութեան բարձր ու հիմնական մասերը առաջ տանելու ետեւէ կ'իյնային:

863. Շայց տէրութիւնը մէջը մանելով, աս առանձին մարդիկներուն փոյթը պսակեց ընդհանուր մէկ ընկերութիւն մը հաստատելով. Ճ.Գ. Կուգովիկոս 1635 ին Գաղիայի ճեմարանը հաստատեց, որպէս զի գաղիերէն լեզուն ու գրադիտութիւնը պայծառացընելու ետեւէ իյնան, ու երկուքին ալ ապականելուն դէմ դնեն: Մէկ քանի տարի վերջը, այս ինքն 1639 ին, անդամներուն թիւը քառասունի հասաւ, ու մինչուկ հիմայ աս թիւս հաստատուն կը պահէի. ասոնցմէ մէկը գահերէց է, մէկը դիւանադպիր, մէկն ալ գրադիր: Աս երեք պաշտօնատարներէն զատ մէյմ'ալ գրքապետ կայ: Անդամները շաբաթը անդամ մը կէսօրէ վերջը կը ժողվին. ու թէ որ հարկաւոր գործք մը ըւլայ նէ, աւելի շատ անդամ կը ժողվին:

864. Ճ'եմարանին հաստատելէն քանի մը տարի ետեւ, այս ինքն 1637 ին, բառգիրք մը շինելու խորհուրդ ըրին, ու որոշեցին որ շատ փութով ետեւէ

իյնան առ բանս գլուխ հանելու։ Որովհետեւ իրենց միտքը ան էր որ լեզուն վերջի աստիճանի կատարեալ լեզուներուն կարգը մտնէ, կը տեսնէին որ ճարտա-սանութիւն ու բանաստեղծութեան գիրք մը պէտք է։ Բայց բնական կարգով առաջ երթալու համար առաջ քերականութիւն ու մանաւանդ բառդիրք մը պէտք էր, որն որ լեզուին մէջ ընդունւած ու գործածւելու բառերուն ու ոճերուն գանձարանի մը պէս ըլլայ։ Ուստի սկսան առաջ բառդրքին վրայ աշխատիլ, որն որ 1694 ին կատարեալ դուրս ելաւ։

865. Փաթրիւ անունով մէկը 1640 ին ճեմա-րանին անդամ ընդունւած օրը աղլոր ճառ մը խօսե-ցաւ, որն որ ամենէն հաւաքւելով, հաստատեցին որ անկէ ետեւ ամէն անդամ ընդունւողները ճառ մը զբուցեն, ու ասիկայ մինչեւ հիմայ կը պահէվ։

866. Պալզադ, որն որ ճեմարանին առաջի անդա-մներէն մէկն էր, 1654 ին ստակ դրաւ, որն որ տարին հարիւր լիտր կը բերէր, որպէս զի երկու տարի մէյմը, ճեմարանին որոշած նիւթին վրայ ամենէն աղէկ ճառ մը շինողնեն երկու հարիւր լիտրի պարզեւ մը տրւի։ Աս բանս զանազան արդելքներու համար մինչուկ 1671 մնալով, զլուխը եւելցաւ, ուստի եւ հիմայ երեք հարիւր լիտրի պարզեւ մը կը տրւի։ Ճեմարանին ան-դամներէն երեք հոգի, 1671 ին գաղտուկ ճեմարա-նին գրքապետին երեք հարիւր լիտր տուին, բանա-ստեղծութեան մէջ քաջ ըլլողին պարզեւ մը տալու համար, որն որ խել մը ատեն շարունակւեցաւ։ Բայց ետքը ֆրանսօատը Վլէրմօն Կօայօնի եպիսկոպոսը անոր համար ալ գլուխ մը դրաւ։ Ասանկով երկու պարզեւ կայ. մէյմը ճարտասանութեան մէյմ'ալ բանաստեղ-ծութեան համար, որոնք առաջ երկու տարի մէյմը կու տային, բայց հիմայ երկուքն ալ ամէն տարի կու տան։ Ամէն մարդ իրաւունք ունի որ աս պարզեւս առնելու ետեւէ իյնայ, բաց ի ճեմարանի անդամներէն որոնք դատաւոր պիտի բլլան, թէ ով արժանի է պարզեւին։

867. Աս դարուս մէջ գաղիերէն լեզուն մեծ կատարելութեան հասաւ, ու հաստատւեցաւ, անանկոր անկէ ետեւ ալ չփոխւեցաւ : Ասոր գլխաւոր պատճառը ստուգիւ ձ.Գ. Լուդովիկոսին առատաձեռնութիւնը եւ ուսմոնքը պայծառացընելու ունեցած սէրն է. ինչու որ ամէն երեւելի գրագէտներուն թոշակ կապելէն զատ, շատերուն իրեն հետ ուզած ատեննին տեսնըւելու հրաման կու տար, ու ոմանց զանազան պաշտօններ . որով քաջալերւելով աս աստիճանի կատարելութեան հասցուցին լեզուն : Ուստի հոս կը դադրի լեզուին պատմութիւնը : Հիմայ գանք տեսնենք թէ որ հեղինակները լեզուին երեւելի փոփոխութիւններուն պատճառ եղան, կամ լեզուն հաստատեցին, եւ որոնք են հաստատւելէն ետեւ եղօղանուանի հեղինակները :

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ

ՄԻՆՉԵՒ ԺԴ ԼՈՒԴՈՎԻԿՈՍԻՆ ԴԱՐԸ ԵՂՕԳ ԵՐԵՒԵԼԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

868. Մինչեւ ձ.Գ. դարը թարուպատուրներէն ու թրուվերներէն զատ, գաղիերէն գրագիտութեան մէջ յիշւելու արժանի մատենագիր մը չկայ : Ինչու որ մինչուկ ան ատեն հեղինակները ամօթ կը սեպէին իրենց գրքերը անանկ լեզուով մը գրել որն որ իրենցմէ առաջ գրքի մը մէջ գործածւած չէր . ու լեզուներնուն վրայ բաւական վստահութիւն չունէին, որ իրենց մտաց ծնունդը իրենցմէ ետքը եկող ազգերուն կարօղ ըլլայ հաղորդել : Մինակ բանաստեղծութիւնը, աւելի համարձակ ու յանդուղն գտնըւելով, կը գործածէր աս լեզուն, որն որ լեզուն նոր բացւած

տղու մը թոթովախօսութեան կը նմանէր : Առուդիւ
քանի մը գրադէտնէր աս ժամանակէն առաջ գրւած
մէկ քանի գրքեր առաջ կը բերեն . բայց իրենք ալ
կը խոստովանին որ գժուար է որոշելը թէ արդեօք բուն
հեղինակները գաղերէն գրած են , չէ նէ իրենք լա-
տիներէն գրած ու ետքը ուրիշները թարգմանած են :
Ինչ որ ըլլայ նէ հասարակօրէն Ա Ի Հ Ա Ր Տ Ա Խ Ե Ն ը առջի
գաղիերէն գրող հեղինակը կը սեպւի . ուստի մենք
ալ առջի տարակուսականները թող տալով իրմէ կը
սկսինք Գաղիացւոց հեղինակները :

869. Ա Ի Լ Հ Ա Ր Տ Ա Խ Ե Ն (Ժ.Օֆրոա տը —), Շամ-
փանեի Մարէշալ , գէպ ի 1167 ին ծնաւ , ու գէպ ի
1213 ին թեսալիս մեռաւ : — Շատ անուանի էր զե-
նուրութեան մէջ , ու անանկ տգէտ ու խժդական
ատենները ուսմանց ետեւէ ինկաւ : Խաչակիրներուն
պատերազմներուն ատենը , Շամփանեի կոմաքնիպոյին
հետ գնաց , ու 1204 ին կոստանդինուպօլիսին Եւրո-
պացոցմէ առնըւելուն ներկայ ու զործակից ըլլալէն
ետեւ պատմութիւնը գրեց : Լեզունիր պարզութեամբն
ու հին բրտութեամբը հաճոյ կ'ըլլայ . անանկ կ'երեւայ
որ նոր շինւած լեզու մը անանկ բաներ կը պատմէ որ
ուրիշ անգամ պատմած չունի : Ինչպէս որ վերը ըսինք
որովհետեւ աս գիրքս գաղիերէն արձակ շարադրու-
թեամբ գրւած գրքերուն մէջ ամենէն հինն է , օրինա-
կի համար սկիզբը հոս կը գնենք . ինչու որ աս արձակ
կտորէն լեզուն աւելի աղէկ կը ճանչցըւի քան թէ
թըուվերներուն ոտանաւորներէն :

Sachiés que 1198 ans après l'incarnation notre Seg-
nor J. C. al tens Innocent III. Apostoille de Rome et Philip-
pe, roi de France, et Richard, roi d'Angleterre, ot un Saint
home en France, qui ot nom Folques de Nuilli; cel Nuilli
siest entre Lagny sor Marne et Paris: et il ere pres-
tre et tenoit la parroiche de la ville: et cil Folques dont
je vous di, començà à parler de Dieu par France et par les
aultres terres entor, et notre Sires fist maint miracles por
luy. Sachiés quela renomée de cil Saint home alla tant qu'el-
le vint de l'Apostoille de Rome Innocent; et l'Apostoille
envoya en France, et manda al Prodomé que il empres-

chast des croix par s'autorité: et après il envoia un suen Chardonat, maistre Perron de Chappes Croisié; et manda par luy le pardons tel come vos dirai. Tuit cil qui se croiseroient et feroient de service deu un an en l'ost, seroient quittes de toz les péchiez que ils avoient faiz, dont ils seroient confés. Por ce que cil pardons fu issi gran, si s'en esmeurent mult li cuers de genz, et mult s'en croisierent, parce que li pardons ere si gran.

870. ԽԾԱՎՈ Դ. Շամփանեի կոման ու Նաւարի թագաւորը, 1205ին ծնաւ, ու 1253ին մեռաւ: — Ա Եւրը (859) ասոր վրայ խօսեցանք. հոնտեղը ըստածներնուու վրայ մինակ աս կ'եւելցրնենք որ շատ անուանի եղաւ Երդ շինելու մէջ. անոր համար ալ անունը Երդ շինող կը կանչէին: Ոմանք անանկ կը կարծեն որ ինքը պինտ առաջ ոտանաւորի մէջ իգական յանգերը արական յանգերու մէջ խոժեց:

871. ՋՕԷՆՎԻԼ (Յովհաննես որ —), 1223ին ծնաւ, ու 1318ին մեռաւ: — Ասիկայ Ո. Լուդովիկոս թագաւորին իշխաններուն երեւելիներէն մէկն էր, ու պատերազմներու մէջ իր թագաւորին ետեւէն երթալէն ետքը, անոր վարքը ու իր ժամանակին խաչակիրներուն պատմութիւնը գրեց: Աս գիրքս ալ շատ հաճութեամբ կը կարդացւի իր հին լեզուին աղւորութեանը ու պարզութեանը համար:

872. ՄԱՐԻԱՄ ԳԱՂԱՎՈՅ, որուն երբ ծնանելուն ու մեռնելուն վրայ բան մը չդիտցըւիր. բայց իր ոճէն ու իր գրուածներուն քանի մը խօսքերէն անանկ կ'եւրեւնայ որ ձ.Գ. դարուն մէջ գրած ըլլայ: Գաղիերէն ոտանաւոր շինող առջի կինը տօմիկայ է, եւ կամ իրմէ առաջ ալ կար նէ, մենք չենք գիտեր: Հնութեանց մէջ կը թրւելով Խոսվպոսին ու Փեղրոսին նմանողը կամ հետեւողը եղաւ: Իր գրուածներուն մէջ ամենէն երեւելին le Dist d'Ysopet ըստած առակներու քաղուած մըն է, ոտանաւոր: Աս գիրքս շատ զուարծալի կերպով գրւած է, անանկ որ շատերը կը կարծեն որ Կաֆօնթէն, գաղիայի առակախօսներուն գլուխը, շատ տեղ իրեն կը հետեւի: Հոստեղս օրինակի

Համար Մարիսմ Գաղթացւոյն առակներէն մէկ համ
կը դնենք :

Ensi avint, e bien puet estre,
Ke par devant une fenestre
Ki en une despense féu
Vola un corb; si a véu
Furmaiges qui dedens esteient,
Et séur une cloie giseient,
L'un en a pris, si s'en reva.
Un vorpilx vint, si l'encuntra,
Dou fourmage ot grant désirier
Que il en puist sa part mengier;
Par engin volra essaier
Se le corb purra engingnier.
“Ha, Diex sire, fet li gorpix,
“Cum est or cist oisiaus gentix!
“U monde n'a si bel oisel,
“Une de mes elx ne vi si bel;
“Fust tieux ses chans cum est ses cors.
“Il vauroit mix que nul fins or,,!
Li corb s'oï si bien looer
Qu'en tut le monde n'ot son per.
Purpensez s'est qu'il cantera;
Pur canter sun los ne perdra.
Son bec uvri, si cummença;
Li furmaiges li escapa;
A la terre l'estut chéir
Et li houpix le vet saisir,
Puis n'ot-il cure de sun chant
Car del' fourmage ot sun talent.

Cis example est des orgueillox
Ki de grant pris sunt desirrox;
Par lusenger e par mentir,
Les puet-um bien à gré servir.
Le lur despendent folement
Pur fause loange de la gent.

873. ԱԻՎԵՈՒ ՏԼ. ԼՕԲԻ, որ Ժ.Գ. դարին մէջն էր, ու
տեօնս (Յովհաննէս ար —) Ժ.Դ. դարին սկիզբը: —
Առջինը Roman de la Rose ըստած գործքը սկսաւ,
ու առջե 4550 տող ստանաւորները շինեց. իսկ եր-
կրորդը առաջ տարաւ ու լմբնցուց. եւ բոլորը մէկտեղ
22000 տող ստանաւոր եղաւ: Աս գործքիս նիւթը այ-
լաբանութիւն մըն է, որուն գիւտը ազւոր է, ու թէ

որ մէկը բոլոր իմաստը քանի մը տող ոտանաւորի մէջ ժողվելու ըլլար, ստուգիւ շատ անուանի բան կ'ըլլար։ Ի՞սկ Կիյլեօմ ար Լօրիին ու մանաւանդ Յովհաննէս ար Վէօնկին Երկայնաբանութեամբը, ձանձրացուցիչ ու անտանելի գիրք մը եղած է։ Աս գիրքս հրատարակւելու ատեն, շատ հոչակ ըրաւ։ Ոմանք սկսան վար զարնել, ըսելով որ բարուց տպականիչ գիրք մըն է. եւ ստուգիւ ալ իրաւունք ունէին ըսելու։ Ոմանք ալ մինչեւ Երկինք կը բարձրացընեին, ըսելով որ աս գրքով ընկերութեան շատ օգուտներ պիտի ըլլայ. մինչեւ ոմանք մէջը գուշակութիւններ ու ծածուկ բաններու մեկնութիւններ գտնել կը կարծէին։ Ինչ որ է նէ չենք կարծեր որ Հիմակւան ատենս ան աստիճանի խելքը պակաս մարդ գտնըւի որ ասանկ Երկայն ու ձանձրացուցիչ գիրք մը կարդալու բաղձանք ունենայ։

874. Գրօւսար (Յովհաննէս —), դէպի 1333 ին Վալանսիէն ծնաւ ու դէպի 1401 ին մեռաւ։ Կղերական վիճակի մէջ մտնելն ետեւ, սկսաւ ուրիշ քաղաքներ պտրտիլ, ինչու որ մէծ բաղձանք ունէր պատմութիւն գրելու։ Եւ ստուգիւ ալ շատ բան գրեց թէ ոտանաւոր թէ արձակ. որոնց մէջ գլխաւորը Դաղիայի, Ընդղիայի, Ակովտիայի, Տրիտանիայի ժամանակը գրութիւն ըսւած գիրքն է. որն որ 74 տարւան պատմութիւն է, այս ինքն 1326 էն մինչուկ 1400։ Արովհետեւ ասանկ պտրտելով ամէն կողմը լսածները գրած է, անոր համար իր պատմութիւնը հաւատարիմ բան չէ, հապա ռամիկներուն շինծու առասպելներովը լեցուն. ի վերայ այսր ամենայնի ան ժամանական մարդիկներուն վրայ գաղափար մը ունենալու համար բաւական է։ Խմէպէտ Գրօւսար շատ ոտանաւորներ ալ շինած է, ի վերայ այսր ամենայնի աւելի անուանի է իբրեւ պատմագիր քան թէ իբրեւ բանաստեղծ. եւ թէպէտ իր բանաստեղծութիւններն ալ բոլորովին անհամ չեն, բայց պատմութիւնը շատ վեր է։

875. ՎՐԵՄՈՒԹԻՒՆ ՏԸ ՓԻՉԱԾՆ, 1363 ԻՆ Ա ԵՆԵԹԻՔ
ՔԱՂԱՔԸ ՃՆԱԼ: — ՀԻՆԴ ՄԱՐԱՆ ԳՎԱՂԻԱ ԵԿԱԼ, ու
ԿԱՐՈՂՍԻՆ պալատին մէջ կրթըւեցաւ, մեծաւ:
Թէ արձակ թէ ստանաւոր շատ գրուածներ ունի, ու
բոնք շատ աղւոր շինւած են, գէթ որչափ որ ժամա-
նակը կը ներէր նէ, ու հիմակւան ժամանակս ալ բո-
լորվին յարդէ ինկած չեն: Արձակ գրուածներուն
մէջ էն ամենէն երեւելին և կարողսին պատմութիւնն
է. իսկ ստանաւորներուն մէջ իր որդւոյն բարոյական
խօսքերը:

876. ԱԼԵԽ ՇԱՄԹԻԿ, 1386 ԻՆ ՃՆԱԼ, իսկ մահը ո-
մանք 1447 ին կը դնեն, ոմանք ալ 1438 ին: — Տասն-
ութեց տարւան էր, երբ որ միտքը դրաւ որ իր ժա-
մանակին պատմութիւնը գրէ: Եւ երբ որ ետեւէն Զ.
ու կարողսին գրագիրը եղաւ, անոնք զինքը յոր-
դորեցին իր խորհուրդը կատարելու: Ասանկով սկսաւ
Վլէն գրել, ու մեծ անուն ստացաւ իր գրուածներու-
վը, մինչուկ զինքը ԳՎԱՂԻԱՅԻ ճարտասանութեան հայր
կը կանչէին: Ոտանաւոր գրուածներ ալ ունի. եւ
թէպէտ իրմէ առջիններէն աղէկ ստանաւոր կը շինէր,
բայց ետքի դարերուն անուանի բանաստեղծներուն
բարդ չիրընար մանել: Իր գլխաւոր գրուածը և կա-
րողսին պատմութիւնն է:

877. Ա ՀԵՎՈԾ (ԳՈՐԱՊԵՉՅՈՒ ԳՐԱՆՆՈԱ—), 1431 ԻՆ
ՓԱՐԻԳ ՃՆԱԼ, իսկ երբ մեռածը յայտնի չէ: — Ես
գողն ու աւազակը, որուն անունն ալ գող կը նշանակէ,
աւելի ստահակութիւններով ու շարագործութիւն-
ներով անուանի է քան թէ բանաստեղծութեամբը:
Չարութիւններուն համար երկու անդամ մահուան
դատապարարւեցաւ, շատ անդամ ալ բանս մտաւ.
բայց ամենէն ալ իր բանաստեղծութեամբ խալըսե-
ցաւ: Վանաւանդ առջի անդամ դատապարտւելու
ատեն, իր վրայ երգ մը ու դամբանագիր մը շինեց, ո-
րուն մէջ կը ստորագրէ, թէ ինչպէս իր մարմինը կա-
խաղանէն կախւած պիտի մնայ, ինչպէս անձրեւէն պի-

տի թրջե, արեւեն պիտի չորնայ, հովեն ասդիս անգին պիտի շարժի, ու վերջապէս հող ու մոխիր պիտ' որ ըլլայ: Իր մարմինը ժառանգութեան մը պէս հասարակաց մօրը, երկրիս, թող կու տայ. բայց ափառ, կ'ըսէ երկրին, որ քու որդերդ երկար ատեն պիտի չկրնան մարմնովս կերակրիլ, որովհետեւ սովէն շատ նիշարացած եմ:

878. Ասոր զրուածներուն մէջ զլիսաւորը կտակ ըսւած երկու ծաղրական ու բիրտ երգիծաբանութիւններն են. որոնք որ հիմայ մեզի անծանօթ մարդիկներու դէմ զրուած են, ու մէջը թէ կրօնի թէ տէրութեան դէմ կը խօսի: Յօհէպէտ եւ ասոր բանաստեղծութիւններուն իմաստները ասանկ ցած, անսպիտան, մանաւանդ թէ գարշելի են, ի վերայ այսր ամենայնի ոտանաւորին կողմանէ շատ սիրուն է, ու յանգերը, իր ժամանակին նայելով, հարուստ են. անանկ որ կրօնայ ըսւիլ որ ոտանաւորին արտաքին շենքը շատ առաջ տարաւ Վիյլեօն: Պանաւանդ թէ նոր լեզու մը ստեղծեց, որն որ իրմէ առաջ ամեննեւին մէկ բանաստեղծ մը չէր խօսած: Խնչու որ բոլոր առջի գաղիացի բանաստեղծները իրենցմէ առջիններուն հետեւելու ետեւէ կ'իյնային. եւ ասանկով գաղիերէն բառերով, ու շատ անգամ ալ օտար բառերով, յունարէն կամ լատիններէն կը խօսէին, այս ինքն անոնց ոճովը: Խոկ Վիյլեօն կէս մը տգիտութենէն կէս մ'ալ իր բնական բերմունքէն, հետեւութիւնը մէկ դի թող տալով կարծեաթէ նոյն խոկ Գաղիայի մէջէն լեզուին ու աղգային բանաստեղծութեան նոր ծրագիր մը հանեց, ուամիկներուն լեզուն բանեցրնելով, որոնց մէջ ծնած ու մնած էր: Ասոր համար կրօնայ ըսւիլ որ Վիյլեօն պինտ առաջ լեզուին իր բնական ձեւը տուաւ, ու օտար խառնուրդներէն մաքրեց: Ուստի եւ իրաւամբ ըսագոալօն իր վրան.

Villon fut le premier dans ces siècles grossiers,
Débrouiller l'art confus de nos vieux romanciers.

879. Գօւրք (Փիլիպոս Մը. —), 1445 ին Գիանալուա, ազնուական ծնողքէ ծնաւ, ու 1509 ին մեռաւ: Պլատիկութեան ժամանակը կարուս ըստ ամբարին պալտուը անցուց: Բայց Ճ. Լուդովիկոս իր անունը լսելով քովը առաւ, ու շատ գործքերու մէջ գործածեց: Հատ երեւելի ու խելացի մարդ էր, անանկ որ շատ անգամ չորս գրադրի մէկտեղ տէրութեան մեծամեծ գործքերուն վրայ նամակ դրել կուտար բերնուց ըսելով: Կառը երեւելի գրուածքը Յ. Կարոլոսին ու Ճ. Լուդովիկոսին պատմութեան յիշատակարանն է:

880. Ծակապէտ եւ դժուարին է հին գաղիացի ժամանակի բենց արժանաւորութեան կարգաւորակեւել. ի վերայ այսօր ամենայնի ամէն քննիչները մէկ բերան կը հաստատեն որ Ոօնթանեէն առաջ գաղիերէն լեզուով գրօղ մատենագիրներուն մէջ առջինը գոմինն է:

881. Աս դարուս մէջ գաղիերէնին ինչ վիճակի մէջ ըլլալը իմացընելու համար հոս տեղու Վոլինին ժամանակագրութենէն կատը մը կը դնենք:

Ceux qui verront ces Mémoires, pour le temps à venir, et qui entendront les choses et affaires de ce royaume et voisins, mieux que moy, se pourront esbahir que depuis la mort du Duc Charles de Bourgogne jusques ici, où il y a distance de près d'un an, je n'aye fait nulle mention des Anglois, et comme ils pouvoient souffrir que le Roy mit en ses mains les villes si voisines d'eux, comme Arras, Boulogne, Hedin, Ardres, et plusieurs autres chateaux, et estoient loyé devant Sainct-Omer par plusieurs jours . . .

Or vous faut sçavoir, que ceux qui assaillirent le Roy, se mirent incontinent à la fuite, et furent merveilleusement chassés, car tout alla après, les uns prirent le chemin du village, dont nous estions partis, les autres prenoient le plus court en leur Ost, et tout chassa, excepté le Roy, qui demeura avec peu de gens, et se mit en grand péril, pour ne venir quand et nous. L'un des premiers hommes qui fut tué, ce fut le Seigneur Rodolphe de Mantoüe, oncle dudit Marquis, qui devoit mander à ce Messire Antoine d'Urbin, quand il seroit temps qu'il marchast, et cuidoient que la chose deust durer comme sont leurs faicts d'armes d'Italie,

et de cela s'est excusé ledit Messire Antoine : mais je croy qu'il ne vit nuls signes pour le faire venir.

882. Ա-ՎՊԼԻ (Ֆրանսօա —), 1483ին Շինօն ծնաւ,
 ու 1553ին մեռաւ : — Արօնաւոր ու քահանայ ըլլալէն
 ետեւ, կրօնէն ելաւ ու ժողովրդապետութիւն սկսաւ
 ընել . ետքէն ալ Աօնփէլիէ զնաց ու բժշկութիւն սու
 վրեցաւ : Ծակ հին թէ նոր լեզուներու տեղեակ էր .
 աղէկ լատիներէն ու յունարէն գիտէր, նոյնպէս երայ-
 եցերէն ալ սովորած էր : Ասոնցմէ շատ իր ժամանա-
 կին բոլոր գիտութիւնները ունէր, այս ինքն քերա-
 կանութիւն, բանաստեղծութիւն, փիլիսոփայութիւն,
 աստղաբաշխութիւն, օրէնսդիտութիւն, եւայլն : Ասի-
 կա La vie inestimable du grand Gargantua , père de
 Pantagruel բոււած երգիծաբանական բանաստեղծու-
 թիւնը շինածէ . որուն մէջ շատ գեղեցիկ ու գիտնական
 բաններով խառն անչափ անպիտան, անվայել ու ամօ-
 թալի բաններ կան, որ մարդ կը ցաւի որ ասանկ խելացի
 ու մեծ կարողութիւն ունեցող մարդ մը իր ձիրքեւ-
 րը ասանկ փուռ մանաւանդ թէ վեասակար բաններու
 գործածած ըլլայ : Եղուն գրեթէ ամենեւին չհասկը-
 ցւիր, մէյմը որ երգիծաբանական բան ըլլալուն, միշտ
 կը ջանայ ծածուկ կերպով խօսիլ, մէյմ'ալ որ ամէն
 տեղ շատ օտար բառեր ու դարձուածներ կը բաննե-
 ցընէ :

883. ՄԵՐՈ (ԿՂԵՄԷՍ —), 1495 դաօր ծնաւ ու
1544ին (Յ-իւրէն մեռաւ : — Հայրը զինքը օրէնսդիտու-
թիւն սովորելու գրաւ . բայց ինքը ամենեւին բաղձանք
մը չցուցուց, հապա խելքը միաքը բանաստեղծու-
թեան ետեւէ էր : Ասոր համար օրինաց չոր գիտու-
թիւնը թող տալով, փոյթով բանաստեղծութեան
ետեւէ ինկաւ, որուն մէջ քիչ ժամանակի մէջ բոլոր
իր ժամանակակիցները գերազանցեց : Իր զուարթ
ինութեամբն ու բանաստեղծութեամբ իշխաններուն
ալ հաճելի եղաւ, ու Ա. Ֆրանսօա թագաւորը զինքը
իրեն սենեկապետ ըրաւ :

884. Ամրօյին ու Վիյլեօնին թէ գրուածներնուն
թէ վարքերնուն մէջ շատ նմանութիւն կայ, եւ կը ը-
սայ ըստիւ որ Մարօ Վիյլեօնին շարունակօղն ու կա-
տարելագործողն է: Ասոնք կարծես թէ մէկ ծնողաց
զաւակներ են, բայց բախտը Վիյլեօնը իր ծննդեան
անարգութեան մէջ թող տուաւ, ու Մարօն մինչեւ
թագաւորներուն պալատը տարաւ: Մարօ երկու ան-
գամ բանտ մտաւ, բայց Վիյլեօնին պէս գողութիւն-
ներուն համար չէ, հապա առջի անդամ իր անպիտան
դրուածներուն ու երկրորդ անդամ զինուորներուն
ձեռքէն բռնութեամբ յանցաւոր մը առնելուն համար.
ու Գրանսօա թագաւորը խալըսեց: Մարօյին ու Վիյ-
լեօնին վիճակին տարբերութենէն հարկաւ իրենց գրո-
ւածներուն տարբերութիւնն ալ կը հետեւի: Մոոյդ
է երկուքն ալ ժողովը թեան խօսած լեզուով գրեցին.
բայց Վիյլեօն ռամիկներուն ու սինկըորներուն լեզ-
ւաւը, իսկ Մարօ պալատականներուն ու իշխաններուն
լեզուաւը. ասոր համար ալ Մարօյին իմաստներն ու
խօսակցութիւնները ազնիւ ու բարձր են. անոր հա-
կառակ Վիյլեօնին իմաստներն ու խօսակցութիւնները
ցած ու անարդ են: Մարօ կատակերգական ու ծաղ-
րական բանաստեղծութեան մէջ քաջ եղաւ, անոր
համար ալ աս տեսակ ոճերուն ու բառերուն Մարօ-
թիգ կ'ըսէն. Պօալօ ալ իր վրայ ասանկ կ'ըսէ.

Imitons de Marot l'élegant badinage.

885. Մարօ շատ համակներ, Եղերերգութիւն-
ներ, Պարոյըներ, Պարերգութիւններ ու Վերտառու-
թիւններ գրած է: Ասոնցմէ զատ Խաղմոսը ստանաւոր
թարգմանած է, որն որ իսկզբան շատ հոչակ ըրաւ.
բայց բնագըին ազնուութեան ու գեղեցկութեան
քովը ոչինչ է:

886. Կո հեղինակիս ոճին ու լեզուին վրայ տե-
ղեկութիւն մը տալու համար, Երկրորդ անդամ բանտ
մտած ատեն Գրանսօա թագաւորին գրած թուղթը
հոս կը դնենք:

Roy des Fran^çois, pleines de toutes bontez.
 Quinze jours je les ay bien comptez
 Et dez demain seront justement seize,
 Que je fus fait confrere au diocese
 De saint Marry, en l'eglise saint Pris.
 Si vous diray comment je fus surpris,
 Et me deplais qu'il faut que le die,
 Trois gros pendarts vindrent à l'estourdie
 En ce palais me dire en desaroy
 Nous vous faisons prisonnier par le Roy:
 Incontinent qui fut bien estonné,
 Ce fut Marot, plus que s'il eust tonné!
 Puis m'ont montré un parchemin escrit,
 Où n'y avoit seul mot de Jesus-Christ.
 Il ne parloit tout que de plaidoyerie,
 De conseillers et d'emprisonnerie.

Vous souvient-il (ce me dirent ilz lors)
 Que vous estiez l'autre jour là dehors,
 Qu'on recourut un certain prisonnier
 Entre vos mains? Et moy de le nier:
 Car soyez seur si j'eusse dit ouy,
 Que le plus sourd d'entre eux m'eust bien ouy:
 Et d'autre part j'eusse publiquement
 Esté menteur. Car pourquoi et comment
 Eussé-je peu un autre recourir,
 Quand je n'ay sceu moy-même secourir?

Pour faire court, je ne sceu tant prescher,
 Que ces paillards me voulissent lascher.
 Sur mes deux bras ils ont la main posé:
 Et m'ont mené ainsi qu'une espousée,
 Non pas ainsi, mais plus roide un petit,
 Et toutefois j'ai plus grand appetit
 De pardonner à leur folle fureur,
 Qu'à celle là de mon beau procureur:
 Que male mort les deux jambes lui casse:
 Il a bien pris de moy une becasse,
 Une perdrix et un levraut aussi,
 Et toutefois je suis encore icy,
 Encor je croy, si j'en envoyoys plus,
 Qu'il le prendroit: car ils ont tant de glus
 Dedans leurs mains, ces faiseurs de pipée,
 Que toute chose où touchent est grippée.
 Mais pour venir au point de ma sortie,
 Tant doucement j'ai chante ma partie
 Que nous avons bien accordé ensemble:
 Si que n'ay plus affaire, ce me semble.

Si non à vous. La partie est bien forte:
 Mais le droit point, où je me reconforte:
 Vous n'entendez procès, non plus que moy:
 Ne plaidons point, ce n'est que tout esmoy.
 Je vous en croys, si je vous ay mesfaict:
 Encore posé le cas que l'eusse faict,
 Au pis aller n'y cherroit qu'une amende.
 Prenez le cas que je la vous demande,
 Je prends le cas que vous me la donnez:
 Et si plaideurs furent onc estonnez,
 Mieux que ceux-cy je veux qu'on me delivre,
 Et que soudain en ma place on les livre.

Si, vous supply, Sir, mandre par lettre,
 Qu'en liberté vos gens me vneillent mettre:
 Et si j'en sors, j'espere qu'à grand' peine
 M'y reverront si on ne m'y ramene.

Tres-humblement requerrant votre grace,
 De pardonner à ma trop grande audace,
 D'avoir empris ce sot escrit vous faire:
 Et m'excusez, si pour le mien affaire
 Je ne suis point vers vous allé parler:
 Je n'ay pas eu le loisir d'y aller.

887. ГУРГО (ГАЛЮР—), 1513 йн ВРІЕЛЬ քաՂԱՔ
 աղքատ ծնողքէ ծնաւ, ու 1593 ին մեռաւ: — Տղայ-
 ութեան ասենը պատժէ ազատելու համար տնեն
 փախչելու ատեն, ճամբուն վրայ հիւանդ ինկաւ:
 Ճամբորդին մէկը անիկայ աս խեղձութեան մէջ տես-
 նելով, վրան գթայտու, ու հետը առաւ Օրլէան քա-
 ղաքը անկելանոց մը տարաւ: Քիչ մը ետքը Ամիօ ա-
 ռողջանալով Փարիզ գնաց ու սկսաւ մուրանալ: Հոն
 ազնուական խաթուն մը իր տունը առաւ, որ զաւկը-
 ները դպրատուն տանի բերէ. ասով սկսաւ ուսում
 սովորիլ, ու իր մեծ ջանքովը շատ առաջ դնաց: Ա-
 ղեկ լատիներէն, յունարէն, ճարտասանութիւն, մա-
 թեմաթիգա ու բանաստեղծութիւն սովորեցաւ: Ետ-
 քը իր խելացիութեամբը բախտն աւ շատ բանելով
 պարծ քաղքին ճեմարանին մէջ յունարէնի ու լա-
 տիներէնի վարպետ եղաւ. ետեւէն իւ շենրիկոս Գա-
 ղիայի թագաւորին տղոց դաստիարակ դրւեցաւ. ան-

կից վերջը իր երկրորդ աշկերտը Յ. Կարոլոս զինքը ուղրմութեանց վերակացու ըրաւ, որ շատ մեծ պաշտօն մըն է, ու վերջապէս Օքսէրի եպիսկոպոս եղաւ։ Ասոնք մէկիկ մէկիկ պատմեցինք, ցուցընելու համար երբ որ մէկը իր բնական ձիբքերը աղեկ գործածելու ըլլայ, ամենեւին բան մը իրեն արգելք չկըրնար ըլլալ մեծ աստիճանի համնելու։

888. Ամիս շատ գրուածներ ունի որոնք գրեթէ բոլոր յունարէնէն թարգմանութիւն են. ասոնց երեւելիները Պլուտարքոսին երեւելի արանց վարքը, Դիոդորոս Աիկիլացւոյն մատենադարանին եօթը գիրքը, Աղոգորոսի Նթովպացւոց պատմութիւնը, ու քանի մը ողբերգութիւններ են : Քննիչները իր թարգմանութիւններուն մէջ քանի մը պակսութիւն կը դտնեն. բայց միանգամայն կը խոստովանին որ շատ գեղեցկութիւններ, զարմանալի ճարտասանութիւն, ու անհամեմատ պարզութիւն ունին։ Ատուգիւ Վ.միօն գաղիերէնը կատարելագործող ու հարստցրնող հեղինակներուն մէջ գնելու է . ինչու որ իր գրուածներուն վայելչութիւնը ու քաղցրութիւնը իրմէ առջի հեղինակներուն արձակ գրուածներուն մէջ չկայ : Բայց զինքը անուանի ընօղը Պլուտարքոսի թարգմանութիւնն է, որն որ հիմայ ալ հաճութեամբ կը կարդացի, թէպէտ եւ գրեւելէն վեր երեք դար անցած է : Աս թարգմանութեան վրայ մեծն Ուսին ասանկ կը խօսի . Ասոր խօսքերը թարգմանչին հին ու ծին մէջ անանկ անուշութիւն մը ունին, որուն ես չեմ կրնար մեր հիմակւան լեզուովը հաւասարիլ :

889. ՈՅՆՍԱՐ (Պետրոս տը —), 1524ին Վանատօմօս ծնաւ, ու 1585ին մեռաւ : — Երբ որ ինը տարւան էր, հայրը Փարիզ քաղաքը ուսում սովորելու խաւրեց . եւ թէպէտ ՈՅՆՍԱՐ առջի բերանը շատ բաղձանքով սկսաւ, բայց ուսմանց գժուարութենէն նեղելով, շուտ մը եռանդը կորսընցուց ուստի եւ հայրը զինքը ետ կանչելով Օրլէանի գքսին

քովը դրաւ։ Աս իշխանը զինքը ուրիշ քաղաքներ
խաւրեց, ուր որ գիտուններու հետ բարեկամութիւն
ընելով, նորէն ուսմանց բաղձանք ձգեց, ու պինտ
առաջ յունարէն սովորեցաւ։ Ետքը բանաստեղծու-
թեան ետեւէ ինկաւ, ու անշափ քաղջացաւ որ, իրեն
բանաստեղծներու իշխան կը կանչէին։ Իր առջի գրր-
ւածներն ալ անանկ երեւելի եղան որ օտուլուզ քաղ-
քէն հասարակ պարզեւը ասոր բաւական չսեպելով,
ձոյլ արծրթէ Վթենասի արձան մը խաւրեցին, ու
զինքը գաղիացի բանաստեղծներուն գլուխը կը կան-
չէին։ Անկէ ետեւ չէ թէ մինակ գաղիայի մէջ, հա-
պա ուրիշ տեղեր ալ Ո.օնսարին անունը տարածւելով,
Վարիամ Ոտիւար Ոկովտիայի թագուհին իրեն մեծա-
դին ընծայ մը խաւրեց աս վերնագրով

A Ronsard, l'Apollo de la source des Muses.

890. Ո.օնսար աս բաներս տեսնելով լեզուին
ու ազգային բանաստեղծութեան մէջ փոփոխութիւն
մը ընել ուզեց։ Լեզուն իրեն աղքատ, տկար, ան-
պիտան երեւնալով, միտքը դրաւ որ հարստցընէ ու
պայծառացընէ, ասոր համար գաղիերէնի մէջ լատի-
ներէնի, յունարէնի ու գաղիայի գաւառական լեզու-
ներուն բառերը սկսաւ խոթել։ Քիչ մը առաջ գա-
ղիայի մէջ հին մատենագիրներուն ուրը մտած ըլլա-
լով, բոլոր ան ատենւան երեւելի հեղինակները Յու-
նաց ու Կատինացւոց բանաստեղծներուն գիրքերը
պարզապէս Վիյլեօնին հնարած ու Վարօյին ազնւցու-
ցած լեզուովը թարգմանելու ետեւէ կիյնային։ Իայց
Ո.օնսար ուզեց հիներուն հետեւելով նորէն բաներ
շինել, անոր համար Տաղեր, Հոգեւոր երգեր, Հո-
վուերգութիւններ, Կամակներ, Կուագներ ու Ֆրա-
նչաւամբ դիւցազնական բանաստեղծութիւնը
մը շինեց։

891. Ո.օնսարին ձեռք դարկած գործքը մէծ ու
օգտակար բան էր, եւ չկրօնար ալ բուիլ որ բոլորո-
վին անօդուտ մնացած ըլլայ։ Ո՞ինակ աս գէշութիւնը

ունեցաւ որ չափը անցընելով, լեզուն հարստցընելու
ու կատարելագործելու տեղ, խառնակեց ու մթըն-
ցուց . եւ թէ որ Երկայն ատեն տեւելու ըլլար, բոլո-
րովին կ'ապականէք : Անոր համար իրաւամբ ըստ
Պօալօ :

Ronsard . . . par une autre méthode,
Réglant tout, brouilla tout, fit un art à sa mode,
Et toutefois longtemps eut un heureux destin.
Mais sa muse, en français parlant grec et latin,
Vit dans l'âge suivant, par un retour grotesque,
Tomber de ses grands mots le faste pédantesque.

892. Πνευμέσιον προσήγαγε την αποτίθεση της φύσεως στην ανθρώπινη ψυχή, η οποία είναι το μόνο πράγμα που διατηρείται από την ανθρώπινη γένη. Η φύση της ανθρώπινης ψυχής είναι η ανθρώπινη φύση, η οποία είναι το μόνο πράγμα που διατηρείται από την ανθρώπινη γένη.

O grand Dieu ! qui nourris la rapineuse engeance
Des oiseaux ramaageux . . .

Par toi le gras bétail des rousses vacheries,
Par toi l'humble troupeau des blanches bergeries . . .
Ici se vont haussant les neigeuses montagnes :
Là vont s'aplanissant les poudreuses campagnes.

893. ԱՌԵՎԱՅՐ (ԱՀԲԱՅՔԼ ՄԸ —), 1533 ին Պօրտոյի մօտ ծնաւ, ու 1592 ին մեռաւ: — Տղայութեան ատենէն իր խելացիութիւնը ցուցուց, ու հայրը իրեն զուարձութեան մը պէս ու առանց յոգնեցրնելու լա-

տիներէն ու յունարէն սովորեցուց . անանկ որ տասուի-
րէք տարւան բոլոր ուսումը Պօրտօյի դպրոցին մէջ
լընցուց : Այսը կ'ուզէր զինքը դատաւոր ընել ,
բայց ինքը չուզելով , թող տուաւ ու սկսաւ Եւրո-
պայի երեւելիք քաղաքները պուրափիլ : Ա երջապէս իր
երկիրներուն մէջ քաշւած ինքը զինքը բուրովին ուս-
ման տուաւ :

894 . Վսոր գրուածներուն մէջ ամենէն երեւե-
լին Essais բուած գիրքն է , որուն վրայ Փասգալ կ'ըսէ
թէ վտանգաւոր ու բարոյից գէմ է , ու անվայել եւ
աղտեղի բառերով լեցուն : Պարզապէս լեզուին ու
ոճին վրայ խօսելով , ստոյդ է որ մաքուր ու ազնիւ-
չէ , բայց պարզ ու ընտանի է : Կարգաւ մի եւ նոյն
բանի վրայ շարունակ չխօսիր , հապա միտքը ինչ որ
գալու ըլլայ նէ , անոր վրայ կը խօսի , ու թէ որ ա-
նիկայ չմընցած միտքը ուրիշ բան մը գայ նէ , անոր
վրայ կը սկսի խօսիլ . անիկայ լըննալէն ետեւ առջինը
առաջ կը տանի , շատ անգամ ալ մէյմը կէս թող
տուածը ալ առաջ չտանիր : Որուն վրայ ինքը ասանկ
կը զըռոցէ :

Je n'ai point d'autre sergeant de bande à ranger mes
pièces que la fortune : à même que mes resveries se pré-
sentent , je les entasse ; tantôt elles se pressent en foule ,
tantôt elles se traînent à la file . Je veux qu'on voie mon
pas naturel et ordinaire , ainsi détracqué qu'il est ; je me
laisse aller comme je me trouve Je prends de la fortune
le premier argument ; ils me sont également bons , et ne
desseigne jamais de les traiter entiers , car je ne veois le
tout de rien ; ne font pas ceulx qui promettent de nous le
faire veoir . . . semant icy un mot , icy un aultre , eschantil-
lons desprins de leurs pièces , escartés sans desseing , sans
promesse . Je ne suis tenu d'en faire bon , ni de m'y tenir
moi-même , sans varier quand il me plaist , et me rendre
en doute et incertitude , et à maîtresse forme , qui est i-
gnorance .

895 . Ինչպէս որ իր գրելուն կերպը կը նկարէ ,
անանկ ալ իր ոճին վրայ կը խօսի .

C'est aux paroles à servir et à suyvre , et que le
gascon y arrive , si le français n'y peut aller . Je veux que

les choses surmontent, et qu'elles remplissent de façon l'imagination de celui qui escoute qu'il n'aye aucune souvenance des mots. Le parler que j'aime, c'est un parler simple et naïf, tel sur le papier qu'à la bouche; un parler succulent et nerveux, court et serré, non tant délicat et peigné que vénétement et brusque; plutôt difficile qu'ennuyeux, esloigné d'affection, désréglé, descousu et hardy, chaque loppin y face son corps: non pédantesque, non fratesque, non plaideresque.

896. ՄԱԼԵՐՊ (Գրանոսա տը—), 1556ին գ.աէն ծնաւ, ու 1628ին Փարիզ մեռաւ: — ԱՆՁՆ ՀԵՆՐԻԿՈՍ իր անունը լսելով, պալատը կանչեց, ու ան ատենները պատերազմի մը երթալու ըլլալով, հրաման տուառ որ անոր վրայ ոտանաւոր մը շինէ: Աղլերպ ոտանաւորը շինեց, ու երբ որ թագաւորը ի դարձին կարդաց, այնչափ հաւնեցաւ որ իրեն եկամուտ մը կապեց: «Եղինակէս Մարիամ տը Մէտիսի թագուհին իրեն եկամուտ կապեց:

897. Ա երը (890) Ո.օնսարին լեզուին մէջ ըրած փոփոխութիւնը ու անով ստացած փառքը պատմեցինք: Ուստի կը կարծըւէր որ աս փառքս յաւիտեան պիտի մնայ, բայց իր մահւընէ 15տարի վերջը Մալերպ, որն որ գեռ այնչափ անուանի եղած չէր, Ո.օնսարին դործքերուն օրինակը ըստպատահման առնելով, սկսաւ մէջէն տող տող աւրել: Մէկը տսիկայ տեսնելով ուրիշ քանի մը տողեր ալ ցուցուց որոնք մուցած էր, ան ատեն Մալերպ նորէն ձեռքը առաւ ու բոլորն ալ աւրեց: «Քիչ մը վերջը Ո.օնսարին յարգը բոլորովին ինկաւ, ու գրեթէ իրեն կողմանակից շմաց:

898. Թէպէտ Մալերպ Ո.օնսարին դէմ ասանկ պատերազմ բացաւ. ի վերայ այսր ամենայնի, իր վախճանն ալ անոր սկսած նորոգութիւնը առաջ տանիլ էր, այս ինքն լեզուն ազնիւցընել, անուշցընել ու հարբատցընել, բայց ինքը բոլորովին տարբեր ճամբայ բռնեց: Լատիներէնէն ու յունարէնէն նոր բառեր ու ոճեր առնելու տեղ, ուզեց որ աշխատութեամբ ու սրբագրելով բռն դաղիերէնին մէջէն

ածկըւած հարստութիւնները գտնայ հանէ : Պա-
խայի մէջ առջի բանաստեղծը ինքն է, որն որ խոր-
ուրդները իրարու հետ աղեկ կապելու, ու ոտանաւո-
րի մէջ վայելութիւն, աղնուութիւն ու անուշութիւն
սովորելու արուեստը սովեցուց: Անոր համար Պօալօ-
չն աս ետեւի գովեստը ընդունելու արժանի եղաւ.

Enfin Malherbe vint, et, le premier en France,
Fit sentir dans les vers une juste cadence,
D'un mot mis en sa place enseigna le pouvoir,
Et réduisit la muse au règle du devoir.
Par ce sage écrivain la langue réparée
N'offrit plus rien de rude à l'oreille épurée.

899. Ատուգիւ Մալէրպ առջի բանաստեղծը ե-
ղաւ որ ցուցուց թէ գաղիերէն լեզուն մինչեւ քնար-
երգական բանաստեղծութիւն կըրնայ բարձրանալ:
Ատոյդ է իրմէ առաջ Ո.օնսար տաղեր շինած էր.
բայց Պինդարոսին հետեւիմ ըսելով, անոր վեհու-
թեանն ու զօրութեանը նմանելու տեղ մթութեանն
ու փքացմանը նմանած էր: Ուստի իրեն ու իր նման-
ներուն բանաստեղծութիւնը մեծ ու երեւելի բաներ
ըսելու վրայ չէր կայանար, հապա պզտիկ բաները կէս
յունարէն ու կէս գաղիերէն շքեղ բառերով զըու-
ցելու վրայ, որուն համը մինակ տգէտները կըրնային
առնել: Մալէրպ, ասոր հակառակը, հին հեղինակնե-
րը կարդալով, անոնցմէ մինակ զարմանալի անուշու-
թիւն մը ու աննման պարզութիւն մը առաւ, որն որ
գաղիերէնի մէջ խոթեց ու հաստատեց: Ա երջապէս
աս Ո.օնսարին ու Մալէրպին նմանութեան վերջ տա-
սա Ո.օնսարին ու Մալէրպին հեղինակներուն ըսած գե-
լու համար Փօր Բօյյալին հեղինակներուն ըսած գե-

900. Մալէրպին գրչին տակ գաղիերէն լեզուին
ըսած յառաջադիմութիւնը աղեկ ցուցընելու համար,
հոս տեղս իր գրուածներէն մէկ երկու կտոր կը դնենք.

Ont-ils rendu l'esprit? ce n'est plus que poussière
 Que cette majesté si pompeuse et si fière,
 Dont l'éclat orgueilleux étonnait l'univers;
 Et dans ces grands tombeaux où leurs âmes hautaines
 Font encore les vaines,
 Ils sont rongés des vers.

Là se perdent ces noms de maîtres de la terre,
 D'arbitres de la paix, de foudres de la guerre;
 Comme ils n'ont plus de sceptre, ils n'ont plus de
 [flatteurs.]

Et tombent avec eux, d'une chute commune,
 Tous ceux que la fortune
 Faisait leurs serviteurs.

Ta douleur, Dupérier, sera donc éternelle;
 Et les tristes discours
 Que te met en l'esprit l'amitié paternelle
 L'augmenteront toujours.

Le malheur de ta fille au tombeau descendue
 Par un commun trépas,
 Est ce quelque dédale où ta raison perdue
 Ne se retrouve pas?
 Elle était de ce monde, où les plus belles choses
 Ont le pire destin:
 Et, rose, elle a vécu ce que vivent les roses,
 L'espace d'un matin.

Le Temps, d'un insensible cours,
 Nous porte au terme de nos jours,
 C'est à notre sage conduite,
 Sans murmurer de ce défaut,
 De nous consoler de sa fuite,
 En le ménageant comme il faut.

La terre, en tous endroits, produira toutes choses;
 Tous métaux seront or, toutes fleurs seront roses,
 Tous arbres oliviers.
 L'an n'aura plus d'hiver, le jour n'aura plus d'ombre,
 Et les perles, sans nombre,
 Germeront dans la Seine au milieu des graviers.

901. Գլւազը (Յովհաննես Լուգովիկոս Կէղ,
 Աէնելէօր տը —), ճեմարանի անդամ, 1594ին Են-
 կուլէմ ծնաւ, ու 1654 ին մեռաւ: — Անլեռպը ո-
 տանաւորին ինչ որ բրաւ նէ, Պալզագն ալ արձակ
 շարագրութեան բրաւ: Անանկ անուշութիւն, աղ-

նուռութիւն, վայելութիւն մը տուաւ արձակ շարա-
դրութեան, որ իրմէ առջի հեղինակներուն մէջ չգտնը-
ւելն զատ, եւ ոչ կըքնար մարդ անոնց գրուածները
կարդալով լեզուին աս աստիճանի համալու կարո-
ղութիւն ունենալը դուշակել: Իրմէ առջինները ո-
ճին ամենեւին միտ չեին գներ. բաւական որ բառերը
բոլորովին օտար չը լսային, ու հեղինակին միտքը յայտ-
նէին, անկէց աւելի բան մը չեին ուզեր: Պալզագ-
առջինը եղաւ որ բառերուն ընտրութեամբն ու կար-
դաւորութեամբ խօսքին շնորհք տուաւ. թէ վար-
դապետութեամբ թէ օրինակով չնջեց դուրս հանեց
գաւառական բառերն ու ոճերը, ու պատերազմեցաւ
Ո՞նթայնին ան խօսքին դէմ, որն որ կ'ըսէր, թէ
Ուր որ գաղիերէնը չկըքնար հասնիլ, ամենեւին խիղճ
չընելու է կասղօներէն գործածելու. որուն հետեւե-
լով, տէրութեան մը մէջ որչափ որ գաւառ կայ նէ,
այնչափ ալ զանազան լեզու կ'ըլլար: Բայց աս ը-
սածներէս չհետեւիր որ Պալզագ ամէն կողմանէ կա-
տարեալ, հետեւելու հեղինակ մը ըլլայ. որովհետեւ
ամէն բան զարդարուն գրելու բաղձալով, ու միօրի-
նակ ձեւեր գործածելով, տեղ աեղ ճամարտակ է:

902. Աս ատեններս աս երկու երեւելի հեղի-
նակներէն զատ յիշատակելու արժանի է Ուագան,
Ուալերպին աշկերտն ու բարեկամը, որն որ 1589 ին
ծնաւ ու 1670 ին մեռաւ: Ասիկայ ճեմարանին առջի
անդամներէն մէկն է. իր ստանաւոր գրուածներուն
մէջ ամենէն աղեկները շովուերգութիւններն են,
բայց իր Տաղերն ալ անչափ գէշ չեն: — Վօաթիւր,
որն որ 1598 ին ծնաւ ու 1648 ին մեռաւ, ասիկայ ալ
ճեմարանին անդամ է: — Պանսօրատ, որն որ 1612 ին
ծնաւ ու 1691 մեռաւ, աս ալ ճեմարանին անդամն
է: Վօաթիւր նամակներ գրած է, որոնցմէ ոմանք
գեռ կը կարդացւին, ու իր բանաստեղծութիւններուն
մէջն ալ աղւոր կտորներ կան: Ինքը տաղ մը շինած
է Ուրանոսին վրայ, ու Պանսօրատ ալ Յորին վրայ:

Իրենց ժամանակւան ուսումնականներուն մէկ մասը վօաթիւրին գրուածքը կը հաւաէին ու մէկալ մասը Պահուրատին, ուստի եւ առջինները Ուրանոսեանք կը կանչըւէին ու մէկալները Յորեանք:

903. Ասոնցմէ ուրիշ թէ աս ատեններս թէ իրենցմէ առաջ շատ հեղինակներ կան, որոնք բոլորովին մոռնալու արժանի չեն ալ նէ, ի վերայ այսր ամենայնի մեր բոնած համառօտութիւնը վրանին մէկիկ մէկիկ խօսելու թող չտար: Ուստի ասոնք թող տալով յ.Դ. Խուզովիկոսին դարուն հեղինակներուն գանք, որոնք գաղիերէն լեզուն ու գրադիտութիւնը վերջի աստիճանի պայծառութեան հասցուցին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Խ Գ

ԺԴ ՀՈՒԴՈՎԻԿՈՍԻՆ ԴԱՄՐՈՒՆ ԵՐԵՒԵՎ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

904. Այ հեղինակներուն գլխաւորները, ժամանակի կարգաւ, ասոնք են. Ա. Պետրոս Գառնէյլ. Ի. Լա Բոշֆուգօ Գ. Մ'օլիկը. Դ. Լաֆոնթէն. Ե. Փասդալ. Զ. Աէվինեէ. Է. Պօսիւէ. Ծ. Պուրաալու. Թ. Գլէշիէ. Ժ. Պօալօ. Ժ.Ա. Յովհաննէս Ուասին. Ժ.Բ. Լա Պրիւէր. Ժ.Գ. Գէնէլօն. Ժ.Դ. Գօնթնէլ. Ժ.Ե. Մ'ասիյլեօն. Ժ.Զ. Յ. Ուուսօ. Իսկ երկրորդականները ասոնք են. Ա. Աէզըէյ. Ի. Աշագարօն. Գ. Քինօ. Դ. Աէն-Ռէալ. Ե. Օրլէան. Զ. Բէնեար. Է. Վէրլթօ. Ծ. Ուօլէն:

ԱՌՁԻ ԿԱՐԳԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

905. Ա. ՊառսէՅ (Պետրոս—), ճեմարանի անդամ, 1606ին Ուուան քաղաքը ծնաւ, ու 1684ին Փարիզ մեռաւ: — Երկայն ատեն Ուուան քաղաքը փաս-

տարանութիւն ըրաւ, ու այնչափ ժամանակւան մէջ
ինքն ալ ուրիշներն ալ իր բանաստեղծութեան ու-
նեցած յարմարութիւնը չիմացան։ Բայց մէկ առթէ
մը շարժելով, երբ որ իր առջի Մէլիտ ողբերգու-
թիւնը շինեց նէ, ան ատեն ինչ ըլլալը, մանաւանդ
ինչ ըլլալիքը իմացւեցաւ։ Աս գրուածքս թէպէտ ի-
րեն անկէ ետեւ գրածներուն քովը անկատար բան
մըն էր, բայց ան ատենւան մարդիկներուն առջեւը
շատ սքանչելի բան երեւցաւ. ու պէտք էր որ ալ ա-
նանկ ըլլար, երբ որ ասիկայ իրմէ առջի նոյն տեսակ
գրուածներուն կը բաղդատեին։

906. Գառնել աս առջի յաջողութենէն քա-
ջալերւելով զինքը ալ բոլորովին բանաստեղծութեան
տուաւ, ու հինգ կամ վեց տարւան մէջ, վեց եօթը
կտոր թատր շինեց, որոնք առջինէն կատարեալ եին
ալ նէ, շատ ալ պակութիւն ունէին։ Բայց վերջա-
պէս 1636 ին Ծիծ ի ողբերգութիւնը դուրս հանելով
ստուգիւ ով ըլլալը իմացուց, ու Գաղիական թատրի
հայր ըստելու արժանի եղաւ։ Աս գրուածքէն միան-
գամայն սկսաւ Ճ.Դ. Խուդովիկոսի դարուն ըսւած գիր-
քերը։ Աս գրուածքս շատ հակառակորդներ, մա-
նաւանդ թէ նախանձուներ ունեցաւ, որոնք թէ խօս-
քով թէ գրով պարսւեցին, ու ճեմարանն ալ անոր
գէմ գիրք մը հանեց։ Շատերը կը կարծեն որ աս
ամէն բաները Ո.Իշլեկոյին* գլխին տակէն էր, որն որ,
կ'ըսեն, թէպէտ Գ.օռնելով կը սիրեր ու իրեն թոշակ
ալ կապած էր, ի վերայ այսր ամենայնի չեր ուղեր որ

* Որիշվելու գարտինալը 1585 ին Փարիզ ծնաւ, ու ժդ
Լուգովիկոսին թագաւորութեան ատենը տէրութեան
մեծամեծ պաշտօնները կատարեց։ Գաղերեն լեզուին
այսչափ առաջանալուն դլասւոր պատճառներուն մեխն
ալ ինքն է. ինչու որ Ճեմարանին եւ ուրիշ շատ ուսում-
նարաններուն հաստատելուն, ու երեւելի հեղինակ-
ներուն թոշակ կապւելուն պատճառը ինքը եղաւ։ Անոր
համար ալ Ճեմարանի անդամները, առջի անդամ Ճառ-
խօսած ատեննին միշտ իրեն ալ գովեստ մը կու տան։
Աս հռչակաւոր մարդը 1642 ին Փարիզ մեռաւ։

մինակ մէկու մը գրուածքովը բոլոր ուրիշ բանաւատեղծներուն գրուածները գետինը իյնայ, ու ասով վհատին։ Ի՞այց ինչ որ ըրին նէ, փուճ եղաւ, ու Cidը քիչ ատենւան մէջ անանկ անուն ստացաւ, որ Գաղիայի քանի մը գաւառներուն մէջ սովորութիւն եղաւ, որ երբ որ բան մը շատ կը հաւնեին, Cidին պէս աղւոր է կ'ըսէին։

907. Գոռնէյլ երկայն ատեն իր պատիւը պահեց, ու Cid էն վերջը տուած ողբերգութիւնները, որոնց ամենէն անուանիներն են Les Horaces, Cinna, Polyeucte, Pompée ու Rodogune, ու le Menteur կատակերգութիւնը զինքը Դաղիայի բանաստեղծներուն երեւելիներէն մէկը կ'ընեն։ Ի՞այց աղէկ կ'ըլլար թէ որ աս ու ասոնց նման քանի մը ուրիշ գրուածներէ զատ չգրէր. ինչու որ վերջինները ըստ մեծի մասին առջիններէն շատ վար են։ Ա երջի ատենները Դմանութիւն Քրիստոսի ըսւած գիրքը ոտանաւոր թարգմանեց ու քանի մը ուրիշ հոգեւոր նիւթերու վրայ ոտանաւորներ շինեց, ու առջի գրուածներուն մէջի անպիտան բաներուն վրայ մեծ ցաւ ցուցընելով, աղէկ մահուամբ մեռաւ։

908. Շատ մարդիկներ իր վրայ գովեստներ շինած են. բայց իրեն ամենէն աւելի պատիւ ընօղը Մեծ Ուսախնի գովեստն է, որն որ Ճեմարանին գահերէցը ըլլալով, 1685ին, յունուարին երկրորդ օրը իր վրայ խօսեցաւ։ Աս գովեստիս մէջ Գոռնէյլէն առաջ Գաղիական թատրին ինչ ողորմելի վիճակի մէջ ըլլալը ցուցընելէն ետեւ ասանկ կը խօսի. Դիւրին չէ անանկ բանաստեղծ մը գտնել, որն որ միանգամայն այսչափ մեծամեծ ձիրքեր ունենայ, այս ինքն արուեստ, զօրութիւն, գատում ու միտք։ Վարդ չկըրնար իր նիւթերուն աղնուութեան, խորհուրդներուն ծանրութեան ու բարուցը վեհութեան վրայ բաւական զարմանալ։ Իսլոր ճառին մէջ Գոռնէյլին ասանկ գովեստներ կու տայ. բայց աս կտորս բաւական է ցուցը-

նելու համար որ ինչ կարծիք ունէր Գօռնեյլին վրայ ան մարդը որն որ կը բացաւ մինակ իրեն հաւասարիլ, թէ որ չանցաւ նէ, ու որն որ ուրիշներէն աւելի անոր պակութիւնները կը բնար իմանալ:

909. Ա օլթէր Գօռնեյլին թատրներուն վրայ մեկնութիւն մը շնած է, որուն համար քննիչները կը սեն որ աւելի պարսաւ մըն է քան թէ մեկնութիւն: **Տեղաեղացուի դէմ** ըրած պատիկ պակութիւնները ու անկատարութիւնները երեւելի սխաներու պէս կը ցուցընէ: Եւ զարմանքն ան է որ ինքը Վօլթէր իր գրուածներուն մէջ աւելի մեծ պակութիւններ ըրած է, եւ թէպէտ Գօռնեյլ, իր գրած ատենին նայելով կը բնայ արդարանալ, որովհետեւ լեզուին հաստատ ելու ատենը գրած է. բայց Վօլթէր ասով ալ չկը նար արդարանալ, ինչու որ ինքը լեզուն հաստատելու շատ վերջը գրած է:

910. Բ. Ա ՌՕՇՔՈՒԴՕ (Գրանսօա, տիւք տը—), 1613 ին ծնաւ ու 1680 ին մեռաւ: — Աս իշխանս որն պատուով Արէսին ու Ապոլոնին հետեւող մեծ մարդիկներուն մէկն է, Maximes անուամբ գիրք մը շենած է, որն որ շատ աղւոր ու իմաստուն գիրք է, թէ որ մէջէն քանի մը սխալ կարծիքները դուրս հանելու ըլանք . ինչու որ ընդհանրապէս մարդիկները եղածներնէն աւելի գէշ կը ձեւացընէ:

911. Գ. ՄՈՒԻԷՐ (Յովհաննէս Մկրտիչ Փօդլու տը—), 1620 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1673 ին նոյն քաղաքը մեռաւ: — Այրը թագաւորին պալատին ներքին սպասաւորներէն մէկն էր ու որդին ալ իր տեղը անցընել կ'ուզէր: Ուստի հազիւ տասնուշորս տարւան Յիսուսեանց քովը ուսումը սկսաւ. բայց շատ աւագ գնաց: Ուսումը լմբնցընելէն ետեւ, հայրը հերնդնալով, սկսաւ անոր պաշտօնը կատարել, բայց քիչ մը ետքը իր բերմանը հետեւելով պալատը թողտուաւ ու բոլորովին բանաստեղծութեան ետեւէ իյնալով, սկսաւ կատակերգութիւններ շինել: Անշափ

երեւելի եղաւ աս տեսակ բանաստեղծութեան մէջ, որ զիտուններուն կարծեացը նայելով, չէ թէ մինակ իրմէ առաջ ու իրմէ ետեւ եղօղ գաղիացի կատակեր-դակներէն վեր է, հապա ամենեւին մէկ աղզի մէջ իրեն հասնող չկայ : Ոլիկը կատակերգութիւններ շինելէն շատ ինքը միանգամայն կը խաղար, ու ձ.Դ. Լուդովիկոս իր մէկ թատրը այնշափ հաւնեցաւ, որ զինքը ու իր ընկերները իրեն հասարակ կատակեր-դակները ըրաւ, ու Ոլիկըին հաղար լիտրի թոշակ մը կապեց :

912. Ոլիկըին կատակերգութիւններուն մէջ երեւելիները les Précieuses ridicules, les Femmes savantes, le Misanthrope, l'Avare, le Tartufe, le Bourgeois gentilhomme ըսւածներն են, որոնցմէ ու-մանք ոտանաւոր ոմանք ալ արձակ են : Ասոնց մէջ իր ժամանակի մարդիկներուն ծածուկ մոլութիւնները գուրս կը հանէ կը խայտառակէ, ու զուարձալի կեր-պով մը ամէն մարդու իր ծաղրական պակսութիւննե-րը գրեթէ ձեռքով շօշափել տալով, ուղղելու կը ստիպէ : Իսայց երանի թէ պակսութիւնները շիտ-կելու ատեն, աւելի վեասակար մոլութիւններու պատ-ճառ չըլլար : Հասարակօրէն ամէն քննիչները կ'ըսեն որ լեզուն շատ մաքուր չէ, մանաւանդ թէ սխալներ ալ կայ, կ'ըսեն, ու աւելի ոտանաւորներուն մէջ. ի վե-րայ այսոր ամենայնի ոտանաւորները արձակէն աւելի աղէկ կը սեպեն :

913. Մեռնելէն քիչ մը առաջ ձեմարանին մէջ պարագ տեղ մը ըլլալով, Ոլիկըրը առնել կ'ուղեին, բայց մահը վրան հասնելուն չկըրցան : Անոր համար մեռնելէն ետեւ կէս արձանը ժողովարանին մէջ դրին աս խօսքով .

Rien ne manquait à sa gloire: il manque à la nôtre.

914. Դ. Աֆօնդէն (Յովհաննէս —), ձեմարանի անդամ, 1621ին Շախո-թիկըի ծնաւ, ու 1695ին Փա-րիզ մեռաւ : — Պղտիկութեան ատեն բանաստեղծու-

թեան ունեցած յարմարութեան ամենեւին նշան մը չցուցուց, որն որ ինքն ալ չէր դիտեր: Վհաննւերկու տարեկան էր, երբ որ առջեւը Մալէրպին մէկ տաղը կարդալու ատեննին, անանկ մը զարմացաւ ու վառ- ւեցաւ, որ կարծես թէ անոր բանաստեղծութեան կրա- կը իր սրտին մէջ դեռ ծածկըւած կայծը բորբոքեց: Աս ատենէն մեծ փափաքով հին ու նոր երեւելի բա- նաստեղծները սկսաւ կարդալ. եւ որովհետեւ ուրախ ու զուարձալի բնութիւն մը ունէր, անոր համար ա- ւելի զուարձախօսութեամբ երեւելի ըլլող հեղինակ- ները կը կարդար: Վիչ մը ետքը Փարիզ եկաւ, ու հոն զանազան ժամանակ զանազան մեծ մարդիկներ զինքը քովերնին առին ու իրեն թոշակ կապեցին:

915. Ասոր գրուածներուն մէջ ամենէն հոչակտ- որը ու դինքը բարձրացրնողը ստանաւոր Առակներն են. որոնց գլխաւոր յարդը ան է որ բնական պարզու- թիւն ու անուշութիւն մը ունին. որով թէ Կոով- պոսը թէ Փեղրոսը անցուց, ու իրմէ ետեւ եկողները իրեն եւ ոչ հեռուանց կը ըցան նմանիլ: Աս գիրքո տղոց ձեռքը պինտ առաջ կարդալու համար տրւած դասագիրքն է, բայց մէջէն քաղելով տալը աւելի աղեկ է:

916. Ասկից ուրիշ վէպեր ալ ունի, որոնց վիա- սակարութիւնն ու անպիտանութիւնը ինքն ալ կեան- քին վերջերը ճանչնալով շատ ցաւեցաւ, ու վերջի թոշակ առնելու ատեն ճեմարանին քանի մը անդամ- ները կանչելով անոնց առջեւն ալ իր ցաւը իմացուց: Մեռնելին ետեւ հանւեցընելու ատեննին, զգեստին տակէն խարազ դտան:

917. Վհուցէ աս ճշմարիտ դարձիս համար Աօլ- թէր անանկ կ'արհամարհէ, Լաֆօնթէնը ու իր ա- ռակաց գիրքը, որն որ ամէն մարդ կը դովէ: Բայց Աօլթէրին կարծիքը իր քովը մնաց. ինչու որ նոյն իսկ Լահարփ իր աշկերտը, իր Վրագիտութեան մէջ Վաֆօնթէնը ու անոր առակաց գիրքը լի բերնով դո-

վելէն զատ , առանձին դովութեան ճառ մը շինած
է վրան : Կաֆօնթէնին կատարեալ գովեստը առ
մէկ տող ոտանաւորի մէջ ամփոփած էն .

Il peignit la Nature , et garda les pinceaux.

918. Ե. ՓԱՍԴԱԼ , (Պէղ —), 1623 ին Գլերմօն
քաղաքը ծնաւ ու 1662 ին Փարիզ մեռաւ : — Հայրը
տէրութեան խորհրդական էր , ու գիտութեամբը ,
մանաւանդ մաթեմաթիգական ծանօթութիւններու-
վը , շատ քաջ ըլլալով , թէ լեզուագիտութեան թէ
ուսմանց մէջ ինքը եղաւ որդւոյն վարպետը : Փաս-
դալ իր պղտիկ տարիքէն խելացիութիւնը ցուցուց ,
ու մաթեմաթիգայի մէջ անանկ առաջացաւ որ տաս-
նուչորս տարեկան էր երբ որ երկրաչափութեան վե-
րաբերած դժուար նիւթի մը , այս ինքն կոնածեւ հա-
տուածներուն վրայ , գիրք մը շինեց , որուն վրայ ամէն
գիտունները զարմացան . ու ետեւէ ետեւ փիլիսոփայ-
ութեան ամէն մասերուն մէջ ալ քաջ ըլլալով , ա-
նոնց վրայ ալ քանի մը գոքեր շինեց : Ետքը բոլո-
րովին աշխըրքէս քաշւելով Փօր Ռօայալ ըսւած վան-
քը գնաց ու հոն տեղը Provinciales ըսւած նամակները
գրեց , որոնք շատ ճարտարութեամբ , հմտութեամբ
ու զարդարանքով գրւած են , անանկ որ մինսակ
իր լեզուին մաքրութեան նայելով Պօսուէ ու Պօա-
լօ , մինչեւ իրենց ատենները գաղիերէն գրւած ար-
ձակ գրքերուն մէջ առջինը կը սեպէին : Բայց ի՞նչ
օդուտ որ մէջի սխալ կարծիքներուն , ու Յիսուսեանց
դէմ ըրած զրպարտութիւններուն համար դահիճի
ձեռքով Փարիզ քաղաքը հրապարակաւ այրեցին :
Մէջի բաներուն ստութիւնը ցուցընելու համար մի-
նակ կ օլթէրին վկայութիւնը բաւական է , որուն խօս-
քը աս նիւթիս մէջ ուրիշ ամէն մարդիկներուն վկայ-
ութենէն աւելի զօրաւոր է , ինչու որ ինքը Յիսու-
սեանց մահուչափ թշնամին է : Ուստի աս հեղինակս
Փասդալ աս գրքով գաղիերէն լեզուն հաստատեց
ըսելէն ետեւ , ասանկ կը խօսի : Բայց ստոյդ է որ

բոլոր գիրքը սխալ հիման վրայ հաստատւած է. ինչու որ քանի մը սպանիացի Յիսուսեանց սխալ կարծիքը բոլոր ընկերութեան կու տայ . . . : Աը ջանայ ցուցընել որ Յիսուսեանց նպատակը մարդիկները ապականել է: Բայց չկը ընար ըլլալ անանկ ընկերութիւն մը որ ասանկ վախճան ունենայ:

919. **Փասդալ** անսատուածներուն ու անպիտան մարդիկներու գեմ գիրք մը շինել կ'ուզէր, որուն նիւթերը կը պատրաստէր. բայց մահը վրան հասնելով չկը ցացաւ լմբնցընել: Ետեւէն աս նիւթերը ժողվեցին, ու Pensées de Pascal անուամբ հրատարակել վեցին, Պատրիամ որ Առաջին միշտ գալ առողջ է միշտ Փասդալին մեծ խելքը կ'երեւայ. բայց կարգաւորեալ շինւած գիրք մը չըլլալով, շատ տեղ կապակցութիւն չկայ:

920. օ. **Աբելիսե** (Մարիամ որ Առաջին միշտ մեռաւ:— Մարգիկուր —), 1626 ին ծնաւ ու 1696 ին մեռաւ:— Կնչպէս որ Կաֆօնթէն առակ գրելու մէջ բոլոր գաղիացի հեղինակներէն վեր ու միակ է, անանկ որ իրմէ առաջ ալ ետեւ ալ իրեն հաւասարօղ չկայ, ասանկ առաջ ալ երեւելի տիկինը նամակի մէջ միակ է: Իր ալ աս երեւելի տիկինը նամակի մէջ միակ է: Օրինակ կը ընանի կերպով գրւած են, ու միակ ընական ու ընտանի կերպով գրւած են, ու միակ օրինակ կը ընան ըլլալ աս տեսակ գրութեան մէջ: Կամակներուն շատը մեծ մարդիկներու գրւած են, ու կեսէն աւելի իր աղջըկանը, որուն մեծ սէր ուներ:

921. և. **Պիօսիկ** (Յակոբ Պէնիյն —), Մօյի եպիսկոպոս, Ճեմարանի անդամ, 1627 ին Տիֆօն ծնաւ, ու 1704 ին Փարիզ մեռաւ:— Վոյնի ուսմունքները լմբնցընելէն ետեւ Փարիզ եկաւ, ու հօն Աորպննեան դպրոցին մէջ վարդապետ ըլլալէն ետքը սկսաւ ուրիշ տպրոցին մէջ վարդապետ ըլլալէն ետքը սկսաւ ուրիշ տեղեր քարող տալ, ու անչափ անուն ստացաւ որ տեղեր քարող տալ, ու անչափ անուն ստացաւ որ նորէն զինքը Փարիզ կանչեցին: Ոճագաւորին մայրը զինքը պալատին քարոզիչը ըրաւ, ու թաղաւորը ազինքը պալատին քարոզիչը ըրաւ, ու թաղաւորը անանկ հաւանեցաւ որ Պօսիւէին հօրը ասանկ որդի մը ունենալուն վրայ շնորհաւորութեան թուղթ գրեց:

Վանի մը տարի ետեւ Գօնսոօմի եպիսկոպոս եղաւ, ու 1670 ին թագաւորին անդրանիկ որդւոյն դաստիարակ ընտրըւեցաւ։ Ասկէ վերջն ալ զանազան երեւելի պաշտօններու հասնելէն ետեւ, վերջապէս Մօյի եպիսկոպոս եղաւ։ Անչափ ինքը զինքը կարդալու դրեւ կու տար, որ հազիւ երբեմն պարտէզը կ'իջնար պտրաելու. ուստի անգամ մը պարտէզպանը իրեն ըստ, Տէր, թէ որ պարտէզներնուդ մէջ Ա. Օգոստինոս ու Ասկեբերան տնկելու ըլլոյի, շատ անգամ կու դայիք, բայց ծառերնիդ ծաղիկներնիդ ամենեւին չեք հոգար։

922. Առաջ ատեն ունեցաւ անչափ զբաղմանց մէջ անչափ շատ ու սքանչելի դրբեր շինելու, որոնց մէջ իր խելքը, իմաստութիւնն ու անհամեմատ ճարտասանութիւնը կը ցուցընէ։ Բայց ասոնց ամենէն սքանչելին Discours sur l'histoire universelle բռւած դիրքը, ու դամբանական ճառերն են։ Առջինին վրայ Վոլթէր կ'ըսէ որ Աչ օրինակ ունեցաւ եւ ոչ ալ նմանող, հապա մինակ զարմացօղ։ Խակ դամբանական ճառերուն մէջէն ոմանք անանկ սքանչելի դրւած են, որ իմաստուններուն կարծեացը նայելով մէկ աղդի մէջ հաւասարը չկայ։

923. Բ. ՊՈՒՐՑԱԼՈՒ, (Լուդովիկոս—), Յիսուս եանց կարգէն, 1632 ին պուրժ ծնաւ, ու 1704 ին մեռաւ։ — Առաջ Փրօվանսի մէջ սկսաւ քարոզ տալ, բայց մեծաւորները իր քաջութիւնը տեսնելով, զինքը Փարիզ խաւրեցին, ուր որ թագաւորը իրեն քարոզիչը ըրաւ։ Պուրտալու անչափ անուն ստացաւ որ զինքը Քարոզիչներու թագաւոր, կամ թագաւորներու քարոզիչ կը կանչէին։ Իր բոլոր գրուածներն ալ քարոզ եւ ուրիշ հոգեւոր բաներ են. որոնց գերազանցութիւնը ան է որ պարզ ու բնական կերպով ու միանդամայն սքանչելի ճարտասանութեամբ մը շինւած են։ Կարծես թէ բոլոր խօսքերը ետեւէ ետեւ դրւած պատճառներ ու ցուցումներ են, որոնք թէ մէկէն կը

համոզեն եւ թէ առաքինութիւնը սիրելի ու մոլութիւնը ատելի կ'ընեն :

924. թ. Գլէծիկ, Նիմի եպիսկոպոս, ճեմարանին անդամ, 1632 ին գեռն ծնաւ, ու 1710 ին մեռաւ : — Երիտասարդութեան ատեն շատ անշանի եղաւ իր բարի վարքովը ու համձարովը . քահանայ ըլլալէն ետքն ալ երբ որ սկսաւ քարոզ տալ, մէկէն շատ համբաւ ունեցաւ : Ճա՞ Դուդովիկոս իր առատութիւնը ասոր ալ ցուցուց, որով քաջալելու աւելի պայծառացաւ : Քանի մը տարի վերջը լավօրի ու ետքը Նիմի եպիսկոպոս եղաւ : Առջե անդամ եպիսկոպոս անուանեցաւ նէ, թագաւորը իրեն ըստ, քու արդեանցդ վարձքը ասանկ ուշ առնելուդ վրայ մի զարմանար, ինչու որ զքեզ լսելու հաճութիւնս չէի ուզեր կորունցընել :

925. Աս անուանի հեղինակս շատ գրուածներ ունի, որոնց մէջ շատ երեւելի են դամբանական ու գովեստի ճառերը, որոնց համար դիտունները կ'ըսեն որ Պօսիւէին դամբանականներուն վեհութիւնն ու բնական աղւորութիւնը չունին նէ, աւելի արուեստով ու կանոնով շինւած են. անոր համար ալ Կաղայի Խօսկրատէս կը կանչեն : Բայց շատերը անանկ կը կարծեն որ արուեստն ու զարդը քիչ մը չափէն ալ աւելի է, ուստի եւ Պօսիւէն իրմէ վեր կը դասեն : Ասոնցմէ զատ Գլէշիէն ընտանի նամակներ, քանի մը վարքեր ու քարոզներ ունի :

926. ժ. Պօսւ.Օ (Նիկողայոս — Տէփրէս), ճեմարանի անդամ, 1636 ին ծնաւ, ու 1711 ին մեռաւ : — Փիլիսոփայութիւնը լմբնցընելէն ետեւ, նախ իրաւունք ու ետքը աստուածաբանութիւն սովորել սկսաւ. բայց ետեւէն թող տալով, իր բնական բերմունքին համաձայն բանաստեղծութեան ետեւէն ինկաւ, ու պինտ առաջ Երգիծաբանութիւններ գրեց . որոնց մէջ ըստ մեծի մասին ստորին հեղինակներու վրայ կը խօսի : Բայց կ'երեւայ որ ընդհանրապէս

վախճանը հեղինակները թշնամանել չեր, որովհետեւ անոնցմէ շատերուն բարիք կ'ընէր, հապա ուրիշները անոնց հետեւելէն արգելուլ: Իաղձալու բան էր որ ասոնց մէջէն մինակ մէկ հատը չգրած ըլլար, որն որ Պօսիւէ շատ վնասակար կը սեպէր: Խրդիծաբանութիւններէն ետեւ Արտ քոելիք ըսւած գիրքը շինեց, որուն մէջ թէ ընդհանրապէս բանաստեղծութեան վրայ, թէ ստանաւորի վրայ աղէկ կանոններ կու տայ, աս գիրքս անանկ սքանչելի ստանաւորով գրւած է որ, միանգամայն թէ վարդապետութիւն է թէ օրինակ: Անկէ ետեւ Lutrin անուամբ վեց երգով բանաստեղծութիւն մը շինեց, որուն նիւթը փուժ բան մըն է, բայց Պօալօյին գրչին տակ անանկ զարդարւած է, որ գաղիերէն բանաստեղծութեանց երեւելիններէն մէկն է: Յօհէպէտ մէջը շատ տեղ քանի մը եկեղեցականներու քիչ մը կը դպչի. բայց ինքը յառաջաւ բանութեան մէջ անոնք ամենն ալ գովելէն ետեւ, կը զրուցէ որ բոլոր բանածները շինծու բաներ են, ու անանկ մը գրւած են որ ամեննեւին մէկուն սիրտը չնեղացաւ: Ասոնցմէ զատ ստանաւոր համակներ ունի, որոնցմէ ոմանք սքանչելի բաներ են: Իր արձակ գրուածներուն մէջ երեւելի է Պօնդինոսին Traité du sublime ին թարգմանութիւնը:

927. Աս հեղինակս անուանի ընօղը գլխաւորաբար ստանաւորի ճշդութիւնն ու անուշութիւնը, ու ամեն բանին իրեն սեփական բառը գործածելն է, որուն շատերը միտ չեն դներ: Յօհագաւորը իրեն 2000 լիտր տարեկան մուտք կապեց, ու հրաման տուաւ որ ամեն շաբաթ գայ իրեն հետ ժամ մը խօսելու: Ասկից ալ զատ Ուստինին հետ մէկտեղ իրեն առանձին պատմագիրը ըրած էր:

928. Ժ. Պ. Պատու (Յովհաննէս —), ճեմարանի անդամ, 1639 ին Գէրմէ - Ս'իլօն ծնաւ, ու 1699 ին Փարիզ մեռաւ: — Փօր Պօայալի կրօնաւորներուն քով ուսում սովորեցաւ, ու իրենց անուանի աշկերտ-

ներէն մէկը եղաւ։ Պիտիկութենէն ողբերգական
բանաստեղծութեանց մեծ բերում մը ունէր։ շատ
անգամ Եւրիպիդէս մը հետք առած առանձին տեղեր
կ'երթար կարդալու։ Ուսմունքը լմբնցընելէն ետեւ
պինտ առջի գրուածը թագաւորին հարսնիքին վրայ
շինած մէկ Տաղն է։ որուն համար թագաւորը իրեն
մեծ պարզեւ մը տուաւ, ու 600 լիտրի մուտք մը
կապեց։

929. Ասով քաջալերւելով ինքը զի՞նքը բոլորով
վին բանաստեղծութեան տուաւ, ու պինտ առաջ
Thébaïde կամ les Frères ennemis ըսւած ողբեր-
գութիւնը շինեց։ որն որ թէպէտ նոր հեղինակի մը
առջի գրուածը ըլլալը կը ցուցընէր, բայց միան-
գամայն հեղինակին ատենով ինչ աստիճան բարձրա-
նալու ըլլալը կ'իմացընէր։ Եւ ստուգիւ ալ առ բանս
գուշակողներուն կարծիքը պարապ չելաւ։ Ուասին
ետեւէ ետեւ կատարելագործելով շատ ողբերգու-
թիւններ շինեց, որոնց գլխաւորները Phèdre, Andro-
maque, Iphigénie, Britanicus ու Bajazet ըսւած-
ներն են. les Plaideurs ըսւած կատակերգութիւն
մ'ալ շինած է։ Եր թշնամիները ասչափ երեւելի գըր-
ւածներով ստացած պատուին վրայ նախանձելով, իր
ամենէն աղլոր Phèdre ըսւած ողբերգութիւնը ապա-
կանեցին. մէջէն ամենէն սիրուն ու ոքանչելի տողերը
հանեցին, տեղ տեղ անպիտան տողեր խոթեցին, եւ
ասանկ խանդարելէն ետեւ տպեցին։ Ուասին արդէն
թատրէն ձանձրացած ըլլալով, ու ասով աւելի սիր-
որ նեղւելով, կ'ուզէր բոլորովին աշխարքս թող տալ
վանք մը քաշւիլ։ Բայց իր բարեկամներուն խրատո-
վը մինակ թատր շինելէն ետ կեցաւ, ու աշխարք
մտնելով ալ հանդարտ կեանք կ'անցընէր։ Օժագաւո-
րը զի՞նքը նոյն տարին Պօալօյին հետ իր առանձին
պատմագիրը ըսաւ։

930. Վիշ մը ետքը Վէնդնօն դշխոյին ինդրե-
լովը Esther ողբերգութիւնը շինեց, որն որ Վէն Վիրի-

դպրոցին աղջեկները թագաւորին ու բոլոր պալատականներուն առջեւը խաղացին, որուն համար Ուասին հաղար լիտրի պարգեւ մը առաւ. ու նորէն նոյն Աթալի դշխոյին հրամանաւը Athalie ողբերգութիւնը շնեց, որն որ գաղիերէն թատրներուն ամենէն սքանչելին է: Իսայց խաղացիլը ան ատեն զանազան պատճառներով արգելւելով, թշնամիները պատճառ առին ու սկսան վար զարնել, անանկ որ Ուասին ալ շենելուն վրայ ցաւեցաւ. ինչու որ թէպէտ իրեն կ'երեւար որ բոլոր գրուածներուն մէջ ամենէն աղէկը ասիկայ է, բայց տեսնելով որ ամէն մարդ առ հասարակ վար կը զարնէ, կարծեց որ կը խաբէի: Մինակ Պօալո գտնըւեցաւ որ ուրիշներուն հետ չմիաբանելով, Ուասինին ըստ Օր պիտի գայ որ աս գրուածքիդ յարդը պիտի ճանչցըւի: Գուշակութիւնն ելաւ, 1716ին ետեւէ ետեւ տասնու հինգ անգամ խաղացին, բայց ոչ գուշակօղը ոչ հեղինակը կրցցաւ տեսնել. ինչու որ երկուքն ալ արդէն մեռած էին:

931. Կ ատերը Ուասինը Գոռնէյլին հետ համեմատելով, ոմանք մէկը, ոմանք մէկալը վեր կը բռնեն: Իսայց հիմայ ընդհանրապէս գիտունները անանկ կը կարծեն որ իրարմէ վեր բռնելը անիրաւութիւն է. ինչու որ, կ'ըսեն, երկուքն ալ զանազան կերպով անհամեմատ բարձր են. Գոռնէյլ վեհութեամբ ու ազնուութեամբ երեւելի է, իսկ Ուասին անուշութեամբ ու փափկութեամբ: Եւ առ է բնական կարգը, կ'ըսէ Ապագաթիէ, որով որ միշտ թէ գրուածները թէ մարդկային միտքը առաջ կ'երթայ. այս ինքն միշտ ամէն բանի մէջ պինտ առաջ անուանի եղողը վեհութիւն կ'ունենայ, իսկ երկրորդը շարժելու արուեստ: Հոմերոսէն ետեւ եկաւ Վիրգիլիոս, Առփոկիզէսէն ետեւ Վերիափիդէս, Դեմոսիթենէսէն ետեւ Ափիերոն, Գոռնէյլին ետեւ Ուասին, Պուրտալուէն ետեւ Մասիլյեօն: Ատուգիւ Ուասինը երեւելի ընօղը իր գրուածներուն անուշութիւնը, իր ոճին մաքուր, զարդարուն ու կար-

գաւորեալ ըլլալը, ու խօսակցութիւններուն սիրտ
շարժեն է: Ի՞սյց ընդհանրապէս ամէն քննիչները կը
զբուցեն որ սիրտ շարժելու արուեստը քիչ մը չափէն
աւելի կը գործածէ, ուստի եւ Վաթերէն ու Գոթո-
ղիայէն զատ իր ողբերգութիւնները կարդալը վնասա-
կար է, կ'ըսեն:

932. Ուստին թատրներէն զատ շոգեւորերգեր,
Օրհնութիւններ ունի, որով քնարերգական բանա-
ստեղծութեանց մէջ ալ երեւելի ըլլալը կ'երեւայ, ու
Վոթերի եւ Գոթողիայի Պարերը զինքը ստուգիւ գա-
ղիացի անուանի քնարերգակներուն կարդը կը դասեն:
Իր արձակ գրուածներուն մէջէն Փօայալի դէմ
գրած նամակները *, ճեմարանին մէջ ըսած ճառերը,
Փօայալի պատմութիւնը, ու նամակները, մա-
նաւանդ որդւոյն գրածները աղւոր են: ՃՅ Լուդո-
վիկոսին պատմութիւնն ալ գրելու սկսած էր, բայց
շատ առաջ չէր տաներ. ինչու որ շողոքորթելով գրել
չէր ուզեր, միշտ ալ ստոյգը գրել բանին ձեռք չէր
տար: Պարածն ալ կրակի մը մէջ այրեցաւ գնաց:

933. Ժ.Բ. Ա. Պիտիթէր (Յովհաննէս տը —),
ճեմարանի անդամ, 1644 ին, Պաղիայի կղզին մէկ
գեղը ծնաւ, ու 1696 ին մեռաւ: — Աս Հեղինակիս ինչ
մեծ մարդ ըլլալը ցուցընելու համար, բաւական է ըսել
որ Պօսիւէ զինքը թագաւորին որդւոյն քովը դրաւ-

* Փօայալին կրօնաւորներէն Պետրոս Նիկողայոս անու-
նով մէկը, անպիտան բանաստեղծի մը գրուածներուն
դէմ նամակներ գրեց, որոնցմէ մէկուն մէջ ընդհանրա-
պէս թատր շնողները Հոգիներուն գեղատուն կամ
թունաւորիչը կը կանչէր: Ուստին աս խօսքս իրեն
դէմ գրուածի պէս առնելով, իր հին վարպետներուն
դէմ նամակ մը գրեց ու հրատարակեց. Ետքէն մէկ ու-
րիշ մ'ալ շնեց, բայց Հրատարակած Պօալցին ցուցուց,
որն որ իրեն ըսաւ, Աս նամակս քու մտացդ պատիւ կ'ը-
նէ, բայց սրտիդ պատիւ չընէր: Իբրեւ թէ կ'ուզեր ըսել
որ թէպէտ գրուածքդ շատ աղւոր է, բայց որովհե-
տեւ քու վարպետներուդ դէմ կը գրես, անոր համար
ապերախտութիւն ըրած պիտի սեպւիս: Ան ատեն Ուա-
սին աս երկրորդ նամակը դուրս չհանեց, առջինն ալ ձեռ-
քէն եկածին շափ ժողվեց վերցուց:

պատմութիւն սովորեցրնելու համար . ասկից ուրիշ իր վարքին վրայ բան մը չենք գիտեր : Ասիկայ թէու փրաստ յոյն փիլիսոփային նկարագիրները թարգմանեց , որուն վրայ իր ատենաւան մարդիկներուն նկարագիրներն ալ աւելցուց , որն որ թէ լեզուին մաքրութեան ու վայելչութեան կողմանէ , ու թէ իմաստներուն աղւորութեան կողմանէ , ամենէն կը գովեի , ու շատ քիչ նման ունեցած է : Աս գիրքս ալ զաղիերէն գրագիտութեան պարծանք սեպւող գրքերէն մէկն է :

934. Ճ.Գ. ԳԵՒՆԵԼԾՆ (Գրանսօա առ Սալինեադ տը լա Ա'օֆթ —) , Գամպրէի արքեպիսկոպոս , ճեմարանի անդամ , 1651 ին , ազնուական ցեղէ ծնաւ , ու 1715 ին մեռաւ : — Ուսմունքը լմբնցրնելէն ետեւ անանկ քարոզ սկսաւ տալ , որ ամենքը կը զարմանային : Գրանսուչորս տարւան քահանայ եղաւ , ու մեծ գուվութեամբ զանազան դժուար պաշտօններ կատարելէն ետեւ , 1689 ին թագաւորը իր թոռներուն դաստիարակ ըրաւ : Գենելօն առ մեծ պաշտօնս անանկ աղէկ կատարեց , որ իր առջի աշկերտը , Պուրկօնեի դուքսը , Գաղիան վերջի աստիճանի երջանկութեան հասցընելու յոյս կու տար . բայց ափսոս որ մահւընէ յափշտակւելով , ամենուն յոյսը փուծ ելաւ : Խ վերայ այսր ամենայնի Գենելօնին ծառայութիւնը անվարձ չմնաց , ինչու որ 1695 ին Գամպրէի արքեպիսկոպոս անուանւեցաւ :

935. Ամէն մարդ գիտէ աս անուանի մարդուն ու Պօսիւէին մէջ ծագած հակառակութիւնը , Գենելօնին Explication des Maximes des saints անունով Ղատուծոյ սիրոյն վրայ գրած մոլար գրքի մը վրայ : Խ թէ պէտ Պօսիւէ իր վեհանձնութիւնը * առ նիւթիս մէջ

* Անդամ մը , թագաւորը Պօսիւէին , Ի՞նչ կ'ընէիր , ըրսաւ , թէ որ ես Գամպրէի արքեպիսկոպոսը պաշտպանելու ըլլայի : Պօսիւէ ան ատեն պատասխան տուաւ , Տէր , ձայնս հարիւր անդամ աւելի կը բարձրացընէի ,

ւցուց, թէպէտ իրաւունք ունենալով յաղթեց. բայց
Ֆէնէլօն իր սխալմունքը խոնարհութեամբ ճանչնա-
լ, ու եկեղեցւոյ վճռոյն հպատակելով աւելի մեծ
աղթութիւն մը ըբաւ, ու ամենէն շատ փառաւո-
ւցաւ, ուր որ Պօսիւէն չափէ դուրս սաստկութեամբ
ակառակելուն համար կը պարսսի *:

936. Ֆէնէլօն ամենէն անուանի գաղիացի հե-
լինակներէն մէկն է, ու իր անունը անմահ ընօղ գիր-
քը les Aventures de Télémaque ըսւած գիւցազնա-
կան բանաստեղծութիւնն է: Ասոր մէջ, գիտնոց ը-
սածին պէս, Հոմերոսին պերճութիւնն ու Վիրդիլիսուին
վայելութիւնը, առակաց զուարճութիւնն ու ճշմար-
տութեան զօրութիւնը սքանչելի կերպով մը միացու-
ցած է, անանկ որ լեզուին մաքրութեամբը, իմաստ-
ներուն աղւորութեամբն ու խրատներուն բարձրու-
թեամբը միակ ու անհամեմատ գիրք մը կը սեպէի:
Ֆէնէլօն ասիկայ մինակ իր աշկերտներուն կը թու-
թեան համար շինած էր. բայց ծառային մէկը որուն
հասարակօրէն իր գրուածները օրինակելու կու տար,
օրինակ մը քովը պահեց ու ետքէն տպել տուաւ:
Կ'նչ մէծ կորուստ կ'ընէր գաղիերէն լեզուն ու գրա-
կանութիւնը թէ որ ասանկ գիրք մը ծածկըւած մնար:
Բայց ալ աղէկ կ'ըլլար որ Ֆէնէլօն տպել տալու մտօք
շինէր, ինչու որ ան ատեն ստուգիւ մէջէն շատ բան
կը վերցընէր, որոնք թագւառազուն մը, մանաւանդ
Աւրոպայի մէջ, առանց վնասի կը ընայ կարդալ, բայց
ուրիշ մարդիկներու անչափ օգտակար չեն:

մարդ երբ որ ճշմարտութիւնը կը պաշտպանէ, շուտ ալ
չէ նէ գէթ ուշ պէտք է որ յաղթէ:

* Իննովկենտիոս քահանայապետը Ֆէնէլօնին գիրքը դա-
տապարտելէն ետեւ քանի մը եպիսկոպոսներու գրեց.
Աստուծոյ սիրոյն սաստ-
անիկայ, այս ինքն Ֆէնէլօն, Աստուծոյ սիրոյն նուա-
կութեամբը սխալեցաւ, իսկ գուք ընկերի սիրոյն նու-
զութեամբը պակսեցաք: Որովհետեւ Ֆէնէլօնին դէմ
զութեամբը պակսեցաք: Որովհետեւ Ֆէնէլօնին դէմ
արտաքոյ կարդի իստութեամբ վարւած էին, մինչուկ
զինքը Մոնտանոսին նմանցուցած էին:

937. Ասկից զատ Գենէլօն շատ գրուածներ ունի, որոնցմէ երեւելիները են Traité de l'éducation des filles; Dialogues des morts; Démonstration de l'existence de Dieu; Dialogues sur l'Eloquence en général, et sur celle de la chaire en particulier; Abrégé des vies des anciens philosophes. Եւ ուրիշ քարոզներ ու հոգեւոր գրուածներ, որոնք ամենն ալ աղւոր ու պահչելի բաներ են:

938. Ճ.Դ. ԳԹՆԴՆԵԼ (ՊԵՌՆԱՐ լը ՊՈՎՈՒԵԼ տր —), ճեմարանի եւ ուրիշ քանի մը ուսումնական ընկերութիւններու անդամ, 1657 ին Ո.ուան ծնաւ, ու 1757 ին մեռաւ: — Յիսուսեանց քովը կրթըւելին ետեւ, փաստաբան եղաւ, բայց պաշտպանած դատին մէկը կորսընցընելով պաղեցաւ, ու ինքը զինքը գրադիտութեան ու փիլիսոփայութեան տուաւ: Կատ նիւթերու վրայ գրած է, թէ ոտանաւոր թէ արձակ. բայց ամենէն երեւելին ճեմարանին պատմութիւնը, ու քանի մը անդամներու վրայ շինած գովածտներն են: Որոնց մէջ գրեթէ ամէն մէկ գիտութեան վրայ անանկ կերպով մը կը գրէ, որ մարդ կարծէ թէ բոլոր կեանքին մէջ մինակ նոյն գիտութեան զբաղեր է. ու գիտութեանց պինտ գժուար ու չոր նիւթերուն վրայ անանկ զարդարելով կը խօսի որ իր մէծ խելքը կը յայտնէ:

939. Ասկից զատ Entretiens sur la pluralité des mondes, ու Վանտաւ Հեղինակէն թարգմանելով ու համառօտելով, Histoire des Oracles ըսւած գրքերը շինեց. որոնք ստուգիւ շատ տեղեկութիւններով զարդարւած ու աղւոր ոճով գրւած են: Ասոնց մէջի կարծիքները տեղ տեղ անշափ ուղիղ չեն. եւ թէ պէտ Ժ.Բ. դարուն Հեղինակներուն պէս յայտնի կրօնի դէմ չխօսիր, բայց տեղ տեղ գրեթէ անոնց պատրաստութիւն մըն է, ու ճամբայ կը բանայ: Dialogues des morts ըսւած գիրք մ'ալ ունի, որն որ բաւական աղւոր է. բայց ոտանաւորները, թատրները անշափ

երեւելի չեն։ Հովուերգութիւնները թէպէտ գեղեցիկ են, բայց մէջի խօսքերը հովիւներու պարզութեան նայելով բարձր ու զարդարուն են։ Բնդհանրապէս աս հեղինակիս վրայ աս պակսութիւնը կը դտնեն որ զարդը շատ կը սիրէ. ինչպէս իր նամակներուն համար ալ կ'ըսեն որ ընտանեկան չեն։

940. Ճ.Ե. ԱՐՍԻՎԵՅՆ (Յովհաննէս Մկրտիչ—), Գլէրմօնի եպիսկոպոս, ճեմարանի անդամ, 1663 ին, Փրօվանսի Հիեր քաղաքը ծնաւ, ու 1742 ին Գլէրմօն մեռաւ։ — Քահանայ ըլլալէն ետեւ առաջ ուրիշ քաղաքներ ու ետքը ֆարիզ քարող սկսաւ տալ։ Եւ թէպէտ ասանկ Պուրտալուին անշափ պատուով կատարած ընթացքը բռնեց, բայց անկից տարբեր կերպով մը. ինչու որ անիկայ միշտ միաքը համոզելու կը ջանայ, իսկ ասիկայ սիրտը շարժելու։ Առջինը ահազին աշխարհակալի մը պէս, իր պատճառներուն զէնքովը կը յաղթէ կը նուածէ, ու անձնատուր ըւլլալու կը ստիպէ. իսկ երկրորդը համոզելի մը պէս կամաց կամաց ու անուշութեամբ առաջ երթալով, առանց դիմացինին իմացընելու ուզածը ընել կուտայ։ Առջինը Կեմոսթենէսին վեհութիւնը, զօրութիւնն ու կրակը, իսկ երկրորդը Աիկերոնին առատութիւնը, ճարտարութիւնն ու բնական կերպը ունի Ուստի եւ իրաւամբ իրեն համար ըսին որ Ուստինին գոռնէյլին հետ ունեցած համեմատութիւնը, ինքն ալ Պուրտալուին հետ ունի։

941. Առջի տարին որ Ճ.Դ. Խուգովիկոսին առջեւը քարող տուաւ, թագաւորը իրեն ըսաւ. Հայր, ուրիշները առջեւս քարող տուած ատեննին, իրենք աչքս կը մտնէին, իրենք կը համնէի. բայց դուն քարող տուած ատենդ, ես իմ աչքէս կ'ելլեմ, ինքը զինքս չեմ հաւնիր։ Երբ որ ընտրելոց քիչութեան վրայ շինած քարողը առջի անդամ կու տար, մէջը մէկ տեղ մը լսողները զարմանալէն անանկ այլայլեցան, որ գլութէ ամէնը առանց իմանալու ոտք ելան.

ու իրենց զարմանալուն ու դովուլթեան ձայներէն քառողիչը քիչ մը շփոթեցաւ, բայց աս շփոթուլթեամբ կարծես թէ աւելի ճարտասանութիւն ու աւելի զօրութիւն մը ստացաւ։ Մարդ մէյմը իր գրուածներէն կտոր մը կարդայ, անմիջապէս ի՞նչ ազնուութիւն, ի՞նչ նմանութիւններ, ի՞նչ դարձուածններ չտեսներ։ Կարծես թէ մարդուն սրտին ամէն ծածուկները կը ճանչնայ, ու պատշաճ կերպով մը պակսութիւններն ու ցաւերը կը դարմանէ կը բժշկէ։

942. Իր քարոզներուն մէջ ամենէն սքանչելիները Petit carême ըսւածները կը սեպւին, որոնք վեց շաբթւան մէջ շինեց, մէջ 1ուգովիկոսին առջեւը տալու համար, որն որ ինը տարւան էր։ Իր մէկալ քարոզներուն մէջ ալ շատ արտաքոյ կարգի աղւոր բաներ կան։ Բայց դամբանական ճառերը անչափ երեւելի չեն։

943. Ժ.Օ. ՈՐՈՒՍՈ (Յովհաննէս Յակոբ —), 1671 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1741 ին Պրիւել մեռաւ։ Պօալօյին աշկերտ եղաւ, ու քսան տարի անոր աչքին առջեւը ու առաջնորդութեամբը առաջ դնաց։ ուստի Շանաստեղծութեան մէջ ինչ որ գիտեմ նէ անկէ սովորեցայ, կ'ըսէ ինքը։ Պզտիկութենէն շատ աղւոր ոտանաւորներ շինեց, ու մեծ անուն ստացաւ, որով եւ մեծամեծ մարդիկներ քովերնին կ'առնէին։ Բայց քանի մը երեւելի մարդիկներու դէմ շինւածնախատական վերտառութիւնները ասորն է կարծելով, բոլոր Գաղիայէն աքսորեցին, ու անկէ ետեւ օտար տեղեր պտըաեցաւ։ Վ ոլթէրը ասոր աշկերտը ու բարեկամն էր։ Բայց ետքը անանկ աւըրբեցան որ բոլոր կեանքերնուն մէջ իրարու դէմ գըելէն չդադրեցան։

944. Պարուածները դրեթէ բոլոր ոտանաւորնեն, որոնց մէջ զինքը անուանի ընօղները Տաղերը, Ապղոսները ու Երաժշտական երդերն են։ Մանաւանդ Տաղերը անանկ սքանչելի են որ ոմանք Պինդարոսին,

Վնակը էոնին ու Ավրատիոսին գերազանցութիւնները
մէկտեղ ունի, կ'ըսեն: Պտանաւորները գեղեցիկ ու
ճոխ են, խօսքերը անհամեմատ անուշութիւն մը ու-
նին, ու ամէն բան սքանչելի շուտութեամբ ու առա-
տութեամբ կը նկարէ: Վերջապէս իր տաղերը ա-
նանկ կատարեալ են, որ իրմէ առջի բոլոր քնարեր-
դակ բանաստեղծները ցնելէն ուրիշ, իրմէ ետեւ
ալ իրեն քովը դնելու գտնըւեր, թէ որ Վը Գրան
տը Փօնիինեանը չըլլար, ըն որ գէթ հեռուանց ի-
րեն մօտեցաւ: Վերտառութիւններուն մէջ ալ շատ
սուր իմաստներ, ու ճարտարութեամբ շինւած տո-
ղեր կան, անանկ որ շատերը Վարտիաղէսին վերտա-
ռութիւններէն վեր կը բռնեն. բայց մեծ մասը անպի-
տան նիւթերու վրայ ըլլալով, մարդ հեղինակին խել-
քին վրայ զարմանալու տեղ, իր մաքուր գրիչը ա-
սանկ անպիտան ու գարշելի բաներով աղտեղելուն
համար կը ցաւի:

ԵՍ ԴԵՐՈՒՄ ԵՐԿՐՈՐԴԸՆԿԱՆ ՀԵՂՅԱՆԱԿՍԵՐԸ

945. Ա. Անդրէս (Գրանուա կօտ տը —), ճեմա-
րանի գրագիր, 1610ին թի տեղը ծնաւ, ու 1683ին
մարդ մեռաւ: — Իր գրուածներուն ամենէն աղէկը
փարիզ մեռաւ: — Իր գրուածներուն ամենէն աղէկը
գաղղիայի պատմութիւնն է, որուն գլխաւոր յարդը
աս է որ պարզութեամբ, բացայայտութեամբ գրուած
է. իսկ աղնուութիւն ու ճշդութիւն չունի:

946. Բ. Մնաչարծ (Յուլիոս —), առաջ թիւ-
լի ու ետեւէն Վժանի եպիսկոպոս, 1634ին Վարսի-
լիա ծնաւ ու 1703ին Վժան քաղաքը մեռաւ: —
Գրուածները դամբանական ճառեր են, որոնք ոչ
վկանիւելին դամբանականներուն բարձրութիւնը, ոչ ալ
գլէշիէլիններուն արուեստը ունին: Բայց թիւրէնին
վրայ շինածը կարծես թէ իրմէ վեր է, ու Գլէշիէլին
նոյն մարդուն վրայ շինածին հետ քովէ քովէ կըրնայ
դրւիլ:

947. գ. ՎԻՆՈ (Փիլիպպոս —), ճեմարանի տնդամ, 1635ին, Փարիզ ծնաւ, ու 1688ին մեռաւ: — Ուստինին ու Մօլիերին ընթացքը մանելով, ողբերգութիւններ ու կատակերգութիւններ շինեց. բայց իր գրուածները ան անուանի բանաստեղծներուն գրուածներէն շատ վար են: Եւ թէ որ Նըդով թարը գաղիայի մէջ զրեթէ ստեղծած կամ գեթ կատարելագործած չէր ըլլար նէ, անչափ անուն չէր ունենար, ու մինակ ասով առ գարուս պարծանք սեպող հեղինակներուն կարգը կը մտնէ:

948. Դ. ԱԷՆ-ՌԷԱԼ (Աէզար Վիշար տը —), 1639ին Սարտէնիայի Շամպերի քաղաքը ծնաւ, ու 1692ին նոյն քաղաքը մեռաւ: — Յնէպէտ եւ օտար ազգէ էր, բայց պղտիկութեան ատեն Փարիզ գալով, ու կեանքին մեծ մասը հոն անցընելով, անանկ գաղերէն զրեց, որ իր գրուածները հեղինակի գործք կը սեպւին: Ասոնց մէջ գլխաւորը Conjuration de Venise ըստած գիրքն է, որուն լեզուին մաքրութիւնը ու ընտրութիւնը, եւ պատմելուն կերպը ամենքը կը գովեն. բայց ամեն մարդ կը զրուցէ որ աւելի շինծու վիպասանութիւն մըն է, քան թէ ստոյգ պատմութիւն:

949. Ե. ՕՐԵԿԵԱՆ (Պետրոս Յովակիփ տ' —) Յիսուսեան, 1641ին Պուրժ ծնաւ ու 1698ին Փարիզ մեռաւ: — Գաղիացի անուանի պատմագիրներուն կարգն է, ու թէ պատմագրի թէ լեզուի հեղինակի պատշաճած կատարելութիւնները ունի: Իր Histoire des révolutions d'Angleterre ու Histoire des révolutions d'Espagne ըստած գրքերը շատ աղւոր գրւած են:

950. Զ. ՈՒԷՆԵԱՐ (Յովհաննէս Ֆրանսոս —), 1647ին Փարիզ ծնաւ ու 1709ին մեռաւ: — Աօլիերէն ետեւ ամենէն երեւելի գաղիացի կատակերգակն է. գուցէ աւելի կատարեալ կ'ըլլար թէ որ ճանբորդութեան ունեցած սերը զինքը գրելէն ետ չկեցըների կատակերգութիւններէն զատ իր ճամբորդութիւն-

ներուն ստորագրութիւնները ունի, որոնց ամենէն
աղեկը Կաֆոնիայի ճանբորդութեան վրայ գրածն է:

951. Է. Վ. Էրթօ (Ոլնէ ()պէր տը —), 1655 ին
Կորմանտի ծնաւ, ու 1735 ին ֆարիզ մեռաւ: —
Հատ քիչ պատմագիր կայ որ ասոր պէս բոլոր կար-
դացողներուն միտքը իրեն կարող ըլլայ գրաւել: Իր
պատմութիւններուն մէջ Histoire des révolutions
romaines, des révolutions de Portugal ու des révo-
lutions de Suède երեւելի են: Բնդհանրապէս ասոնց
ամենուն ոճը զարդարուն, պատմելուն կերպն ալ սի-
րուն է. բայց անանկ կը կարծըւի որ հաւատարիմ չէ:
Այլ պատմըւի որ անգամ մը մէկ պաշարման վրայ տե-
ղեկութիւն սպասելէն ճանձրանալով, ինք իրմէ պատ-
մութիւնը շինեց, ու երբ որ ետեւէն լուրը եկաւ նէ,
ու հարկաւոր չէ իմ պաշարումն արդէն լմբնցաւ, ըստու:

952. Յ. ՌՈՒԵՆ (Կարոլոս —), զանազան ճե-
մարաններու գլխաւոր կամ անդամ, 1661 ին ֆարիզ
ծնաւ, ու 1741 ին նոյն քաղաքը մեռաւ: — Իր զըու-
ցածին պէս Կիկլոպեանց այրէն թռաւ Պառնասի լե-
ռան վրայ ելաւ, այս ինքն թէ հայրը դանակ շինող
մըն էր, ու ինքը իր մեծ խելքով այնչափ բարձր
աստիճան ելաւ: Իր երեւելի գրքերը ասոնք են.
Traité des Etudes; Histoire ancienne; Histoire ro-
maine, որոնց մէջ սքանչելի ճարտասանութեամբ ու
անուշութեամբ կը խօսի: Բայց ամէն մարդ իր պատ-
մութիւններուն մէջ երկու պակսութիւն կը գտնէ:
մէյմը որ շատ բաներ չքննելով կ'առնէ, ու ասանկով
երբեմն, մանաւանդ հնախօսութեան մէջ, հներուն
շափազանցութեան կը հետեւի. մէյմ'ալ որ խորհը-
դածութիւնները շատ ու երկայն են:

Գ Լ Ա Խ Խ Գ

ԺԸ ԴԵՐՈՒՆ ԱՆՌՈՒՆԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

953. ԱՄՈՒՑ ՊԼԻՍԱՆՈՐՆԵՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԿԱՐԳԱԸ
ԱՍՈՒՔ ԵՆ. Ա. ԳԱԵՎՈՒՅԼԵՈՆ. Բ. ՄՐՈՒԺԵԱՐԻԵՕ. Գ.
Լ. ՈՒԱՍԻՆ. Դ. ՎՈՂԹԵՐ. Ե. ՊԻՒՓՈՆ. Զ. ԿՐԵԱԿ.
Է. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՅԱԿՈՐ ՈՒՍՏՈԾ. Ծ. ՊԱՐԺԵԼՍՈՒՄԻ. Թ.
ՄԱՐՄՈՆԺԵԼ. Ժ. ԹԱՄԱՍ. Ճ.Ա. ՊԵՇՆԱՐԱՏԷՆ ՄՐ
ԱԼՆ-ՓԻԷՐ. Ճ.Ծ. ՏՐԼԻԼ. Ճ.Գ. ԼԱՀԱՐՎԻ. Ճ.Դ. ՎՈՂ
ՆԵ: ԽԱԼ ԵՐԼՐՈՐԴԱԿԱՆՆԵՐԸ ԱՍՈՒՔ ԵՆ. Ա. Տ'ԵԼԵՍՈՆ.
Բ. ԹԵՐԱՍՈՆ. Գ. ԼՐԱՄԺ. Դ. Լ. ԳՐԱՆ, Ե. Տ'ԵԼԱՆ-
ՊԵՐ. Զ. ԱԼՆ-ԼԱՆՎԵՐ. Է. ԳԼՈՐԻԱՆ. Ծ. ԼԱԱԿՎԻԷՄ:

ԱՌՋԻ ԿԱՐԳԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

954. Ա. ԳՐՈՒՊԻՑԼԵՕՆ (ՓՐՈՍՎԻԵՐ Ճ.ՕՂԻԾ ՄՐ—),
ՃԵՄԱՐԱՆԻ անդամ, 1674 ին, Տիժօն քաղաքը Ճնաւ,
ու 1762 ին Փարիզ մեռաւ: — Առաջ իրաւունքը սովորել
սկսաւ, բայց իր կրակոտութեամբը չկըրցաւ ա-
ռաջ երթալ. ու տեսնելով որ բնական բերում չու-
նի, իրեն խրատ տուին որ թատր շինէ: «Քիչ մը ա-
տեն գէմ գնելէն ետեւ մտիկ ըրաւ, ու սկսաւ ողբեր-
դութիւն շինել. եւ որովհետեւ իր ատենը ուրիշ ե-
րեւելի ողբերգակ չկար, շատ անուն ըրաւ: ՃՎ
Լուդովիկոսին դարուն երեւելի ողբերգակներէն, այս
ինքն Գոռնէյլէն ու Ուասինէն տարբեր ճամբայ բռնեց.
ինչու որ ասոնցմէ առջինը աւելի սիրտը կը բարձրա-
ցընէր, ու երկրորդը աւելի կը շարժէր, իսկ ասիկայ
աւելի կը զարհուրեցընէ. ասանկով թէ որ առջինը
Առփոկղին նմանող կը բնայ սեպւիլ, ու երկրորդը Եւ-
րիպիդէսին, ասիկայ ալ Եսքիդէսին: Պինտ առաջ
շինած ողբերգութիւնը Idoménée ըսւածն է, որն որ
ոքանչելի բան մը չէ. անկեց ետքը ետեւէ ետեւ շատ
շինեց, որոնց ամենէն աղւորը, Rhadamiste ըսւածն
է, որն որ 1711 ին երեսուն անդամ խաղացւեցաւ:

955. Ասոր ոճն ու լեզուն անչափ մաքուր չէ, ստանաւորն ալ Գոռնէյլին ու Ուսինին ստանաւորին անուշութիւնն ու աղջորութիւնը չունի : Անանկ որ երբ որ Պօալօյին մահւան անկողնի մէջ պառկած ատեն, բարեկամներէն մէկը առջեւը Rhadamiste ողբերգութիւնը կը կարդար, Պօալօ քիչ մը լսելն ետեւ, դարձաւ, Վհ բարեկամ, ըստւ, ինչո՞ւ քիչ մը առաջ չմեռայ : Վեր երիտասարդութեան ատեն ծաղը ըրած Փրատօնները* ասոնց քովը մէջ մէկ արեգակ էին : Յայտնի է որ Պօալօն ասանկ զայրացընօղը Գուեպիյ-Լեօնին ոճին անպիտանութիւնն ու ստանաւորի պակսութիւններն էին : Բայց ինչ որ ըլլայ նէ ընդհանրապէս անանանկ կը զբուցւի որ Գոռնէյլին ու Ուսինին ետեւ ամենէն անուտանի ողբերգակը ինքն է, ուստի եւ Վութէրին իրեն վրայ ըստածները մինակ իրեն նախանձը յայտնելու կը ծառայէ : Ճաէ Լուգովիկոսը որն որ Պուեպիյ-Լեօնի կենդանութեան ատեն իրեն շատ բարերարութիւններ ըրած էր, մեռնելին ետեւ աղոյրդամբան մը շինել տուաւ :

956. Ը. ՎՇՆԴԵՍԻԿՕ (Կարուլս ալ Ակոնտա Պարօն ալ —), ճեմարանի անդամ, 1689 ին Պօրտօն մօտ ծնաւ, ու 1755 ին մեռաւ : — Աս հոչատցի մօտ ծնաւ, ու 1755 ին մեռաւ : — Աս հոչատցի իշխանը կարծես թէ իր պղտիկ հասակէն փիլեկաւոր իշխանը կարծես թէ իր պղտիկ հասակէն փիլեկաւորիայ էր . 20 տարեկան էր երբ որ Esprit des lois ըստած գրքին նիւթերը պատրաստելու սկսաւ, որն

* Փրատօն (Նիկողայոս —), Ռուան ծնաւ, ու 1698 ին Փարիզ մեռաւ : — Աս հեղինակս քանի մը ողբերգութիւններ բիզ մեռաւ : — Աս հեղինակս քանի մը ողբերգութիւններ բիզ մեռաւ : — Աս հեղինակս քանի կատրներ կան, ու բոլոր իր գըրգուեցները վերջի ատենւան շատ հեղինակներուն գրուածները վերազանց է : Բայց որովհետեւ յանդգնեցաւ Ռասինին նախանձորդ ըլլալ, անանկ որ անոր Թédré ողբերգութիւնը գուրս տուած ատեն, ինքն ալ նոյն անուամբ ողբերգութիւն մը դուրս հանեց, ու շատ մարդիկներ իր կողմը բռնեցին . անոր համար գիտունները շկըրնալով քաշել, սկսան վար զարնել, մանաւանդ Պօալօն, Ռասինին մտերիմ բարեկամը : Ասով Փրատօն իսպառ ու խայտառակ եղաւ, ու իրաւամբ ունեցած պատիւն ալ կորսընցուց :

որ ետեւէն աւելի կատարեալ գրել կը ընալու համար շատ ատեն ամէն մեծ տէրութեանց մէջ պտղացաւ։ Պինտ առաջ շինած գիրքը Lettres persanes ըսւածն է, որուն մէջ իր ժամանակի Եւրոպացւոց բարուցը երգիծաբանութիւնը կ'ընէ, ու շատ աղւոր գրուած մըն է։ Բայց մէջը շատ տեղ կրօնի ու եկեղեցականաց կը դպչի, անանկ որ աս գրքին համար զինքը ճեմարանի անդամ չէին ուզեր առնել, ու ետեւէն տեղ տեղ քիչ մը փոխեց, կամ ծածկեց. ի վերայ այսր ամենայնի միշտ կատարեալ մաքուր չէ։

957. Ասկից ետեւ Considérations sur les causes de la grandeur et de la décadence des Romains
ու Esprit des lois ըսւած գրքերը հրատարակեց, որոնցմով շատ անուն ստացաւ։ Ասոնց մէջ հեղինակը արտաքոյ կարգի ճարտարութեամբ մը բոլոր ազգաց օրէնքներուն, կառավարութեան, բարուցը վրայ կը խօսի, անոնց պակսութիւններն ու կատարելութիւնները կը քննէ, անոնց պայծառանալուն կամ իյնալուն պատճառները կը փնտուէ. մէկ խօսքով երկուքն ալ մարդկային մտքին պատիւ ընօղ երեւելի գրերուն կարգը կը սեպւին։ Բայց Esprit des loisին մէջ տեղ տեղ ամէն բանի վրայ քիչ մը չափէն աւելի համարձակութեամբ կը խօսի, ու երբեմն քիչ մը վտանգաւոր կարծիքներ ունի։ Ի վերայ այսր ամենայնի իրմէ վերջի անաստուած հեղինակներուն կարգը չսեպւիր, ինչու որ անոնց պէս ուղղակի կրօնի գէմ, կամ կրօնը կործանելու մտքով չզրեց, մանաւանդ թէ շատ տեղ կրօնի վրայ մեծ գովեստով կը խօսի։ Անոր համար մեծ անիրաւութիւն ըրբն անաստուածները զինքը իրենց կարծիքներուն հաղորդակիցի տեղ դնելով *։

* Շաթօպրիան Génie du Christianismeին մէջ ասանկ կը խօսի. Si Montesquieu dans un ouvrage de sa jeunesse, (Lettres persanes ըսւած գիրքը կ'իմանայ) laissa tomber sur la religion quelques-uns des traits qu'il dirigeait

958. Գ. Աւսիս (Կուղովիկոս —), ՄԵԾ Ուասինին
որդին, 1692 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1764 ին նոյն տեղը
մեռաւ: — Հօրը մեռած ատեն դեռ պղտիկ էր, որն որ
մեռնելէն քիչ մը առաջ զինքը Ուոլէնին յանձնեց,
ու ետեւէն անոր ձեռքը կրթըւեցաւ: Պղտիկութենէ
բանաստեղծութեան մեծ բերում մը կը ցուցընէր. Եւ
թէպէտ Պօալօ դէմ կը դնէր, ըսելով որ Վ. շնորհիս
սկիզբէն չէ տեսնըւած որ անուանի բանաստեղծի մը
տղան աղէկ բանաստեղծ ըլլայ, բայց Ուասին բերմա-
նը դէմ չկըրնալով դնել, պինտ առաջ Պօëմe de la
Grace շինեց, որուն մէջ թէպէտ քանի մը աղւոր
կտորներ կան, բայց ընդհանրապէս ձանձրացուցիչ ու
անհամ է: Իրեն բուն երեւելի գրուածքը Պօëme de
la Religion ըսւածն է, որն որ նիւթին բարձրութեան
համաձայն ճոխ, զարդարուն ու բոլոր նկարագիրներու
շղթայ մըն է, ոտանաւորներն ալ աղւոր ու կանոնա-
ւոր են. անանկ որ տեղ տեղ հօրը ոտանաւորներէն
վար չեն մնար:

959. Ասոնցմէ զատհամակներ ունի, որոնք Ուու-
սոյին ու Պօալօյին նամակներուն չեն հասնիր, նոյնպէս
Տաղերն ալ վսեմութիւն ու կենդանութիւն չունին:
Արձակ գրուածներուն մէջ գլխաւորներն են. Ré-
flexions sur la Poésie ու Remarques sur les tragédies
de J. Racine. Թէպէտ սմանք զինքը թատր գրելու
յորդորեցին. բայց ուրիշներուն խրատին նայելով չու-
զեց պղծել իր գրիչը, որուն երախայրիքը Աստուծոյ
նուիրած էր:

960. Դ. Վ. Օլթէր (Մարիամ Գրանսօա Էրուէ-
տր —), Ճեմարանի ու գրեթէ Եւրոպայի բոլոր ուսու-

contre les mœurs, ce ne fut qu'une erreur passagère, une espèce de tribut payé à la corruption de la régence. Mais dans le livre qui l'a placé au rang des hommes illustres, il a magnifiquement réparé ses torts, en faisant l'éloge du culte qu'il avait eu l'imprudence d'attaquer. Son génie, qui embrassait tous les temps, s'est appuyé sur la seule religion à qui tous les temps sont promis.

մական ընկերութեանց անդամ, 1694ին Փարիզ ծրագաւ, ու 1778ին նոյն քաղաքը մեռաւ: — Պղտիկութենէն իր մեծ խելքը ցուցուց, ու ինչպէս որ ինքն ալ կը զբուցէ, օրոցին մէջէն սկսաւ թոթովելով ոտանաւոր ըսել: Ուսմունքը Յիսուսեանց քովը ըրաւ, ու պղտիկ տարիքին մէջ ետեւէն ինչ տեսակ մարդ ըլլալքը յայտնեց, անանկ որ վարպետներուն մէկը իրեն, Դուն անհաւատներուն պարագլուխը պիտ'որ ըլլաս, ըսաւ: Հայրը իրեն օրէնսգիտութիւնսովըեցընել կ'ուզէր, իսկ Վոլթէր աս ուսումն չորութենէննեղանալով, թող տուաւ ու բոլորովին բանսպատեղծութեան ետեւէն իշնալու սկսաւ, անոր համար հայրն ալ զինքը անէն վորնտեց: Իսայց ետքը իր շինած ողբերգութեան մէկուն խաղացւիլլ տեսնելով անանկ ուրախացաւ, որ նորէն ընդունեցաւ, ու թող տուաւ որ իր բերմանը հետեւի: Վ օլթէր քանի մը անդամ տէրութեան դէմ շինած ոտանաւորներուն համար բանտ մտաւ, բայց ոմանք կ'ըսեն որ ինքը չէր շինած: Ը ատ անդամ ալ Փարիզէն դուրս հանեցին կամ ինքը ելլելու ստիպւեցաւ, ու ատեն ատեն Մնդղիա, Դերմանիա, Տրուսիա եւ ուրիշ տեղեր գնաց կեցաւ, բայց ամէն կողմանէ ալ անպիտան դքուածներուն, երգիծաբանութիւններուն ու խոռվարար բարուցը համար հարկաւորեցաւ ելլալ: Վ երջապէս Փարիզ եկաւ, ու հոն իր անհաւատ ու անպիտան կեանքին համաձայն ալ անզեղջութեամբ մէռաւ:

961. Առ մարդս ամէն կերպ բաներու վրայ դըրուածներ ունի, որոնց գլխաւորները ասոնք են. Essai sur l' histoire générale; Siècle de Louis XIV ու Siècle de Louis XV; Histoire de Charles XII, որուն համար Գաղիայի կուրտիոս կոչւեցաւ. Histoire de Pierre I. Ծակէտ ասչափ պատմութիւն գրած է, բայց գիտունները զինքը պատմագրի անուան արժանի չեն սեպեր. ինչու որ պատմագիրներու առջի հանդամանքը, այս ինքն ճշմարտութիւն չունի, որովհետեւ աւելի կար-

դացօվները զուարձացընելու կը նայի քան թէ կը թե-
լու, ուստի ինչ որ աս վախճանիս կը ընայ ծառայել,
ստոյգ սուտ կը պատմէ: Վանաւանդ որ իրեն սկիզբ
մը ըրած էր որ զուարձացընելու համար գրւած բա-
ներուն մէջ, ըսւածը ստոյգ է թէ սուտ, անոր չնայե-
լու է, բաւական որ զուարձացընէ: Դարձեալ կը զըու-
ցեն որ աղէկ ու կարգաւորեալ չպատմեր. շատ ան-
գամ իր նիւթին յարմար բաներուն վրայ կամ մէկ եր-
կու տող բան մը կ'ըսէ կ'անցնի, կամ բոլորովին կը
լու, ուր որ շատ հեղ իրեն ամենեւին չվերաբերած
բաներուն վրայ երկայն կը խօսի: «Եղնպէս պատմագրի
մը վայլած ծանրութիւնը չունի, հապա միշտ կա-
տակով ու զուարձախօսութեամբ կը գրէ: Ասոնցմէ
զատ ալ իր բոլոր պատմութիւնները կրօնի ու եկեղե-
ցւոյ գէմ հոգւով գրւած են:

962. Պատմութիւններէն զատ արձակ գրուած-
ներուն մէջ գլխաւորները Dictionnaire philosophique
ու Philosophie de l'histoire ըսւած գըքերն են, որոնց
վախճանը, ինչպէս նաեւ ուրիշ ասոնց նման մեծ ու
պղտիկ գրուածներուն գլխաւորնպատակը կը օնը կոր-
ծանել, եկեղեցին, քահանաները, խորհուրդները
ծալը ընել, սուրբ գիրքը սուտ հանել է: Աս վախ-
ճանիս հասնելու, ու թոյնը ծածկելով ամենուն հա-
ճոյ ընելու համար, գրուածներուն մէջ ամէն տեսակ
կերպ կը բանեցընէ. երբեմն կատակ, երբեմն ծանրու-
թիւն, երբեմն ճարտասանական զարդեր, երբեմն
բնական վայելութիւններ կը գործածէ: Ոուտ պատ-
մութիւններ կը հնարէ, եղածները կը փոխէ, բերած
վկայութիւնները ուղածին պէս կը կարձեցընէ, կ'եր-
կընցընէ:

963. Գոռնէյլին թատրները մեկնութեամբ
տպել տուաւ. որուն վախճանը կարծես ան է որ աս
անուանի հեղինակին պղտիկ պակսութիւնները դուրս
հանէ, մեծցընէ, որ ինքը աւելի մեծ երեւայ: Ասոր
վրայ վերն ալ (909) խօսեցանկ: «Եղնպէս ուրիշ բո-

լոր անուանի հեղինակներուն վրայ խօսած ատեն, միշտ
կամ յայտնի կամ ծածուել վար կը զարնէ:

964. Ասոնցմէ զատ շատ մեծ ու պղտիկ Վէպեր,
առասպելներ ունի, որոնք բոլոր կրօնի ու առաքինու-
թեան դէմ հոգւով գրւած են: Ողբերգութիւններ,
կատակերգութիւններ, Նամակներ, Երդիծաբանու-
թիւններ, Տաղեր, ու Henriade ըսւած դիւցայնական
բանաստեղծութիւնն ալ գրած է. աս վերջինը իր
ամէն ուսանաւոր գրուածներէն երեւելին է: Իր ամէն
գործքերը մեկտեղ 90 կամ 100 հատոր բան է, որոնք
դրեթէ ամէնն ալ արգելւած են:

965. Աս ամէն բաները ըսելովնիս, չենք ուզեր
Վօլթերը անմիտ ու կարողութիւն չունեցող հեղինակ
մը ընել. մանաւանդ թէ ասոր հակառակ կ'ըսենք
որ շատ մեծ կարողութիւն ունէր, ու շատ վայելուչ
դրիչ: Իսայց ասով աւելի պարաւելի է, որ ասշափ
ձիբքերը ասանկ անպիտան կերպով բանեցուց *:

* Ասոր մեծ ձիբքերուն ու ան ձիբքերը անպիտան գոր-
ծածելուն վրայ ասանկ կը խօսի Սապաթիէ աը Գասմթը.
De grands talents et l'abus de ces talents porté aux
derniers excès: des traits dignes d'admiration, une
licence monstrueuse: des lumières capables d'hono-
rer son Siècle, des travers qui en sont la honte:
des sentiments qui ennoblissent l'humanité, des faï-
blesses qui la dégradent: tous les charmes de l'esprit,
et toutes les pettesses des passions: l'imagination la
plus brillante, le langage le plus cynique et le plus ré-
voltant: de la philosophie, et de l'absurdité, la variété
de l'érudition, et les bêtues de l'ignorance: une poésie
riche, et des plagiats manifestes: de beaux Ouvrages,
et des Productions odieuses: de la hardiesse, et une
basse adulation: des leçons de vertu, et l'apologie
du vice, des anathèmes contre l'envie, et l'envie avec
tous ses accès: des protestations de zèle pour la
vérité, et tous les artifices de la mauvaise foi: l'en-
thousiasme de la tolérance, et les emportements de
la persécution: des hommages à la Religion, et des
blasphèmes: des marques publiques de repentir, et
une mort scandaleuse; telles sont les étonnantes con-
trariétés, qui, dans un Siècle moins conséquent que
le nôtre, décideront du rang que cet Homme unique

966. ւ. Պիտգօն (Վէորդ Լուդովիկաս լւ Վլէր
մը —), ՃԵմարանի անդամ, 1707 ին Պուրկօնելի Մօն-

doit occuper dans l'ordre des talents et dans celui de la Société.

Une admiration outrée lui a prodigué autant de louanges, que le zèle et la bonne critique ont enfanlé de censures contre lui. Ses succès dans quelques genres, lui ont procuré des suffrages qu'il ne méritait pas dans d'autres. Les lumières du discernement ont été éclipsées par les transports de l'enthousiasme, et on aura peine à croire jusqu'à quel point cette espèce de fanatisme a poussé son aveuglement. En un mot, malgré tant de disparates capables de faire ouvrir les yeux, tout ce que cet Ecrivain a produit, a été accueilli, cru, préconisé ; il est devenu l'idole de son Siècle, et son empire sur les Esprits faibles ne saurait être mieux comparé qu'à celui du grand *Lama*, dont on révère, comme chacun sait, jusqu'aux plus vils excréments.

Պարձեալ եր վաստիթիւներուն ու սնացիսանուն
թիւներուն զրայ ասանկ կը խօսի ՏԸ Ալութը կուսոր.
Le grand crime de Voltaire est l'abus du talent et la prostitution réfléchie d'un génie créé pour célébrer Dieu et la vertu. Il ne saurait alléguer, comme tant d'autres, la jeunesse, l'inconsidération, l'entraînement des passions, et pour terminer enfin, la triste faiblesse de notre nature. Rien ne l'absout : sa corruption est d'un genre qui n'appartient qu'à lui : elle s'enracine dans les dernières fibres de son cœur et se fortifie de toutes les forces de son entendement. Toujours alliée au sacrilège, elle brave Dieu en perdant les hommes. Avec une fureur qui n'a pas d'exemple, cet insolent blasphémateur en vient à se déclarer l'ennemi personnel du Sauveur des hommes ; il ose du fond de son néant lui donner un nom ridicule, et cette loi adorable, que l'homme-Dieu apporta sur la terre, il l'appelle *l'Infâme*. Abandonne de Dieu, qui punit en se retirant, il ne connaît plus de frein. D'autres cyniques étonnèrent la vertu, Voltaire étonne le vice. Il se plonge dans la fange, il s'y roule, il s'en abreuve ; il livre son imagination à l'enthousiasme de l'enfer qui lui prête toutes ses forces pour le traîner jusqu'aux limites du mal. Il invente des prodiges, des monstres qui font pâlir. Paris le couronna, Sodome l'eût banni. Profanateur effronté de la langue universelle et des plus grands noms, le dernier

պար քաղաքը ծնաւ, ու 1788ին ֆարիզ մեռաւ: — Ամէն գիտութիւններու, մանաւանդ բնական գիտութիւններուն մեծ բերում մը ունենալով, պզտիկութենէ անոնց պարապելու սկսաւ: Ուսմունքը կատարելագործելու ու նոր տեղեկութիւններ ստանալու համար բոլոր Գաղիա, Խտալիա ու Լնգղիա պտրտեցաւ: Աս զանազան ճամբորդութիւններէն ու մանաւանդ դրեթէ անդադար կարդալէն ստացած ծանօթութիւններովը զանազան գիտութեանց վրայ գըրւածներ դուրս հանեց: Իսյց երբ որ ֆարիզի թագաւորական անկաբանութեան պարտէզին վերակացուեղաւ նէ, տեսնելով որ բնական պատմութեան վրայ ինչպէս որ պէտք է նէ աղէկ գիրք մը չկայ, միտքը դրաւ որ ինքը շինէ: Ուզեց որ աս գրքիս մէջ Պլինիոսին ճարտասանութեան ու Հրիստոսէլին սրամտութեան հետ նորերուն ճշդութիւնն ու տեղեկութիւնները միացընէ. ասանկով ուրիշներուն օգնականութեամբը Théorie de la terre ու Epoques de la nature ըսւած գրքերը, ու բնական պատմութեան մէջէն մարդուն, չորքոտանեաց ու մետաղներուն վրայ գրեց: Ստոյգ է գիտութեան կողմանէ ամէն բան կատարեալ անսխալ չէ, մանաւանդ թէ շատ տեղ թէ հաւատոյ թէ բնազանցութեան դէմ սխալ կարծիքներ ունի. բայց բնական պատմութեան վրայ անանկ լուսաւորութիւն մը տուաւ, ու ամէն ծածուկ բաները անանկ դուրս հանեց, Եղուին կողմանէ ալ անանկ ճարտասանութեամբ, զարդարանքով, ու մաքուր գրեց որ կըսէին որ Նթէ բնութիւնը խօսելու ըլլար, Պիւֆօնին բերնովը կը խօսէր: Ճեւ Լուդովիկոս իրեն շատ

des hommes après ceux qui l'aiment! Comment vous peindrais-je ce qu'il me fait éprouver? Quand je vois ce qu'il pouvait faire et ce qu'il a fait, ses inimitables talents ne m'inspirent plus qu'une espèce de rage sainte qui n'a pas de nom. Suspendu entre l'admiration et l'horreur, quelquefois je voudrais lui faire élever une statue . . . par la main du bourreau.

պատիւներ տուաւ, ասկից զատ ձ.ջ. Լուդովիկոսը, կենդանութեան ատենն ալ իրեն մարմորէ արձան մը դնել տուաւ թագաւորական բնական պատմութեան թանդարանին դրան առջեւը:

967. Որովհետեւ Պիտիօն, մահը վրան հասնելուն համար, բնական պատմութեան ամէն մասերուն վրայ չկըրցաւ գրել լմբնցրնել, անոր համար ետքը ուրիշները ետեւէ ետեւ մէկալ իր թող տուած մասերուն վրայ ալ գրեցին: Ասոնցմէ գլխաւորներն են, Քիւվիէ (Գ.Էորդ —), որն որ 1769 ին Աօնպէլեար քաղաքը ծնաւ, ու 1832 ին Փարիզ մեռաւ. ու Լասէփիէտ, որուն վրայ ետեւէն (989) պիտի խօսինք: Իսկ իր կենդանութեան ատեն մէկտեղ աշխատողներուն գլխաւորն էր Կենօ տէ Աօնպէլեար, որն որ 1720 ին ծնաւ, ու 1785 ին մեռաւ:

968. Զ. Կրէսէ (Յովհաննէս Ակրտիչ Լուդովիկոս—), ճեմարանի անդամ, 1709 ին Վալիէն ծնաւ, ու 1777 ին նոյն քաղաքը մեռաւ: — Տասնուվեց տարուան Յիսուսեանց կարդը մտաւ, բայց ետքէն ելաւ ու իր ծնընդեան քաղաքը կ'ապրէր, ուր որ իր բարի վարքովն ու զուարձալի կենցաղավարութեամբը ամենուն սիրելի եղաւ: Փարիզ գալէն ետեւ երբ որ ձ.ջ. Լուդովիկոս թագաւոր եղաւ, ճեմարանի կողմանէ զինքը խաւրեցին շնորհաւորելու. եւ որովհետեւ արքունեաց մէջն ալ սիրելի էր, թագաւորը զինքը Ազատ ըրաւ, ու հրովարտակին մէջը մասնաւորապէս կը զըռւցէ որ Գիտութիւններն ու արտեսանները մեր տէրութիւնը շատ պայծառացրնելնուն համար, ամենեւին միջոց մը թող չենք տար երեւելի գրագէտներն ու ուսումնականները վարձատրելու: Եւ որովհետեւ մեր սիրելի Կրէսէն իր գրուածներուն մէջ կրօնի ու բարի վարքի գէմ ամենեւին բան մը չկայ, զինքը Ազատ կ'ընենք . . . : Կրեն ուրիշ քանի մը պաշտօններ ալ տուին:

969. Ասոր գրուածներուն մէջ երեւելի են Vert-Vert ու la Chartreuse ըստած բանաստեղծութիւնները, որոնց գլխաւոր յարգը ան է որ բնական աղւորութեամբ գրւած են: Իր. թատրներուն մէջ ալ Méchant կատակերգութիւնը շատ անուանի է:

970. Է. ՌՈՒՍՕ (Յովչաննէս Յակոբ—), 1712 ին Ժ.րնէվ ծնաւ, ու 1778 ին Փարիզի մօտ մեռաւ: — Այսը ժամացոյց շինող մըն էր, որդին ալ վախնալով որ զինքն ալ նոյն արուեստին մէջ չդնէ, անէն ու քաղքէն փախաւ, ու զանազան տեղեր պարտելէն եւ աեւ Դաղիա եկաւ: Ինութեամբ մարդիկները կ'ատէր, ու գլխաւորաբար հարսւստներուն, ու երջանիկ կեանք անցրնողներուն դէմ էր, ու աս կերպով առանց մէկ անուն մը ստանալու, մինչուկ քառասուն տարւան ապրեցաւ: Ան ատեն Տիժօնի ճեմարանը պարզեւ մը խոստացած էր անոր որն որ ցուցընէ թէ արգեօք ուսմունքը բարուց աղէինալուն չէնէ դէշնալուն պատճու կ'ըլլայ: Ոչուսօ ասոր վրայ աղւոր ճառ մը գրեց, որուն մէջը կը պաշտպանէ թէ ուսմունքը աւելի բարուց ապականութեան պատճառ եղան: Աս ճառս պասկեցաւ, ու հեղինակին անունը սկսաւ ելլել. Եւ թէպէտ շատերը դէմ գրեցին, բայց Ոչուսօ ամենուն ալ պատասխան տուաւ, բերաննին գոցեց:

971. Անկից ետեւ սկսաւ զանազան գրքեր գրել, որոնց գլխաւորները ասոնք են. La nouvelle Héloïse, որն որ նամակներով արձակ բանաստեղծութիւն մընէ. Emile, որն որ կրթութեան կամ տղաք կրթելու եղանակին վրայ շինծու վիպասանութիւն մընէ. Discours sur l'inégalité des conditions parmi les hommes; Contrat social; Lettres de la Montagne; Dictionnaire de musique. Ասոնց ամէնն ալ թէ որ պարզապէս լեզուին ու ոճին նայելու ըլլայ, շատ պքանչելի ճարտասանութեամբ աղւոր գրուածներ են, անանկ որ ինքը Ժ.Ռ. դարուն առջի արձակ գրողը կը սեպէի. Բայց ամէնն ալ կրօնի ու մարդկային ընկերութեան

դէմ ոգւով գրւած են: Ալ ջանայ ցուցընել որ մարդուս բնական վիճակը գաղաններու պէս առանձին անտառներու մէջ բնակիլն է: Անանկ ալ ինքը իրեն դէմ կը խօսի որ մի եւ նոյն գըքին մէջ երբեմն անձնասպանութեան ու մենամարտութեան անպիտանութիւնը սքանչելի կերպով կը պարսաւէ, ու երբեմն կը դովէ. մէյմը Վաստուծոյ գոյութեանը դէմ կը հայհոյէ, մէյմ'ալ զօրաւոր պատճառներով անաստուածները կը պապանծեցընէ. տեղ մը քրիստոնէական կրօնին մեծամեծ գովեստներ կու տայ, աւետարանը մինչեւ երկինք կը բարձրացընէ, ուրիշ տեղ մ'ալ իմաստակութիւններով անոնց դէմ կը դրէ:

972. Իր գրուածներուն համար հալածւելով փախաւ Ժ.Ծնէվ գնաց, հոն ալ չընդունեցան նէ, ելաւ Սուետիա գնաց, հոնկից ալ փախչել հարկադրելով, Վնդղիա գնաց, հոն ալ իր բարերարին հետ աւրըւելով, վերջապէս իր բարեկամները հրաման առին որ կարօղ ըլլայ Փարիզի մօտ տեղ մը բնակիլ, աս պայմանով որ կրօնի ու տէրութեան դէմ բան մը չգրէ. ու խօսքը բոնեց: Խաստրներու դէմ դրածին համար վօլթէրին հետ ալ աւրըւեցան, ու բոլոր կեանքերնուն մէջ միշտ իրարու դէմ գրեցին:

673. Բ. ՊԱՐԹԵԼԵՐԻ (Յովհաննէս Յակոբոս—), 1716 ին Օպայնի մօտ ծնաւ, ու 1795 ին Փարիզ մեռաւ: — Առաջ քահանայ ըլլալու միտք ունէր. բայց ետեւէն թող տալով, ինքը զինքը հին բաներու քննութեան տուաւ, ու շատ առաջ գնաց: Խագաւորական դրամներու թանգարանին վերակացու եղաւ, որն որ իր ջանքովը շատ առաջուց ու պայծառացուց, քանի մը հատ ալ հնագիտութեան վերաբերեալ ճառեր կամ զրբեր դուկս տուաւ: Բայց զինքը առ դարուս երեւելի հեղինակներուն մէջ գնողը Voyage du jeune Anacharsis en Grèce ըսւած գիրքն է, որուն մէջ, կէս մը բանաստեղծութեամբ, Յունաց պատմութիւնը կը պատմէ: Աս գիրքս զուարձալի ու

վայելուչ ոճով եւ մեծ հմտութեամբ գրւած է . առնանկ որ զարմանալու բան մը չէ որ հեղինակը շինելու համար 30 տարի աշխատած ըլլայ :

974. Թ. ՄԱՐՄՈՆԹԻԼ (Յովհաննէս Գրանսօս —), ճեմարանի անդամ, 1719ին Պօր քաղաքը ծնաւ, ու 1799ին Փարիզ մեռաւ : — Աս հեղինակս շատ տեսակ գրուածներու ձեռք զարկաւ . բայց մէկուն մէջն ալերեւելի չեղաւ : Ողբերգութիւնները, կատակերգութիւնները, ու Քնարերգական բանաստեղծութիւնները բան մը չեն արժեր . Art poétique ը, թէպէտ բոլորովին անպիտան չէ, բայց Պօլցինին քովը ոչինչ է . Eléments de littérature աւելի աղեկ է : Մարմօնթէլը անուանի ընօղը մինակ իր Contes moraux ըսւած գիրքն է, որուն ոճը փափուկ ու սիրուն է, խօսակցութիւնները բնական ու պարզ, միանգամայն թէ կը կրթէ թէ կը զրօնցընէ : Իր Bélisaire ու les Incas ըսւած վիպասանութիւնները ըստ մեծի մասին անհամ ու ձանձրացուցիչ բաներ են, թէպէտ մէջը աղւոր կտորներ ալ կայ : Bélisaire իր մէջի սխալ կարծիքներուն համար դատապարտըւեցաւ . Կահարփ կըսէ որ աս գըքիս սկիզբը վիպասանութիւն մըն է ու վերջը քարոզ :

975. Ժ. ՅՆՈՒՄԱՍ (Ենտոն —), ճեմարանի անդամ, 1732ին Գլէրմօն ծնաւ, ու 1785ին Լիօնի մօտ մեռաւ : Վիչ մը առեն ծնընդեան քաղաքը կրթըւելէն ետեւ, Փարիզ եկաւ, ու 1747 ին իր գրուածներուն համար պարզեւ մը առաւ, որն որ ետեւէն ուրիշ շատ անգամ ալ պատահեցաւ : Ասոր արձակ գրուածներուն մէջ գլխաւորները ասոնք են . Eloges ու Essais sur les Eloges, որոնց մէջ շատ տեղ հմտութիւն, ճարտասանութիւն կը ցուցընէ ալ նէ, ի վերայ այսոր ամենայնի շատ պակսութիւններ ալ ունի, որոնց գլխաւորը պարզ բաները դարձուածով ու արտաքոյ կարգի զարդարանքով զրուցելն է, որով իր ոճը ընդհանրապէս փքացեալ ու ճամարտակ կ'ըլլայ : Ոտանաւորներուն

մէջն ալ անուանի են Պետրէ դիցազնական բանաստեղծութիւնը, Ode sur le temps, Epître au peuple, որոնց մէջ աղեկն ու գէշը խառն է:

976. Ժ.Մ. ԱԵԽ-ՓԻՒՐ (Յակոբ Հենրիկոս Պեռնարտէն տը —), 1737 ին Հավթ քաղաքը ծնաւ, ու 1814 ին ֆարիզի մօտ մեռաւ: — Տասւերկու տարւընէ ճամբորդութիւն ընելու սկսաւ, ու կեանքին մեծ մասը օտարութեան մէջ անցուց: Յովհ. Յակ. Ոտւսօյին աշկերտն ու բարեկամն էր. բայց անոր պէս անպիտան կարծիքներու ու անաստուածութեան մէջ չինկաւ: Աս մարդս ալ վերջի ատեններուն անուանի հեղինակներէն մէկն է. իր երեւելի գրուածները առնք են. Etudes de la nature ու Harmonies de la nature, որոնք շատ աղւոր գրւած են. եւ թէպէտ մէջը սխալ կարծիքներ կան, բայց հեղինակը ընդհանրապէս բարեմիտ է: Ասոնցմէ զատ Paul et Virginie ու la Chau-mière indienne ըսւած երկու արձակ վիպասանութիւն ունի, որոնք շատ յարգի են:

977. Ժ.Մ. ՏԸՎԻԼ (Յակոբ —), Ճեմարանի անդամ, 1738 ին Գլէրմօն ծնաւ, ու 1813 ին մեռաւ: — Կ ատ պղտիկ տարիքէն ֆարիզ եկաւ ուսում սովորելու համար, ու ան ատենէն իր մեծ խելքն ու բանաստեղծութեան ունեցած բերումը ցուցուց: Ետքը Շմիէն գնաց, ու հօն 23 տարեկան էր երբ որ Վիրդիլիոսին մշակականին թարգմանութիւնը լմրնցուց, որով եւ մեծ հոչակ ունեցաւ, ինչպէս որ արժանի ալ էր. ինչու որ շատ գժուար գործք էր ձեռք զարկածը, ու շատ յաջողութեամբ գլուխ հանեց, անանկ որ աս տեսակ գրուածներուն մէջ երեւելիներէն մէկն է աս թարգմանութիւնս: Ետքը նորէն ֆարիզ կանչեցին ու Գաղիայի դպրոց ըսւած ուսումնարանին մէջ վարպետ ըրին: Տըլիլ արեւելք ճամբորդութիւն մը ըրաւ, որն որ իրեն շատ օգնեց բանաստեղծութիւնները զարդարելու համար: Աս հեղինակս վարդապետական բանաստեղծութիւն գրող գաղիացի բանա-

ստեղծներուն մէջ գրեթէ ամենէն անուանին կը բնայ սեպւիլ :

978. **Գլխաւոր գրուածները Վիրդիլիոսին մշակականէն զատ, նոյն հեղինակին Եռէ ին ու Սիլտօնին Paradis perdu ին ստանաւոր թարգմանութիւններն են. որոնց ամենուն մէջ ալ ընագրին վայելութիւնը, լեզուին տանելուն չափ, պահած է, ու զինքը անուանի ընօղը գլխաւորաբար առ թարգմանութիւններն են: Ասոնցմէ զատ խել մը վարդապետական բանաստեղծութիւններ գրած է, որոնց մէջ հըսչակաւորներն են. l'Imagination, les Jardins, les Géorgiques françaises կամ l'Homme des champs, la Pitié, les Trois règnes de la nature, la Conversation. Աս ամէն գրուածներուն լեզուն ընդհանրապէս մաքուր ու զարդարուն է, ստանաւորը անուշ ու կարգաւորեալ, բարոյականն ալ, բանաստեղծութեան մէջ որչափ կը բնայ ըլլալ նէ, աղեկ է:**

979. Ժ.Պ. Լուչարֆ (Յովհաննէս Գրանսօս ար—), ճեմարանի անդամ, 1739ին Փարիզ ծնաւ, ու 1803ին մեռաւ: — Մէկ կողմանէ աղքատ ըլլալով, մէկալ կողմանէ ալ պատիկութեան ատեն շատ խելք ցուցընելով, հոչակաւոր գպրոցի մը մէջ առանց սորկի իրեն ուսում սովորիլ տուին: Երիտասարդութեան ատեն Վոլթէրին հետ ծանօթութիւն ընելով, անկէ ետեւ ալ բոլորովին անաստուածներուն աշկերտ, շողոքորթու սպասաւոր եղաւ: Ասով իրենք ալ զինքը կը ջանային ամէն տեղ գովութեամբ բարձրացընել, մինչեւ Վոլթէր իր անհամ գրուածները անուանի հեղինակներուն գրուածներէն վեր կը բռնէր: Ու կալ կողմանէ ալ իր հակառակորդները բարկանալով, վրան ամէն տեսակ ծաղրական ու նախատական բաներ կը խօսէին: Վերջի ատենները բոլորովին անաստուածները թողարակ տալով, գարձաւ ու բարի մահուամբ մեռաւ:

980. Աս հեղինակս թէ ստանաւոր թէ արձակ շատ տեսակ գրուածներ ունի, ինչպէս են Ողբեր-

դութիւններ, Դիւցազնական թղթեր, Տաղեր, Նա-
 մակներ, որոնք գրեթե ամէնն ալ կենդանութիւն,
 անուշութիւն, ազդուութիւն ու վսեմութիւն չունին:
 Եթ արձակ գրուածներուն մէջ երեւելի են զանազան
 անձանց վրայ շինած գովեստները, ինչպէս 'Դ. Հեն-
 րիկոսին, Գէնէլօնին, Վաթինային, Լաֆօնթէնին, Ու-
 սինին, Վոլթէրին վրայ, որոնցմէ շատր զանազան ճե-
 մարաններէն պսակւեցան: Ասոնց մէջ թէպէտ շատ
 հմտութիւն կայ, ու ոճն ալ ընդհանրապէս կարգա-
 ւորեալ է, բայց միշտ կենդանութիւն ու վսեմութիւն
 չունին. անանկ որ շատերը ճեմարանին գէմ գրեցին
 ասանկ գրուածները պսակելուն համար: Առետոնիո-
 սին 12 կայսերաց պատմութիւնը թարգմանեց, որուն
 յառաջաբանի պէս գրւած ճառք շատ աղւոր է, բայց
 թարգմանութիւնը ընդհանրապէս չեն հաւնիր, ու
 մէջը սխալ իմացւած ու հեղինակին հակառակ բա-
 ներ կայ, կըսեն: Բայց իր բուն երեւելի գրուածքը
 Լյուս կամ Cours de littérature ըսւած գործքն է,
 որուն մէջը Յունաց, Լատինացւոց ու Գաղթացւոց գրա-
 դիտութեան ու հեղինակներուն վրայ կը խօսի: Աս
 գիրքս շատ հմտութեամբ շինւած է, ու աս նիււ
 թիս վրայ գրւած գրքերուն մէջ երեւելիներէն մէկն
 է: Բայց որովհետեւ հեղինակը մեծամեծ մատենա-
 գիրներուն վրայ միշտ բարձրամտութեամբ մը վճիռ-
 կու տայ, ու ամէն աեղ ուղածին պէս դատաս-
 տան կ'ընէ, շատ անուանի մարդիկները վար կը զար-
 նէ, եւ այլն, անոր համար քիչ մը յարգը կորսընցու-
 ցած է: Աս պակսութիւնները Mercurie ըսւած ու-
 սումնական լրագրին մէջն ալ կը գտնըւի, որն որ եր-
 կայն ատեն ինքը շինեց. մանաւանդ թէ անիկայ գրած
 ատեն ինքը զինքը բոլորովին անաստուածներուն ար-
 ւած ըլլալով, միշտ անոնք կը գովէ, ու անոնց գէմ
 եղօղները կը պարսաւէ: Մէկ պակսութիւնն ալ աս է
 որ ուրիշ ազգերուն անուանի հեղինակները վար կը
 զարնէ: Ա երջի ատենները Աաղմոսն ալ թարգմանեց:
 Քեր. Գլու. Ա.

981. Ժ.Դ. Վ. ՕՂՆԵ (Գօնստան-Գրանսոա, գոնթ-
որ —), 1757 ին ծնաւ, ու 1820 ին մեռաւ: —
Աս անաստուած ու անկրօն հեղինակը, որն որ Վ.ՕՂ-
ԹԵՐԵՆ ու Յ. Յ. ՌԱՊԵԳԵՆ ետեւ ամենէն անպիտանն
է, պղափիութենէ մեծ սէր մը ունէր ճամբորդութիւն
ընելու, ու շատ տարիներ Կառքեստան, Եղիպտոս,
Եմերիկէ եւ ուրիշ տեղեր պտըտելով զանազան լե-
զուներ սովորեցաւ: Գաղիայի ապստամբութեան ա-
տեն ինքն ալ պատճառ ըլլող ու առաջ տանողնե-
րուն գլխաւորներէն մէկն էր: Ը ատ գրքեր գրած է
որոնք ամէնն ալ կրօնի ու բարի վարուց դէմ են. ա-
սոնց մէջ ամենէն անուանին Les Ruines կամ Médita-
tions sur les révolutions des empires բռւածն է,
որն որչափ մէկ կողմանէ հմտութեամբ ու աղւոր
զարդարուն ոճով գրւած է նէ, անչափ ալ մէկալ
կողմանէ վեասակար ու անպիտան գիրք մըն է:

ԱՍ ԴԱՐՈՒՄ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

982. Ա. Տ'ԱԿԻՍՕ (Հենրիկոս - Գրլանսոա —),
Գաղիայի դիւանադպիրը, 1668 ին լիմօժ ծնաւ, ու
1751 ին մեռաւ: — Աս հեղինակս Գաղիայի օրէնսգետ-
ներուն ու աշխարհական ճարտասաններուն երեւելի-
ներէն մէկը, մանաւանդ թէ առջինն է, անանկ որ
փաստաբանութեան ատենն ալ ետեւէն ալ խօսած
ճառերը Մթէնքի ու Հռոմի երեւելի ճարտասաններ-
ուն ճառերուն կրօնայ հաւասարիլ: Անչափ ալ փի-
լիսոփայութեամբ գրւած են որ մարդ կը կարծէ որ
Դեմոսթենէս Պղատոնին բերնովը կը խօսի: Ասոնցմէ
զատ շատ գործքեր ունի, որոնց գլխաւորները ատոնք
են. Instructions pour les magistrats; Essai sur le
droit public; Instructions à son fils; les Mercuriales,
որոնք ամէնն ալ սքանչելի բաներ են:

983. Ի. ԹԵՐԱՍԾՈՆ (Յովհաննէս —), Ճեմարա-
նի անդամ, 1670 ին լիօն ծնաւ, ու 1750 ին Փարիզ

մեռաւ : — Ասոր զանազան գրուածներուն մէջէն յիշւելու արժանին Séthos ըսւած արձակ վիպասանութիւնն է, որուն մէջ թէպէտ տեղ տեղ աղւոր կտորներ կան, որոնք որ թէլէմաքի հեղինակին արժանի բաներ են, բայց ընդհանրապէս ձանձրացուցիչ է : Դիմոդորոս Աիկիլացւոյն մատենադարանին թարդմանութիւնն ալ աղէկ է : Արսեն որ աս գիրքս մասնաւորապէս անոր համար թարդմանած է որ ցուցընէ թէ ինչպէս հիները ամէն բանի կը հաւտային, որովհետեւ ինքը հիներուն դէմ էր, ասոր համար Հոմերոսին Եղիսականին դէմ գիրք մ'ալ շինած է :

984. Գ. Լըսնք (Ըլէն Ողնէ —), 1677ին Պրթայն ծնաւ ու 1747ին մեռաւ : — Աս մարդուս բուլը գործքերը զուարճախօս վիպասանութիւններ են, որոնց մէջ գլխաւորն է Gil Blas, որն որ թագաւորներու պալատէն սկսած մինչուկ ամենէն ստորին վիճակի մարդիկներուն ստորագրութիւնն է, ոճը պարզ ու բնական է, լեզուն ալ մաքուր ու բնտանի . բայց այնչափ ամէն մարդուն կարդալու յարմար չէ :

985. Դ. Լքրբան ՏԸ ՓՕՍՓԽԵԱՆ (Յովհաննէս Յակոբ —), Ճեմարանի անդամ, 1709ին Աօնթօպան ծնաւ, ու 1784ին մեռաւ : — Թէպէտ անաստուածներուն կարծեացը չհետեւելուն համար, Վոլթէր ու իրեն նմանները ամէն կերպով ջանացին աս հեղինակիս անունը աւրել, ու իր գրուածներուն յարդը կորսընցընել տալ, բայց իրեն ամենեւին վնաս մը ընել չկրցան : Կատ գրուածներ ունի որոնց մէջը գլխաւորներն են Յրբազան բանաստեղծութիւնները, Տաղերն ու Նամակները, որոնք շատ աղւոր գրւած են, անանկ որ գիտունները կ'ըսեն, որ Քնարերգական բանաստեղծութեան մէջ Յ. Ա. Առւազյէն ետեւ ինքը կու գայ : Իր Didon ողբերգութիւնն ալ ձև գարուն երեւելի ողբերգութիւններէն վար չմնար :

986. Ե. Տ'ԱԼԱՆՊԵՐ (Յովհաննէս լը Աօն —), Ճեմարանին մշտնջենաւոր գրադիրը, ու քանի մը ու-

սումնական ընկերութիւններու անդամ, 1717 ին ֆարիզ ծնաւ, ու 1783 ին նոյն քաղաքը մեռաւ: — Ասիկայ ալ անաստուած հեղինակներէն մէկն է. բայց ուրիշ շատերուն պէս վերջի աստիճանի անամօթութեամբ կրօնի գէմ չխօսիր, հապա ծածուկ կերպով: Մաթեմաթիգայի մէջ շատ քաջ էր, ու աս գիտութեան վերաբերած շատ տեսակ նիւթերու վրայ գրածէ: Ասոնցմէ զատ դլխաւոր դրուածները առոնք են. Essai sur les gens de lettre; Mélanges de littérature et de philosophie; Eloges lues dans les séances de l'Académie française. որոնց ամենուն ոճն ալ քիչ մը ճամարտակ է:

987. Զ. Աքն-ԼևսՊէր (Գրանսոա, Մարքիտը —), ճեմարանի անդամ, 1717 ին Կանօի ծնաւ ու 1803 ին մեռաւ: — Երիտասարդութիւնը զինուուրական վիճակի մէջ անցրնելէն ու մէծ աստիճանի հասնելէն ետեւ, սկսաւ բանաստեղծութեան ետեւէ իշնալ, ու քանի մը հաս ոտանաւոր ու արձակ դրուածներ դուրս հանեց, որոնց մէջ ամենէն անուանին les Saisons ըսւած ոտանաւոր բանաստեղծութիւնն է, որն որ չափաւոր աղէկ դրւած է: Աս մարդուս ու իր դրուածներուն վրայ, զինքը պարսաւողներուն պէս դատաստան չընելու է, բայց Վոլթէրին բարձրացուցածին չափ ալ չկարծելու է: Խնչու որ Աէն-Լանպէր Վոլթէրին հետ շատ բարեկամ ըլլալով, զինքը մինչուկ Ուստինէն ու Դունէյլէն վեր բռնելու յանդգնեցաւ, ասով Վոլթէր ալ, իր սովորութեանը համաձայն, շատ երախտագէտ սիրտ ունենալով, զինքը շատ կը դովէ:

988. Է. Փլօրիս (Յովհաննէս Պետրոս տը —), ճեմարանի անդամ, 1755 ին Ստորին Աէվէն ծնաւ, ու 1794 ին մեռաւ: — Աս գարուս երկրորդական հեղինակներուն մէջ անուանիներէն մէկն է: Օմէ ստանաւոր թէ արձակ շատ դրուածներ ունի, որոնք ամենն ալ բանաստեղծական բաներ են, որոնց մէջ

պակսութիւններ ալ կայ նէ, շատ ալ վայելչութիւն
ու աղջորութիւն կը դանըւի: Արձակ գրուածներուն
մէջ գլխաւորները ասոնք են. Gonzalve de Cordue;
Guillaume Tell; Numa-Pompilius; Galatée; Estelle;
les Nouvelles; Don Quichotte. որոնցմէ ոմանք
մանաւանդ առջինն ու վերջինը Սպանիացիներէն ա-
ռած կամ անոնցնմանցուցած է. իսկ ոտանաւորի մէջ
գլխաւորը Կռակներն են:

989. Բ. ԼասեբէՏ կոմսը, 1756ին Դժան քա-
ղաքը ծնաւ, ու 1825 ին մեռաւ: — Ինչպէս վերը
(967) ըսինք, Պիւֆօնէն ետեւ բնական պատմու-
թեան վերաբերած շատ նիւթերու վրայ գրեց: Ա-
սոնցմէ զատ բնական գիտութեան քանի մը նիւթե-
րու վրայ, աւելի բանաստեղծութեամբ գրուածներ
ունի, երեւելի է նաեւ Պոэтиque de la musique ըսւած
գիրքը: Աս հեղինակս ընդհանրապէս շատ աղջոր
անուշ կը գրէ, ու ամէն գրուածներուն մէջ անանկ
կենդանութիւն ու վայելչութիւն կայ, որ վերջի ա-
տենւան հեղինակներուն մէջ նմանը քիչ կը դանըւի:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

ՎԵՐՋԻ ԱՏԵՆԻԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

990. Աս վերջի ատեններս ալ շատ հեղի-
նակներ կան, որոնք թէպէտ առջի անուանի հեղի-
նակներուն չեն կը ընար հաւասարիլ, որովհետեւ լե-
զուն հիմայաւելի ինկած վիճակի մէջ կը սեպւի. բայց
մէջերնին քանի մը շափաւոր աղէկներ ալ կը գրա-
նըւին: Մանաւանդ ոմանց գրուածներուն մէջ, թէ-
պէտ քիչ տեղ, անանկ սքանչելի կտորներ կան, որ ձ.

1. Պուդովիկոսի դարուն անուանի հեղինակներն ալ իրենց
անարժան չեին սեպեր անոնք դրած ըլլալը :

991. Արովչեաեւ առ հեղինակներս ըստ մեծի
մասին կենդանի են, ու շատ դրուածնին դեռ նոր է,
անոր համար ոչ վարքերնուն վրայ կրօնանք երկայն
խօսիլ, ոչ գրքերնուն վրայ աղէկ դատաստան ընել,
ուստի մէկ երկու շատ ծանօթներուն ու երեւելինեւ-
րուն վրայ քիչ մը կը խօսինք, իսկ մէկալները ետե-
ւէն այբ ու բենի կարգաւ հեղինակներու ցանկին մէջ
կը դնենք, ուր իրենց գլխաւոր դրուածներն ալ կը
ծանուցանենք:

992. Ա. Կ ԱԹՕՊՐԻՑՆ (Գրանսոա Օկիւթ—),
1769ին գօնպուր ծնաւ: — Աս անուանի մարդս որն
որ տէրութեան զանազան մեծ պաշտօնները կատարեց,
ու շատ տեղ պարտեցաւ, իր դրուածներուն թէ լե-
զուին մաքրութեան ու թէ նիւթերուն ազնուակա-
նութեանը կողմանէ հիմակւան կենդանի հեղինակնե-
րուն գլուխը դրւելու արժանի է: Ի՞այց երկուքին մէջն
ալ բոլորովին առանց պակսութեան չէ. ինչու որ
Ժ.Դ. 1. Պուդովիկոսին դարուն անուանի հեղինակներուն
պարզութիւնը չունի, ու աւելի բանաստեղծութիւն
դրած ըլլալով, տեղ տեղ քիչ մը շատ արձակ գրիչ
ունի: Եւ թէպէտ շատ տեղ կրօնի գովեստներ կու-
տայ. ի վերայ այսր ամենայնի չեմ գիտեր ինչ պատ-
ճառաւ, գէմ ալ խօսած ունի. թէպէտ ուղղակի չէ:
Իր դրուածներուն մէջ գլխաւորները ասոնք են. Gé-
nie du Christianisme; Itinéraire de Paris à Jérusa-
lem; Essai historique, politique et morale sur les ré-
volutions anciennes et modernes; les Martyrs, եւ
ուրիշ խել մը արձակ բանաստեղծութիւններ: Աշխա-
նին Դրախտ կորուսեալն ալ արձակ թարգմանած է:

993. Ա. ՏԵՎՈՎԱՆԵԼ (Գաղիմիր—), Ճեմարա-
նի անդամ, 1794ին Հավը ծնաւ: — Գրեթէ բա-
նաստեղծութեան ամէն տեսակները փորձեց, ու ոճին
մաքրութեամբն ու վայելսութեամբը չէ թէ մի-

նակ գաղիա, հապա բոլոր Եւրոպայի մէջ մեծ անուն
ունի: Ի՞այց գլխաւորաբար իր Ողբերգութիւնները
շատ յարդ ունին, որոնց մէջ ամենէն գերազանցը լը^{les}
Վեպրանեն է:

994. Պ. Արքո (Կիդթօր—), 1802 ին Պլզան-
սօն ծնաւ: — Ասիկայ ալ վերինին պէս ամէն տեսակ
բանաստեղծական նիւթերու վրայ գրած է. բայց
աւելի վիպասանութիւններն ու քնարերգութիւնները
անուանի են: Աս հեղինակս սմանք Ուսնասրին կը
նմանցընեն, որն որ ամէն բան կ'ուզէ նորոգել, փո-
խել, ու շատ երիտասարդներ իր քովը ժողվելով
չաստուածի մը պէս զինքը կը պաշտեն, ու նմանելով
կը ջանան: Ի՞այց, կ'ըսեն, մինչեւ հիմայ քիչ Ու-
լէրպ (897) կը դանըւի որ յանդգնի իրեն դէմ խօսիլ:
Աս ըսելով չեն ուզեր զինքը անարդ հեղինակի մը
պէս պարսաւել, մանաւանդ թէ շատ բանի մէջ կը
դովեն. բայց կ'ըսեն որ գրուածներուն մէջ աղէկն ու
դէշը, գովելին ու պարսաւելին խառն է:

995. Դ. Ա. Մարթին (Ալփոնսոս ար—), Ճե-
մարանի անդամ: — Հիմակւան անուանի հեղինակնե-
րէն մէկն է, ու իր թէ ոտանաւոր թէ արձակ գըր-
ւածները վայելուչ են: Ի՞այց շատ անուանի է քնար-
երգակ բանաստեղծութեան մէջ, անանկ որ Յ. Ս.
Ուուսոյէն ու Լքֆրան ար Փօնփինեանէն ետեւ զինքը
կը դասեն: Իր ամենէն երեւելի գրուածքը Մédita-
tions ըսւած ոտանաւոր բանաստեղծութիւնն է, ո-
րուն մէջ աւելի հոգեւոր նիւթերու վրայ շատ վայել-
չութեամբ, կենդանութեամբ ու անուշութեամբ կը
խօսի: Ի՞այց երթալով իր գրիչը աղտեղեց, ու իր
վրայ զարմացողները իր քիչ մը առաջ Լօրտ Պայրօ-
նին վրայ ըսածը, իրեն վրայ ըսելու կը հարկադրին.

Viens reprendre ton rang dans la splendeur première,
Parmi ces purs enfants de gloire et de lumière,
Que d'un souffle choisi Dieu voulut animer,
Et qu'il fit pour chanter, pour croire et pour aimer.

996. Աս համառօտ գրադիտութեան վերջ տալ
 ուղելով, արժանի կը համարինք ուսումնասէր լեզու
 ոովողներուն խրատ տալ, որ եթէ աստուածպաշ-
 տութիւննին ու զիրենք աշխըռքիս մէջ թէ լուսուծուծոյ
 թէ մարդիկներուն հաճելի ընօղ պարկեշտ վարքերնին
 պահել, ու հայրենեաց փառք ու պարծանք ըլլալ
 կ'ուղեն նէ, գիրք մը կարդալէն առաջ միշտ իմաստուն
 ու երկիւղած գիտնոյ մը խորհուրդ հարցընեն: Ինչու
 որ թէպէտ մենք ըստ մեր տկար գիտութեանը ան-
 ւանի ու երկիւղած քննիչներուն համաձայն՝ անպի-
 տան, չկարդացւելու կամ վտանգաւոր գրքերը ըստ
 մեծի մասին իմացընելու ջանացինք, բայց որովհե-
 տեւ շատ անդամ մէկուն վնասակար եղածը ուրիշի
 մը անվնաս կըրնայ ըլլալ, ու ասոր հակառակ մէկուն
 անվնաս եղածը ուրիշին շատ վնասակար կըրնայ ըլ-
 լալ, անոր համար աւելի կարդացօղ անձին հանգա-
 մանքէն դատաստան ընելու է: Մանաւանդ որ հի-
 մակւան նոր գրքերուն ու ասկէ ետեւ ելլելիքնե-
 րուն վրայ մենք չէինք կըրնար դատաստան ընել:

Ա

Ալէն Շարժիէ, Alain Chartier, 309.

Ամիօ (Յակոբ—), Amiot (Jacques—), 315. 316.

Անոլո, Ancelot, 1795ին Հավը ծնաւու դեռ կենդանի է: — Քանի մը հատ չափաւոր աղէկ Ողբերգութիւններ ունի:

Անտրիէօ (Ֆրանսոա—), Andrieux (François—), 1755ին Մըլէօն ծնաւ, ու դեռ կենդանի է: — Քանի մը կատակերգութիւններ ու զանազան ստանաւոր ու արձակ բանաստեղծութիւններ, ու գրագիտութեան վերաբերած գրուածներ ունի:

Գ.

Գալմէ (Օգոստինոս—), Calmet (Augustin—), բենեդիկտեան, 1672ին ծնաւ ու 1757ին մեռաւ: — Զանազան գրուածներ ունի. բայց ամենէն անուանին ընդհանուր պատմութիւնն է:

Գամթէլ (Ռենէ-Ռիշար—), Castel (René-Richard—), 1758 Վեր ծնաւ, ու դեռ կենդանի է: — Գլխաւոր գրուածքը անկերու վրայ բանաստեղծութիւն մըն է:

Գուզէն-Տէֆրէոն, Cousin-Despréaux, կենդանի հեղինակ: — Գրուածները Histoire de la Grèce; Leçons de la nature ըսւածներն են:

Գուէպիյլէօն (Փրօսփէր Ժ.օլիօ տը—), Crébillon (Prosper-Jolyot de—), 346. 347.

Գոմին (Փիլիպպոս տը—), Commines (Philippe de—), 311.

Գոնտիյլէադ (Ստեփանոս Պօնօ տը—), Condillac (Etienne Bonnot de—), Ճեմարանի անդամ, 1715 ին Կոլնոպլ ծնաւ, ու 1780ին Փարիզ մեռաւ: — Ասոր գրուածներուն մէջէն գլխաւորներն են Essai sur l'origine des connaissances humaines; Traité des sensations; Cours d'Etudes; Histoire moderne.

Գօնտորսէ (Մարիամ Յովհաննէս —), Condorcet (Marie-Jean —), 1743ին ծնաւու 1793ին մեռաւ : — Անաստուած հեղինակներէն մէկն է, ու իր զանազան դրուածներուն մէջն ալ կրօնին ու թաղաւորութեան դէմ կը խօսի :

Գօննէյլ (Պետրոս —), Corneille (Pierre —), 324 — 327.

Գօննէյլ (Թոմաս —), Corneille (Thomas —), Ճեմարանի անդամ, 1625ին Ոսւան ծնաւ, ու 1709ին մեռաւ : — Եզրօրը պէս Ողբերգութիւններ շինեց, բայց անոր պէս ալ անուանի չեղաւ :

Է

Էմէ - Մարթէն, Aimé-Martin, դեռ կենդանի է : — Զափաւոր աղեկ հեղինակ է :

Էսմէնար, (Յովհակ —), Esménard (Joseph —), 1770ին ծնաւ, ու 1811ին մեռաւ : — Քանի մը բանատեղծութիւններ ունի :

Թ

Թէրասօն (Յովհաննէս —), Terrasson (Jean —), 362. 363.

Թիպօ, Շամբանեի կոմս ու Նավարի թագաւոր, Thibaut, comte de Champagne et roi de Navarre, 301. 306.

Թոմաս (Անտոնի —), Thomas (Antoine —), 358.

Թուսէն (Գրանսօն —), Toussaint (François —), 1715ին Փարիզ ծնաւ ու 1772ին պէրին մեռաւ : — Անկրօն հեղինակներէն մէկն է, ինչպէս իր Moeurs ըսւած գլուխն կը յայտնաբի . բայց իր ատենին ուրիշ անաստուածներուն չափ չէ, ու վերջի ատենները ճշմարիա դարձով ու զղջմամբ մեռաւ :

Ժ

Ժօէնվիլ (Յովհաննէս ալ —), Joinville (Jean de —), 306.

L

Լա Թուշ (Գլուշ —), La Touche (Claude —), 1723 ին Շաթօրու ծնաւ, ու 1760 ին մեռաւ: — Վանի մը բանաստեղծական դրուածներ ունի:

Լահարփ (Յովչաննէս Գրանսօա տը —), La Harpe (Jean François de —), 360. 361.

Լա Մարթին (Ալֆոնսոս տը —), La Martine (Alphonse de —), 367.

Լա Պրիյէր (Յովչաննէս տը —), La Bruyère (Jean de —), 337. 338.

Լա Ռոշֆուկո (Գրանսօա տիւք տը —), La Rochefoucault (François duc de —), 327.

Լասէփէտ, Lacépède, 365.

Լաֆօնթէն (Յովչաննէս —), La Fontaine (Jean de —), 328 — 330.

Լաֆօս (Անտոն —), La Fosse (Antoine —), 1653 ին Փարիզ ծնաւ ու 1708 ին մեռաւ: — Վանի մը հատ չափաւոր աղեկ Ողբերգութիւններ շինած է ու Անակրէոնին տաղերը թարգմանած է:

Լեկուվէ (Գաբրիէլ —), Legouvé (Gabriel —), 1764 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1813 ին մեռաւ: — Վանի մը Ողբերգութիւններ եւ ուրիշ բանաստեղծական դրուածներ ունի:

Լը Պաթէօ (Կարոլոս —) Le Batteux (Charles —), 1713 ին ծնաւ ու 1780 ին մեռաւ: — Խել մը գրագիտութեան վերաբերած գրուածներ ունի:

Լըպրէօն (Տրնի —), Le Brun (Denis —), 1729 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1807 ին նոյն քաղաքը մեռաւ. — Օանազան Տաղեր, Եղերերգութիւններ, Վերտառութիւններ, Կամակներ գրած է, որոնք յարգի են:

Լըպրէօն (Պետրոս —), Le Brun (Pierre —), Ճեմարանի անդամ, նոր հեղինակ: — Օանազան ողբերգութիւններ ունի:

Լըսաժ (Ալէն Ռենէ —), Le Sage (Alain-René —), 363.

ԼԵՓՐԱՆ տը ՓօՆՓԻՒՆԵԱՆ, (ՅոՎՀԱՆՆԵՍ Յակոբ—),
Le Franc de Pompignan (Jean-Jacques —), 363.

ԼՈՆԺՎԻԿԻՐ, Longepierre, 1659ին Տիժօն ծնաւ,
ու 1721 ին Փարիզ մեռաւ: — Քանի մը յոյն բանա-
ստեղծներ թարգմանեց, ու քանի մը հատ Ողբերգու-
թիւն շինեց:

Կ

ԿԱՅԼԵԱՐ (Գաբրիէլ Հենրիկոս —), Gaillard (Gabriel-Henri —), 1726ին ծնաւ, ու 1806 ին մեռաւ:
ՊԵՂԲԱՆՈՐ ԳՈՐԾՔԵՐՆ ԵՆ. Mélanges littéraires. His-
toire de François I, de Charlemagne; Cours de
Rhétorique.

ԿԵՆՈ ՄԵՐ ՄՈՆՊԵԼԵԱՐ, Guénaud de Montbel-
liard, 355.

ԿԻՋԼԵՕՄ ՄԵՐ ԼՈՐԻ, Guillaume de Lorris, 307. 308.

ԿՐԵԱԿ (Յովհաննես Ակրտիչ Լուդովիկոս —),
Gresset (Jean-Baptiste-Louis —), 355. 356.

Հ

ՀԵՆՈ (Կարոլոս Յովհաննես Գրանսոա —), Hénaut (Charles-Jean-François —), ճեմարանի անդամ,
1685 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1770 ին նոյն քաղաքը մե-
ռաւ: — Քանի մը պատմական գրուածներ, ու մեկ
երկու հատ ալ ողբերգութիւն ու կատակերգութիւն
ունի. պատմութիւնները ամեն մարդ կը հաւնի, բայց
թատրները բան մը չեն արժեր:

ՀԻՒԿՈ (Վիկտօր —), Hugo (Victor —), 367.

Մ

ՄԱԼԵՐՊ (Գրանսոա Մը —), Malherbe (Fran-
çois de —), 320 — 322.

ՄԱԼՖԻԼԱԹՐ (Յակոբ —), Malfilatre (Jacques —),
1733 ին ծնաւ, ու 1767 ին մեռաւ: — Քանի մը
բանաստեղծութիւններ շինած կամ թարգմանած է:

Մասդարօն (Յուլիոս —), Mascaron (Jules —),

343. Մասիլեօն (Յովհաննէս Մկրտիչ —), Massillon (Jean-Baptiste —), 341. 342.

Մարիամ Գաղիացի, Marie de France, 306.

Մարմօնթէլ (Յովհաննէս Գրանսօս —), Marmontel (Jean-François —), 358.

Մարօ (Կղեմէս —), Marot (Clément —), 312.

313. Մէզըէյ (Գրանսօս Էսու տը —), Mézeray (François Eudes de —), 343.

Մէսթը (Գօնթ տը —), Maistre (comte de —), 1753ին Շանպէրի ծնաւ ու 1821ին մեռաւ: — Կըլիաւոր գրուածքը Soirées de Saint-Pétersbourg բանահանք:

Մէօնկ (Յովհաննէս տը —), Meung (Jean de —), 307. 308.

Միլվօս (Կարոլոս —), Millevoye (Charles —), 1782ին ծնաւ ու 1816ին մեռաւ: — Խել մը բանաստեղծութիւններ շինած կամ թարգմանած է:

Միշօ, Michaud, ճեմարանի անդամ, կենդանի հեղինակ: — Քանի մը պատմաբանական ու բանաստեղծական գրուածներ ունի:

Մոլիէր (Յովհաննէս Մկրտիչ Փօգլէն տը —), Molière (Jean-Baptiste Poquelin de —), 327. 328.

Մոնթայն (Միլայէլ տը —), Montaigne (Michel de —), 318 — 320.

Մոնթէսպիէօ (Կարոլոս տը Ակօնտա, Պարօն տը —), Montesquieu (Charles de Secondat, Baron de —), 347 — 348.

Ե

Կէօշաթօ (Գրանսօս տը —), Neufchateau (François de —), 1750ին ծնաւ, ու 1828ին մեռաւ: — Քանի մը բանաստեղծական գրուածներ ունի:

C.

Կամֆորիան (Գրանսօս - Օկիւաթ —), Chateaubriand (François - Auguste —), 366.

Կանփօր (Կիկողայոս ար —), Champfort (Nicolas de —), 1741 ին Գլերմօնի մօտ ծնաւ, ու 1793 ին Փարիզ մեռաւ: — Օանազան Ողբերգութիւններ ու կատակերգութիւններ շինեց:

Կափլէն (Յովհաննէս —), Chapelain (Jean —), ձեմարանի անդամ 1595 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1674 ին մեռաւ: — Օանազան միջակ մանաւանդ չափաւոր աշղէկ ոտանաւորներ շինած էր. բայց ետեւէն Pucelle անուամբ դիւցազնական բանաստեղծութիւն մը շինեց որուն անպիտանութեամբը ծիծաղական եղաւ:

Կէնիէ (Մարիամ Յովսէփ —), Chénier (Marie-Joseph —), 1764 ին Կոստանդինուպոլիս ծնաւ, ու 1811 ին մեռաւ: — Ողբերգութիւններ, Կրգիծաբանութիւններ, Կամակներ, Տաղեր գրած է:

Կէնտոլէ (Կարոլոս ար —), Chênedollé (Charles de —), դէպի 1770 ին Վիր ծնաւ, ու դեռ կենդանի է: — Վանի մը բանաստեղծութիւնը ամենէն երեւելին է:

¶

Պալանչ, Ballanche, 1776 ին Լիոն ծնաւ, ու դեռ կենդանի է: — Վարուածներուն մէջէն Antigone բաւած արձակ բանաստեղծութիւնը ամենէն երեւելին է:

Պալզագ, (Յովհաննէս Լուդովիկոս Աէզ, Սէնեկոր ար —), Balzac (Jean-Louis Guez, Seigneur de —), 303. 322.

Պայլ (Պետրոս —) Bayle (Pierre —), 1647 ին ծնաւ ու 1706 ին մեռաւ: — Dictionnaire historique et critique անուամբ բառդիրք մը շինած է, որն որ անպիտան ու անկրօն կարծիքներով լեցուն է:

Պայլեի (Յովհաննէս Ոիլլէն —), Bailly (Jean-Silvain —), 1736 ին Փարիզ ծնաւ, ու 1793 ին դլուխը

կտրբւեցաւ: — Պանի մը աստղաբաշխական դրս-
ւածներ ունի:

Պանարատ, Benserade, 323.

Պաուր-Լօրմիան, Baour-Lormian, ճեմարանի
անդամ, 1772 ին թուլուզ ծնաւ ու գեռ կենդանի
է: — Օանազան աղւոր բանաստեղծութիւններ! ունի:

Պարթէլըմի (Յովչաննէս Յակոբոս —), Barthé-
lemy (Jean-Jacques —), 357.

Պէրքէն (Առնո —), Berquin (Arnaud —), գեղ
ի 1749 ին Պօրտո ծնաւ, ու 1792 ին Փարիզ մեռաւ:
— Օանազան բանաստեղծութիւններ շինած է, ո-
րոնց մէջ աղէկն ալ կայ գէշն ալ կայ:

Պիւֆօն (Գ.Էորդ Լուդովիկոս լը Գլէր որ —),
Buffon (Georges-Louis le Clerc de —), 353—355.

Պուհուր (Դոմինինիկոս —), Bouhours (Dominique —) Յիսուսեան, 1628 ին Փարիզ ծնաւ ու 1702 ին
նոյն քաղաքը մեռաւ: — Ուշ գրագիտութեան վե-
րաբերած թէ հոգեւոր գլուխը ունի:

Պուրտալու (Լուդովիկոս —), Bourdaloue (Louis —), 332.

Պօալօ (Նիկոլայոս — Տէփրէո), Boileau (Nicolas — Despréaux), 333. 334.

Պօսիւէ (Յակոբ Պէնիյն —), Bossuet (Jacques Bénigne —), 331. 332.

Ո

Ուաղան, Racan, 323.

Ուապէ (Ֆրանսօս —), Rabelais (François —),
312.

Ուաին (Յովչաննէս —), Racine (Jean —),
326. 334—337.

Ուաին (Լուդովիկոս —), Racine (Louis —),
349.

Ուէնեար (Յովչաննէս Պրանսօս —), Régnard
(Jean-François —), 344.

ՈՒԿԻԵՐ (ԳԼՈՍ ՄԸ —), Rulhière (Claude de —), 1735 ին Պու Քաղաքը ծնաւ, ու 1791 ին մեռաւ: — ԽԵԼ ՄԸ բանաստեղծական գրուածներ ունի:

ՈՒՌԱԾ (ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՎԿՐԹԻԸ —), Rousseau (Jean-Baptiste —) 342. 343..

ՈՒՌԱԾ (ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՅԱԿՈԲ —), Rousseau (Jean-Jacques —), 356. 357.

ՈՒՌԼԻՆ (ԿԱՐՈԼԻՆ —), Rollin (Charles —), 345.

ՈՒՌՆԱՄՐ (ՊԵՏՐՈՍ ՄԸ —), Ronsard (Pierre de —), 316 — 318. 320.

ՈՒՌՆԵ (ՊԵՏՐՈՍ ԳԻՒՂՋՐԱՆ —), Rosset (Pierre Fulcran —), 1788 ին Փարիզ մեռաւ: — L'agriculture կամ լուսական ֆրանցիսկանով բանաստեղծութիւն մը ունի:

Ա

ՈՒՇՆԻԺ-ԳՐՈՍ (ԿԱՅԼԵՕՄ ԼՅՈՒՄԱՆՈՒԵԼ ՊԱՐՈՆ ՄԸ —), Sainte-Croix (Guillaume-Emmanuel baron de —), 1746 Մօրմօարօն ծնաւ, ու 1809 ին մեռաւ: — ԽԵԼ ՄԸ պատմական գրուածներ ունի:

ՈՒՇՆ-ԼԱՆՎԵՐ (ԳՐԱՆՍՈՎ ՄԱՐՔԻ ՄԸ —), Saint-Lambert (François marquis de —), 364.

ՈՒՇՆ-ՌԵԱԼ (ՈՒՇՆ ՎԻՇԱՐ ՄԸ —), Saint-Réal (César Vichard de —), 344.

ՈՒՇՆ-ՓԻԷՐ (ՅԱԿՈԲ ՀԵՆՐԻԿՈՍ ՊԵՐՆԱՐԴԻՆ ՄԸ —), Saint-Pierre, (Jacques Henri Bernardin de —), 359.

ՈՒՇՆԵԿ (ՄԱՐԻԱՄ ՄԸ ՈՒԱՊԻԿՐԵՆ, ՄԱՐՔԻՎ ՄԸ —), Sévigné (Marie de Rabutin, Marquise de —), 331.

Վ

ՎԵՐԹՈ (ՈՎՆԵ ՕՎԵՐ —), Vertot (René Aubert —), 345.

ՎԻԼ-ՀԱՐԴՈՒԵՆ (ԺՈՖՐՈՎ ՄԸ —), Ville-Hardouin (Geofroi de —), 305.

Վիլման, Villemain, 1791 ին ծնաւ ու դեռ կենացնի է: — Գյլսաւոր գրուածներն են Mélanges de littérature ու Cours de littérature française.

Վիյեօն (Վորպէջլ Գրանսոա —), Villon (Corbeuil François —, 309. 310.

Վոաթիւր, Voiture, 323.

Վոլթեր (Մարիամ Գրանսոա Արուէտ տը —), Voltaire (Marie-François Arouet de —), 349 — 352.

Վոլնէ (Վոնստան - Գրանսոա —), Volney (Constant-François —), 362.

Վավենարկ (Վուկաս տը Գյլափիէտ տը —), Vauvenargues (Luc de Clapier de —) 1715 ին կաբալաքը ծնաւ, ու 1746 ին մեռաւ: — Գյլսաւոր գրուածներն են Introduction à la connaissance de l'esprit humain ու Réflexions sur divers auteurs.

S

Տ'Ելանպէր (Յովհաննէս լը Ո.օն —), D'Alembert (Jean le Rond —), 363. 364.

Տ'Իկէսօ (Հէնրիկոս Գրանսոա —), D'Aguesseau (Henri-François —), 362.

Տասիէ (Մննա —), Dacier (Anne —), 1651 ին Աօմիւր ծնաւ, ու 1720 ին Փարիզ մեռաւ: — Եղբեւելի տիկինը յունարէնէն զանազան թարգմանութիւններ ըրած է, որոնց գլխաւորը Հոմերոսին գործքերուն արձակ թարգմանութիւնն է, ծանօթութիւններով, որն որ ամէն թարգմանութիւններէն աղէկ է:

Տ'Երժան (Յովհաննէս Մ'կրտիչ տը Պօայէ, Մ'արթի —), D'Argens (Jean-Baptiste de Boyer, Marquis —), 1704 ին կաբալաքը ծնաւ, ու 1770 ին Փրօվանս մեռաւ: — Գրուածները ասոնք են. Philosophie du bon sens; Lettres juives; Lettres cabalistiques; Songes philosophiques; Lettres chinoises; Mémoires. որոնք ամէնն ալ անպիտան ու անկրօն բաներ են: Հեղինակը մեռնելու ատեն դարձաւ:

ՏԵՂՄՈՒԾ (Փիլիպպոս Ներիկո —), Destouches (Philippe-Néricault —), ճեմարանի անդամ, 1680ին թուր ծնաւ, ու 1754ին փարիզ մեռաւ: — Խել մը կատակերգութիւններ շինած է, որոնցմէ մէկ երկու հատը շատ աղւոր են:

ՏԵՇՈՎԼԵՔԵՐ, Deshoulières, դեպի ի 1634ին փարիզ ծնաւ, ու 1694ին նոյն քաղաքը մեռաւ: — Աս անուանի կինը զանազան բանաստեղծութիւններ շինեց, բայց մինակ հովուերգութիւնները աղեկ են:

ՏՐԼԱՎԻՆՆԵՐ (Դավիթիր —), Delavigne (Casimir —), 366. 367.

ՏՐԼԻԼ (Յակով —), Delille (Jacques —), 359. 360.

ՏԻՒԳԼՈ (Կարոլոս —), Duclos (Charles —), ճեմարանի անդամ, 1704ին Պրըթայնի մէջ ծնաւ ու 1771ին փարիզ մեռաւ: — Վանի մը պատմութիւններ ու վիպասանութիւններ գրած է:

ՏԻՒՄԱ (Ալեքսանդր —), Dumas (Alexandre —), կենդանի հեղինակ: — Հիմակւան ժամանակին գրեթէ ամենէն երեւելի թատր շինողն է:

ՏԻՒ ՊԱՐԹԱ (Կիլեօմ —) Du Bartas (Guillaume —), 1544ին կասգօնեի մէջ ծնաւ, ու 1590ին մեռաւ: — La semain անուամբ ստեղծագործութեան վրայ ստանաւոր բանաստեղծութիւն մը գրեց, որն որ անպիտան բան մըն է:

ՏԻՒՄԻ (Յովհաննէս Գրանսոա —), Ducis (Jean-François —), ճեմարանի անդամ, 1733ին ծնաւ, ու 1817ին մեռաւ: — Խել մը Ողբերգութիւններ շինած է:

Փ

ՓԱՍՊՄՈԼ (Պլեզ —), Pascal, (Blaise —), 330. 331.

ՓԵՐՈՆ (Ֆրանսոա —), Péron (François —), 1775 ին Սիրիյի ծնաւ, ու 1810ին մեռաւ: — Բալոր գրքը բնական պատմութեան վերաբերած բաներ են:

Փիլոն, Piron, 1689ին Տիժօն ծնաւ, ու 1773ին
մեռաւ : — Խոել մը թատրներ գրած է :

Փուժան, Pougens, կենդանի հեղինակ : —
Գյլասաւոր գրուածներն են les Quatre saisons ու les
Quatre Ages ըսւած արձակ բանաստեղծութիւնները :
Փրատօն (Նիկողայոս —), Pradon (Nicolas —),

347, 'օան :

Ք

Վուլքաթրի, Kératry, գեղի 1763ին Ուէն ծնաւ,
ու գեռ կենդանի է : — Վանի մը աղւոր բանաստեղ-
ծութիւններ ու վիլխասովիայական գրուածեր ունի :
Վինօ (Փիլիպպոս —) Quinault (Philippe —),

344.

Վիւլիկ (Վեորդ —), Cuvier (Georges —),

355.

Վրիստին ար Փիզան, Christine de Pisan, 309.

Օ

Օրլէան (Պետրոս Յովանեփ —), Orléans (Pierre
Joseph d' —), 344.

Փ

Փէնէլօն (Ֆրանչասաս ար Սալինեադ ար Լա-
Մոլժ —), Fénélon (François de Salignac de la Mot-
te —), 338—340.

Փլէշիկ, Fléchier. 333.

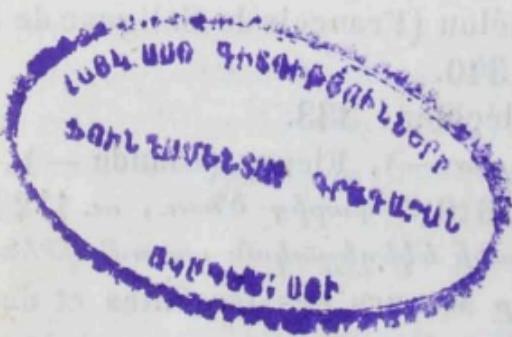
Փլէօրի (Վլօս —), Fleury (Claude —), ճեմա-
րանի անդամ, 1640ին Փարիզ ծնաւ, ու 1723ին մե-
ռաւ : — Անուանի Եկեղեցական պատմութենէն զատ-
երեւելի գործըլք Moeurs des Israélites et des Chré-
tiens ըսւած գիլքն է :

Փլօրիան (Յովէաննէս Պետրոս ար —), Florian
(Jean-Pierre de —), 364.

Փրօասար (Յովէաննէս —), Froissart (Jean —),
308.

Գօնդնէլ (Պէռնար լը Պուվիէ տը —), Fontenelle (Bernard le Bouvier de —), 340.

Գօնթան (Լուգովիկոս տը —), Fontanes (Louis de —), 1762 ին ծնաւ ու 1821 ին մեռաւ: — Օանազան աղւոր ոտանաւոր բանաստեղծութիւններ ունի, որոնց մէջ ամենէն աղւորը La journée des morts ըսւածն է:

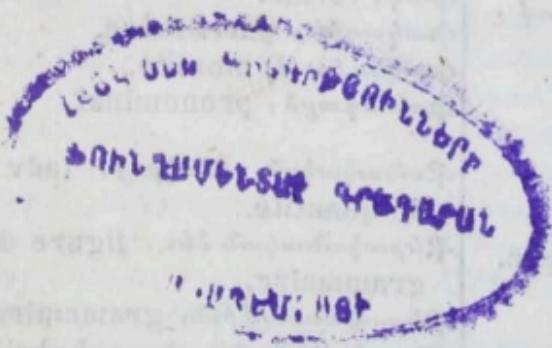
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐԱԾ ԲԱՌԵՐԸ

Ածական, adjetif.	բարդ, composé.
Ածանցեալ, dérivé.	բաց, ouvert.
Ամանակով, } métrique.	բացայայտիչ, explicatif.
Չափական, } métrique.	բացառական, ablatif.
Ամիսոփում, contraction.	բացառական, négatif.
Անդէմ, impersonnel.	բացառձակ (գերադար.), (superl.)
Աներեւոյթ, infinitif.	absolu.
Անխառն (յանդ), suivi.	բացառձակ (թուակ), (numéral) cardinal.
Անկանոն, } irrégulier.	բառական, } յանդ, rime suffisante.
Զարտուղի } irrégulier.	Չափաւոր, } յանդ, rime suffisante.
Անկատար, imparfait.	Բնութեամբ փոխադարձ, essentiellement pronominal.
Անձայն, } muet.	Բուժ, accent grave.
Համբ, } muet.	Գերադարական, superlatif.
Անձական, personnel.	Գերակատար, plus -que - parfait.
Անորոշ, indéfini.	Գեր, } lettre.
Անուն, nom.	Նշանագիր, } majuscule.
Անուն բայի, sujet.	Գոյական, substantif.
Անջատիչ, tréma, dièrèse.	Դամբանական ճառ, oraison funèbre.
Անցեալ, passé.	Դասական, ordinal.
Անցեալ անորոշ, passé indéfini.	Դերանուն, pronom.
Անցեալ յառաջադոյն, passé antérieur.	Դէմք, personne.
Անցեալ որոշեալ, passé défini.	Դիմացուրկ, impersonnel.
Ապադարձ, apostrophe.	Դիմաւոր, personnel.
Ապառնի, futur.	Դիւցազնական, héroïque.
Առակ, fable.	Դիւցազնական բանաստեղծութիւն, épopee, poème épique.
Առաւելութեան (բազդատու), (comp.) de supériorité.	Դիւցազնական թուղթ, hé-roïde.
Արական, masculin.	Դրական, positif.
Արձագանդով (ոտան.), écho.	Եղակի, singulier.
Առձակ, prose.	Եղանակ, mode.
Աւելադրութիւն, pléonasme.	Եղերերգութիւն, élégie.
Բազմավանկ, polysyllabe.	Երդ, chanson.
Բաժանման գիծ, trait de séparation,	Երաժշական երդ, cantate.
Բակառութիւն, syllepse, synthèse.	Երդիծաբանութիւն, satire.
Բաղադրեալ, composé.	
Բաղաձայն, consonne.	
Բաղդատական, comparatif.	
Բայ, verbe.	
Բառ, mot.	

Երգով թատր , opéra.	Հատած , césure.
Երկպահն , longue (syllabe).	Հարցական , interrogatif.
Երկբարբառ , diphthongue.	Հարցական կետ , point interrogatif.
Երկու կետ , deux points.	Հաւասարութեան (բաղդ.), (comp.) d'égalité.
Զատական , տես Մասնական.	Հաւաքական , collectif.
Զարմացական կետ , point admiratif.	Հիշում , son.
Զարտուղի , տես Անկանոն:	Հոգեւոր երգ , hymne.
Զեղչում , ellipse.	Հովուերգութիւն , églogue, pastorale, idylle.
Ընդունելութիւն , participe.	Հրամայական , impératif.
Թիւական , conditionnel.	Հայնաւոր , voyelle.
Թիւ , nombre.	Ճողովական , rime riche.
Թոռական , numéral.	
Ժամանակ , temps.	Մակրայ , adverbe.
Իգական , féminin.	Մասնական , } partitif.
Լծորդութիւն , conjugaison.	Մասնիկ , particule.
Խառան , mêlé.	Մասունք բանի , parties du discours.
Խնդիր , régime.	Միադէմ , unipersonnel.
Խնդիր բնութեան , régime indirect.	Միավանի , monosyllabe.
Խնդիր սեռի , régime direct.	Միութեան գիծ , trait d'union.
Խոնարհում , déclinaison,	Միջարկութիւն , interjection.
Կախման կետ , point de suspension.	Յանդ ,
Կանոնաւոր , régulier.	Նոյնավերջութիւն } rime.
Կատակերգութիւն , comédie.	Յառաջադրութիւն , proposition.
Կարդակետ , } hémystic.	Յառուկ (անուն) , (nom) prépre.
Կիսասող , } hémystic.	Յարաբերական , relatif.
Կարճ , brève (voyelle, syllabe).	Յարաբերութեամբ (գերադ.) , (sup.) relatif.
Կետ , point.	Յարաբերեալ , antécédent.
Կետ ստորակետ , point et virgule.	Յենում , enjambement.
Կոչական , vocatif.	Յոդնակի , pluriel.
Կրառորական , passif.	Յօդ , article.
Կրճատում , élision.	Կախադրութիւն , préposition.
Համր , տես Անձայի:	Կախնարկան , primitif.
Հայցական , accusatif.	Կամակ , épître.
Հասարակ (անուն) , (nom) commun.	Կերպործական , actif.
Հաստատական , positif.	Կերկայ , présent.
	Կերպնակետ , cédille.

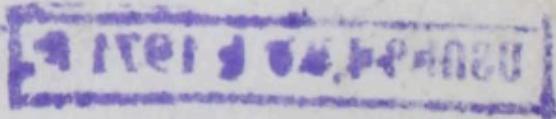
Ապյանանշան, synonyme.	Առաջական, possessif.
Ապյանավերջութիւն, տես Յանդ.	Ասորագասական, subjonctif.
Վուազ, sonnet.	Ասորակետ, virgule.
Վուազութեան (բաղդ.) (comp.) d'infériorité.	Վարդապետական բանաստեղ. poème didactique.
Վաղլազ, conjunction.	Վանկ, syllabe.
Վելու, accent aigu.	Վերապառութիւն, épigramme.
Վոլան, inversion.	Վեպ, conte.
Վղերդութիւն, tragédie.	Վեպասանութիւն, roman.
Վտանաւոր, vers.	Տաղ, ode.
Վոք, pied.	Տնաստ, stanza.
Վողագրութիւն, orthogra- phe.	Տրական, datif.
Վողական, nominatif.	Յուցական, démonstratif.
Զակերտ, guillemets.	Յուց, chanson.
Զափական, տես Ամանակով.	Փակ, fermé.
Զեզոք, neutre.	Փակագիծ, parenthèse.
Պար, choir.	Փափուկ, (l) mouillé.
Պարզ, simple.	Փոխադարձ, pronominal.
Պարերգութիւն, ballade,	Քանակական (մակր.), (adv.) de quantité.
Պարոյր, rondeau.	Քերականական ձեւ, figure de grammaire.
Պարոյկ, accent circonflexe.	Քերականութիւն, grammaire.
Պինդական, nasal.	Քնարերգական բանաստեղու- թիւն, poésie lyrique.
Աահմանական, indicatif.	Օժանդակ, auxiliaire.
Աեռ, genre.	
Աեռական, genitif.	

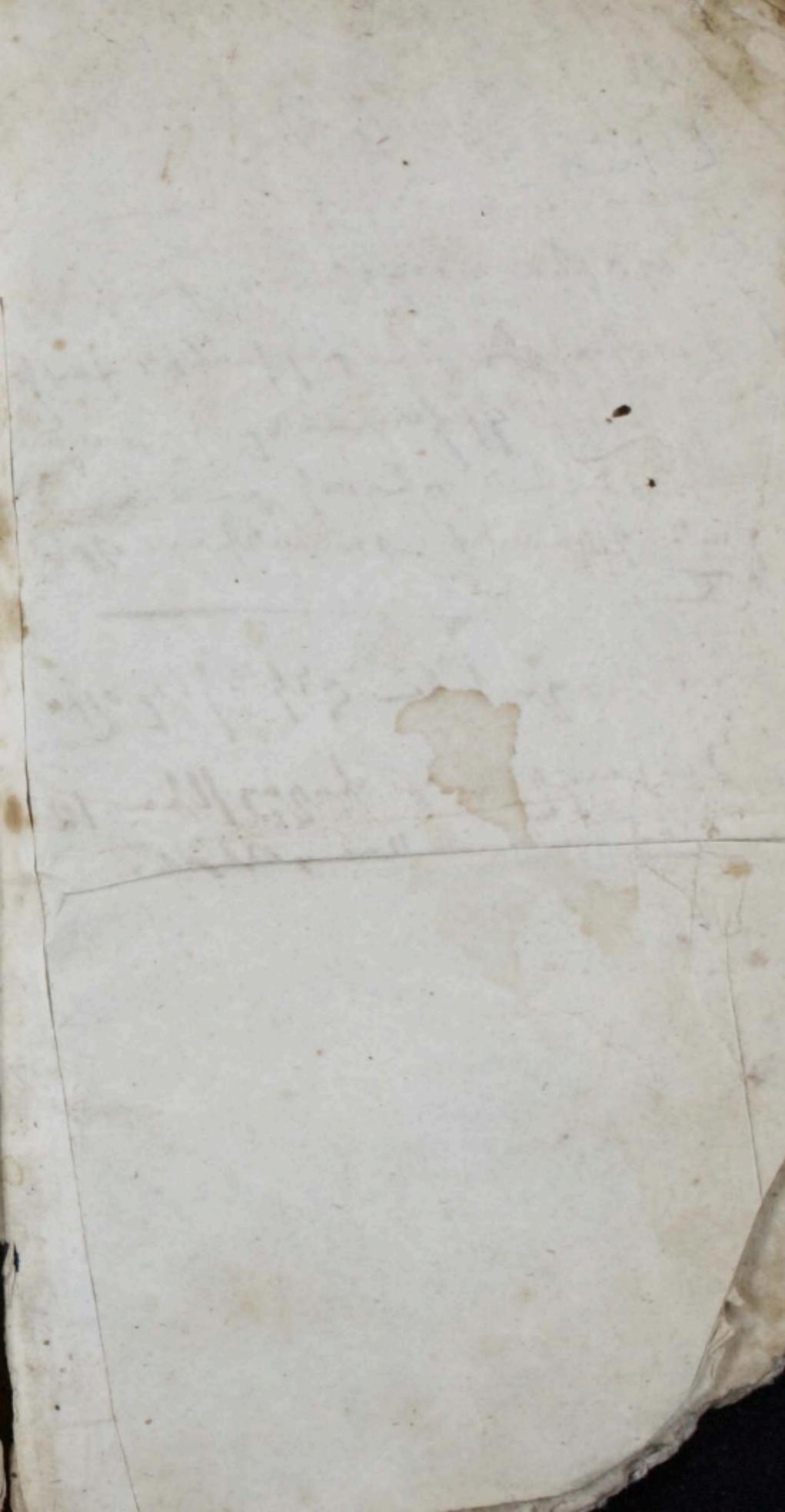

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԽԱԼՆԵՐԸ

Էջ	ՏԱՐ	ԱԽԱԼ	ՈՒՂԻՒ
15	33	épouventail (ու- <i>մանց մէլ</i>)	épouvantail
46	24	Il eussent	Ils eussent
72	6	qu'il meuvent	qu'ils meuvent
253	33	bonora	honora
257	21	du l'eau	de l'eau
338	32	լ - լսաւ	լ - լսաւ
342	17	Յովհաննէս Յակոբ	Յովհաննէս Մկրտիչ

Год	День	Месяц	Лето
1970	20	Сентябрь	19
1971	10	октябрь	10
1972	10	ноябрь	10
1973	10	декабрь	10
1974	10	январь	10
1975	10	февраль	10
1976	10	март	10
1977	10	апрель	10
1978	10	май	10
1979	10	июнь	10
1980	10	июль	10
1981	10	август	10
1982	10	сентябрь	10
1983	10	октябрь	10
1984	10	ноябрь	10
1985	10	декабрь	10
1986	10	январь	10
1987	10	февраль	10
1988	10	март	10
1989	10	апрель	10
1990	10	май	10
1991	10	июнь	10
1992	10	июль	10
1993	10	август	10
1994	10	сентябрь	10
1995	10	октябрь	10
1996	10	ноябрь	10
1997	10	декабрь	10
1998	10	январь	10
1999	10	февраль	10
2000	10	март	10
2001	10	апрель	10
2002	10	май	10
2003	10	июнь	10
2004	10	июль	10
2005	10	август	10
2006	10	сентябрь	10
2007	10	октябрь	10
2008	10	ноябрь	10
2009	10	декабрь	10
2010	10	январь	10
2011	10	февраль	10
2012	10	март	10
2013	10	апрель	10
2014	10	май	10
2015	10	июнь	10
2016	10	июль	10
2017	10	август	10
2018	10	сентябрь	10
2019	10	октябрь	10
2020	10	ноябрь	10
2021	10	декабрь	10
2022	10	январь	10
2023	10	февраль	10
2024	10	март	10
2025	10	апрель	10
2026	10	май	10
2027	10	июнь	10
2028	10	июль	10
2029	10	август	10
2030	10	сентябрь	10
2031	10	октябрь	10
2032	10	ноябрь	10
2033	10	декабрь	10
2034	10	январь	10
2035	10	февраль	10
2036	10	март	10
2037	10	апрель	10
2038	10	май	10
2039	10	июнь	10
2040	10	июль	10
2041	10	август	10
2042	10	сентябрь	10
2043	10	октябрь	10
2044	10	ноябрь	10
2045	10	декабрь	10
2046	10	январь	10
2047	10	февраль	10
2048	10	март	10
2049	10	апрель	10
2050	10	май	10
2051	10	июнь	10
2052	10	июль	10
2053	10	август	10
2054	10	сентябрь	10
2055	10	октябрь	10
2056	10	ноябрь	10
2057	10	декабрь	10
2058	10	январь	10
2059	10	февраль	10
2060	10	март	10
2061	10	апрель	10
2062	10	май	10
2063	10	июнь	10
2064	10	июль	10
2065	10	август	10
2066	10	сентябрь	10
2067	10	октябрь	10
2068	10	ноябрь	10
2069	10	декабрь	10
2070	10	январь	10
2071	10	февраль	10
2072	10	март	10
2073	10	апрель	10
2074	10	май	10
2075	10	июнь	10
2076	10	июль	10
2077	10	август	10
2078	10	сентябрь	10
2079	10	октябрь	10
2080	10	ноябрь	10
2081	10	декабрь	10
2082	10	январь	10
2083	10	февраль	10
2084	10	март	10
2085	10	апрель	10
2086	10	май	10
2087	10	июнь	10
2088	10	июль	10
2089	10	август	10
2090	10	сентябрь	10
2091	10	октябрь	10
2092	10	ноябрь	10
2093	10	декабрь	10
2094	10	январь	10
2095	10	февраль	10
2096	10	март	10
2097	10	апрель	10
2098	10	май	10
2099	10	июнь	10
2100	10	июль	10
2101	10	август	10
2102	10	сентябрь	10
2103	10	октябрь	10
2104	10	ноябрь	10
2105	10	декабрь	10
2106	10	январь	10
2107	10	февраль	10
2108	10	март	10
2109	10	апрель	10
2110	10	май	10
2111	10	июнь	10
2112	10	июль	10
2113	10	август	10
2114	10	сентябрь	10
2115	10	октябрь	10
2116	10	ноябрь	10
2117	10	декабрь	10
2118	10	январь	10
2119	10	февраль	10
2120	10	март	10
2121	10	апрель	10
2122	10	май	10
2123	10	июнь	10
2124	10	июль	10
2125	10	август	10
2126	10	сентябрь	10
2127	10	октябрь	10
2128	10	ноябрь	10
2129	10	декабрь	10
2130	10	январь	10
2131	10	февраль	10
2132	10	март	10
2133	10	апрель	10
2134	10	май	10
2135	10	июнь	10
2136	10	июль	10
2137	10	август	10
2138	10	сентябрь	10
2139	10	октябрь	10
2140	10	ноябрь	10
2141	10	декабрь	10
2142	10	январь	10
2143	10	февраль	10
2144	10	март	10
2145	10	апрель	10
2146	10	май	10
2147	10	июнь	10
2148	10	июль	10
2149	10	август	10
2150	10	сентябрь	10
2151	10	октябрь	10
2152	10	ноябрь	10
2153	10	декабрь	10
2154	10	январь	10
2155	10	февраль	10
2156	10	март	10
2157	10	апрель	10
2158	10	май	10
2159	10	июнь	10
2160	10	июль	10
2161	10	август	10
2162	10	сентябрь	10
2163	10	октябрь	10
2164	10	ноябрь	10
2165	10	декабрь	10
2166	10	январь	10
2167	10	февраль	10
2168	10	март	10
2169	10	апрель	10
2170	10	май	10
2171	10	июнь	10
2172	10	июль	10
2173	10	август	10
2174	10	сентябрь	10
2175	10	октябрь	10
2176	10	ноябрь	10
2177	10	декабрь	10
2178	10	январь	10
2179	10	февраль	10
2180	10	март	10
2181	10	апрель	10
2182	10	май	10
2183	10	июнь	10
2184	10	июль	10
2185	10	август	10
2186	10	сентябрь	10
2187	10	октябрь	10
2188	10	ноябрь	10
2189	10	декабрь	10
2190	10	январь	10
2191	10	февраль	10
2192	10	март	10
2193	10	апрель	10
2194	10	май	10
2195	10	июнь	10
2196	10	июль	10
2197	10	август	10
2198	10	сентябрь	10
2199	10	октябрь	10
2200	10	ноябрь	10
2201	10	декабрь	10
2202	10	январь	10
2203	10	февраль	10
2204	10	март	10
2205	10	апрель	10
2206	10	май	10
2207	10	июнь	10
2208	10	июль	10
2209	10	август	10
2210	10	сентябрь	10
2211	10	октябрь	10
2212	10	ноябрь	10
2213	10	декабрь	10
2214	10	январь	10
2215	10	февраль	10
2216	10	март	10
2217	10	апрель	10
2218	10	май	10
2219	10	июнь	10
2220	10	июль	10
2221	10	август	10
2222	10	сентябрь	10
2223	10	октябрь	10
2224	10	ноябрь	10
2225	10	декабрь	10
2226	10	январь	10
2227	10	февраль	10
2228	10	март	10
2229	10	апрель	10
2230	10	май	10
2231	10	июнь	10
2232	10	июль	10
2233	10	август	10
2234	10	сентябрь	10
2235	10	октябрь	10
2236	10	ноябрь	10
2237	10	декабрь	10
2238	10	январь	10
2239	10	февраль	10
2240	10	март	10
2241	10	апрель	10
2242	10	май	10
2243	10	июнь	10
2244	10	июль	10
2245	10	август	10
2246	10	сентябрь	10
2247	10	октябрь	10
2248	10	ноябрь	10
2249	10	декабрь	10
2250	10	январь	10
2251	10	февраль	10
2252	10	март	10
2253	10	апрель	10
2254	10	май	10
2255	10	июнь	10
2256	10	июль	10
2257	10	август	10
2258	10	сентябрь	10
2259	10	октябрь	10
2260	10	ноябрь	10
2261	10	декабрь	10
2262	10	январь	10
2263	10	февраль	10
2264	10	март	10
2265	10	апрель	10
2266	10	май	10
2267	10	июнь	10
2268	10	июль	10
2269	10	август	10
2270	10	сентябрь	10
2271	10	октябрь	10
2272	10	ноябрь	10
2273	10	декабрь	10
2274	10	январь	10
2275	10	февраль	10
2276	10	март	10
2277	10	апрель	10
2278	10	май	10
2279	10	июнь	10
2280	10	июль	10
2281	10	август	10
2282	10	сентябрь	10
2283	10	октябрь	10
2284	10	ноябрь	10
2285	10	декабрь	10
2286	10	январь	10
2287	10	февраль	10
2288	10	март	10
2289	10	апрель	10
2290	10	май	10
2291	10	июнь	10
2292	10	июль	10
2293	10	август	10
2294	10	сентябрь	10
2295	10	октябрь	10
2296	10	ноябрь	10
2297	10	декабрь	10
2298	10	январь	10
2299	10	февраль	10
2300	10	март	10
2301	10	апрель	10
2302	10	май	10
2303	10	июнь	10
2304	10	июль	10
2305	10	август	10
2306	10	сентябрь	10
2307	10	октябрь	10
2308	10	ноябрь	10
2309	10	декабрь	10
2310	10	январь	10
2311	10	февраль	10
2312	10	март	10
2313	10	апрель	

Богданъ 1597. Іванъ Ефимъ
Іоаннъ Епіфаний Григорій
[1597] 26.5.26. Ст.

Богданъ Епіфаний Григорій
Іоаннъ Епіфаний Григорій
Богданъ Епіфаний Григорій
Богданъ Епіфаний Григорій

Богданъ Епіфаний Григорій
Богданъ Епіфаний Григорій

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0032148